

RIJKS MUSEUM JAARVERSLAG 2013

KIII MET DE LEEVWARDER

STERSDOCHTER

SASLIA VAN

VAN DER WOUDE

P

PO

A

MUSEUM
KAART
HOUERS

FASTLANE
VRIENDEN

MUSEUM
GIDS

MUSEUM

cccco

cccco

RIJKS MUSEUM

Small text label on the left side of the image, likely providing information about the painting.

Ik wist dat ik iets miste
maar wist niet wat
zodat ik het vergat als ik over straat liep,
tevreden met het heden in mijn vertrouwde Amsterdam
nooit gesloten, nacht en dag open

Maar het gevoel dat ik iets was kwijtgeraakt
sloop langzaam aan en vulde me met weemoed
over iets dat verloren leek voor mij:
dit gebouw en het idee ervan
dat de glans van het verleden borg
waaruit ons heden dagelijks wordt geboren.

Zonder verleden kan ons heden het niet stellen,
zijn we leeg en vormloos,
is ons bestaan, langduriger dan vandaag, onbewezen.

Van die langdurigheid, reikend naar de eeuwigheid,
was dit gebouw het symbool,
maar de toegang was gesloten,
de deur in het slot gevallen,
en zo leken ook deze stad, dit land, dit rijk
zich niet meer te openen,
van zijn verleden afgesloten.

Eenmaal wetend wat ik miste
begon het lange ~~wachten~~ uitzien
naar de ontsluiting van wat komen moest-
tien jaar trage dagen
tien jaar nachten wachten

Maar nu op de dag van heden, 23 april 2013,
zijn verleden en toekomst weer open
en klinkt mijn oude geluid
in een nieuwe lente en een nieuw gebouw,
óns rijk, óns museum
óns Rijksmuseum

R.P.

RJKS MUSEUM
JAARVERSLAG
2013

Installatie van Henry Moore, *Large Reclining Figure* (1984), voor de beeldtentoonstelling Henry Moore at the Rijksmuseum, 21 juni–29 september 2013

Foto Olivier Middendorp

INHOUD

BEGUNSTIGERS	5
PATRONEN	14
SCHENKERS EN LEGATOREN	23
VERSLAG VAN DE DIRECTIE	24
BERICHT VAN DE RAAD VAN TOEZICHT	33
PUBLIEK EN MEDIA	40
TENTOONSTELLINGEN	42
BRUIKLENNEN	44
AANWINSTEN	46
CONSERVEREN EN RESTAUREREN	64
PUBLICATIES	68
PRUZEN	70
PUBLICATIES VAN MEDEWERKERS	74
PRESENTATIES EN LEZINGEN DOOR MEDEWERKERS	80
EXTERNE ACTIVITEITEN VAN MEDEWERKERS	90
ORGANOGRAM	99
PERSONEEL	100
FINANCIEEL VERSLAG	110

Het nieuwe Entreegebouw (ingang voor medewerkers en leveranciers) naast de Teekenschool

Foto Vincent Mentzel

BEGUNSTIGERS

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Royal Philips Electronics, founder
BankGiro Loterij, hoofdsponsor
ING Bank, hoofdsponsor
KPN, hoofdsponsor

AkzoNobel, sponsor

- Aanstelling twee PhD-onderzoekers
- Bijdrage *International Symposium on Painting Techniques*

Baker & McKenzie Amsterdam N.V., sponsor

Aankopen 20ste-eeuwse fotografie

- Ilse Bing, *Île Saint Louis, Parijs*, 1932
- Mark Cohen, *Untitled [Barefoot Walking on Path]*, Verenigde Staten van Amerika, 1975
- William Eggleston, *Untitled, from the Louisiana Project*, 1980
- Steve Fitch, *Grandview Motel, Raton, New Mexico*. Verenigde Staten van Amerika, 1981 en *Motel, Hedley, Texas*. Verenigde Staten van Amerika, 1981
- Bertha E. Jaques, *Melganzenvoet of witte ganzevoet (Chenopodium album)*. Verenigde Staten van Amerika, september 1910
- André Kertész, *Stilleven*. New York, 1963
- Leon Levinstein, *7th Avenue, New York City*. New York, 1958
- Helen Levitt, *Portret van een jongen*. New York, ca. 1942
- Joel Meyerowitz, *Man en vrouw kijkend naar de lancering van de Apollo 11 (Florida, Cape Canaveral, First Moon Launch)*. Florida, 20 juli 1969 en *New York City*. New York, 1963
- Homer Page, *Man in deuropening*. New York, 11 oktober 1949
- Roger Parry, *Gezicht op Rembrandtplein in Amsterdam*, november 1938
- Aaron Siskind, drie foto's *Bahia*, 1984
- Eugene W. Smith, *Spoorlijn, Pittsburgh*. Verenigde Staten van Amerika, 1955–1956
- Joseph Sterling, twee foto's *The Age of Adolescence*. Verenigde Staten van Amerika, 1959–1964

BankGiro Loterij, hoofdsponsor

- Aankoop Dorothea Lange, *Portret van een meisje (Elizabethan type in Arizona Cotton Patch)*, 1940
- Aankoop Walker Evans, *Prison Work Gang, Louisiana*. Louisiana, ca. 1935
- Aankoop *Verlakte kist*, Japan, Koami-werkplaats, Kyoto, ca. 1635–1645
- Aankoop Jan Jansz. Mostaert, *Episode uit de verovering van Amerika*, Haarlem, ca. 1535
- Afdracht 'RijksmuseumLot' ten behoeve van de Rijksmuseumbus *Extra trekking*
- Bijdrage *Henry Moore at the Rijksmuseum*, 21 juni – 29 september 2013
- Opening op 13 april 2013

Bouwpartners het nieuwe Rijksmuseum

(Unica, Homij, Kuijpers, JP van Eesteren, Mohringer en Firma Woudenberg)

- Schenking ter gelegenheid van de opening op 13 april 2013

Bureau Metamorfoze, Koninklijke Bibliotheek

- Conservering collecties schetsboeken en (reis)dagboeken

Cisco, partner

- Infrastructuur voor spraak en data en gratis WiFi in het Rijksmuseum

Evenementenfonds Gemeente Amsterdam

- Opening op 13 april 2013

Eye Wish Opticiens, sponsor

- Aanstelling junior conservator glas
- Aanstelling PhD-onderzoeker glas

FETIM B.V.

- Bijdrage aan de educatieve activiteiten in de Teekenschool

Heineken, sponsor

- Preferred supplier
- Draagt bij aan de Museumnacht

ING Bank, hoofdsponsor

- Rijksmuseum Schiphol
- Stand TEFAF in Maastricht
- Gratis 12-uursopenstelling ter gelegenheid van opening op 13 april 2013

Jaffé-Pierson Stichting

- Aankoop *Verlakte kist*, Japan, Koami-werkplaats, Kyoto, ca. 1635–1645

JT International Company B.V., partner

- Aankoop *Verlakte kist*, Japan, Koami-werkplaats, Kyoto, ca. 1635–1645
- Inwijdingsceremonie Tempelwachters
- Tentoonstelling *Ruwe Werkelijkheid: Auerbach – Rembrandt*, 12 december 2013 – 16 maart 2014

KLM Royal Dutch Airlines, partner

- Bijdrage aan het transport van *De Brieflezende Vrouw* van Johannes Vermeer naar São Paolo

Koninklijke Douwe Egberts B.V., sponsor

- Preferred supplier van koffie
- Restauratie van Van Lochteren tuinhuisje
- Producent van Rijks Dutch Master Blend, de eigen Rijksmuseumkoffieblend

KPN, hoofdsponsor

- Draagt bij aan de technologische en communicatieve wensen van het Rijksmuseum, onder meer met producten en diensten in het museum, maar ook op het gebied van dataverkeer, dataopslag en mobiele en vaste telefonie
- Krabbelschaatsbaantje in de Rijksmuseumtuin
- Gratis WiFi bij de opening op 13 april 2013

Mellon Foundation

- Andrew W. Mellon Foundation Fellowships

Mondriaan Fonds & Nationaal Aankoopfonds OCW

- Aankoop Jan Jansz. Mostaert, *Episode uit de verovering van Amerika*, Haarlem, ca. 1535

Mondriaan Fonds

- Josephus Augustus Knip, *Groep van 46 tekeningen en studies van voornamelijk stadsgezichten en landschappen in en rond Rome*. Italië, ca. 1810
- AVRO-documentaire *Dwalen door het Rijksmuseum*, door Micaela van Rijckevorsel

Nike European Operations Netherlands

- Algemene bijdrage aan het Rijksmuseum

Pon Holdings B.V., sponsor

- Aankoop Shinkichi Tajiri, Made in USA (1964)

Prins Bernhard Cultuurfonds

- Bijdrage Auditorium

Royal Philips Electronics, founder

- Preferred supplier voor binnen- en buitenverlichting van het Rijksmuseum

SNS REAAL Fonds

- Aankoop Jan Jansz. Mostaert, *Episode uit de verovering van Amerika*, Haarlem, ca. 1535
- Bijdrage Teekenschool

Stichting Hollands Porselein

- Aankoop *Buste van Maarten Harpertsz. Tromp*, Manufactuur Oud-Loosdrecht, ca. 1780

Stichting Zabawas

- Bijdrage Teekenschool

Thurkow Fonds

- Aankoop Ernest Chaplet, *Ronde vaas met putti*, door Edouard Alexandre Dammouse met putti *gedecoreerd*. Parijs, ca. 1885–1886

Vereniging Rembrandt

- Aankoop *Verlakte kist*, Japan, Koami-werkplaats, Kyoto, ca. 1635–1645
- Aankoop tekening Jacob de Gheyn II, *Rotsachtig berglandschap met een kasteel*, 1603
- Josephus Augustus Knip, *Groep van 46 tekeningen en studies van voornamelijk stadsgezichten en landschappen in en rond Rome*. Italië, ca. 1810

Vereniging Rembrandt & Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit

- Aankoop Jan Jansz. Mostaert, *Episode uit de verovering van Amerika*, Haarlem, ca. 1535

Vereniging Rembrandt, Liente Dons Fonds

- Josephus Augustus Knip, *Groep van 46 tekeningen en studies van voornamelijk stadsgezichten en landschappen in en rond Rome*. Italië, ca. 1810

VSBFonds

- Aankoop Jan Jansz. Mostaert, *Episode uit de verovering van Amerika*, Haarlem, ca. 1535
- Josephus Augustus Knip, *Groep van 46 tekeningen en studies van voornamelijk stadsgezichten en landschappen in en rond Rome*. Italië, ca. 1810

F.G. Waller Fonds

Aankopen Rijksprentenkabinet

Rijksmuseum Fonds

Het Rijksmuseum Fonds is een onafhankelijke stichting die in de meest brede zin van het woord steun verleent aan het Rijksmuseum. Elke schenking aan het Rijksmuseum Fonds is zeer welkom. Particulieren die specifieke verzamelgebieden, collecties of andere activiteiten van het Rijksmuseum willen versterken, kunnen door middel van een financiële bijdrage een Fonds op Naam oprichten of een gelabelde schenking doen. Het Rijksmuseum Fonds beheert de gelden en het bestuur van het Rijksmuseum Fonds ziet toe op de besteding. Hieronder volgt het overzicht van alle Fondsen op Naam en gelabelde schenkingen.

J.W. Edwin vom Rath Fonds

Aankoopfonds voor schilderijen, prenten of objecten in de categorie beeldhouwkunst en kunstnijverheid.

M.J. Drabbe Fonds

Biedt middelen voor het verwerven van kunstvoorwerpen ten behoeve van de afdeling Aziatische kunst.

Paul Huf Fonds

Het realiseren van aankopen voor de Nationale Fotocollectie.

Veluvine Molijn de Groot Fonds

Laat jongeren uit Nunspeet op een inspirerende wijze kennis maken met het nationaal cultureel erfgoed.

Goslings NieuwBeerta Fonds

Ten behoeve van het in stand houden en uitbreiden van de collectie Japanse prenten, in het bijzonder surimono ten behoeve van het Rijksprentenkabinet.

Aankoop Japanse prenten:

- Suzuki Harunobu, *Vrouw na haar bad*. Japan, 1768–1769
- Totoya Hokkei, *Europese vrouw met geit*. Japan, 1823 en *Een Chinese generaal, waarschijnlijk Han Yun, rukt aan een tak van een kersenboom*, 1835
- Kitagawa Shikimaro, *Courtisane Tachibana uit het Tsuruya huis*. Japan, 1813

Suman Fonds

Het bevorderen van de toegankelijkheid van het Rijksmuseum.

Ebus Fonds

Het verlenen van steun in de breedste zin van het woord aan de collectie middeleeuwse kunst in het Rijksmuseum.

- Aankoop Jan Borman (II), *Kerstwieg*. Brussel, ca. 1500–1510

Gerhards Fonds

Biedt middelen voor aankoop en behoud van Nederlandse schilderijen uit de 19de eeuw en de Romantische School.

- Daniël Dupré, paar Italianiserende landschappen: *Gezicht op Civita Castellana* en *Arcadisch landschap met ondergaande zon*. Amsterdam of Italië, 1792–1809
- Josephus Augustus Knip, *Groep van 46 tekeningen en studies van voornamelijk stadsgezichten en landschappen in en rond Rome*. Italië, ca. 1810

Bank ten Cate & Cie Fonds

Ten behoeve van aankopen, restauratie en onderzoek van en naar textiel voor het interieur.

Scato Gockinga Fonds

Ondersteunt de collectie scheepsmodellen in het Rijksmuseum.

- Film verhuizing scheepsmodel Willem Rex
- Aankoop Gerrit Schouten, *Diorama met een tentboot*. Suriname, 1817

Angelina Ognibeni – Jan van Hulsen

Ten behoeve van aankoop, restauratie, tentoonstelling en onderzoek van de verzameling Italiaanse tekeningen van het Rijksmuseum.

Frits en Phine Verhaaff Fonds

Aankoop en restauratie van, tentoonstellingen over en onderzoek naar middeleeuwse kunst.

- Aankoop Johan Gregor van der Schardt (toegeschreven aan), *Negen beeldhouwersmodellen van onder meer lichaamsonderdelen, onder andere na Michelangelo*. Florence, ca. 1560–1570
- Aankoop Jan Borman (II), Kerstwieg. Brussel, ca. 1500–1510

Manfred & Hanna Heiting Fonds

Ter bevordering van fotohistorisch onderzoek door aankomende conservatoren uit binnen- en buitenland aan de hand van originelen uit de Nationale Fotocollectie in het Rijksmuseum.

- Publicatie van delen 12, 13 en 14 van de reeks ‘Rijksmuseum Studies in Photography’

Johan Huizinga Fonds

Ten behoeve van een optimale presentatie van het cultureel historisch erfgoed van Nederland in het Rijksmuseum.

- Aankoop aquarellen, fotoalbum, foto’s, tekeningen en diverse voorwerpen uit Suriname
- Prosper Crébassol, De haveningang van Willemstad met het Gouvernementspaleis*. Willemstad (Curaçao), 1858

Receptuurboeken Fonds

Aankoop, restauratie, onderzoek en onderwijs ten behoeve van receptuurboeken en handleidingen voor de kunstenaar.

- Aankoop *Picturae Sinicae ac Surattanae Vasis Tabellisque exhibitae, admiranda; colligente Petrus Schenkio* = Nieuwe geïnventeerde Sineesen met groote moeyte geteekent en in ’t Ligt gegeven door P. Scjenk. Amsterdam, 1702

Sem Presser Fonds

Mogelijk maken van een educatief project voor jongeren waarbij het uitgangspunt is dat jaarlijks een actueel aspect van de Nederlandse samenleving in een serie foto’s wordt vastgelegd. Het project wordt verbonden en loopt parallel aan de jaarlijkse foto-opdracht Document Nederland.

A.E. van Kampen Fonds

Aankoop, restauratie, tentoonstellingen en onderzoek zilver.

Bas ten Haaf Fonds

Komt ten goede aan het optimaal toegankelijk maken van het Rijksmuseum voor mindervalide en lichamelijk gehandicapte bezoekers.

Van der Vossen-Delbrück Fonds

Ten behoeve van aankoop, restauratie en onderzoek van kunsttheoretische en kunsttechnologische bronnen.

Aankopen:

- Das Ganze der orientalisch-chinesischen Malerei nebst bildlichen Darstellungen und einem Anhange von der dabei vorkommenden Arbeit mit Gold, der Bleistiftzeichnung und der Lithochromie, oder der Kunst, Kupferstiche auszumalen dass sie Oehlgemalden gleichen* / P. Kobalsky. Leipzig, 1834
- Gründliche Anweisung zur Radier- und Etz-Kunst: nemlich: Wie man mit Scheid-Wasser in Kupfer und anderen Metallen etzen, das Wasser, wie auch den harten und weichen Etz-Grund bereiten solle ...* / Abraham Bosse. Nürnberg, 1743
- Heydensche afgoden, beelden, tempels en offerhanden: met De vremde ceremonien naer elcks landts wijze, bequaem voor schilders, poëten, en andere* / Pieter Casteleyn. Haerlem, 1646
- i10. Internationale Revue*. Volume 1, issues 1-12. Amsterdam: i10, 1927. 12 issues in 11 parts, as issued, Arthur Müller-Lehning (editor), Lazlo Moholy-Nagy, Paul Schuitema, and others (300 x 210mm)
- Principles of the science of colour concisely stated to aid and promote their useful application in the decorative arts* / William Benson. London, 1868
- Regel-mässige Zeichnungen und vortheilhaffte Hand-Griffe, wornach man die Steine richtig hauen und damit fest und zierlich bauen kann* / Abraham Bosse. Nürnberg, 1767
- Weg-wyzer voor aankoomende goud en zilversmeden. Verhandelende veele weetenschappen, die konsten raakende, zeer nut voor alle jonge goud en zilver-smeeden* / Willem van Laer. Amsterdam, 1721

Sara Geertruida Aalders-Huender Fonds

Ten behoeve van de collectie kant.

- Digitaliseren kantcollectie

Maria Adriana Aalders Fonds

Ten behoeve van de collectie vaderlandse geschiedenis en de collectie Nederlands cultureel erfgoed.

J.A.J. en M.A. Risseeuw Fonds (opgericht door mevrouw M.A. Risseeuw)

Ten behoeve van aankoop, restauratie en tentoonstellingen van schilderijen en aquarellen uit de periode van de Haagse School.

Willy van der Mandele Fonds

Ten behoeve van restauratie en onderzoek naar schilderijen.

Knecht-Drenth Fonds

Ten behoeve van het aankopen van Nederlands gelieerde schilderijen uit de 20ste eeuw.

Migeliën Gerritzen Fonds

Ten behoeve van educatieve activiteiten voor de afdeling Conservering & Restauratie in de breedste zin van het woord.

- Congres Technart
- Congres Historic Painting Techniques

Staal aan Zee, Tata Steel Umuiden B.V.

Ten behoeve van de aanstelling van een conservator Indiase kunst.

- Aanstelling conservator Aziatische kunst Anna Ślaczka

Sylvia en Carel Willink Fonds

Ten behoeve van het bestuderen, restaureren, verwerven en uitdragen van het werk van Carel Willink.

- Ontsluiting van het werk op papier van Carel Willink

Bestuursfonds Hollandse Meesters

Ten behoeve van educatieve programma’s, projecten en middelen.

- Vertaling multimediatour in Chinees en Russisch
- Aanstelling prof. dr. Frits Scholten, senior conservator beeldhouwkunst, als bijzonder hoogleraar, Rijksmuseum-leerstoel vanwege het Rijksmuseum Fonds aan de VU Amsterdam, met als leeropdracht Theorie en geschiedenis van de collectievorming
- AVRO-documentaire *Dwalen door het Rijksmuseum*, door Micaela van Rijckevorsel

Johanna Kast-Michel Fonds

Ondersteunt opleidingsmogelijkheden, onderzoek en uitvoering van projecten voor restauratoren.

Vandenbroek Foundation

Ten behoeve van het Canonproject Publiek & Educatie:

- Ontwikkeling Jij & de Gouden Eeuw.

Virtutis Opus Fonds

Ten behoeve van de aanstelling van een conservator en restaurator voor het behoud van en wetenschappelijk onderzoek naar de collectie marinemodellen.

- Aanstelling conservator maritieme collecties Jeroen van der Vliet

Flora Fonds

Ten behoeve van de digitalisering en ontsluiting van de kostuum- en modeprenten.

- Project Digitale Catwalk
- Aankoop G.P. Journard, *Toujours Chic, Seizoenscatalogus winter 1921–1922, met 70 modeprenten*. Parijs, 1922

Fonds 1975

Maakt werving mogelijk ten behoeve van de collectie documentaire fotografie.

Dr. Anton C.R. Dreesmann Fonds

Ten behoeve van fundamenteel materiaal technisch onderzoek naar schilderijen.

- Aanstelling projectmedewerker en materiaalkosten

Irma Theodora Fonds

Ten behoeve van het ondersteunen van projecten in de meest brede zin van het woord.

- Aanstelling junior restaurator Leeuwarder Lakkabinet

Familie M.B.T. de Groot

Ten behoeve van de aankoop en publicatie over de FK 23 Bantam.

- Aankoop instrumenten en technische tekeningen vliegtuig FK 23 Bantam

H&H Fonds

Ten behoeve van educatie.

- Ontwikkeling programma’s Teekenschool

Fonds Delfts Aardewerk

Ten behoeve van het garanderen en overdragen van kennis van Nederlands en specifiek Delfts aardewerk in het Rijksmuseum.

Fonds De Haseth-Möller

Ten behoeve van de bevordering van de 18de eeuw, met name op het gebied van onderzoek en opleiding.

Fonds De Haseth-Möller

Ten behoeve van de bevordering van de 18de eeuw, met name op het gebied van onderzoek en opleiding.

Fonds De Haseth-Möller

Ten behoeve van de bevordering van de 18de eeuw, met name op het gebied van onderzoek en opleiding.

Linda H. Kaufman en George M. Kaufman

Ten behoeve van ‘Paris 1650–1900, Decorative Arts in the Rijksmuseum’ door Reinier Baarsen.

Louis Vuitton

Ten behoeve van educatieve programma’s, projecten en middelen.

- Programmering Teekenschool

Fonds De Haseth-Möller

Juwelenfonds

Ten behoeve van de collectie juwelen van het Rijksmuseum.

van Marle Fonds

Ten behoeve van restauratie, conservering en onderzoek binnen de discipline van werken op papier.

- Aanstelling analist

Fonds de Zuidroute

Ten behoeve van activiteiten en initiatieven die betrekking hebben op de geschiedenis of historische objecten verbonden aan de periode van de VOC en/of WIC.

Fonds De Haseth-Möller

Familie Staal Fonds

Ten behoeve van de ontwikkeling en uitvoering van een rondleiding over de architectuur van het Rijksmuseum en het ondersteunen van de Aziatische collectie.

- Aanstelling conservator Chinese kunst

Don Quixote Fondation

Ten behoeve van de jaarlijkse beeldentoonstelling in de Rijkstuinen.

- Tentoonstelling *Henry Moore at the Rijksmuseum*, 21 juni – 29 september 2013

Bervoets Fonds

Ten behoeve van een conservator Japanse prenten.

- Aanstelling junior conservator Marije Jansen

Kindereducatie Fonds

Ten behoeve van het spelenderwijs overdragen van kennis van de vaderlandse geschiedenis en kunst aan kinderen.

- Theater Teekenschool

Fonds De Haseth-Möller

Vincent Mentzel Fonds

Ten behoeve van het toegankelijk maken van het fotojournalistieke werk in de collectie van het Rijksmuseum.

Fonds De Haseth-Möller

Fonds Beukenhorst

Ten behoeve van wetenschap en educatie in de meest brede zin van het woord.

Fonds De Haseth-Möller

Paul en Hanneke Van Den Hoek Fonds

Ten behoeve van de afdeling Conservering & Restauratie.

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Frederik de Groot

Frederik de Groot

Frederik de Groot

Frederik de Groot

Frederik de Groot

Frederik de Groot

Frederik de Groot

Frederik de Groot

Frederik de Groot

Frederik de Groot

Frederik de Groot

Ernst Nijkerk Fonds

Ten behoeve van educatie, onderzoek en aankoop van de collectie zilver van het Rijksmuseum en in het bijzonder Amsterdams zilver.

- Aankoop Koninklijke Utrechtsche Fabriek van Zilverwerken van C.J. Begeer, *Doos van zilver met abstract-geometrische versiering*, 1919
- Aankoop Adriaan de Lelie, *Portret van de familie van Adriaan Bonebakker en zijn compagnon D.L. Bennewitz*. Amsterdam, 1809

Fonds De Haseth-Möller

De Vink Family

Ten behoeve van het Media Lab in de Teekenschool.

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

Fonds De Haseth-Möller

- Anoniem, *Ontwerp voor een kamerwand met schilderijen, draperieën en meubelen; Ontwerp voor een kamerwand in Etruskische stijl met een zitbank*. Rome, 1790–1795
- Anoniem, *Twee ontwerpen: een wandarm en een vlakvulling*. Noord-Italië, ca. 1820
- Marco Marchetti (toegeschreven aan), *Ontwerp voor een zoutvat*. Italië, ca. 1560–1580

Ton en Judy van Heuzen-Dijksma Fonds

Ten behoeve van de collectie zilver en ijsgezichten in de meest brede zin van het woord.

Bert & Lammie Fonds

Ten behoeve van de collectie prenten en tekeningen uit de 20ste eeuw in de meest brede zin van het woord.

Elise Wessels Fonds

Ten behoeve van de Japanse prentencollectie van het Rijksmuseum.

Fonds Haute Couture

Ten behoeve van onderzoek naar, aankoop en behoud van de collectie kostuums en textiel in de meest brede zin van het woord.

Het AutoBinck Fonds

Ten behoeve van aankoop van Koreaanse kunst.

Familie Van Ogtrop Fonds

Ten behoeve van onderzoek en analyse van de collectie Italiaanse kunst.

Gerard Krans

Ten behoeve van de publicatie van de Landenreeks.

Familie W. Cordia

Ten behoeve van het Rijksmuseum in de breedste zin van het woord.

- Aankoop Viviane Sassen, *Pikin Slee, Suriname (Sleep; Bakúba # 1; Pási; Wási; Song of Time; Giallo; Liba; Sling; Mariëtta; Almando Fuchsia)*, 2013

Familie M. van Poecke

Ten behoeve van het Rijksmuseum in de breedste zin van het woord.

- Aankoop Melchior d'Hondecoeter, *Zeven kuikens. Nederland*, ca. 1665–1668

Stichting de Grimmschors

Ten behoeve van de Familiegids 19de eeuw.

De heer en mevrouw Hacquebord-Brandsma

- Aankoop Nicolaas Baur, *Schaatswedstrijd voor vrouwen op de Stadsgracht te Leeuwarden, 21 januari 1809*. Harlingen, 1809

Hannes Postma Fonds

Ten behoeve van het conserveren en toegankelijk maken van werk (bij voorkeur op papier) van Hannes Postma, zowel nationaal als internationaal.

Stefanie Georgina Alexa Nühn Fonds

Ten behoeve van aankoop van (internationale) documentaire fotografie.

Overige schenkers

De heer H.B. van der Ven

Diverse aankopen

Rijksmuseum International Circle

Ten behoeve van diverse projecten in het Rijksmuseum in de meest brede zin van het woord.

- Bloemen Atrium
- Aankoop tekening Jacob de Gheyn II, *Rotsachtig berglandschap met een kasteel*, 1603

AXA IM Benelux N.V.

Restauratie schilderijen *Vier regenten en de binnenvader van het leprozenhuis te Amsterdam* en *Drie regentessen en de binnenmoeder van het leprozenhuis te Amsterdam*, Werner Valckert

Suit Supply B.V.

Ten behoeve van de Rijksmuseumcollectie.

Anonieme schenkers

Meer informatie

Voor meer informatie over sponsor- en partnerships, schenkingen, legaten en Fondsen op Naam / gelabelde schenkingen kunt u contact opnemen met de afdeling Development 020 6747 302 of de website rijksmuseum.nl/steun raadplegen.

PATRONEN

De heer en mevrouw Van Acker-de Jonge
De heer en mevrouw Albada Jelgersma-Paulson
De heer en mevrouw Albada Jelgersma-Toubes Osborne
De heer E.Th.A.C. Albada Jelgersma
Mevrouw W.S. Alexander-van Proosdij
De heer dr. H.A. Algra
Mevrouw J.E. Algra
De heer R.Ph. van Amerongen en mevrouw J. Veenendaal
De heer C. Anker en mevrouw A.E.Y. Anker-de Graaf
De heer M. Antal
De heer M.W. Appeldoorn
De heer en mevrouw Aulbers-Steenbeek
Mevrouw C.M. Badon Ghijben
De heer F. Bakker en mevrouw H. Koperdraat
De heer en mevrouw Bannenbergh-van der Stappen
De heer prof. dr. J.R. Bausch
De heer ing. Y.M. Baven
De heer J. Beckers
De heer en mevrouw A.F.B.M. Beerkens
De heer R. van de Berg
De heer en mevrouw Bergen-van Nierop
De heer A.F.D. Berger
Mevrouw N. Berghuis-Bos
De heer E.M. Besseling
De heer H. van Beuningen
Mevrouw mr. L.X.M. van Beuningen
De heer en mevrouw Van Beurden-Pörteners
De heer en mevrouw Beuth-Asses
Mevrouw drs. L.M. Bevers-Reinders
De heer O.A.M. Bielars
De heer R.J. Bierman
De heer F.J.S. van Bijsterveld
De heer W.J. Blok
De heer J.G. de Boer
De heer en mevrouw Van den Boer-Naebers
Mevrouw mr. A.A.S. Boer-Telkamp
De heer en mevrouw Boijenck-van den Bosch
De heer J.M. Boll en mevrouw P.W. Kruseman
De heer R. Bons en mevrouw W. Huvers
Mevrouw I.E.F.M. Boom en de heer J. Vermeulen
De heer E.P. Bos en mevrouw E.C. Bylard
De heer P. Bosma
De heer M. Boswinkel
De heer drs. T.A.C. Bouman
De heer R.J.B. Brandt
De heer en mevrouw Bridié
De heer en mevrouw Van den Broek-Crebolder
De heer en mevrouw Brouwer-Luijten
Mevrouw drs. R. van der Brug
De heer en mevrouw Bruijn-Mossoux
De heer dr. mr. D.R. Buis
De heer J.P. Burdorf
De heer C.M.J. van der Burg
De heer en mevrouw Buunk
Mevrouw M. van Buuren
De heer P.M.G. Buwalda
Mr. J.M. Camard
De heer drs. R.R.S. Blijdorp en de heer G.H.H.W.T.R. Clarkson Reijnen
De heer en mevrouw Coelingh Bennink-de Boer
De heer en mevrouw Coppes-Dassen
De heer en mevrouw Cordia-Roeloffs
De heer J. Cornips en mevrouw T. Cremers
Mevrouw drs. M.H.N.G. Cornips
Mevrouw drs. M. Couperus
De heer C.H. van Dalen
De heer prof. C.G. Dam
De heer en mevrouw Dam-Garritsen

Mevrouw mr. M.H.G. Damen
De heer drs. D. Das
De heer R. Dattatreya
De heer drs. A.A. van Dedem
De heer en mevrouw N.A. Deen
Mevrouw S.A.H. van Delft-Vroom
Mevrouw G.J.M. Derksen
De heer en mevrouw Dicker-de Bruijn
Mevrouw M. Dietz
De heer J. Ph. van Dijk
De heer mr. J.N.A. Dijkman
De heer en mevrouw Dik-Foursoff
De heer F. de Jong en mevrouw F.A. Dingemans
De heer en mevrouw Disch-Jacobson
Mevrouw W.G. Ditmeijer
De heer ir. J.D. Doets
Mevrouw drs. E.G.P. Donker
Jonkeer drs. H.J. van Doorn
De heer P.H.C.J. van Doorne
De heer en mevrouw Van Doorne-Pörteners
De heer Th.W. Dorresteyn
De heer M.J. Draaisma en mevrouw M.B.N.M. Abeln
De heer en mevrouw Drake
Mevrouw mr. J.A.J.M. van der Drift
De heer en mevrouw J.A.W. van Duijn
De heer drs. P. van Duinen
De heer drs. J. Dura
De heer en mevrouw D. Durlacher
Mevrouw drs. O. Ebbing-Meijer
De heer G. Eenens
De heer mr. B.J. van Egteren
De heer F.M. Elkhuizen
De heer en mevrouw Elstgeest-Michiels van Kessenich
Mevrouw M. Elte
De heer drs. P.M. Elte
De heer en mevrouw M.H.P.J. Emondts
De heer J. Endlich
De heer M.G. Engelbertink
De heer E.J. de Jong en mevrouw S.L. Engels
De heer en mevrouw Ernst-Stegeman
De heer B.N. van Erven Dorens
De heer F. van Etten
Mevrouw drs. N.A.J. Fennema
De heer en mevrouw Fentener van Vlissingen
De heer B.J. Finke
De heer J. Fleury
De heer T.P. Flokstra
De heer drs. A.A. Fock
De heer en mevrouw Fokke-Heutink
Mevrouw F.L.W. Foppen
Mevrouw H.T. von der Gablentz
De heer ir. G.A. Geerts
De heer en mevrouw Van Geest-Sosef
Mevrouw L.P. van Geest
De heer M.J. van Geest
De heer W.J. van Geest
De heer P. Gehring
De heer P.E. de Gelder
De heer E.E.N. Gelderman
De heer C.H. Gerritsen
De heer drs. Z.J. van Gessel
De heer Q.A.L.M. Gijsbers
De heer mr. K.E. van Ginkel en de heer drs. H.D. Christophersen
De heer en mevrouw De Goederen-van Litsenburg
Jonkheer en mevrouw Van der Goes-Doeksen
Mevrouw E.M. Goossens-Post
Mevrouw H.M.A. Gorter-van Gorp
De heer E. de Graaf
Mevrouw E.S.M. Granpre Moliere
De heer en mevrouw Greidanus-Krens

Mevrouw mr. B.A. van der Grijp
De heer W.A. Groen
Mevrouw F.E.M.A. de Groot van Embden
De heer M.W. de Gruyter
De heer L.M. Gualthérie van Weezel en mevrouw O.J.M. Lackamp
De heer en mevrouw De Haan-Koelega
De heer en mevrouw D.J. Haank
De heer V. Halberstadt en mevrouw M. Trebukova
Mevrouw P.M.P. Hallers-van den Broek
Mevrouw mr. G. Hamming-Hamburger
De heer en mevrouw Hanenkamp-ter Berg
De heer P.J.H. van Harderwijk
Mevrouw L.F. Harff
De heer E. van Oosten en mevrouw J.C. Harmsen
De heer mr. H. den Hartog
De heer mr. R.R. Hazewinkel
De heer mr. H.F. Heerkens Thijssen
De heer en mevrouw Heerkens Thijssen-Schölvinc
De heer S.M. van der Heijden
De heer en mevrouw Van den Heijkant-Bolman
De heer M.S.C. Hekman
De heren R.J. en J.J. Helbes
Mevrouw A. van Helvert
De heer en mevrouw Hendrikse-de Vries
De heer J. Herweijer en mevrouw B. Herweijer
De heer en mevrouw mr. J.M. Hessels
De heer C.F. Hessing
De heer en mevrouw De Heus
De heer en mevrouw Hijmans van den Bergh-Loudon
De heer J. Ph. van Hilten en mevrouw C.M.J. Heurman
De heer Prof.dr.ir. G.G. Hirs en mevrouw Th.C.H.M. Hirs-Laumans
De heer en mevrouw Hirschler-van Schelt
De heer K. Hoen en mevrouw I. Besem
De heer en mevrouw Van Urk-van der Hoeven
De heer R.J. Hoevens
De heer G.J.J. van 't Hof
De heer L. Hofker en mevrouw I.D. Lasschuijt
Mevrouw G. van der Hofstede-Gunnarsdottir
De heer en mevrouw Holtrop-Dop
De heer J. van Hoof
Mevrouw H.J.G. Hoogendijk-Bol
De heer ir. G.W. van Hoogevest
De heer drs. W.J. Hoogsteder
De heer en mevrouw Ten Houten-Memelink
De heer en mevrouw Van Houten-Merkelbach
De heer P.H.F.W. Houx
De heer drs. M. Hovers
De heer M.J.F. Hudig
De heer M.M. Huijbregts en de heer A. Talbi
De heer en mevrouw Huisman-de Vriend
De heer H.J.Th.M. Hunnekens
De heer mr. J.C. Jaakke
De heer en mevrouw Jacobovits de Szeged-barones van Boetzelaer
Mevrouw N.H.E. Jakobs
Mevrouw drs. A.L.L. Jankovich de Jeszenice
De heer mr. M. Jansen
De heer G.A. Jansen
Mevrouw dr. E. Janssen
De heer E.P. Janssen
De heer P.H.A.M. Janssens en de heer H.P.M. Huysmans
De heer J.M.J. Jas
Mevrouw mr. E.H. de Jong-van Dooijeweert
De heer H.D. de Jong en mevrouw S.M. Hagen
De heer H.D. de Jong
De heer S.J. de Jong
De heer en mevrouw De Jonge
De heer Van Kaam
De heer en mevrouw Kahn
De heer drs. K. Kaldenbach
De heer D.K. Kam

Mevrouw W.G. Kamphof
Mevrouw drs. E. van Karnebeek
De heer mr. J.D. van Karnebeek
De heer B.J.Th. Kastrop
De heer H.J. Keiser
De heer mr. R.M. Kleemans
Mevrouw N. van der Kleijn
Mevrouw E.M.G.P. Klerk-Wassink
De heer mr. J.D. Kleyn
De heer J.H. Kloppenburg
Mevrouw S.H.M. Kok
De heer S.B. Koneijnenburg
De heer M.B.M. Goeman en mevrouw J.J. Koning
De heer J.S.C.M. de Koning
De heer P. Koole
Mevrouw C.E.L. Koster
Mevrouw mr. drs. J.M. de Koster
De heer A.W.M. Krans
De heer M. Krijntjes
De heer dr. L.F.G. Krist en mevrouw drs. K.M.R. Heij
De heer D.W. Kronemeijer
Mevrouw S.J. Kroon
De heer A.J. Krooswijk
De heer en mevrouw Krouwels
De heer B.J. Kuck
De heer en mevrouw Kuiper-Gerlach
De heer P.J.F. Nohlmans en mevrouw E.M.A. Kwaks
Mevrouw S.C.M. Ladenius
De heer en mevrouw Lambriex-Bloemink
De heer mr. M.L.B. van der Lande
De heer M.J. Langeveld
De heer en mevrouw Van Lanschot-van der Torren
De heer S. Lauers
De heer F.J. Laumans
De heer M.F. Leenaerts
De heer prof. dr. R. de Leeuw
De heer H.L.Ph. Leeuwenberg
De heer en mevrouw Legro-Stoel
De heer en mevrouw Legro-Svenstam
Mevrouw mr. S.G. Leijdesdorff-Brummelhuis
De heer en mevrouw Leons-Sajet
De heer dr. S.H. Levie
De heer J.H. Leyer
De heer S.J. Lieverse
Mevrouw A.M.C. van der Linden
De heer J.W. van der Linden
De heer M. van Linschoten (sr.)
De heer M. van Linschoten (jr.)
De heer A.J.A.M. Lisman
De heer en mevrouw Van Lith-Dumont
Mevrouw K.A.M. de Loos
De heer mr. R.I. Loosen
De heer A.A. Lugtigheid en mevrouw G.M.M. van Eeden
Mevrouw W.H. Lyppens-Honnebier
Mevrouw drs. B.N.M. van der Maarel
De heer M.A. Maaten
Mevrouw mr. A.C. Maats-Noordeloos
De heer prof. dr. J.A. van Manen
De heer R. Mans
De heer R.M. van der Mark
De heer ir. R.M.J. van der Meer
De heer en mevrouw Meijer-Bergmans
Mevrouw M. Meijer en mevrouw M. Verbruggen
De heer en mevrouw Meijer
De heer mr. M.R. Meijer en mevrouw G. van Oudenallen
Mevrouw H. van der Meij-Tcheng
De heer en mevrouw Mencke-Heller
De heer P.B. Mensing en mevrouw S. Tromp Meesters
De heer mr. A.C. Metzelaar
De heer mr. M.F.M. van der Meulen

Mevrouw C.S. de Meyere
 De heer A.J.L. Michel
 De heer en mevrouw Miedema-Cramer
 Mevrouw M.C. Miedema en mevrouw M.E. Smiet
 De heer P.P.E.M. Mol
 De heer F. Molenaar
 De heer prof. dr. G.A. Mook
 Mevrouw G.E. van Moppes
 De heer E.M.M.J. Mourmans
 De heer M.M.M. Mulders
 De heer E. Munnig Schmidt
 De heer S.T. Nauta
 De heer F.P.N. Nelissen
 De heer F.W.P. de Nerée tot Babberich
 De heer G.J. Nielsen
 Mevrouw J.E. Nierstrasz-Gratama
 Mevrouw A.D.S.M. Nijs
 Mevrouw E.M.H.E. van Nispen tot Sevenaer
 Mevrouw H.A. van Notten-van Roijen
 De heer en mevrouw Nühn-Morris
 De heer T. Nuijen
 De heer mr. C.C. Oberman
 De heer mr. A.R.T. Odle en mevrouw mr. J.L. Jonker Roelants
 De heer R. Oerlemans
 Mr. and Mrs. D.M. Ogilvie
 Mevrouw J.M.A. van Oirschot
 De heer H.M. Oldenboom
 De heer en mevrouw Van Oordt
 Mevrouw M. Oosterhout
 Mevrouw B. Ooteman
 De heer en mevrouw Van Oranje-Nassau, van den Broek
 De heer mr. D.J. van Orden
 De heer en mevrouw prof. dr. H.W. van Os-Roscam Abbing
 De heer drs. C.J. Otto
 De heer en mevrouw Oudejans-Vergroesen
 Mevrouw mr. M.J. Oudeman
 De heer J.P. van Ouwerkerk
 De heer G.B. Overbosch
 De heer W.A. Paardekooper
 De heer F. Paauwe en mevrouw Ph. Hofman
 De heer en mevrouw Pals-Schilder
 De heer C. Paulus van Pauwvliet
 De heer E.L. Paulus
 De heer en mevrouw Pelt
 De heer J.P. Peterich
 De heer en mevrouw Piek-den Hartog
 De heer mr. J. Pierik
 De heer A. Pieters
 Mevrouw A.L.E.J. Plugge
 Mevrouw C.J. Polak
 De heer en mevrouw Polak-Vernooij
 De heer en mevrouw Post-de Wilde
 De heer S. Posthuma
 De heer en mevrouw Pot
 De heer drs. T.G. Poulussen
 Mevrouw G.M. Prins
 Mevrouw I. Quist-Tomey
 De heer en mevrouw Rachman-Kampstra
 De heer en mevrouw Ragas-Breugem
 Mevrouw M.W.P. Rameckers-Keuter
 De heer en mevrouw Randazzo
 De heer A. Rauf
 De heer en mevrouw Reefman-Coenen
 De heer drs. R.W.P. Reibestein
 Mevrouw mr. M. Renders-Scheele
 De heer D.P. Reynoldson en de heer T.H. Lexmond
 De heer M.F. Riaskoff
 De heer mr. D.F. Richters
 De heer en mevrouw Van Riet-de Schipper
 De heer en mevrouw L.B. Romeyn

Een klas in de Picknick, waar schoolgroepen kunnen lunchen.
 Op woensdagmiddagen en in de weekends staat de ruimte open
 voor ouders en kinderen en kan er worden getekend

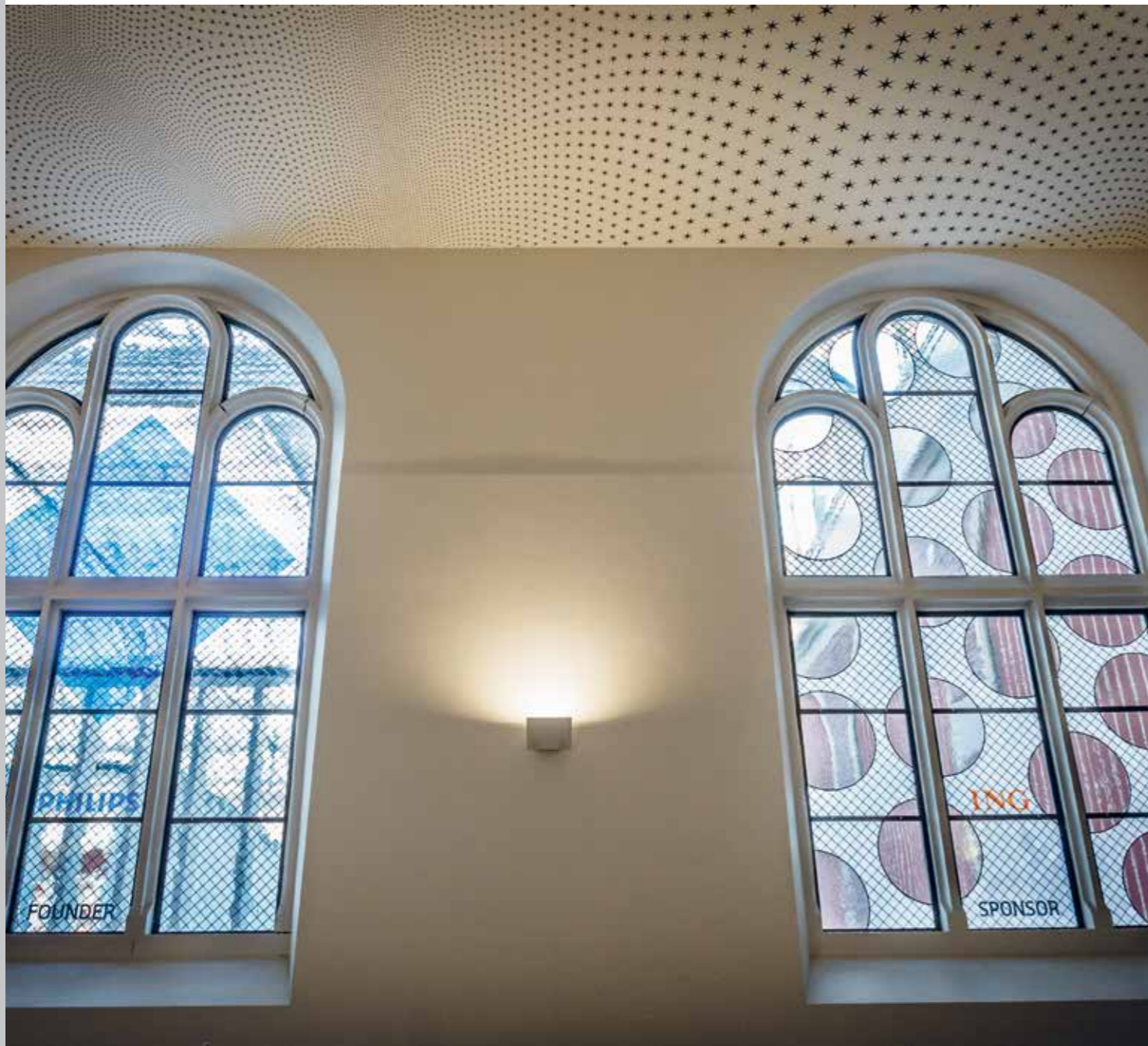
Foto Nadine Maas

De heer A.F. van Romondt
 De heer en mevrouw Roodenburgh-de Weerd
 De heer en mevrouw Van Rosmalen-de Koning
 De heer F.H.Rövekamp en de heer R.P. Broekema
 De heer en mevrouw jhr. mr. B.W.J.M. de Roy van Zuidewijn-Rive
 De heer P.J.P. Rubingh
 De heer en mevrouw Ruding-Hekking
 Mevrouw S. Stoop en mevrouw A.M. de Ruijter-Schutte
 De heer dr. T. Rusche
 De heer J.A.K. Rustveld
 De heer F.C. de Ruyter de Wildt
 De heer en Mevrouw Sanders-ten Holte
 De heer en mevrouw Schaap-Warmink
 Mevrouw mr. E.J. van Schaardenburg-Louwe Kooijmans
 De heer T.H. Scheer en mevrouw S. Scheer-van Goch
 De heer F. Schellekens en mevrouw S. Heersink
 De heer en mevrouw Schellekens-Franssen
 Mevrouw E.B. Schep
 De heer E.A. Schilp
 Mevrouw C.M. Schmidt
 De heer J.J. Schoeber
 De heer en mevrouw Schouten-van Eys
 De heer drs. J.A. Schoutsen
 De heer G. Schouw
 Mevrouw M.J. Schreiner
 Mevrouw S. Schreuder
 De heer S. Schreurs en de heer P. van der Vorst
 De heer drs. P.J. Schulting
 De heer L.A.M. de Sevaux
 De heer E. de Sévrèn Jacquet
 De heer en mevrouw Shahsavari-Jansen
 De heer en mevrouw L.H. Siertsema
 De heer en mevrouw Sigmond
 De heer en mevrouw Sijbesma
 De heer W. Sijthoff en mevrouw M. Vos
 De heer ir. C.P. van der Slikke
 Mevrouw mr. M.P.J. Smakman
 De heer en mevrouw Smalbraak-Loudon
 Mevrouw M.E. Smallegange
 De heer en mevrouw Smeets
 Mevrouw H.A.J.M. Smeyer-van der Ven
 Mevrouw drs. K.G. Smit-Schulting
 De heer mr. D.J. Smit
 De heer en mevrouw Smit-Loor
 De heer en mevrouw Staleman-Smit
 De heer en mevrouw J.H.M. Smulders
 De heer drs. C.A.C. Spaans
 De heer G.J.R. Staal
 De heer en mevrouw Van Steijn-Ledegang
 De heer mr. W.F.C. Stevens
 De heer W.J.C. Stevens en mevrouw L.C.A. Stevens-Meewis
 Mevrouw drs. R. Stigter-Aerden
 De heer H.F. Stipdonk
 De heer J. Stock en mevrouw L. Hendrikse
 De heer mr. E.B. van der Stok
 Mevrouw W. Stolle-de Vries
 De heer D.P. Stolp
 De heer E.J. Stolze
 De heer ir. P.J. Stork
 Mevrouw drs. J.C.B. Straatman
 Mevrouw M.C.M. Strating-Schulte Fishedick
 De heer prof. dr. J.P.M. Stubbé
 De heer D.C.P. Stutterheim
 De heer mr. F.D.E. Sulzer
 Mevrouw E.H. Swaab en mevrouw I.W. Kluwers
 De heer E.A. Sweens
 De heer drs. S.J. Tettero
 De heer en mevrouw Teulings-van Dijk
 Mevrouw T.M. Teves
 De heer drs. R.C.R.J. van Thiel

Mevrouw J.J. Tiemens
 Mevrouw A.J.T. van Tilburg
 De heer P. van Straaten en mevrouw E. Timmerman
 De heer mr. J.W. de Tombe en mevrouw mr. M. Diepenbach
 De heer M. Ton
 De heer en mevrouw Tondu-Vroomen
 De heer en mevrouw Van Tongeren-Janssens
 De heer drs. P. Toorenburgh
 De heer en mevrouw Van Trojen
 De heer R. Tromp
 De heer en mevrouw Tuzgöl-Willigers
 De heer A. Twigt
 Mevrouw A. van der Valk
 De heer K.W. Valken
 Mevrouw M.H.M. Vastenavond
 De heer E. Veenendaal
 De heer M.J.A. Velings en mevrouw A. Novogratz
 De heer en mevrouw R. Vellekoop
 De heer en mevrouw Van der Ven-van Wijngaarden
 De heer en mevrouw Verbeek
 De heer en mevrouw Verhoef-van Spaendonck
 De heer A.C.M. Verlinde en de heer O. Hoes
 Mevrouw A.J. Verlinde
 De heer O.J.M. Olmer en mevrouw T.C. Vermeer
 Mevrouw T.A.M. Versteeg-van den Heuvel
 De heer en mevrouw Verstijnen-Aldenkamp
 De heer ir. F. Verveld
 De heer jhr. drs. D.M. de Villeneuve
 De heer H.H. Visser
 Mevrouw mr. K. Visser
 De heer K.S.R.TH. Visser en mevrouw E. Hoogeveen
 De heer R.J. Vlek en mevrouw H. de Bordes
 De heer mr. J.F. van Vlijmen
 De heer drs. B. van der Vlist
 De heer en mevrouw Voerman-Luiting
 De heer en mevrouw Vogelzang-de Roij
 Mevrouw M.A.J. Voigt
 Mevrouw M.M.L. Vos-van Acker
 Mevrouw mr. E. de Vreede
 De heer drs. C.C. de Vries en de heer P. Titulaer
 De heer M.J.G. de Vries
 De heer mr. J.M.L. Vroom
 De heer en mevrouw Vroom-Cramer
 Mevrouw W.K. Wagenaar-Burgemeester
 De heer R.J.W. Walvis
 De heer en mevrouw Van Weede-Heerkens Thijssen
 De heer en mevrouw Van Weede-van den Broek
 De heer J.A. van de Weerd
 De heer A.P. van der Wees
 De heer E.H.A. Weijnen
 De heer S.S.P. Welzen
 De heer en mevrouw Wesseling
 De heer W.C. Westra Hoekzema
 De heer en mevrouw Wielinga-Huibregtsen
 Mevrouw A.T.R. Wielinga-Venker
 De heer mr. B.E.M. Wientjes
 De heer A.M. Wiersema en mevrouw N. Wiersema-Horenberg
 De heer en mevrouw Wilms-van Nek
 Mevrouw O. de Wilt
 De heer W. Winkel en mevrouw I. Munoz Triguero
 Jonkheer en mevrouw Witsen Elias-Kool
 De heer en mevrouw De Witt Wijnen-Jansen Schoonhoven
 De heer mr. G.H.N.L. van Woerkom
 Mevrouw dr. A.D. Wolff-Albers
 Mevrouw R.L. Wolvetang-Laroo
 De heer ir. G.J. Woudenberg
 De heer drs. J. Wulfse
 Mevrouw C.S. Wynaendts
 De heer L.C. van Zadelhoff
 De heer en mevrouw Zanders-van Dam
 De heer H.I. Zijlstra

De ramen voor founder Philips en hoofdsponsor ING

Foto Vincent Mentzel

SCHENKERS EN LEGATOREN

Beeldende kunst

Mevrouw H.A. Brandsma, Dokkum
 De heer Kee Il Choi Jr., New York
 De heer W.J. Hacquebord, Dokkum
 Mevrouw A. van Haersma Buma-Meuser Bourgognion, Den Haag
 Mevrouw J.M. Hanson-Peenstra, Oegstgeest
 Mevrouw M. Henriques de Castro, Huizen
 Mevrouw N. van Klingeren, Gouda
 Mevrouw M.T. Korzelius, Den Haag
 De heer J. Polak, Amsterdam
 Provincie Noord-Holland
 anonieme schenker

Geschiedenis

De heer M. Alexander, Londen
 Mevrouw N.C.H. Kessler-Leemans, Laren
 De heer S. Koene, Den Haag
 De heer P. Lappia, Delft
 Mevrouw I. de Leeuw, 's-Heer Abtskerke
 De heer M. Roemers, Delft
 De heer G. Scholte, Tuil
 De erven Ed van Teeseling, Amsterdam
 Koninklijk Zoölogisch Genootschap
 "Natura Artis Magistra", Amsterdam
 Ministerie van Financiën, Den Haag
 NYSE Euronext Inc., Amsterdam
 Poesjkinmuseum, Moskou
 anonieme schenker

Rijksprentenkabinet

Documenten en objecten

De heer R. Farber, Den Haag
 De heer J.F. Heijbroek, Leiden
 De heer F. Laurentius, Middelburg
 De heer M. Ubl, Amsterdam

Fotografie

De heer M.W. Appeldoorn, Amsterdam
 Mevrouw S. de Boer, Amsterdam
 De heer R. Ballen, Johannesburg
 De heer K. Breukel, Amsterdam
 De heer W. Diepraam, Amsterdam
 De heer H.A. Domnisse, Amsterdam
 De heer C.P. van Eeghen, Amsterdam
 De heer C.P. van Eeghen, Den Haag
 De heer H.L.M. Hendriks, Tilburg
 De heer S. Joseph, Brussel
 De heer C. Kielar, Warschau
 De heer M. Maks, Amsterdam
 Mevrouw E. Mathies-Klazes, Amsterdam
 Mevrouw H. van der Meij-Tcheng, Londen
 Mevrouw A. Ostrowska, Rotterdam
 De heer B. Overeem, Barneveld
 De heer S. Plantureux, Montreuil
 De heer J. Polak, Amsterdam
 De heer E. Posthuma de Boer, Amsterdam
 De heer P.E. Sandel, Berkel en Rodenrijs
 Mevrouw V. Sassen, Amsterdam
 De heer F.T. Scholten, Amsterdam
 Mevrouw M.C. Thijs, Rotterdam
 De heer L. Tilanus, Leiden
 De heer R.J.W. Winter, Hoofddorp
 Stichting De Zilveren Camera, Rotterdam
 anonieme schenker

Prenten

De heer E.H. Ariëns Kappers, Amsterdam
 Mevrouw T. Beek-Delbrück, Breda
 De heer en mevrouw Blotkamp, Utrecht
 Mevrouw O. Bouineau, Utrecht
 De heer R. Brattinga, Amsterdam
 Mevrouw S.G.J. Delprat, Amsterdam
 De heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam
 De heer A. Jas, Utrecht
 De heer F. Laurentius, Middelburg
 Mevrouw G.T.M. Nieuwenhuys-van der Horst, Utrecht
 De heer W. den Ouden, Varik
 De heer S. Segal, Amsterdam
 De heer N. Teeuwisse, Berlijn
 De heer K. Vermeule, Amsterdam
 De heer en mevrouw Van der Vossen-Delbrück, Amsterdam
 De heer K. Wetselaar, Krommenie
 Mevrouw M. Wijn, Amsterdam
 ING
 Nederlands Steendrukmuseum, Valkenswaard
 Steendrukkerij Amsterdam

Tekeningen

Mevrouw O. Bouineau, Utrecht
 De heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam
 Mevrouw L.W. Frankfort-Berkhout, Santpoort-Zuid
 De heer A. Jas, Utrecht
 De heer S. Koene, Den Haag
 De heer W. den Ouden, Varik
 De heer J. Polak, Amsterdam
 Mr P.J.F. Scheefhals, Hillegom
 Mevrouw S. Vos-Lokhorst, Utrecht
 Mevrouw L. de Winter-Gouka, Vlaardingen
 anonieme schenker

Bibliotheek

De heer A.P. Resoort, Munstergeleen
 (Collectie G.W. Resoort)
 De heer A.J. van der Burg, Den Haag
 De heer F. Berkhout, Middelburg (uit de nalatenschap)
 De heer Jan Piet Filedt Kok
 Mevrouw Andrea van Reisen-Naaktgeboren, Den Haag
 (uit de nalatenschap van Andrew Naaktgeboren)

Algemeen

Op 13 april 2013 opende Hare Majesteit de Koningin het nieuwe Rijksmuseum. Deze datum markeerde niet alleen het einde van de tien jaar durende renovatie en inrichting van het museum maar vooral ook een nieuw begin: een open museum. Het Rijksmuseum wil open zijn, open in de verhalen die het vertelt, met een open blik op de geschiedenis van Nederland, open naar de samenleving van nu, open in het delen van kennis en kunde. Het Rijksmuseum is het nationale museum van kunst en geschiedenis, het verbindt mensen, kunst en geschiedenis. Het is het museum van Nederland voor de wereld. Het Rijksmuseum speelt een actieve rol in de samenleving, het inspireert en verrijkt. Gevoel voor schoonheid, besef van tijd.

Het ingrijpend gerenoveerde gebouw en de nieuwe opstelling konden rekenen op veel enthousiasme, zowel in de media als bij het publiek. Meer dan 2,5 miljoen bezoekers kwamen inmiddels binnen via het Atrium, het verdiepte entreegebied waarmee de Spaanse architecten Cruz y Ortiz de door de Passage gescheiden gebouwdelen met elkaar hebben verbonden. In de museumzalen biedt het Rijksmuseum hun een opstelling waarin ruim 8.000 voorwerpen van kunst en geschiedenis het verhaal van de Nederlandse geschiedenis vanaf de Middeleeuwen tot het heden vertellen. Alleen de Nachtwacht is teruggekeerd naar zijn oude plek.

Het Rijksmuseum is 365 dagen per jaar open van 09.00-17.00 uur, het Atrium met het Café en de winkel is open tot 18.00 uur.

De eerste maanden van het verslagjaar stonden in het teken van de inrichting van de nieuwe presentatie en de voorbereidingen op de opening. De organisatie leerde de weg in het nieuwe gebouw kennen en tientallen nieuwe collega's werden geworven en opgeleid om de bezoekers gastvrij te kunnen ontvangen. Educatieve producten werden ontwikkeld, voor individuele bezoekers en voor groepen, voor kinderen en volwassenen en voor primair en voortgezet onderwijs. Met de Teekenschool heeft het Rijksmuseum een educatief centrum gekregen waarin programma's worden aangeboden aan (school)groepen en workshops worden gegeven voor kinderen en volwassenen.

De medewerkers verhuisden aan het eind van 2012 en begin 2013 uit de tijdelijke behuizing aan de Frans van Mierisstraat naar hun nieuwe werkplekken in het museum en de Villa, de voormalige directeurswoning. Het aantal medewerkers werd in 2013 aanzienlijk uitgebreid, vooral bij de afdelingen Veiligheidszaken en Front Office. Tientallen nieuwe beveiligings- en publieksmedewerkers werden geworven en volgden een interne opleiding. De grotere schaal van het museum maakte ook uitbreiding van het aantal eventmanagers en de afdeling Development nodig.

Een aantal activiteiten stond in het openingsjaar op een lager pitje. Het registratie- en digitaliseringsproject Prentenkabinet Online is gedurende een zestal maanden stopgezet, omdat alle mankracht benodigd was voor de inhuizing van de collectie. Er werden minder bruiklenen uitgeleend, omdat gedurende de inhuizing een bruikleenstop van kracht was.

De Philipsvleugel, die gedurende de verbouwing met een presentatie van de topstukken uit de 17de eeuw open was gebleven ging half maart dicht voor publiek. Nadat de collectie was overgebracht naar het hoofdgebouw begon in dit gebouwdeel de renovatie. De Philipsvleugel wordt de nieuwe tentoonstellingsvleugel van het museum die eind 2014 opengaat met een tentoonstelling van 20ste-eeuwse fotografie uit eigen collectie.

Zichtbaarheid

Opening

In de eerste helft van april werden voorbezoeken georganiseerd voor verschillende stakeholders van het museum. Na een proefopenstelling op 31 maart voor medewerkers met familie en vrienden volgden twaalf ontvangsten voor sponsors, Patronen, Vrienden, fondsen en (inter)nationale pers en relaties. Op zaterdag 13 april werd het museum geopend voor het publiek dat na het omdraaien van de sleutel door Koningin Beatrix een gratis bezoek kon brengen. Meer dan 20.000 mensen volgden de speciaal uitgezette route langs de hoogtepunten. Founder Philips, hoofdsponsors BankGiro Loterij, ING en KPN en sponsors Douwe Egberts, PON, KLM en AkzoNobel zorgden ervoor dat de wachtenden op het Museumplein aangenaam werden vermaakt. In de eerste openingsweken waren er speciale avondontvangsten voor Amsterdam(mers), buurtbewoners, onderwijs, toeristische branche en oud-medewerkers. Het openingsweekend werd zondagmiddag 14 april afgesloten met een project van Job Koelewijn, 'Op handen gedragen', waarbij 900 jongeren op het Museumplein een choreografie uitvoerden die eindigde met het omhooghouden van borden die gezamenlijk een werk uit de Rijksmuseumcollectie vormden.

In de media bleef de opening niet onopgemerkt. Diverse kranten en tijdschriften publiceerden speciale bijlagen, er verschenen meer dan 2.500 artikelen in de Nederlandse pers en ook in de internationale pers werd er veel aandacht aan besteed. Verschillende televisieprogramma's besteedden aandacht aan de opening en de AVRO verzorgde op 13 april een speciale

uitzending vanuit het museum. Het tweede deel van de documentaire die Oeke Hoogendijk over de verbouwing maakte, werd uitgezonden en het eerste deel werd herhaald. De filmster won voor haar documentaire een Gouden Kalf en een Zilveren Nipkowitzprijs.

Het vernieuwde museum ontving vele prijzen:

- Architecten Cruz y Ortiz wonnen de *Abe Bonnemajprijs*, de belangrijkste Nederlandse architectuurprijs, een *Icon Award 2013* voor *Best Interior of the Year*, en een Brick Award (voor 'excellence in design and construction using brick').
- *European Best Event Award* voor de opening op 13 april 2013 die voorts door *Apollo. The International Art Magazine* werd uitgeroepen tot Museum Opening of the Year 2013.
- TripAdvisor kende het Rijksmuseum een *Travellers' Choice Award* toe als een van de tien beste musea in Nederland en een *Certificate of Excellence* als een van de organisaties die 'rank in the top 10% worldwide for traveller feedback'.
- *British Guild of Travel Writer Award* in de categorie 'European Tourism Project'.
- Het hoofd Communicatie & Marketing werd gekozen als communicatiemanager van het jaar en het hoofd Development werd sponsor personality van het jaar.
- Samen met hoofdsponsor ING werd een SponsorRing gewonnen voor het filmpje van de Nachtwacht-flashmob. Voor deze actie ontving ING voorts een European Excellence Award in de categorie International Communication.
- Founder Philips won in de categorie Technology & Consumer Electronics een European Excellence Award met de nieuwe verlichting van het Rijksmuseum.

De hoofddirecteur ontving de J-Prijs 2013 uit handen van Burgemeester Van der Laan. De prijs is een initiatief van PwC en wordt toegekend aan personen die een belangrijke bijdrage leveren aan de economische ontwikkeling en/of promotie van Amsterdam. Door het weekblad Elsevier werd de hoofddirecteur gekozen als Nederlander van het Jaar.

Eind augustus werd het rapport *Rijksmuseum. Bijzonder Binnenlands Product* gepresenteerd. In het rapport zijn de resultaten opgenomen van een door Booz & Company uitgevoerd onderzoek naar de economische impact van de opening van het nieuwe Rijksmuseum. Vanaf 2013 stijgt de jaarlijkse economische impact van het Rijksmuseum met € 90 miljoen per jaar. De impact vertaalt zich ook in werkgelegenheid: het museum zorgt na renovatie voor een werkgelegenheid van gemiddeld 3.700 FTE per jaar. De heropening draagt voorts bij aan een grotere aantrekkelijkheid van Amsterdam voor (inter)nationale bezoekers en bedrijven. Op nationaal niveau functioneert het Rijksmuseum, met zijn combinatie van kunst en geschiedenis, volgens de geïnterviewde experts als een icoon van nationale identiteit. Het Rijksmuseum is de plaats waar bezoekers kunnen leren over de geschiedenis van Nederland, zich kunnen laten inspireren en de verbeelding de vrije loop kunnen laten. Met de conserverings- en restauratie-activiteiten speelt het museum een belangrijke rol als wetenschappelijk instituut.

Tentoonstellingen

In de Philipsvleugel was de laatste tijdelijke presentatie voorafgaand aan de sluiting medio maart gewijd aan Koningin Beatrix die op 31 januari 2013 haar aftreden aankondigde. De *Brieflezende vrouw* keerde in maart terug na een wereldtournee langs Sao Paulo, Shanghai en Los Angeles.

In april ging het museum open met een geheel vernieuwde opstelling. Het tentoonstellingsprogramma was in de eerste periode na de opening daarom beperkt, ook omdat de Philipsvleugel in 2013–2014 tot tentoonstellingsvleugel wordt verbouwd. In de vernieuwde tuin, die op 21 juni 2013 werd geopend, was een beeldtentoonstelling met werken van Henry Moore. In het museum wisselden de opstellingen van werken op papier en foto's en waren enkele kleinere presentaties te zien, zoals de foto's die Henk Wildschut in het kader van de jaarlijkse foto-opdracht Document Nederland maakte van de Nederlandse voedselproductie en de tekeningen van de winnaars van de Gouden en Zilveren Penselen voor de best geïllustreerde kinderboeken. In de serie waarin werk van kunstenaars wordt getoond die hun inspiratie vonden in de collectie van het Rijksmuseum, waren vanaf december in de Eregalerij enkele werken van de Britse schilder Frank Auerbach getoond tegenover werken van zijn inspiratiebron, Rembrandt.

In Rijksmuseum Schiphol zijn het afgelopen jaar geen wisselingen geweest. In de eerste helft van 2014 wordt het museum op Schiphol afgebroken in verband met de verbouwing van de E- en F-pier die de luchthaven gaat uitvoeren. Het Rijksmuseum komt op een andere locatie terug, naar verwachting in de eerste helft van 2015.

Website

De website wordt steeds meer ingezet als communicatiekanaal over alle activiteiten die het Rijksmuseum organiseert. In andere uitingen, waaronder de verschillende digitale nieuwsbrieven, wordt voor meer informatie verwezen naar de website. Sinds Rijksstudio waarin men zelf aan de slag kan met beeldmateriaal van de collectie, eind 2012 is opengesteld, is het aantal bezoekers aan de website sterk gestegen:

	2013	2012
Website		
Bezoeken	6.091.312	2.861.948
Unieke bezoekers	4.321.876	2.033.951
Paginaweergaven	44.779.579	16.081.071
Pagina's/bezoek	7,35	5,62
Gemiddelde bezoekduur	00:09:01	00:05:07

Rijksstudio	<i>Vanaf 1 november 2012</i>
	400.000 kunstwerken
	150.000 kunstwerken met hoogwaardig beeldmateriaal
	Meer dan 120.000 verzamelingen
	Meer dan 525.000 downloads van kunstwerken

De Rijksmuseumwebsite en Rijksstudio hebben negen nationale en internationale prijzen gewonnen: Dutch Design Award; Dutch Interactive Awards: Rijksmuseum Dutch Interactive Company of the Year en Best Brand website; Gouden Spinaward; drie awards bij de conferentie Museums and the Web: innovative, people's choice en best overall; Golden European Design Award; Het Nieuwe Instituut / Virtueel Platform: best practice.

Evenementen en ontvangsten

Tallose evenementen en ontvangsten werden het afgelopen jaar in het Rijksmuseum georganiseerd, bijna 350 in totaal. Koningin Beatrix koos de Eregalerij als de locatie voor haar afscheidsdiner als staatshoofd. De halfjaarlijkse conferentie van de BIZOT-groep, waarin de grote musea wereldwijd zich hebben verenigd, vond in juni plaats in Amsterdam bij het Van Gogh Museum en het Rijksmuseum. De Johannes Vermeerprijs, de staatsprijs voor de kunsten, is op 21 oktober in de Bibliotheek van het Rijksmuseum door Minister Bussemaker uitgereikt aan architect en essayist Rem Koolhaas.

Op 1 november werd één jaar Rijksstudio gevierd. Bij deze bijeenkomst is de Rijksstudio Award aangekondigd. De prijs is bestemd voor het Beste Ontwerp dat is gemaakt met gebruikmaking van Rijksstudio en dus is geïnspireerd door de collectie van het Rijksmuseum. Alle kunstvormen zijn mogelijk. De winnaar van de eerste prijs krijgt € 1.500 en zijn ontwerp wordt – indien mogelijk – in productie genomen en verkocht in de museumwinkel en via de Bijenkorf. De tweede en derde prijs zijn geldprijzen van € 500 respectievelijk € 250. Een jury beoordeelt de inzendingen en het is de bedoeling om de beste tien tentoon te stellen.

Op 3 november ontving de stad Amsterdam in het museum een aantal internationale CEO's waarbij ook Minister-President Rutte aanwezig was.

Bijzondere publieksevenementen waren de Nacht van de Geschiedenis op 5 oktober waarmee de Maand van de Geschiedenis werd ingeluid, en de Museumnacht op 2 november. Thema van de Nacht (en Maand) van de Geschiedenis was Vorst & Volk ter gelegenheid van de start van de viering van 200 jaar Koninkrijk. Tijdens de Museumnacht stond de eigen collectie centraal. Naast rondleidingen en activiteiten met Rijksstudio en het Medialab vertelden conservatoren en restauratoren een persoonlijk verhaal bij een voorwerp op zaal of een bijzondere plek in het gebouw.

Philipsvleugel

In de jaren 2013–2014 wordt dit gebouwdeel verbouwd tot tentoonstellingsvleugel. De tentoonstellingszalen bevinden zich grotendeels op de eerste verdieping. Op de begane grond hebben Cruz y Ortiz een klein Atrium ontworpen dat een echo is van het grote Atrium in het hoofdgebouw. Naast enkele presentatiezalen komen op de begane grond een restaurant en een ontvangstruimte voor de Vrienden. In de tuin langs de Museumstraat komt een terras dat vanuit het restaurant bereikbaar is. Het huisje dat op de hoek van de Museumstraat en Hobbemastraat in de tuin staat, wordt verplaatst naar een ander deel van de tuin. Daardoor ontstaat de ruimte om een ook voor gehandicapten goed toegankelijke ingang voor het restaurant te maken.

Het definitief ontwerp voor de Philipsvleugel is in 2013 goedgekeurd. Inmiddels zijn de voorzieningen weggehaald die waren aangebracht om de vleugel als apart museum te laten functioneren (aparte ingang, kassa's, garderobe en winkel). De Bredase wand, afkomstig uit de Koninklijke Militaire Academie, is hersteld en zal in het Atrium weer zichtbaar zijn. Vanuit het Atrium voert een nieuwe trap omhoog naar de bovenverdieping met de tentoonstellingszalen. De indeling van deze zalen blijft ongewijzigd.

Nazorgpunten

Na de opening deden zich vele grote en kleine nazorgpunten voor. Zo bleek al snel dat de tevoren uitgedachte logistiek in en rond het Atrium aanpassing behoefde. Het gebied met de grote toiletgroepen werd zonder toegangskaart toegankelijk. Dat maakte het instellen van extra controlepunten noodzakelijk. Extra surveillancemedewerkers waren ook nodig, omdat

was besloten enige maanden te wachten met het plaatsen van uitgangspoortjes zodat de eerste ervaringen met de bezoekersstromen konden worden meegewogen bij de definitieve plaatsing. In de zomer zijn de poortjes geplaatst. De bewegwijzering is eveneens aangepast naar aanleiding van de ervaringen in de eerste periode na de opening.

Op diverse plekken in het gebouw is sprake van condensvorming, met name in de dakkappen en de torens. Ook zijn er problemen met het grondwater en het klimaat in het Atrium. Het verhelpen van deze punten maakt nog onderdeel uit van het project en de Rijksgebouwendienst voert de afgesproken maatregelen uit. Dat geldt ook voor het aanleggen van een extra kabel vanuit de centrale aan de Hemweg om de elektriciteitscapaciteit uit te breiden.

In de eerste maand na opening bleef de Passage door het museum gesloten voor fietsers. Sinds 13 mei kunnen de fietsers weer over de Museumstraat fietsen. Voor scooters en bromfietsen blijft de Passage verboden gebied. In overleg met stadsdeel Zuid zijn voorzieningen getroffen om de wachtrijen voor de museumingangen in goede banen te leiden en de voetgangersstromen te scheiden van de fietsers. Dit blijkt ook in drukke periodes goed te werken.

Collecties – Aanwinsten

In het openingsjaar werden enkele belangrijke aankopen gedaan. Van de erven-Goudstikker werd het 16de-eeuwse schilderij *Een episode uit de verovering van Amerika* verworven dat wordt toegeschreven aan de Haarlemse schilder Jan Mostaert. Het schilderij is de eerste afbeelding in het Westen van het Amerikaanse continent. De aankoop werd mogelijk gemaakt door de BankGiro Loterij, Vereniging Rembrandt en de Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit, het Mondriaan Fonds en het Nationaal Aankoopfonds van het Ministerie van OCW, VSBfonds, SNS REAAL Fonds en de familie Goudstikker (ter nagedachtenis aan Jacques Goudstikker). De tweede grote aankoop is een unieke 17de-eeuwse Japanse lakkist die kon worden verworven dankzij de BankGiro Loterij, de Jaffé-Pierson Stichting, de Vereniging Rembrandt en JT International Company Netherlands B.V. De decoraties van de kist die rond 1640 wordt gedateerd, zijn vervaardigd in een bijzondere techniek. Dergelijk Japans lakwerk werd na 1641 niet meer voor buitenlandse klanten gemaakt. Via VOC-dienaren is de kist in Europa gekomen waar hij in 1658 door Kardinaal Mazarin werd gekocht. In de 18de en 19de eeuw bevond de kist zich in Engelse collecties van Japans lakwerk en sinds 1945 was de verblijfplaats onbekend totdat de lakkist in Frankrijk opdook.

Vermeldenswaardig zijn ook de volgende aanwinsten:

- een kerstwieg uit ca. 1500–1525, een uiterst zeldzaam voorbeeld van een dergelijk devotie-object;
- een groep van negen beeldhouwersmodellen die zijn gemaakt naar beelden van Michelangelo en die afkomstig zijn uit het atelier van de 16de-eeuwse beeldhouwer Johann Gregor van der Schardt;
- een schilderij van Melchior d'Hondecoeter, voorstellende zes kuikentjes rondom een kippenkopje (ca. 1665–1668);
- een groep van 'Surinamica', 31 voorwerpen, grotendeels werken op papier: aquarellen, tekeningen en foto's: hiermee wordt de geschiedenis van de joodse gemeenschap die een cruciale rol speelde in de plantagecultuur in Suriname van de 17de en 18de eeuw beter in de collectie vertegenwoordigd (sjofar en zilveren kandelaar uit synagoge) en ook het thema slavernij wordt versterkt door deze aanwinst;
- een 19de-eeuws ijsgezicht van Nicolaas Baur, *Schaatswedstrijd voor vrouwen op de Westersingel in Leeuwarden, 21 juni 1809*;
- een zilveren vaas die in 1843 in Parijs is gemaakt door Antoine Vechte voor de duc De Luynes.

Een nieuw verzamelgebied wordt gevormd door ornamenttekeningen uit de 17de, 18de en 19de eeuw met ontwerpen voor diverse voorwerpen en meubelen.

De collectie 20ste eeuw is verrijkt met een belangrijke schenking, een schilderij van Bart van der Leck (*Compositie*, 1918), een zilveren doos met abstract-geometrische versiering van C.J. Begeer (door zijn datering in 1919 een uitzonderlijk vroeg voorwerp van de Stijl), een sculptuur van Constant (*Ruimtecircus*, 1956–1961), een fotomontage van Jan Dibbets (*Tollebeek II*, 2000), een foto van Sigurdur Gudmundsson (*Untitled*, 1974) en foto's van diverse Amerikaanse fotografen.

De genoemde aanwinsten waren niet mogelijk geweest zonder de (financiële) ondersteuning van fondsen, fondsen op naam van het Rijksmuseum Fonds en particulieren.

Het Rijksmuseum kreeg het afgelopen jaar diverse bijzondere bruiklenen:

- het schilderij *De ontmoeting van Odysseus en Nausicaä* door Jacob Jordaens uit de Collectie Broere Foundation;
- een grote Chinese porseleinen schotel met het wapen van de stad Amsterdam uit ongeveer 1720 van de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst;
- de Vereniging gaf voorts een werk van de Engelse ceramist Edmund de Waal, auteur van *De haas met de amberkleurige ogen*, in bruikleen dat hij aan de Vereniging schonk ter gelegenheid van haar 95-jarig bestaan.

De Provincie Noord-Holland heeft een marmeren schoorsteenmantel van Giovanni Battista Piranesi (1720–1778) geschonken aan het Rijksmuseum. De schoorsteenmantel bevond zich al sinds 1962 als bruikleen in de collectie van het Rijksmuseum en maakt deel uit van de nieuwe opstelling. Ter gelegenheid van de opening is de schoorsteenmantel definitief overgedragen aan het Rijksmuseum.

Collecties – Behoud & Beheer

Registratie en digitalisering

Per 1 januari 2014 is de registratiegraad van de collectie 90%, met uitzondering van de deelcollecties Rijksprentenkabinet (26%), militaria (87%) en textiel (84%). In 2014 zal informatie uit inventarisboeken versneld worden ingevoerd in het digitale collectiemanagementsysteem, teneinde op 1 januari 2015 een registratiegraad van 95% te hebben bereikt voor de collectie, met uitzondering van de genoemde deelcollecties.

Aan het verhogen van de registratiegraad van deze zogenaamde achterstandscollecties wordt in het lopende jaar 2014 – nadat de werkzaamheden in 2013 gedurende zes maanden zijn onderbroken – verder gewerkt. In het lopende jaar wordt tevens onderzocht of het grootste registratie- en digitaliseringsproject, Prentenkabinet Online, versneld kan worden uitgevoerd. Doordat dit project heeft stilgelegen is in 2013 niet het aantal van 40.000 te registreren objecten gehaald. Binnen Prentenkabinet Online zijn 22.216 voorwerpen geregistreerd. Samen met de overige nieuwe registraties (1.105) komt het totale aantal uit op 23.321.

Inmiddels zijn meer dan 400.000 voorwerpen digitaal toegankelijk voor het publiek, waarvan ongeveer 150.000 met beeld.

Wetenschap en publicaties

Van het wetenschappelijk onderzoek wordt verslag gedaan in The Rijksmuseum Bulletin, bestandscatalogi, boeken en symposia. Het afgelopen jaar werden twee bestandscatalogi gepubliceerd, over Franse meubelen en kunstnijverheid (*PARIS 1650–1900. Decorative Arts in the Rijksmuseum* door Reinier Baarsen, senior conservator meubelen; in samenwerking met Yale University Press) en over de collectie Surimono-prenten (door Matthi Forrer, in samenwerking met Hotei Publishing).

In *De geschiedenis van Nederland in 100 voorwerpen* vertelt senior conservator geschiedenis Gijs van der Ham het ‘verhaal van Nederland’ aan de hand van opmerkelijke voorwerpen uit de collectie. Van dezelfde auteur verscheen *Dof Goud* waarin de historische relatie tussen Nederland en de Goudkust, het tegenwoordige Ghana, wordt behandeld. De titel is ontleend aan de verbeelding van de slavenhandel op een doos van schildpad bekleed met goud, aangeboden aan prins Willem IV. Het boek is het eerste deel in een reeks boeken van de afdeling Geschiedenis, waarin verschillende landen worden behandeld waarmee Nederland een erfgoedband heeft.

In 2013 verschenen zeven nieuwe delen in de Hollstein-reeks over het werk van de meest invloedrijke etser aller tijden, Rembrandt van Rijn. Rijksmuseumconservator Erik Hinterding en Jaco Rutgers bekeken wereldwijd ruim 18.000 afdrucken van alle 315 etsen die de kunstenaar vervaardigde tussen 1625 en 1665. Tijdens hun onderzoek deden zij onverwachte ontdekkingen ten aanzien van de etstechnieken die Rembrandt gebruikte. Hierdoor is een beter zicht op zijn prentkunst verkregen en wordt bijvoorbeeld duidelijk of een Rembrandt-ets ook werkelijk door hemzelf is afgedrukt of pas veel later.

In de nieuwe Rijksmuseum Reeks wordt steeds één voorwerp of groep voorwerpen uit de collectie belicht. In 2013 zijn 17 deeltjes verschenen:

- L’amour menaçant van Falconet;
- Piero di Cosimo’s portretten van Giuliano da Sangallo en zijn vader;
- Brieflezende vrouw van Vermeer;
- Delftse ‘tulpenvazen’;
- Électricité, tien reclamefoto’s van Man Ray;
- FK 23 Bantam;
- Het gebouw als kunstwerk;
- Isabella’s pleurants, tien beelden van een Bourgondisch praalgraf;
- De Joodse bruid van Rembrandt;
- Kinderen der Zee van Jozef Israëls;
- De molen bij Wijk bij Duursteden van Jacob van Ruisdael;
- De Nachtwacht van Rembrandt;
- Nova Zembla;
- De ‘Turkse’ schilderijen van Vanmour;
- Het zelfportret van Vincent van Gogh;
- Willem van Oranje;
- Winterlandschap met schaatsers van Hendrick Avercamp.

Bij de tentoonstelling van Henry Moore verscheen een aparte publicatie.

Over een project in het kader van de Percentageregeling is een boekje verschenen: *Richard Wright in the Rijksmuseum*. De kunstenaar heeft in enkele ruimtes van het museum plafond-schilderingen aangebracht.

Een bijzondere uitgave is het stripboek dat Typex maakte over Rembrandt. De foto’s van Wijnanda Deroo die vanaf het begin van de verbouwing regelmatig in het gebouw heeft gefotografeerd, zijn in een apart boek gebundeld en uitgegeven. Dit door Irma Boom vormgegeven boek is gekozen als een van de Best Verzorgde Boeken 2013.

Conservatoren en restauratoren publiceerden in diverse nationale en internationale tijdschriften en publicaties meer dan 120 artikelen. Zij verzorgden voorts meer dan 250 lezingen en voordrachten, in het Rijksmuseum en daarbuiten.

In september werden, in samenwerking met de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en de Universiteit van Amsterdam, twee internationale congressen op het gebied van conservering en restauratie gehouden: *Painting Techniques, History, Materials and Studio Practice* en het Technart Congres waarbij ook de ICOM Scientific Working Group betrokken was. Bij beide congressen stond het materiaaltechnisch onderzoek centraal dat voor het Rijksmuseum een speerpunt in het wetenschappelijk onderzoek is. Aan beide congressen namen meer dan 200 restauratoren, natuurwetenschappers en conservatoren deel.

Het restauratieatelier meubelen was nauw betrokken bij de organisatie van het symposium over hout- en meubelrestauratie dat in het najaar door Stichting Ebenist in het Rijksmuseum werd gehouden. Pierre Cuypers stond centraal in het symposium. Ook dit symposium trok meer dan 200 deelnemers (restauratoren, kunsthistorici en natuurwetenschappers).

De opstelling en de ideeën achter de vernieuwde presentatie werden door diverse conservatoren toegelicht in de serie Rijksmuseumcolleges die wegens succes in 2014 wordt herhaald.

Voor kinderen verscheen bij de opening het Grote Rijksmuseum Voorleesboek waarin 25 kinderboekenauteurs schrijven over een schilderij in het Rijksmuseum (in samenwerking met uitgeverij Rubinstein).

Bruiklenen

Het Rijksmuseum voert een ruimhartig bruikleenbeleid. In een regulier jaar gaat het om rond de 1.000 bruiklenen. Het afgelopen jaar zijn 247 voorwerpen voor 39 tentoonstellingen in binnen- en buitenland uitgeleend. Het aantal bruiklenen is lager dan normaal, omdat tijdens de inhuizing en inrichting van de nieuwe opstelling een tijdelijke bruikleenstop gold. In het verslagjaar zijn desondanks 247 voorwerpen voor 39 tentoonstellingen in binnen- en buitenland in bruikleen gegeven. Het Rijksmuseum ontving 190 bruiklenen voor de nieuwe presentatie en 121 voor tentoonstellingen.

Herkomstonderzoek

De resultaten van het onderzoek *Museale Verervingen vanaf 1933* dat de Nederlandse musea de afgelopen jaren hebben uitgevoerd, zijn op 29 oktober door de Museumvereniging bekend-gemaakt. Bij het Rijksmuseum is bij acht schilderijen sprake van een niet geheel duidelijke herkomst. Voorts zijn op de website www.musealeverervingen.nl de twee zoutvaten van Lutma uit de Rijksmuseumcollectie gepubliceerd die behoren tot een groep van vier waarvan de andere twee zich in de collectie van het Amsterdam Museum bevinden. De vier zoutvaten zijn afkomstig uit de collectie van Emma Budge. Na haar dood in 1937 is haar collectie door de Duitse staat geconfisqueerd en geveild. Het Rijksmuseum wacht de ontwikkelingen bij het Amsterdam Museum af.

Het Rijksmuseum is nog niet klaar met het herkomstonderzoek, omdat het dit gezien de omvang van de collectie gefaseerd uitvoert. Inmiddels zijn de deelcollecties schilderijen en tekeningen onderzocht. In de komende jaren volgen de overige deelcollecties.

Educatie

Met de opening ging ook het geheel vernieuwde educatieve aanbod van start. Een breed scala aan producten is ontwikkeld die specifiek zijn toegesneden op de verschillende publieksgroepen. Een groep van meer dan 100 rondleiders, museumdocenten en workshopauteurs is opgeleid voor de diverse rondleidingen, programma’s en workshops.

Naast etiket- en zaalteksten en de museumgids bieden inzoomers specifieke informatie over een aantal voorwerpen in de opstelling en kan men diverse (gratis te downloaden) multi-mediators volgen. Voorts zijn er begeleide producten als rondleidingen, ‘verhaal op zaal’ door conservatoren en restauratoren, colleges, lezingen en cursussen. De museumgids is in tien taalversies beschikbaar evenals het boek over de topstukken van het museum.

Een bijzondere doelgroep zijn de families en kinderen waarvoor activiteiten worden georganiseerd die men gezamenlijk kan ondernemen, zoals een familierondleiding, de familiegids en het pannenkoekenschip (een speurtocht naar de ingrediënten voor pannenkoeken).

Begin september is de Teekenschool, het educatieve centrum van het Rijksmuseum, geopend. In diverse ruimtes wordt een breed scala van activiteiten aangeboden aan jong en oud. In het Atelier kan men leren tekenen, schilderen, etsen of beeldhouwen. Het Medialab is een uniek atelier, uitgerust met de nieuwste digitale apparatuur voor fotografie, animatie, beeldbewerking, 3D-printen, ontwerpen en lasersnijden. Hier kan worden geëxperimenteerd met de nieuwste ontwikkelingen van digitale media. Op de eerste etage wordt een speciaal programma aangeboden aan kinderen van 6-12 jaar, dat zowel door klassen als op individuele basis kan worden gevolgd. Onder de naam *Jij & De Gouden Eeuw* worden de kinderen ondergedompeld in de 17de eeuw, in het atelier van Rembrandt, het Behouden Huis op Nova Zembla of de boekenkist van Hugo de Groot. Wanneer het programma in klassikaal verband wordt gedaan, wordt het op school voorbereid. De leraren krijgen hiervoor een compleet uitgewerkt lespakket. Na de lessen en het programma in de Teekenschool is voldaan aan een deel van het geschiedeniscurriculum. Het lesstofvervangende karakter van Jij & De Gouden Eeuw maakt het programma aantrekkelijk voor scholen.

Om goed aan de behoeftes van het publiek te kunnen voldoen worden de programma's geëvalueerd. Deelnemers wordt gevraagd een evaluatieformulier in te vullen zodat inzicht wordt verkregen in de publieksgroepen die deelnemen aan de diverse activiteiten en hoe zij inhoud en uitvoering waarderen. Indien de uitkomsten daartoe aanleiding geven, wordt het programma aangepast. Rondleiders en museumdocenten worden gemonitord en voor hen worden trainingen en intervisiebijeenkomsten georganiseerd. Op basis van de aantallen deelnemers in de diverse periodes van het jaar, met name de schoolvakanties, kan het programma-aanbod in het volgende seizoen nog beter worden afgestemd op de belangstelling van het publiek.

Aantal deelnemers:

- Instaprondleidingen (8 verschillende rondleidingen, waarvan Hoogtepunten, Gebouw, 17de Eeuw en Henry Moore in Nederlands en Engels): 26.588
- Rondleidingen voor groepen
  - Hoogtepunten (6 taalversies: Nederlands, Engels, Frans, Duits, Spaans en Italiaans): 34.747
  - Gebouw (6 taalversies): 15.472
  - 17de Eeuw (6 taalversies): 9.296
- Rondleidingen families & kinderen (algemene rondleiding en rondleiding bij tentoonstelling Henry Moore; twee taalversies: Nederlands en Engels): 9.088
- Workshops volwassenen: 586
- Workshops kinderen: 2.824

Onderwijs

Het aantal kinderen dat in schoolverband het Rijksmuseum bezocht is lager dan de prestatie-eis van 95.000, doordat de schoolprogrammering eerst startte na de zomervakantie van 2013. Tussen de opening in april en de zomervakantie werden slechts mondjesmaat scholen ontvangen. In deze periode was het pas mogelijk om programma's in een volwaardig museum te testen. De zomervakantie gaf de mogelijkheid alle onderwijsprogramma's te evalueren en open te stellen voor schooljaar 2013–2014. Vanuit het primair onderwijs kwamen 20.562 leerlingen en uit het voortgezet onderwijs 39.393, in totaal 59.995. Onderstaande cijfers laten hoofdzakelijk leerlingaantallen zien van de maanden september tot en met december.

- Leerlingen primair onderwijs die een onderwijsprogramma volgden: 18.029
- Leerlingen voortgezet onderwijs die een onderwijsprogramma volgden: 10.846
- Leerlingen primair onderwijs die een onbegeleid bezoek brachten: 2.533
- Leerlingen voortgezet onderwijs die een onbegeleid bezoek brachten: 28.547
- Leerlingen primair onderwijs totaal: 20.562
- Leerlingen voortgezet onderwijs totaal: 39.393
- Leerlingen primair en voortgezet onderwijs totaal: 59.995

Voor het primair onderwijs zijn verschillende rondleidingen beschikbaar, zoals een theatrale rondleiding voor de groepen 1–4 waarin de jongste leerlingen kennismaken met het Rijksmuseum en de interactieve rondleiding 'Ik ruik, ik voel wat jij niet ziet' voor groepen 3–8. De groepen 6–8 die met de Turing Museumpleinbus of de Rijksmuseumbus komen volgen een rondleiding waarin de Gouden Eeuw tot leven wordt gebracht. Het spel 'Quiz je Rijks' laat leerlingen uit groepen 6–8 zelfstandig de Gouden Eeuw ontdekken. Tot slot biedt het Rijksmuseum aan de hoogste drie groepen van de basisschool het lesstofvervangend programma 'Jij & De Gouden Eeuw', waarmee in vier lessen en een bezoek aan het museum het tijdvak 'Regenten en vorsten' wordt behandeld.

Leerlingen uit de hoogste klassen van het voortgezet onderwijs (HAVO en VWO) kunnen rondleidingen volgen die aansluiten op de examenonderwerpen van Kunst en Geschiedenis. In het interactieve programma 'Herken je klassieken' over de klassieke erfenis van de klassieke oudheid in de kunsten van de 17de eeuw doen de leerlingen in de Bibliotheek zelf onderzoek, onder andere met behulp van prenten uit de collectie.

Voor zowel primair als secundair onderwijs worden workshops georganiseerd in de Teekenschool, het educatieve centrum van het Rijksmuseum.

De onderwijsprogramma's worden in samenwerking met klankbordgroepen van leraren ontwikkeld waarna zij door leraren en leerlingen zijn getest. De daaruit verkregen feedback wordt gebruikt om de programma's te verbeteren voordat zij onderdeel van het onderwijs-aanbod worden. Om een blijvende kwaliteit te waarborgen wordt ook na de ontwikkelingsfase periodiek geëvalueerd met leraren, leerlingen, rondleiders, workshopdocenten en acteurs. Voor de rondleiders, workshopdocenten en acteurs worden intervisies, monitortrajecten en opfris-momenten georganiseerd. Het voornemen is om gedurende het lopende schooljaar een kwalitatief onderzoek inzake de ervaringen van leraren en leerlingen bij de diverse onderwijsprogramma's uit te voeren.

Samenwerking

Het Rijksmuseum onderschrijft het belang dat Minister Bussemaker in haar Museumbrief *Samen werken, samen sterker* hecht aan samenwerking, met partners binnen de museale sector en daarbuiten. Het museum participeert in vele samenwerkingsverbanden, sommige al langer bestaand: de gezamenlijke meldkamer met Van Gogh Museum en Stedelijk Museum; het Ateliergebouw waar de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, de Universiteit van Amsterdam en het Rijksmuseum samen werken aan opleiding, onderzoek en praktijk op het gebied van conservering en restauratie; de dependance op luchthaven Schiphol; de Museum Plus Bus die museumbezoek mogelijk maakt voor bewoners van zorginstellingen die speciale begeleiding nodig hebben (medio 2013 werd de 75.000ste deelnemer van de Museum Plus Bus in het Gemeentemuseum in Den Haag verwelkomd door de Minister). Op het gebied van Aziatische keramiek vormt het Rijksmuseum een samenwerkingsverband met de Prinsessehof in Leeuwarden, het Groninger Museum en het Gemeentemuseum in Den Haag.

Andere verbanden zijn van recentere datum. Zo werkt het Rijksmuseum mee aan een programma dat beoogt het vak van rondleider verder te professionaliseren. Partners in dit programma zijn het Van Gogh Museum, het Stedelijk Museum en de Universiteit van Amsterdam. Uit de door de Minister in het leven geroepen stimuleringsregeling voor samenwerking is een bijdrage voor het project ontvangen. Met het Van Gogh Museum en het Stedelijk Museum laat het Rijksmuseum de Museumpleinbus rijden, die klassen van basisscholen binnen een straal van 60 km van Amsterdam naar het Museumplein brengt waar de klas een programma volgt bij een van de deelnemende musea. De Turing Foundation heeft de start van deze Museumpleinbus mogelijk gemaakt. De BankGiro Loterij is in 2013 onder het motto 'Alle kinderen van Nederland naar de Nachtwacht' begonnen met de verkoop van geormerkte loten waarvan de afdracht is bestemd voor het Rijksmuseum. Met deze afdracht kan de Rijksmuseumbus worden bekostigd die scholen buiten een straal van 60 km naar het Rijksmuseum brengt.

Op het gebied van kunsthistorisch onderzoek gaat het Rijksmuseum samenwerken met het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie in Den Haag. Onder de naam Karel van Mander Instituut worden de krachten gebundeld om een van de grootste centra voor wetenschappelijk kunsthistorisch onderzoek ter wereld te vormen. De heer Rudi Ekkart, oud-directeur van het RKD, is benoemd tot kwartiermaker en in de loop van 2014 wordt een nadere invulling van de plannen verwacht.

Het Rijksmuseum is deelnemer van 'Science4Arts' van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), een multidisciplinair onderzoeksprogramma dat zich richt op veranderingen in kunst. Het restauratieatelier meubelen werkt aan een onderzoek naar het ideale duurzame klimaat voor houten paneel.

Twee medewerkers van het Rijksmuseum zijn bijzonder hoogleraar: Frits Scholten, senior conservator beeldhouwkunst, bekleedt de leerstoel Museumbeleid en Collectievorming aan de Vrije Universiteit in Amsterdam en Arie Wallert, natuurwetenschappelijk onderzoeker, is hoogleraar Atelierpraktijken aan de Universiteit van Amsterdam.

Met het Nederlands Openluchtmuseum wordt samengewerkt aan een fysieke presentatie van de Canon van de Nederlandse geschiedenis die in Arnhem wordt gerealiseerd.

Begin 2014 is een samenwerkingsovereenkomst met De Lakenhal in Leiden gesloten. Een belangrijk onderdeel van de samenwerking is de presentatie van *Het Laatste Oordeel* van Lucas van Leyden in 2015–2017 op de Eregalerij. Het schilderij wordt in bruikleen gegeven tijdens de verbouwing van De Lakenhal. In de overeenkomst worden voorts afspraken vastgelegd over samenwerking op het gebied van onderzoek, collectiemobiliteit en tentoonstellingen.

Ook met bedrijven wordt samengewerkt: met Philips op het gebied van de ontwikkeling van nieuwe museale verlichting en met Tata Steel op het gebied van conservering. AkzoNobel heeft een verflijn ontwikkeld die is gebaseerd op de kleuren die architect Pierre Cuypers voor zijn decoraties in het Rijksmuseum gebruikte en die bij de renovatie op diverse plekken van het gebouw zijn teruggebracht. Blue Boat en het Rijksmuseum bieden gezamenlijk de Rijksrondvaart aan waar men langs historische plekken vaart die zijn verbonden met de voorwerpen die in het Rijksmuseum te zien zijn.

Tot slot onderzoeken de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, het Nederlandse Openluchtmuseum en het Rijksmuseum de mogelijkheden voor een gezamenlijk depot.

Het Rijksmuseum was nauw betrokken bij de fusie van de Vereniging van Rijksgesubsidieerde Musea en de Nederlandse Museumvereniging die per 1 januari 2014 zijn opgegaan in de Museumvereniging. Met deze krachtenbundeling ontstaat een sterkere branchevereniging voor de Nederlandse musea. Het Rijksmuseum behield zijn kwaliteitszetel in het bestuur die momenteel wordt bezet door de zakelijk directeur.

Development

Vele partners wilden zich met het museum verbinden in het openingsjaar. Met hoofdsponsor ING en sponsor AkzoNobel werd de succesvolle samenwerking verlengd. Hoofdsponsor KPN ondersteunt het museum op ICT-gebied maar maakte ook een ijsbaantje mogelijk waarvan kinderen tot 6 jaar in de kerstvakantie gratis gebruik konden maken. Baker & McKenzie blijft het museum ook de komende jaren steunen op het gebied van 20ste-eeuwse fotografie. De BankGiro Loterij verlengde de overeenkomst met de Vier Rijksmusea. Rijksmuseum, Van Gogh Museum, Mauritshuis en Kröller-Müller Museum ontvangen van de loterij geld voor aankopen. Pon Holdings steunt het Rijksmuseum op het gebied van de 20ste eeuw.

Nieuwe sponsors zijn Koninklijke Douwe Egberts die speciaal voor het Rijksmuseum een koffieblend ontwikkelde die in het Café van het museum wordt geschonken, Heineken en Eye Wish Opticiens die wetenschappelijk onderzoek naar glas(restauratie) mogelijk maken.

Voor verschillende activiteiten zijn bijdragen ontvangen van fondsen. Het VSBfonds draagt bij aan de ontwikkeling van multimediatours voor Middeleeuwen/Renaissance, 18de eeuw, 19de eeuw, 20ste eeuw, Aziatisch Paviljoen en Special Collections. Het SNS REAAL Fonds heeft de aanvraag voor een digitaal portaal van de belangrijkste Nederlandse kostuumcollecties gehonoreerd. Het project wordt uitgevoerd door het Amsterdam Museum, het Centraal Museum, het Gemeentemuseum, het Fries Museum en het Rijksmuseum.

Het Rijksmuseum heeft in navolging van de ramen waarmee in 1885 schenkers in het gebouw werden geëerd, nieuwe schenkersramen gecreëerd waarin de namen van founder, hoofdsponsors en 32 schenkers worden vermeld.

Verschillende nieuwe fondsen op naam werden opgericht onder de hoede van het Rijksmuseum Fonds, de steunstichting van het museum.

Aan het einde van het jaar waren de aantallen Patronen en Vrienden 656 respectievelijk 4.253. De International Circle groeide eveneens, tot 32 leden per 31 december 2013.

Wim Pijbes, Hoofddirecteur

BERICHT VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

Jaarrekening en bestemming van het exploitatieresultaat

De door de directie opgestelde jaarrekening over het boekjaar 2013 is gecontroleerd door KPMG Accountants N.V. De verklaring van de accountants is opgenomen bij de overige gegevens. De directie heeft de jaarrekening ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad van Toezicht. De Raad heeft mede op grond van de accountantsverklaring en het bijbehorende verslag de jaarrekening goedgekeurd waarna deze door de directie van de Stichting is vastgesteld. In overleg met de directie is besloten het exploitatiesaldo verminderd met de toevoeging aan het bestemmingsfonds OCW toe te voegen aan de algemene reserve en de diverse bestemmingsreserves (zie ook pagina's 134–135: Bestemming van het exploitatiesaldo).

Toezicht

De Raad heeft in het verslagjaar regelmatig overleg gevoerd met de directie. De Raad heeft viermaal met de directie vergaderd en driemaal zonder de directie. Bij de vergaderingen waren niet steeds alle leden van de Raad aanwezig. De leden zijn hierop aangesproken. Buiten de vergaderingen was er regelmatig tussentijds overleg tussen individuele leden van de Raad en de directie.

Het renovatieproject het nieuwe Rijksmuseum bleef een vast agendapunt, ook na de opening op 13 april. De heer drs. P. Scholten MBA, programmacontroller van het renovatieproject, was tweemaal in de vergadering aanwezig. Gespreksonderwerpen waren de nazorgpunten en de punten die zich na de opening voordeden, de financiële afwikkeling en de renovatie van de Philipsvleugel tot tentoonstellingsvleugel.

Het ontwerp voor de Philipsvleugel werd aan de Raad gepresenteerd en de financiering van de verbouwing werd besproken, met name de eigen bijdrage van het museum. In de eerste vergaderingen van het jaar is gesproken over de opening, de communicatiestrategie en de diverse activiteiten die rondom de opening voor verschillende stakeholders en het publiek werden georganiseerd. De Raad is verheugd dat een prachtige reeks evenementen rond de opening is verwezenlijkt binnen de daartoe goedgekeurde financiële kaders.

Voorts werd met de directie overlegd over de financiële gang van zaken en de begroting 2014. Veel aandacht werd besteed aan de vraag hoe het Rijksmuseum te zijner tijd de benodigde vervangingsinvesteringen in de inrichting kan financieren. Het Rijksmuseum heeft de nieuwe inrichting gefinancierd met eenmalige bijdragen van de founder en hoofdsponsors en een bijdrage uit het project het nieuwe Rijksmuseum. Binnen het financiële kader van het project zijn heldere en werkbare afspraken gemaakt over de wijze waarop de op termijn benodigde investeringen ter vervanging van de inrichting worden gefinancierd. In het algemeen is het Rijksmuseum op allerlei wijzen actief om meer en duurzame externe financiering zeker te stellen teneinde de afhankelijkheid van de overheid te verminderen, zoals ook door deze laatste gewenst.

De jaarrekening over 2012 werd besproken in aanwezigheid van de externe accountant. Dit was voor de eerste maal KPMG Accountants N.V. die door de Raad in 2012 als nieuwe accountant is benoemd.

Na de opening heeft de Raad intensief met de directie gesproken over de visie voor de komende periode en de Raad heeft een van zijn vergaderingen zonder directie aan dit onderwerp gewijd. De uitkomsten van deze bijeenkomst zijn besproken met de directie. De Raad staat achter de door de directie geformuleerde visie waarin open en toegankelijk de kernbegrippen zijn: het Rijksmuseum wil open zijn, open in de verhalen die het vertelt, met een open blik op de geschiedenis van Nederland, open naar de samenleving van nu, open in het delen van kennis en kunde.

Bij deze visiebesprekingen werden ook het rapport *Musea voor Morgen* van de Commissie Asscher-Vonk betrokken en de *Museumbrief. Samen werken, samen sterker* waarin de minister van OCW haar visie geeft op het museale bestel. De Raad onderschrijft het belang dat in beide documenten wordt gehecht aan samenwerking en de bijzondere verantwoordelijkheid van het Rijksmuseum daarin als grootste museum van Nederland. Een goede stap in dit verband is ook het samengaan van de twee museumverenigingen, Nederlandse Museumvereniging en Vereniging van Rijksgesubsidieerde Musea, tot één Museumvereniging. De nieuwe vereniging biedt op professionele wijze ondersteuning aan haar leden, met voldoende oog voor de specifieke belangen van de voormalige rijksgesubsidieerde musea, zoals op het gebied van huisvesting. Aan het eind van het jaar werd bekend dat de ministerraad heeft besloten dat de gebouwen van de rijksmusea eigendom blijven van de staat en dat de musea zelf verantwoordelijk worden voor het beheer. Deze optie heeft de voorkeur van het Rijksmuseum en wordt de komende periode uitgewerkt.

Het sponsorbeleid was voorts een onderwerp van gesprek met de directie, waarbij het met name ging over de criteria die worden gehanteerd bij het aangaan van deze verbintenissen. Een andere ontwikkeling op dit gebied is dat meer dan voorheen ook structurele activiteiten, zoals de aanstelling van een conservator voor een specifieke deelcollectie, worden bekostigd met gelden van sponsors en schenkers. Dit brengt nieuwe eisen met zich mee op het gebied van financiering en begroting.

Middels kwartaalrapportages van de directie wordt de Raad uitgebreid geïnformeerd over de activiteiten op het gebied van collectievorming en –beheer, tentoonstellingen, publicaties, wetenschappelijk onderzoek, relatiebeheer in de ruimste zin van het woord (o.a. sponsors, schenkers, Vrienden, International Circle), het sociale beleid en het personeelsbeleid. Deze rapportages worden in de vergadering besproken. Punten van aandacht voor de Raad zijn onder meer collectiebeleid, communicatie en verbeteren van de inkomsten van de winkel.

Het voornemen om tweemaal per jaar een themabijeenkomst te houden om beter in de gelegenheid te zijn onderwerpen diepgaander en zonder de druk van een af te werken agenda te bespreken is afgelopen jaar uitgevoerd. In juli stond het definitief ontwerp voor de Philipsvleugel centraal en werd een rondgang door dit gebouwdeel gemaakt. De Philipsvleugel, die gedurende de sluiting van het hoofdgebouw open was voor publiek, wordt in 2013–2014 verbouwd tot de nieuwe tentoonstellingsvleugel. Ook komen in dit gebouwdeel een restaurant en ruimtes voor ontvangsten en relaties (Vrienden). De tweede bijeenkomst was gewijd aan de toekomst van het museum en de visie voor de komende jaren.

Na afloop van een van de vergaderingen met de directie heeft de Raad een toelichting gekregen op een belangrijke aanwinst van 2013, het schilderij *Een episode uit de verovering van Amerika*, toegeschreven aan Jan Mostaert.

Onderzoeksbureau Camunico presenteerde aan Raad en directie de uitkomsten van een leiderschapsonderzoek dat in 2012 bij de leden van Raad en directie was uitgevoerd. Een belangrijke conclusie was dat de Raad – niet alleen qua competenties en ervaring, maar ook qua persoonlijkheden – evenwichtig blijkt te zijn samengesteld.

De BankGiro Loterij, een van de hoofdsponsors van het Rijksmuseum, heeft een presentatie gegeven over de loterij en over de komende wetgeving op het gebied van digitale kansspelen en de mogelijke gevolgen daarvan voor de goededoelenloterijen. De BankGiro Loterij speelt een belangrijke rol als financier van projecten in de culturele sector. Zij heeft bijgedragen aan de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum en diverse projecten mogelijk gemaakt, zoals Rijksstudio (een beeldbank met beeldmateriaal van de collectie waarvan het publiek vrijelijk gebruik mag maken) en de beeldtentoonstellingen die in de zomer in de tuinen worden georganiseerd.

Met het bestuur en de directie van het Koninklijk Concertgebouworkest is een bijeenkomst gehouden die primair bedoeld was als kennismaking, maar waarin ook is gesproken over onderwerpen van gemeenschappelijk belang, zoals onderwijs en Europees cultuurbeleid.

De Raad heeft in zijn vergaderingen zonder de directie gesproken over het eigen functioneren en de relatie met de directie. De belangrijkste conclusies waren dat in de Raad sprake is van een open en constructieve sfeer en dat de eerder doorgevoerde wijzigingen in de governancestructuur hebben bijgedragen aan de gewenste intensivering van het contact met de directie(leden). Ook is gesproken over de remuneratie van de directieleden en het pensioen van de hoofddirecteur wiens pensioenregeling was ondergebracht bij een verzekeraar en die nu is overgegaan naar het Pensioenfonds Zorg en Welzijn in verband met de verplichte deelname van alle medewerkers. De met ingang van 1 januari 2013 van kracht geworden *Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector* vormde hierbij het kader. Een opgave van de beloning van de directieleden (allen bestuurder van de Stichting) is in de jaarrekening opgenomen. Tot slot is de invulling van de vacature besproken die was ontstaan door het vertrek van de heer Shorto. Met de benoeming van de heer Goedkoop is voorzien in de vacature.

In verband met de drukte in het openingsjaar is afgesproken om de functionerings-gesprekken met de directeuren begin 2014 te voeren.

De profielschets van de Raad is geactualiseerd.

De Financiële Commissie heeft driemaal vergaderd, waarbij de belangrijkste gespreks-onderwerpen werden gevormd door de financiële resultaten, de meerjarenfinanciering en de begroting 2014. De vergadering van de Financiële Commissie, waar de jaarrekening 2012 werd besproken, werd bijgewoond door de externe accountants van KPMG Accountants N.V. die voor het eerst de jaarcontrole hebben uitgevoerd.

De uit de Raad afkomstige leden van de Financiële Commissie hebben een gesprek gehad met de accountants en hebben in de vergadering van de Raad en de directie hierover gerapporteerd. Uit het gesprek zijn geen bijzonderheden naar voren gekomen.

Met de heer Van der Lande is enkele malen overleg gevoerd over de vraag of het Rijksmuseum belastingplichtig is voor de vennootschapsbelasting. Het Rijksmuseum is van mening dat dit niet het geval is, de Belastingdienst is het hiermee niet eens. De discussie die door de Belastingdienst ook met andere musea wordt gevoerd, loopt nog.

In de eerste vergadering van de Financiële Commissie na de opening werd, naast het voorbereiden van de financiële agendapunten in de vergadering van de Raad, van gedachten gewisseld over een aantal onderwerpen. Speciale aandacht kregen de managementinformatie en de wensen van Financiële Commissie en Raad op dit gebied. Gesproken is over de vraag welke indicatoren van belang zijn, zowel om intern te volgen hoe het museum zijn strategie realiseert maar ook om extern verantwoording af te leggen. De Commissie heeft aan de zakelijk directeur gevraagd met een voorstel op dit gebied te komen.

Vijf leden van de Raad, de heren Benali, De Hoop Scheffer en Van der Lande, mevrouw Oudeman en mevrouw Scheltema, woonden ieder een Overlegvergadering met de Ondernemingsraad bij.

Mutaties en benoemingen

Per 1 april 2012 is de heer dr. H. Goedkoop benoemd in de Raad in de vacature die door het terugtreden in het najaar 2012 van de heer R. Shorto was ontstaan voor een lid die conform de Profielschets van de Raad voldoet aan de specifieke kwalificatie 'leading intellectual'.

De heren Benali en Van der Lande en mevrouw Scheltema zijn in 2013 volgens rooster afgetreden en voor een nieuwe termijn benoemd.

De relevante bepalingen van de Code Cultural Governance worden bij (her)benoemingen in acht genomen en alle (her)benoemingen worden getoetst aan de profielschets voor de Raad.

De Raad van Toezicht dankt de directie en de medewerkers voor hun bijdragen in 2013, het openingsjaar van het vernieuwde Rijksmuseum. Het enthousiasme, de toewijding en de professionaliteit van de medewerkers waren belangrijke factoren in het succes van het openingsjaar. Als blijk van zijn grote waardering heeft de Raad alle medewerkers een door de heer Benali geschreven sonnet geschonken, in een speciaal door Irma Boom ontworpen vormgeving.

Amsterdam, 27 maart 2014

De Raad van Toezicht

Dhr. mr. J.G. de Hoop Scheffer, voorzitter

Dhr. A. Benali

Dhr. dr. H. Goedkoop

Dhr. dr. P.L.C. Huvenne

Dhr. mr. M.L.B. van der Lande

Mw. mr. M.J. Oudeman

Mw. drs. M.A. Scheltema

Samenstelling Raad van Toezicht

De heer prof. mr. J.G. de Hoop Scheffer (1948), voorzitter
Hoogleraar ‘International Relations and the Practice of Diplomacy’, Universiteit Leiden, Campus Den Haag
Nevenfuncties
Lid Board of Directors Air France-KLM; voorzitter Adviesraad Internationale Vraagstukken; bestuurslid J.H.W. Pasmaan Stichting; lid Raad van Toezicht Stichting Diabetesonderzoek Nederland; vice-voorzitter Nederlands-Franse Samenwerkingsraad; lid Internationale Adviesraad Koninklijke Ten Cate N.V.

De heer A. Benali (1975)
Schrijver en programmamaker

De heer dr. H. Goedkoop (1963)
Historicus en presentator van het historische televisieprogramma *Andere Tijden*

De heer dr. P.L.C. Huvenne (1949)
Administrateur-generaal Koninklijk Museum van Schone Kunsten Antwerpen
Nevenfuncties
Leeropdrachten aan de Universiteit Antwerpen; voorzitter Commissie van het Eigen Vermogen van het KMSKA; bestuurder Centrum voor de Vlaamse Kunst van de 16de en 17de eeuw in de Nederlanden, Kunsthistorische Instituut Antwerpen, Vlaamsekunstcollectie en Arcobleno; bestuurslid Rijksmuseum Fonds

De heer mr. M.L.B. van der Lande (1950)
Onafhankelijk adviseur inzake fiscale, juridische en governance vraagstukken

Mevrouw mr. M.J. Oudeman (1958)
Voorzitter College van Bestuur Universiteit Utrecht
Nevenfuncties
Lid Raad van Commissarissen ABN AMRO Group N.V.; Board Member Statoil ASA; lid Raad van Commissarissen Concertgebouw N.V.; voorzitter Ronald McDonald Kinderfonds

Mevrouw drs. M.A. Scheltema (1954)
Commissaris/Toezichthouder bij o.m. ASR, Pensioenfonds ABP, Schiphol, TNT Express, Triodos Bank en Warmtebedrijf Rotterdam
Nevenfuncties
Lid Raad van Toezicht World Press Photo; Raad (plaatsvervanger) bij de Ondernemingskamer

	GEBOORTEJAAR	BENOEMD	HERBENOEMD	MAXIMALE ZITTINGS- DUUR TOT:
Dhr. Benali	1975	2010	2013	2018
Dhr. Goedkoop	1963	2013	–	2021
Dhr. De Hoop Scheffer	1948	2009	2012	2017
Dhr. Huvenne	1949	2009	2012	2017
Dhr. Van der Lande	1950	2007	2013	2015
Mw. Oudeman	1958	2012	–	2020
Mw. Scheltema	1954	2007	2013	2015

Profielschets Raad van Toezicht

Stichting Het Rijksmuseum, Amsterdam 27 maart 2013

Deze profielschets is opgesteld op basis van de statuten van de Stichting Het Rijksmuseum (‘de Stichting’) en de relevante bepalingen uit de Code Cultural Governance.

Stichting Het Rijksmuseum

De Stichting heeft als statutaire doelstelling het in stand houden van het Rijksmuseum als museum van kunst en geschiedenis. In het Rijksmuseum krijgen kunst en geschiedenis betekenis voor een breed samengesteld nationaal en internationaal publiek. Als het museum van Nederland biedt het Rijksmuseum een representatief overzicht van de Nederlandse kunst en geschiedenis vanaf de Middeleeuwen en belangrijke aspecten van Europese en Aziatische kunst.

De Stichting tracht haar doel onder meer te bereiken door:

- het bewaren, beheren, conserveren, restaureren en bewerken van voorwerpen van kunst en geschiedenis;
- het wetenschappelijk onderzoeken, verzamelen en toegankelijk maken van voorwerpen van kunst en geschiedenis;
- voorwerpen van kunst en geschiedenis te presenteren en tentoonstellingen te organiseren.

Het Rijksmuseum beheert een collectie van ruim 1 miljoen (kunst)objecten van en over Nederland vanaf de Middeleeuwen tot en met de 20ste eeuw. Voorafgaand aan de start van de groot-scheepse renovatie ontving het Rijksmuseum jaarlijks ruim een miljoen bezoekers. Na de opening van het vernieuwde museum in 2013 verwacht het Rijksmuseum jaarlijks 1,5 tot 2 miljoen bezoekers. Er werken ongeveer 500 mensen bij het Rijksmuseum.

Het Rijksmuseum ontvangt een subsidie van de Staat en heeft met de Staat een beheers-overeenkomst gesloten voor de rijkscollectie die door het Rijksmuseum wordt beheerd. Het Rijk is eigenaar van de gebouwen.

Omvang en samenstelling

De Raad van Toezicht (‘de Raad’) heeft minimaal vijf en maximaal zeven leden. De Raad heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken in de Stichting en de met haar verbonden organisatie. De Raad staat de directie met advies terzijde.

Voorkomen moet worden dat de Raad een eenzijdige samenstelling krijgt, ondanks mogelijke individuele geschiktheid van elk der leden. Bij de samenstelling wordt daarom rekening gehouden met een zo groot mogelijk spreiding, zowel geografisch, maatschappelijk als wat deskundigheden betreft.

De Raad is in staat de taken die aan hem krachtens de wet, de statuten, de Code Cultural Governance en overige regelgeving zijn toegekend, verantwoord te vervullen. Deskundigheid en ervaring op financieel, economisch en commercieel terrein moeten gespreid aanwezig zijn. Voorts is deskundigheid ten aanzien van een efficiënte bedrijfsvoering en het realiseren van eigen inkomsten belangrijk. Ten minste één persoon in de Raad dient te beschikken over kennis en ervaring op het terrein van sociale verhoudingen. Daarnaast zal tenminste één lid (ook inhoudelijk) verstand moeten hebben van de specifieke soort van activiteiten van de Stichting, in casu van taak en functioneren van een groot museum.

Benoeming

De leden worden benoemd door de Raad.

Onafhankelijkheid, deskundigheid en functioneren

Het naar behoren functioneren van de Raad hangt nauw samen met de objectiviteit en onafhankelijkheid van de leden. De Raad is zo samengesteld dat de leden onafhankelijk van elkaar, van de directie en van deelbelangen kunnen functioneren als goede toezichthouders en adviseurs. Bij benoeming dient de Raad zich er van te vergewissen dat daaraan geen tegenstelling of verstrengeling van belangen in de weg staan. In de Raad hebben geen voormalig directieleden zitting. De leden van de Raad hebben een brede blik en een open oog voor maatschappelijke ontwikkelingen. Ten minste één lid brengt een visie in die mede vanuit een andere culturele achtergrond wordt gevormd.

Leden van de Raad worden geacht in staat te zijn en over voldoende tijd te beschikken om het beleid van de directie en de algemene gang van zaken binnen de Stichting tijdig en op adequate wijze te controleren. Zij kunnen de directie in de voorbereiding en uitvoering van het beleid met advies bijstaan en een stimulerende rol te spelen. Bij ontstentenis van de directie zijn de leden in staat om maatregelen te nemen om in de leiding van de Stichting te voorzien.

Bij het samenstellen van de Raad dient invulling te worden gegeven aan de wens dat de Raad beschikt over deskundigheid op de volgende gebieden (in willekeurige volgorde):

- culturele sector;
- bestuur en politiek op landelijk niveau;
- management en organisatie;
- sociale verhoudingen;
- financiën en economie;
- commercie en marketing;
- juridische expertise.

De Raad hecht er aan dat een van zijn leden een directeur is van een (internationale) museale instelling en dat een van zijn leden voldoet aan de kwalificatie 'leading intellectual'.

Het voorzitterschap is niet bij voorbaat aan een van de genoemde categorieën verbonden, met dien verstande dat een directeur van een museale instelling geen voorzitter van de Raad kan zijn.

Persbijeenkomst op 4 april 2013

Foto Myra May

PUBLIEK EN MEDIA

Bezoekersoverzicht

Betalende bezoekers

Volwassenen	871.452
Volwassenen in groepsverband	163.622
Houders Museumkaarten	498.522
Gereduceerd individueel	<u>308.913</u>
Subtotaal	1.842.509

Gratis bezoekers

Kinderen	207.123
kinderen in groepsverband	3.684
Schoolverband en museumles	40.704
Avondontvangsten	7.318
Bezoekers studiezaal	4.244
Sponsors	26.255
Overigen	<u>118.529</u>
Subtotaal	403.613

Totaal	2.246.122
--------	-----------

Kengetallen

	2013	2012	2011	2010	2009	2008
<i>Bezoek</i>						
Rijksmuseum	2.246.122	894.058	1.010.402	896.393	876.453	975.977
Rijksmuseum Schiphol	220.237	120.000	208.923	150.000	103.457	164.970
<i>Digitaal bezoek</i>						
Website: unieke bezoekers	4.321.876	2.033.951	1.477.880	1.100.000	1.471.795	1.463.760
Website: bezoeken*	6.091.312	2.861.948	2.096.069	1.451.249	1.979.030	1.920.469
Webcatalogus Bibliotheek: zoekacties	24.707.503	23.864.931	12.969.455	6.973.317	6.154.559	5.221.571
Rijksstudio's (stand per 31 december)	120.000	27.000				
Volgers Facebook	169.125	72.444				
Volgers Twitter	28.606	12.898				
<i>Uitgaande bruiklenen</i>	247**	382**	1.114	848	666	1.438
<i>Publieksinkomsten</i>	29.781.000	13.196.000	13.404.000	12.102.000	11.492.000	12.245.000
<i>Overige inkomsten</i>	7.610.000	12.661.000	4.266.000	4.022.000	4.848.000	3.108.000
<i>Exploitatiesubsidie (inclusief huisvesting)</i>	34.447.000	27.787.000	27.877.000	27.212.000	27.626.000	27.311.000
<i>Gemiddeld aantal medewerkers (fte's)</i>	481	392	346	336	357	335
<i>Media</i>						
Artikelen: nationaal	4.965	1.621	961	675		
Artikelen: internationaal	3.500	152	59	72		
Artikelen: online (Nederland)	1.748	887	1.087			

*Een unieke bezoeker kan de website meermalen bezocht hebben (bezoeken).

**In verband met de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum gold gedurende een deel van het jaar een bruikleenstop.

Ontvangst van sponsors op 8 april 2013

Foto Studio Gemini

TENTOONSTELLINGEN

RIJKSMUSEUM

t/m 17 maart 2013

De Meesterwerken

20 november 2012 – 17 maart 2013

Meesterwerken op papier: Rembrandt ontrafeld

Conservator Erik Hinterding

27 november 2012 – 17 maart 2013

Delftse winterborden

Conservator Femke Diercks

27 november 2012 – 17 maart 2013

Heilige families in oost en west

Conservator Anna Ślącza

5 december 2012 – 17 maart 2013

Borgianni

Conservator Duncan Bull

5 december 2012 – 17 maart 2013

Julien Le Roy

Conservator Reinier Baarsen

30 januari 2013 – 17 maart 2013

Beatrix Regina

Conservator Gijs van der Ham

13 april 2013 – 26 augustus 2013

Kabinet Middeleeuwen: een nieuwe kunst: Duitse en Nederlandse gravures, 1450–1500

Conservator Huigen Leeflang

13 april 2013 – 26 augustus 2013

Kabinet 17de eeuw vroeg: De jonge Rembrandt: tekeningen en etsen Kabinet 17de eeuw laat: Paleizen, buitenplaatsen, tuinen en planten

Conservator Marijn Schapelhouman

13 april 2013 – 26 augustus 2013

Kabinet 18de eeuw: Cornelis Troost

Conservator Robert-Jan te Rijdt

13 april 2013 – 26 augustus 2013

Kabinet 19de eeuw: Kunst om de kunst

Conservator Freek Heijbroek

15 april 2013 – 23 september 2013

José Manuel Ballester

Conservatoren Jenny Reynaerts, Hans Rooseboom

27 april 2013 – 25 september 2013

Vanaf 12 december 2013

The Making of the New Rijksmuseum

Conservator Jenny Reynaerts

31 augustus 2013 – 13 januari 2014

Kabinet Middeleeuwen: Italiaans naakt

Conservator Huigen Leeflang

31 augustus 2013 – 13 januari 2014

Kabinet 17de eeuw vroeg: Late Rembrandt Kabinet 17de eeuw laat: Van Ostade

Conservator Marijn Schapelhouman

31 augustus 2013 – 13 januari 2014

Kabinet 18de eeuw: Gekleurde tekeningen

Conservator Robert-Jan te Rijdt

31 augustus 2013 – 13 januari 2014

Kabinet 19de eeuw: Haagse school

Conservator Freek Heijbroek

21 september 2013 – 7 januari 2014

Document Nederland 2013: Ons dagelijks brood.

Henk Wildschut fotografeert de realiteit achter ons dagelijks eten.

Conservator Hans Rooseboom

26 september 2013 – 11 december 2013

Penselen, de mooiste kinderboekillustraties van 2013

Conservator Pauline Kintz

11 oktober 2013 – september 2014

Edmund de Waal: An Idea (for the journey)

Conservator Menno Fitski

9 november 2013 – 1 juni 2014

Jas aan!

Conservatoren Bianca du Mortier, Birthe Weijkamp

Vanaf 12 december 2013

Aanwinst Japanse lakkist

Conservator Menno Fitski

12 december 2013 – 16 maart 2014

Ruwe Werkelijkheid: Auerbach – Rembrandt

Conservator Erik Hinterding

RIJKSMUSEUM TEEKENSCHOOL

21 september 2013 – 7 januari 2014

Document Nederland Junior

Conservator Dimphy Schreurs

RIJKSMUSEUM TUINEN

21 juni 2013 – 29 september 2013

Henry Moore at the Rijksmuseum

Conservator Frits Scholten

RIJKSMUSEUM AMSTERDAM SCHIPHOL

5 december 2012 – 1 april 2014

Typically Dutch

Conservatoren Pieter Roelofs, Monique Rakhorst

MASP, SAO PAULO, BRAZILIË

12 december 2012 – 10 februari 2013

Girl Reading a Letter

Conservatoren Gregor Weber, Ige Verslype

The J. PAUL GETTY MUSEUM, LOS ANGELES, USA

15 februari 2013 – 25 maart 2013

Girl Reading a Letter

Conservatoren Gregor Weber, Ige Verslype

TEFAF, MECC, MAASTRICHT

14 maart 2013 – 24 maart 2013

Yves Saint Laurent – Get dressed for the opening

Conservator Frederique van Reij

ORDOVAS, LONDEN, ENGELAND

4 oktober 2013 – 1 december 2013

Raw Truth: Auerbach – Rembrandt

Conservator Taco Dibbits

INSTITUT NÉERLANDAIS, PARJS, FRANKRIJK

13 november 2013 – 15 december 2013

Sanne Sannes: The Face of Love

Conservator Hans Rooseboom

BRUIKLENEN

In 2013 werden 18 schilderijen, 47 tekeningen, 132 prenten, 31 foto's, 6 schetsboeken, 7 boeken, 2 beeldhouwwerken, 1 schild, 1 ontwerpkaart, 1 tafel en 1 troonzetel afgestaan aan 39 tentoonstellingen in binnen- en buitenland. Tijdens de herinrichting was er een bruikleenstop van kracht. Er werden in 2013 alleen bruiklenen afgestaan aan tentoonstelling met een openingsdatum van 1 september 2013 of later.

39 tentoonstellingen

- Amsterdam, Gemeente Amsterdam Stadsarchief: *Studio Merkelbach – Gezichten van vroeger*
- Amsterdam, Museum Het Rembrandthuis: *Metamorfosen van Peter Vos – II*
- Amsterdam, Museum Het Rembrandthuis: *Dat kan beter! Rembrandt en de oude meesters*
- Amsterdam, Van Gogh Museum: *Van Gogh aan het werk*
- Apeldoorn, Paleis het Loo Nationaal Museum: *De koningen die Nederland bouwden*

- Barcelona, Museu d'Historia de Barcelona: *The World of 1714*
- Barneveld, Veluws Museum Nairac: *Feest*
- Brussel, Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België: *De erfenis van Rogier van der Weyden*

- Den Bosch, Noordbrabants Museum: *Pieter Saenredam in Den Bosch*
- Den Haag, Nationaal Archief: *1001 Verhalen*
- Dordrecht, Huis Van Gijn: *Vader & Zoons*

- Frankfurt am Main, Städel Museum: *Albrecht Dürer: his art in the context of his time*

- Genève (stad), Musée International de la Réforme: *Hell or Paradise. Visual polemics in the 16th and 17th centuries*
- Gouda, Museum Gouda: *De fluwelen touch van Fantin-Latour*

- Hamburg, Bucerius Kunst Forum: *Dionysus. Intoxication and Ecstasy – I*

- Izmir, Arkas Holding S.A.: *Smyrna in the 18th century*

- Karlsruhe, Staatliche Kunsthalle Karlsruhe: *Fragonard*
- Keulen, Wallraf-Richartz-Museum: *The painters' secrets – Cologne circa 1400*

- Leuven, Museum Leuven: *Michiel Coxcie. De Vlaamse Raphael*
- Leuven, Museum Leuven: *In de vier winden*
- Londen, Museum of London: *The Cheapside Hoard: London's lost Jewels*
- Londen, The National Gallery: *Federico Barroci – III*
- Londen, Sir John Soane's Museum: *PiranesiPaestum*
- Londen, The British Museum: *Sex and Humour in Japanese Art, 1600–1900*
- Londen, The Courtauld Gallery: *Dürer's early figure studies (c. 1490-96)*

- Madrid, Fundación Carlos de Amberes: *In the name of Peace: The War of Spanish Succession and the Treaties of Madrid, Utrecht, Rastatt and*

- New Haven, Yale University Art Gallery: *Francesco Vanni: Art in Late Renaissance Sienna*

- Parijs, Jeu de Paume: *Erwin Blumenfeld I*
- Parijs, Institut du Monde Arabe: *Arabian Nights*
- Parijs, Fondation Custodia: *In de vier winden Deel 2*
- Parijs, Institut Néerlandais: *Metamorfosen van Peter Vos – I*

- Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen: *Oskar Kokoschka: Mensen en beesten*
- Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen: *Marcel Duchamp*
- Rotterdam, Nederlands Fotomuseum: *overzichtstentoonstelling Robert Doisneau*

- Sint-Petersburg, The State Hermitage Museum: *Willem II & Anna Paulowna I*

- Utrecht, Museum Catharijneconvent: *vormen van verdraagzaamheid*

- Vancouver (Canada), Vancouver Art Gallery: *Persuasive Vision*
- Zürich, Museum Rietberg: *Art in Iran and Europe in the 17th Century*
- Zutphen, Museum Henriëtte Polak: *Daar zijn jullie nog niet aan toe*

Langdurig bruiklenen

Antwerpen – Het Gulden Cabinet – Rockoxhuis (1 februari 2013 – 31 december 2016)

Rotterdam – L.B. Gerard Ter Borch – Museum Boijmans Van Beuningen (22 februari 2013 – 22 maart 2018)

Parijs – L.B. Van Os – Residentie Ambassadeur (15 april 2013 – 30 april 2015)

Leeuwarden – Oud Geld – Fries Museum (1 september 2013 – 1 september 2015)

Alkmaar – Portret van Alkmaar – Stedelijk Museum Alkmaar (1 oktober 2013 – 1 oktober 2018)

AANWINSTEN

Behoudens anders vermeld zijn de voorwerpen door aankoop verworven.

BEELDENDE KUNST Aziatische kunst China, 1730–1735

Kop met de wapens van Vincent de Gournay (1676–1743) en Marie-Françoise Séré de la Ville-Materre. Porselein met emailkleuren en goud, 6,9 x 7,6 x 3,1 cm. Schenking van de heer Kee Il Choi Jr., New York, ter ere van Jan van Campen and Menno Fitski ter gelegenheid van de heropening van het Rijksmuseum, voorjaar 2013. AK-RAK-2013-4

India, Tamil Nadu, ca. 1600–1699

Ganesha. Gegoten brons, 9,5 cm. Schenking van de heer J. Polak, Amsterdam. AK-RAK-2013-1

Japan, Koami-werkplaats, Kyoto

Verlakte kist, ca. 1635–1645, 63,5 x 144,5 x 73 cm. Aankoop met steun van de BankGiro Loterij, de Jaffé-Pierson Stichting, de Vereniging Rembrandt en JT International Company Netherlands B.V. AK-RAK-2013-3

Langdurige bruiklenen

China, ca. 1720

Schotel met het wapen van de stad Amsterdam. Porselein met onderglazuur blauw en emailkleuren, diameter 54 cm. Bruikleen van de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst. AK-MAK-1733

India, Tamil Nadu, 1590–1699

Staande krijgersfiguur. Gegoten brons, 14 cm. Bruikleen van de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst. AK-MAK-1736

Japan, Sasaya-werkplaats, Kyoto

Dertien ontwerptekeningen voor lakwerk, ca. 1800. Inkt en lak. Bruikleen van de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst. AK-MAK-1734

Beeldhouwwerken

Borman, Jan (II)

Kerstwieg. Brussel, ca. 1500–1510. Gesneden eikenhout en been, 63 cm, (met een in de 20ste eeuw toegevoegde Napolitaans Jezuskind). Aankoop uit het Frits en Phine Verhaaff Fonds/Rijksmuseum Fonds en het Ebus Fonds/Rijksmuseum Fonds. BK-2013-14-1 (en -2)

Schardt, Johan Gregor van der (toegeschreven aan)

Negen beeldhouwersmodellen van onder meer lichaamsonderdelen, onder andere na Michelangelo. Florence, ca. 1560–1570. Terracotta. Aankoop met steun van het Frits en Phine Verhaaff Fonds/Rijksmuseum Fonds en de heer William Middendorf II, Little Compton. BK-2013-9

Langdurige bruiklenen

Ai Weiwei

Tea brick. Beijing, 2006. Geperste Pu Er thee, houten sokkel, 49,8 cm. Bruikleen van de Triton Foundation. BK-C-2013-11

Krop, Hildo

Vier maskers voor personages uit W.B. Yeats, ‘Vrouw Emers Grootte Strijd’ (The Only Jealousy of Emer): Cuchulain, Emer, Bricriu en Eithne Inguba. Amsterdam, 1922. Brons, 40 cm. Bruikleen van het Amsterdam Museum. BK-C-2012-7

Quellinus, Artus (I)

De Dag. Antwerpen, 1658. Terracotta. 43 x 48,5 x 19,3 cm.

Bruikleen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. BK-2012-62

Buste van Johan de Witt. Amsterdam. 1665. Marmer, 85 x 74 x 38 cm. Bruikleen van het Dordrechts Museum. BK-C-2013-2

Rusius, Hendrick

Timpaan met een koggeschip; timpaan met het stadswapen van Amsterdam. Amsterdam, 1654–1655. Natuursteen. Bruikleen van de Gemeente Amsterdam. BK-C-2014-2 en BK-C-2014-3

Edele metalen

Koninklijke Utrechtsche Fabriek van Zilverwerken van C.J. Begeer

Doos van zilver met abstract-geometrische versiering, 1919. Geëmailleerd zilver, 7 x 10 cm. Aankoop uit het Ernst Nijkerk Fonds/Rijksmuseum Fonds. BK-2013-17

Lépine, Jean Antoine

Spilhorloge. Parijs, ca. 1777. Goud, zilver, diamant, email, glas en diverse metalen, 5 cm. Schenking van mevrouw M.T. Korzelius, Den Haag. BK-2014-8

Vechte, Antoine

Vaas met de voorstelling: «Neptune domptant les flots et le triomphe de Galathée». Parijs, 1843. Gehamerd zilver, 68 cm, 4055 gr. Aankoop met steun van een particulier. BK-2013-3

Langdurig bruikleen

Nederlands miniatuurzilver

Dertig objecten van miniatuurzilver uit de periode 1600–1925, waaronder twee stoelen van Simon Brugman, een ratel van Lodewijk Eylot, een tabakspot van Johannes van Somerwil, een stoel en een beddenpan van Frederik van Strant en een bijl en een hakmes van Hendrik Cornelis Tulleners.. Bruikleen van de Ottema-Kingma Stichting. BK-C-2013-12

Glas

Langdurige bruiklenen

Berlage, Hendrik Petrus en Piet Zwart

Ontbijtservies, bestaande uit: vier borden en een jampot, uitgevoerd door de N.V. Glasfabriek Leerdam. Nederland, 1924. Persglas. Bruikleen van het Nationaal Glasmuseum. BK-C-2012-10

Ontbijtservies, bestaande uit: twee kop en schotels, twee melkbekers, beschuittrommel, botervloot, suikerpot, melkkan, theepot en eierset, uitgevoerd door de N.V. Glasfabriek Leerdam. Nederland, 1924. Persglas. Bruikleen van Collectie Meentwijck. BK-C-2012-11

Juwelen

Nederland, ca. 1885

Broche à double usage. Goud, geslepen diamant en been, 7 x 5 cm. Schenking van mevrouw A. van Haersma Buma-Meuser Bourgognion, Den Haag. BK-2013-8

Firma Verschuur & Van der Voort

Cameebroche met portret van koningin Emma der Nederlanden. Amsterdam, ca. 1879–1890. Goud, email, gesneden agaat en geslepen diamant, 3,4 x 2,6 cm. Schenking van mevrouw M. Henriques de Castro, Huizen. BK-2013-5

Langdurig bruikleen

Bakker, Gijs

Kachelpijpcollier. Utrecht, 1967. Paars geanodiseerd aluminium. Bruikleen van het Centraal Museum. BK-C-2013-13

Keramik

Chaplet, Ernest

Ronde vaas met putti, door Edouard Alexandre Dammouse met putti gedecoreerd. Parijs, ca. 1885–1886. Geglazuurd, gedeeltelijk verguld steengoed, 32,5 x 31,3 cm. Aankoop met steun van het Thurkow Fonds. BK-2013-11

Deck, Théodore

Kom op voet. Frankrijk, ca. 1890. Geglazuurd aardewerk, 11 x 14,5 cm. BK-2013-15

Manufactuur Oud-Loosdrecht

Buste van Michiel Adriaansz. de Ruyter, ca. 1780. Geglazuurd en verguld porselein, ca. 10,7 x 10,3 x 5,6 cm. Aankoop. BK-2013-10-1

Buste van Maarten Harpertsz. Tromp, ca. 1780. Geglazuurd en verguld porselein, ca. 10,7 x 10 x 5,6 cm. Aankoop met fondsen geschonken door de Stichting Hollands Porselein. BK-2013-10-2

Langdurig bruikleen

Waal, Edmund de

An idea (for the journey). Londen, 2013. Aluminium, perspex, porselein en goud, 152 x 65 x 15 cm. Bruikleen van de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst. AK-MAK-1735

Kostuums en accessoires

Engeland, ca. 1860–1870

Sjaal of omslagdoek. Katoen (pusherkant), 123/145 x 293 cm, hals 52 cm. Schenking van mevrouw N. van Klingerén, Gouda. BK-2013-16

Meubelen

Piranesi, Giovanni Battista

Schoorsteenmantel. Rome, 1761–1769. Wit marmer, 133 x 193 cm, 524 kg. Schenking van de Provincie Noord-Holland. BK-15449

Wouda, Hendrik

Voetenbank, uitgevoerd door Pander & Zonen. Den Haag, 1924. Eikenhout en wol, 13 x 30 x 19 cm. Schenking van mevrouw J.M. Hanson-Peenstra, Oegstgeest. BK-2013-13

Langdurige bruiklenen

Amsterdam, ca. 1755–1765

Rococo buffetkast. Amsterdam. Gesneden hout, 343 x 234 x 83 cm. Bruikleen van particulieren. BK-2013-1

Kramer, Friso

Revoltstoel (Ahrend/De Cirkel model no. 4065). Nederland, na 1953. Staal en fenolplaat, 81 x 60 x 49 cm. Bruikleen van de heer F. Kramer en mevrouw N. Kramer-Kobes, Amsterdam. BK-C-2012-6

Rietveld, Gerrit Thomas

Armstoel (Aluminium stoel). Utrecht, 1942–1960. Gebogen, gestanst en geklonken aluminium, 69 x 67,5 x 64 cm. Bruikleen van de Stoelencollectie, Faculteit Bouwkunde, TU Delft. BK-C-2012-2

Rietveld, Gerrit Thomas

Beugelstoel. Utrecht, ca. 1929. Metaal en gebogen beschilderd multiplex, 72,5 x 40 x 56 cm. Bruikleen van Het Nieuwe Instituut. BK-C-2012-8

Steltmanstoel. Utrecht, 1963. Imitatieleer over schuimrubber op hout, 71 x 51 x 46 cm. Bruikleen van het Kröller-Müller Museum. BK-C-2012-9

Bijzettafel voor Til Brugman. Utrecht, 1923. Multiplex, 61,5 x 49 x 49 cm. Bruikleen van mevrouw C. Oetker, Frankfurt am Main. BK-C-2013-4

Onedele metalen

Langdurig bruikleen

Schinkel, Karl Friedrich

Vier bloemenkorfen en een schaal, tafelstukken, Berlijn, 1820–1825. Verguld brons. Bruikleen van het Museum Huis Doorn. BK-C-2013-5 t/m 7

Schilderijen

Baur, Nicolaas

Schaatswedstrijd voor vrouwen op de Stadsgracht te Leeuwarden, 21 januari 1809. Harlingen, 1809. Olieverf op doek, 59,7 x 74,9 cm. Schenking W.J. Hacquebord, Dokkum en H.A. Brandsma, Dokkum. SK-A-5020

Dupré, Daniël

Paar Italianiserende landschappen: *Gezicht op Civita Castellana en Arcadisch landschap met ondergaande zon.* Amsterdam of Italië, 1792–1809. Olieverf op doek, 54 x ca. 70 cm. Aankoop met steun van het Gerhards Fonds/Rijksmuseum Fonds. SK-A-5014 en 5015

Hondecoeter, Melchior d’

Zeven kuikens. Nederland, ca. 1665–1668. Olieverf op doek, 32 x 38 cm. Aankoop met steun van de familie M. van Poecke en de familie Wientjes. SK-A-5023

Leck, Bart van der

Compositie. Laren, 1918. Olieverf op doek, 52,2 x 52,2 cm. Schenking van een particulier, ter herinnering aan de heer H.S. Frenkel. SK-A-5022

Lelie, Adriaan de

Portret van de familie van Adriaan Bonebakker en zijn compagnon D.L. Bennewitz. Amsterdam, 1809. Olieverf op doek, 66 x 83,5 cm. Aankoop met steun van het Ernst Nijkerk Fonds/Rijksmuseum Fonds. SK-A-5013

Mostaert, Jan Jansz.

Episode uit de verovering van Amerika. Haarlem, ca. 1535. Olieverf op paneel, 86,5 x 152,5 cm. Aankoop met steun van de BankGiro Loterij, de Vereniging Rembrandt en de Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit, het Mondriaan Fonds en het Nationaal Aankoopfonds van het Ministerie van OCenW, VSBfonds, SNS REAAL Fonds en de familie Goudstikker (ter nagedachtenis aan Jacques Goudstikker). SK-A-5021

Langdurige bruiklenen

Aelst, Willem van

Bloemstilleven met horloge. Nederland, 1637–1683. Olieverf op doek, 62,5 x 49 cm. Bruikleen van het Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis. SK-C-1741

Eckhout, Albert

Stilleven met tropisch fruit. Nederland, ca. 1641–1654. Olieverf op doek, 91 x 91 cm. Bruikleen van het Nationalmuseet, Ethnografische Collecties. SK-C-1727

Gogh, Vincent van
Amandelboom in bloei. Arles, 1888. Olieverf op doek, 50 x 37,5 cm. Bruikleen van het Van Gogh Museum (Vincent van Gogh Stichting). SK-C-1739

Boerderij. Auvers-sur-Oise, 1890. Olieverf op doek, 38 x 45 cm. Bruikleen van het Van Gogh Museum (Vincent van Gogh Stichting). SK-C-1740

Golden, Daan van
Compositie met makka ruit. Tokyo, 1965. Lakverf op doek op paneel, 70 x 70 x 3,5 cm. Bruikleen van het Museum Boijmans Van Beuningen (in bruikleen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed). SK-C-1742

Hendriks, Wybrand
Interieur met slapende man en kousenstoppende vrouw. Nederland, ca. 1820. Olieverf op paneel, 38 x 33 cm. Bruikleen Rijksmuseum Twente (langdurig bruikleen Frans Hals Museum). SK-C-1733

Jordaens, Jacob (I)
Ontmoeting van Odysseus en Nausicaa. Antwerpen, ca. 1630–1640. Olieverf op doek, 117,5 x 194 cm. Bruikleen Collectie Broere Foundation. SK-C-1744

Jorn, Asger
Le monde perdu. 1960. Olieverf op doek, 117,6 x 90,5 cm. Bruikleen van het Van Abbemuseum. SK-C-1713

Koch, Pyke
Zelfportret. Nederland, 1936. Olieverf op paneel, 32 x 29 cm. Bruikleen van de heer H.D. Melchers. SK-C-1711

Looij, Jac van
Zomerweelde. Soesterberg, ca. 1890–1910. Olieverf op doek, 120 x 170 cm. Bruikleen van het Stedelijk Museum Amsterdam. SK-C-1645

Mankes, Jan
Bomenrij. Nederland, 1915. Olieverf op doek, 68 x 50,5 cm. Bruikleen van de heer H.D. Melchers. SK-C-1710

Peeters, Clara
Stilleven met bloemen. Amsterdam, 1604–1621. Olieverf op paneel, 42,3 x 30,6 cm. Bruikleen van Diane Nixon, Verenigde Staten van Amerika. SK-C-1734

Ravesteyn, Jan Antonisz. van
Hugo de Groot op zestienjarige leeftijd. 1599. Olieverf op paneel, diameter 31 cm. Bruikleen van Fondation Custodia, Collectie Frits Lugt, Parijs. SK-C-1728

Rembrandt Harmensz. van Rijn
Jan Six. 1654. Olieverf op doek, 112 x 102 cm. Collectie Six, Amsterdam. SK-C-1738

Rubens, Peter Paul
Zegewagen van Kalla. 1638. Olieverf op paneel, 103 x 71 cm. Bruikleen van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen. SK-C-1725

Ruysdael, Salomon van

Rivierlandschap met een veerboot. 1649. Olieverf op paneel, 91 x 116,5 cm. Bruikleen van de heer en mevrouw De Mol van Otterloo, Napels. SK-C-1698;

Duinlandschap met boerenhoeve; Rivierlandschap met veerpont, 1634. Olieverf op paneel, 63 x 74,5 cm. Bruikleen van Hein en Lilian Beuth, Amsterdam. SK-C-1730 en 1731

Schellinks, Willem
Paar schilderijen voorstellend de Tocht naar Chatham van juni 1667: één gezien van een heuvel bij Rochester, de andere in de monding van de Medway. Nederland, ca. 1667–1668. Olieverf op doek, elk 153 x 209 cm. Bruikleen van de Stichting Vaderlandsch Fonds ter Aanmoediging van ‘s Lands Zeedienst. SK-C-1736 en 1737

Schoonhoven, Jan
Actief vierkant. Nederland, 1967. Gesneden en beschilderd karton, 106 x 101 cm. Bruikleen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (in langdurig bruikleen van het Groninger Museum). BK-C-2012-5

Toorop, Jan
Misty Sea. Katwijk, 1899. Olieverf op doek, 39,5 x 43,5 cm. Bruikleen van de Triton Foundation. SK-C-1726

Troost, Cornelis
Portret van de inspecteurs van het Collegium Medicum. Amsterdam, 1724. Olieverf op doek, 245 x 315 cm. Bruikleen van de gemeente Amsterdam. SK-C-396;

Jeronimus Tonneman en zijn zoon Jeronimus (De Dilettanti). Amsterdam, 1736. Olieverf op paneel, 65 x 58 cm. Bruikleen van de National Gallery of Ireland. SK-C-1729

Velde, Willem van de (II)
De verovering van de Royal Prince tijdens de Vierdaagse Zeeslag. Nederland, ca. 1670. Olieverf op doek, 97,5 x 128 cm. Bruikleen van particulieren. SK-C-1743

Veth, Jan
Portret van Albert Verwey. Amsterdam, 1885. Olieverf op doek, 112 x 80 cm. Bruikleen van het Stedelijk Museum Amsterdam. SK-C-1680

Warhol, Andy
Queen Beatrix of the Netherlands (uit de serie: Reigning Queens). New York, 1985. Synthetische verf en zeefdrukinkt op doek, 127 x 106,5 cm. Bruikleen van de Triton Foundation. SK-C-1704

Weenix, Jan Baptist
Herders en hun kudde bij antieke ruïnes. Utrecht, ca. 1650–1661. Olieverf op doek, 64 x 85,5 cm. Bruikleen van een particulier. SK-C-1745

Witsen, Willem
Voorstraatshaven Dordrecht. Nederland, 1898. Olieverf op doek op paneel, 56,6 x 66,2 x 3 cm. Bruikleen van het Dordrechts Museum. SK-C-1721

GESCHIEDENIS
Fotografie
Curiel, Augusta en Anna Jacoba
Fotoalbum met 37 foto’s van Suriname (waaronder 7 anonieme foto’s). Paramaribo, ca. 1905. Aankoop met steun van het Johan Huizinga Fonds/Rijksmuseum Fonds. NG-2013-22-24

Curiel, Augusta

Zes foto’s: Familieportret; Tentoonstelling van schilderijen; Jong stel zittend tussen boeketten met bloemen; Tentoonstelling van het Surinaamsche steuncomite 20/22 mei 1915; Straatbeeld met begrafenisoptocht te Paramaribo; Kerkstraat, Paramaribo. Suriname, ca. 1905–1915. Aankoop met steun van het Johan Huizinga Fonds/Rijksmuseum Fonds. NG-2013-22-25 t/m 30

Roemers, Martin
Times Square, New York uit de serie Metropolis. New York, 2013. Inkjetdruk, 500 x 700 mm. Schenking van de heer M. Roemers, Delft. NG-2013-24

Wildschut, Henk
Document Nederland 2013: Ons dagelijks brood (38 foto’s). Nederland, 2012–2013. NG-2014-4

munten, penningen en draagtekens
Anoniem (Nederlanden)
Johan Clant, heer van Stedum en Uitwierda, 1693. Zilver, 5 cm. NG-2013-14

Alexander, Michael; Luc Luycx
Unity in Diversity. Londen, 2012. Zilver, 3,23 cm. Schenking van de heer M. Alexander, Londen. NG-2014-1

Bayerisches Münzkontor
Amsterdam: Rijksmuseum, European Currencies. München, 2001. Verzilverd koper, 4 cm. Schenking van een particulier. NG-2013-13

Dom, Pol; Han Wetselaar
Overlijden van jhr. mr. O.C.A. van Lidth de Jeude. Nederland, 1952. Brons, 6 cm. NG-2013-18

Groenhuis, Henk
Voltooïing nablaliggers spuisluizen Haringvlietdam, 1963. Brons, 9,1 cm. NG-2013-17

Hoef, Chris van der; Jacob Jan van Goor
Anti-annexatiepenning, 1919. Brons, 9,1 cm. NG-2013-16

Koene, Simon
Tempel van Hatsjepsut. Nederland, 1946–2013. Brons, 9 cm. Schenking van de heer S. Koene, Den Haag. NG-2013-21

Langenberg, Erno
Het Vrede van Utrecht Vijfje, 2013. Zilver, 3,3 cm. Schenking van het Ministerie van Financiën, Den Haag. NG-2013-4

Letterie, Marianne
175 jaar Natura Artis Magistra. Amsterdam, 2013. Brons, 7,3 cm. Schenking van het Koninklijk Zoölogisch Genootschap “Natura Artis Magistra”, Amsterdam. NG-2013-6

Moskouse Muntenhof
100 jaar Staatsmuseum van Beeldende Kunst A.S. Poesjkin. Moskou, 2012. Tombak, 7,5 cm. Schenking van het Poesjkinmuseum, Moskou. NG-2013-5

Noyons, Willem
Eurowisselaar; invoering Euro in Slowakije. Utrecht, 2008. Brons en nikkel, 4,5 cm. Schenking van een particulier. NG-2013-10

Oldeneel, Jan-Willem van
NYSE Euronext. Laren, 2008. Brons, 4,6 x 5,7 x 1 cm. Schenking van NYSE Euronext Inc., Amsterdam. NG-2013-9

Pander, Pier

Piersonpenning, uitgereikt aan prof.dr. G.A. Kessler. Nederland, 1910; uitgereikt september 1978. Zilver, 5,9 cm. Schenking van mevrouw N.C.H. Kessler-Leemans, Laren (Noord-Holland). NG-2013-8

Teeseling, Ed van
Vijf penningen: Jubileumpenning voor Cultureel Centrum de Lindenberg Nijmegen. Nederland, ca. 1975–1995. Brons, 9 cm; *Jubileumpenning voor 40-jarig jubileum Vrije Academie Nijmegen 1952–1992, penning voor personeel en notabelen*. Nederland, 1992. Brons, 11 cm; *Jubileumpenning voor 125 jaar drukkerij Tetterode Amsterdam, 1976*. Nederland, 1976. Brons, 10 cm; *Jubileumpenning voor Verdienstepenning Kunstenaarscentrum De Olifant Nijmegen*. Nederland, ca. 1975–1995. Brons, 8,6 cm; *Familiepenning voor de 75e geboortedag van Christina van Teeseling-Danz*. Nederland, ca. 1975–1995. Brons, 13,1 cm. Schenking van de erven Ed van Teeseling, Amsterdam. NG-2013-15

Vis, Willem
Vergulde penning en penning van zilver met het Rijksmuseum, 3,8 cm. Utrecht, 1985. Schenking van een particulier. NG-2013-12

Papier
Anoniem (Suriname)
Drie aquarellen van leven op de plantages. Paramaribo, ca. 1850. 32,5 x 25,4 cm. Aankoop met steun van het Johan Huizinga Fonds/Rijksmuseum Fonds. NG-2013-22-19 t/m 21

Boer, Michel de; Johan Enschedé & Zn.; PTT
Postzegelvel 100 jaar Rijksmuseum. Den Haag, 1985. Papier, 356 x 356 mm. NG-2013-11-1

Boer, Michel de
Ingelijste ontwerptekening van de postzegel van 50 cent ‘100 jaar Rijksmuseum’. Den Haag, 1985. Calqueer- en fotopapier, 305 x 425 mm. NG-2013-11-2

Herwaarden, J.D. van
Waterkant van Paramaribo kort na de brand van 1821 (gedeeltelijk naar voorstelling van John Gabriël Stedman), 1823. Aquarel, 31,2 x 47 cm. Aankoop met steun van het Johan Huizinga Fonds/Rijksmuseum Fonds. NG-2013-22-23

Hogenberg, Frans
Slag bij Oosterweel, 1567. Keulen, 1567–1570. Ets, met de hand gekleurd, 210 x 280 mm. Schenking van de heer G. Scholte, Tuil. NG-2014-2

Huygens, Hendrik
Een serie van 13 pen- en potloodtekeningen waaronder voorstellingen van Fort Zeelandia, plantages, hutten van slaven en een indianendorp. Suriname, 1849. Aankoop met steun van het Johan Huizinga Fonds/Rijksmuseum Fonds. NG-2013-22-6 t/m 18

Leeuw, Iris de; Luuks Laboratorium
Uitnodiging opening Tentoonstelling Luuks/Speespakken, Hasselt, 16 december 1966. Maastricht, 1966. Papier, 205 x 430 mm. Schenking van mevrouw I. de Leeuw, ‘s-Heer Abtskerke. NG-2013-7-1

Schouten, Gerrit
Diorama met een tentboot. Suriname, 1817. Hout, papier en glas, 21,8 x 33,3 x 11 cm. Aankoop met steun van het Scato Gockinga Fonds/Rijksmuseum Fonds. NG-2013-22-1

Anoniem
Architectural master-pieces of Belgium, Holland, etc, Bruno Hessling, Berlijn [ca. 1900]. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer S. Joseph, Brussel. RP-F-2013-67

Anoniem
India gezicht in tempel met beeld Godin, ca. 1865. Albuminedruk. Schenking van de heer M. Maks, Amsterdam. RP-F-2013-97

Anoniem
Emile Dubois-Havenith, *Du lupus vulgaire: spécialement étudié au point de vue de son étiologie, de sa pathogénie, de son traitement*, H. Lamertin, Libraire-Éditeur, Brussel 1890. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer S. Joseph, Brussel. RP-F-2013-130

Anoniem
Bernard Mawe, *Histoire du Théâtre de Verviers et Excursions dans le Domaine des Beaux-Arts*, imp. G. Nautet-Hans, Verviers 1888–1900. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer S. Joseph, Brussel. RP-F-2013-131

Anoniem
Notice sur Monsieur Pierre Regout,...: ses fabriques, distinctions, fonctions, publiques, propriété’s, etc, Jos. Russel, Maastricht 1872. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer S. Joseph, Brussel. RP-F-2013-132

Anoniem (Amerikaans?)
Portret van een man, ca. 1907–1930. Autochrome. RP-F-2013-6

Anoniem (Amerikaans)
Fotoalbum met onder meer cyanotypieën van oogstende boeren in de VS. Verenigde Staten van Amerika, ca. 1905–1920. RP-F-2013-7

Anoniem (Amerikaans)
Facsimile van bladmuziek. Verenigde Staten van Amerika, ca. 1907–1920. Cyanotypie. RP-F-2013-8

Anoniem (Amerikaans)
Twee gaslampen, vermoedelijk blad uit catalogus van fabrikant of verkoper, ca. 1907–1930. Cyanotypie. RP-F-2013-9

Anoniem (Amerikaans)
Patiënt met verbonden been in ziekenhuis. Verenigde Staten van Amerika, ca. 1900–1920. Ontwikkelgelatinezilverdruk. RP-F-2013-12

Anoniem (Amerikaans)
2 Bladen met fotogrammen van kant. Verenigde Staten van Amerika, ca. 1915–1925. Cyanotypiën. RP-F-2013-19

Anoniem (Amerikaans)
4 Bladen met cyanotypie fotogram van bladeren van een Amerikaanse kastanje, de Japanse esdoorn, een Witte albeel (2x) en de bladeren zelf. Verenigde Staten van Amerika, ca. 1900–1920. Cyanotypiën. RP-F-2013-20

Anoniem (Amerikaans)
Groepsportret met jonge dames, van wie er een een folding pocket camera draagt, 1903. Cyanotypie. RP-F-2013-79

Anoniem (Duits)
Panoramafoto, intocht van Duitse militairen, ca. 1933–1940. Ontwikkelgelatinezilverdruk. RP-F-2013-13

Anoniem (Frans)
Gezicht op terrein van de Exposition Universelle met Tour Eiffel, Parijs. Frankrijk, ca. 1900. Cyanotypie. RP-F-2013-35

Anoniem (Frans)
Publiek dat kijkt naar een aantal vliegtuigen. Frankrijk, ca. 1910. Ontwikkelgelatinezilverdruk. RP-F-2013-90

Anoniem (Frans)
Portret van een Franse militair (cavalerist) te paard, Jean Labro. Frankrijk, 1900. Fotocollage, ontwikkelgelatinezilverdruk. RP-F-2013-108

Anoniem (Frans)
Twee modefoto’s van een vrouw in een jurk van Paul Poiret, Parijs. Frankrijk, 1923. Ontwikkelgelatinezilverdrukken. RP-F-2013-112 en 113

Anoniem (Frans)
Ruïne van het Ministerie van Financiën, hoek Rue de Luxembourg/ Rue de Rivoli, Parijs. Frankrijk, 1871. Albuminedruk. RP-F-2013-114

Anoniem (Frans)
Ruïne van het Maison du Gare, Asnières, Parijs. Frankrijk, 1871. Albuminedruk. RP-F-2013-115

Anoniem (Frans)
Gezicht in de Avenue du Roule, Neuilly, Parijs, met aan weerszijden ruïnes van gebouwen. Frankrijk, 1871. Albuminedruk. RP-F-2013-116

Anoniem (Frans)
Ruïnes van gebouwen in de Rue Royale, Parijs. Frankrijk, 1871. Albuminedruk. RP-F-2013-117

Anoniem (Frans)
Ruïnes van gebouwen aan de Place de la Bastille, Parijs. Frankrijk, 1871. Albuminedruk. RP-F-2013-118

Anoniem (Japans)
Twee fotoalbums met foto’s van Japanse militairen. Japan, ca. 1930–1940. RP-F-2013-93 en 94

Anoniem (Japans)
Fotoalbum met foto’s van Het leven in het leger (guntai seikatsu). Japan, ca. 1930–1940. RP-F-2013-119

Anoniem (Nederlands)
Groepsportret voor het Rijksmuseum Amsterdam. Nederland, 1950. Negatief. Schenking van de heer H.L.M. Hendriks, Tilburg. RP-F-2013-76

Anoniem (Nederlands)
Portret van een vrouw. Nederland, ca. 1855–1860. Ambrotypie. Schenking van mevrouw E. Mathies-Klazes, Amsterdam. RP-F-2013-89

Anoniem (Nederlands)
Familieportret van familie Eef en Jan Langeveld te Amsterdam. Nederland, ca. 1920. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Schenking van mevrouw E. Mathies-Klazes, Amsterdam. RP-F-2013-95

Anoniem (Zwitsers?)
Fotoalbum met cyanotypie-fotogrammen van kant en daglichtafdrukken, ca. 1900–1920. RP-F-2013-11

Angerer, Victor
Historische und moderne Wagen des österreichischen allerhöchsten Hofes, Angerer, Wenen [1908?]. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer S. Joseph, Brussel. RP-F-2013-68

Baldus, Édouard Denis
Palais de l’Industrie ten tijde van de Exposition Universelle 1855 te Parijs, 1855. Albuminedruk. RP-F-2013-34

Ballen, Roger
Headless. Zuid-Afrika, 2006. Inkjetdruk. Schenking van de heer R. Ballen, Johannesburg. RP-F-2013-78

Barrias, Félix Joseph
Ontwerptekening met daarop gemonteerd drie albuminedrukken. Parijs, 1875–1877. RP-F-2013-21

Bayard, Hippolyte (toegeschreven)
Vaas van Antoine Vechte ‘Neptune et Galathee’. Frankrijk, ca. 1847. Zoutdruk van papiernegatief. RP-F-2013–127

Bennett, C.E.
Roos waaruit het hoofd van een man steekt. Verenigde Staten van Amerika, ca. 1910–1930. Prentbriefkaart, ontwikkelgelatinezilverdruk. RP-F-2013-18

Bing, Ilse
Île Saint Louis, Parijs, 1932. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-14

Blancard, Hippolyte
Gezicht op het Amerikaans paviljoen met Amerikaanse vlag op de Exposition Universelle 1889 te Parijs. Parijs, 1889. Platinadruk. RP-F-2013-33; *Gezicht op de voet van de Eiffeltoren tijdens de Exposition Universelle 1889 te Parijs*. Parijs, 1889. Platinadruk. RP-F-2013-59

Boer, Sacha de
Zelfportret. Amsterdam, 2011. Inkjetdruk. Schenking van mevrouw S. de Boer, Amsterdam. RP-F-2013-51

Bourke-White, Margaret
Otis Steel Company, Cleveland, OH, 1927. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Schenking van de heer M.W. Appeldoorn, Amsterdam. RP-F-2013-54

Breukel, Koos
Twee staatsieportretten van koning Willem-Alexander en koningin Máxima, 2013. Lambdaprint. Schenking van de heer K. Breukel, Amsterdam. RP-F-2013-75 en 84

Céphas, Kassian
Isaïc Groneman, *De Garëbëg’s te Ngajogyâkartâ*, Nijhoff, Den Haag 1895. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer S. Joseph, Brussel. RP-F-2013-69

Choppinet, G.; H. Waeles
Choix d’intérieurs de styles anciens: collection recueillie en Belgique, F. Salmain, Brussel [ca. 1910]. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer S. Joseph, Brussel. RP-F-2013-135

Cohen, Mark
Untitled [Barefoot Walking on Path]. Verenigde Staten van Amerika, 1975. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-45

Cool, Wouter
Carbidoven bij Shawinigan Dam; De woestijn bij de Boulderdam; Het stuwmeer bij Diabolo dam; Huntington Lake 2400 meter hoog, Fresno, Californië; Mijlpaal No. 0 van de U.S.A. Washington Monument; Boomstudie Verenigde Staten. Verenigde Staten van Amerika, 1936. Ontwikkelgelatinezilverdrukken. RP-F-2013-36 t/m 41

Crommelin, Claude August; Felice Beato, Giorgio Sommer, Woodbury & Page e.a.
Fotoalbum van Robert Daniel Crommelin (1841–1907). Amsterdam, 1863–1898. Albuminedrukken en daglichtgelatinezilverdrukken. Aankoop met steun van een particulier. RP-F-2013-22

Dibbets, Jan
Tollebeek II. Amsterdam, 2000. Kleurenfoto. Schenking van mevrouw H. van der Meij-Tcheng, Londen. RP-F-2013-87

Disdéri, André-Adolphe-Eugène
Verzameling (‘mosaïque’) van portretten van bekende personen, onder wie koning Willem III, keizer Napoléon III en kroonprins Willem. Parijs, 1859. Albuminedrukken. Schenking van de heer S. Plantureux, Montreuil. RP-F-2013-120

Naamlijst van personen afgebeeld op de mozaïekfoto (RP-F-2013-120). Parijs, ca. 1860. RP-D-2013-8

Domnisse, Herman A.
Zeven foto’s van o.a. de tentoonstelling van Papoea-kunst in het Rijksmuseum in 1966. Ontwikkelgelatinezilverdrukken. Schenking van de heer H.A. Domnisse, Amsterdam. RP-F-2013-72

Edwards, Ernest
Charles Henry Cooper, *Memorials of Cambridge*, W. Metcalfe, Cambridge 1860–1866. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer S. Joseph, Brussel. RP-F-2013-133

Eggleston, William
Untitled, from the Louisiana Project, 1980. Dye transfer. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-44

Eilers, Bernard
Mapje met 12 prentbriefkaarten ‘Stemmingsbeelden’ Amsterdam. Amsterdam, 1912. Heliogravures. Schenking van de heer W. Diepraam, Amsterdam. RP-F-2013-57

Ernst & Co, H.; Carl J. Kleingrothe (toegeschreven aan)
16 Foto’s, zes documenten en één kalender met lichtdrukken naar foto’s van Kleingrothe uit het bezit van planter Paul Sandel. Sumatra, ca. 1895–1905. Schenking van de heer P.E. Sandel, Berkel en Rodenrijs. RP-F-2013-23

Evans, Walker
Prison Work Gang, Louisiana. Louisiana, ca. 1935. Ontwikkelgelatinezilverdruk op oorspronkelijk karton. Aankoop met steun van de BankGiro Loterij. RP-F-2013-4

Famin, Constant Alexandre
Jeune garçon, ca. 1874. Albuminedruk. Schenking van de heer M. Maks, Amsterdam. RP-F-2013-98

Fitch, Steve
Grandview Motel, Raton, New Mexico. Verenigde Staten van Amerika, 1981. C-print. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-125

Motel, Hedley, Texas. Verenigde Staten van Amerika, 1981. C-print. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-126

Franck, François Marie Louis

Adrien Marx, *Les souverains à Paris*, E. Dentu Editeur, Parijs 1868. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer S. Joseph, Brussel. RP-F-2013-70

Gudmundsson, Sigurdur

Untitled. Amsterdam, 1974. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Schenking van mevrouw H. van der Meij-Tcheng, Londen. RP-F-2013-88

Haviland, Paul Burty

Portret van Doris Keane, 1909. Heliogravure. RP-F-2013-15

Huf, Paul

Reclame voor Pond’ s Cream, ca. 1960.

Ontwikkelgelatinezilverdruk. Schenking van de heer M. Maks, Amsterdam. RP-F-2013-96

Jaques, Bertha E.

Melganzenvoet of witte ganzevoet (Chenopodium album). Verenigde Staten van Amerika, september 1910. Cyanotypie. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-16

Kellogg, A. Leonora

Stilleven met twee kraaghoenen, hangend aan een touwtje. Verenigde Staten van Amerika, 1907. Platinadruk. RP-F-2013-17

Kengelbacher, Karl

Fotoalbum ‘4 Monate Krieg’ – het beleg van Sjanghai – van de Chinees-Japanse oorlog, 1937. RP-F-2013-32

Kertész, André

Stilleven. New York, 1963. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-49

Kocken, Gert Jan

Rodin, Le Penseur, 2010. C-print.. Schenking van de heer F.T. Scholten, Amsterdam. RP-F-2013-77

Lange, Dorothea

Portret van een meisje (Elizabethan type in Arizona Cotton Patch), 1940. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop met steun van de BankGiro Loterij. RP-F-2013-3

Levinstein, Leon

7th Avenue, New York City. New York, 1958. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-46

Levitt, Helen

Portret van een jongen. New York, ca. 1942. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-28

Lutz, Johannes Hendrikus Antonius Maria
Dertien portretten en portretstudies, 1907–1916. Autochromes. RP-F-2013-85-1 t/m 13;

Portret, 1907–1916. Autochrome. Schenking van mevrouw A. Ostrowska, Rotterdam en de heer C. Kielar, Warschau. RP-F-2013-86

Mechanicus, Philip

Portret van de schrijver Cees Nooteboom, ca. 1980. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Schenking van de heer M. Maks, Amsterdam. RP-F-2013-99

Meyerowitz, Joel

Man en vrouw kijkend naar de lancering van de Apollo 11 (Florida, Cape Canaveral, First Moon Launch). Florida, 20 juli 1969. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-30

New York City. New York, 1963. C-print. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-31

Michiels, Toon

Acht foto’s over het boerenlevenuit de serie Zeldzame mensen / Rare people. Nederland, ca. 1975. Ontwikkelgelatinezilverdrukken. Schenking van de heer R.J.W. Winter, Hoofddorp. RP-F-2013-100 t/m 107

Miller, R.A.

Stilleven van een bijbel, fles met daarin een kastanje. Boston, ca. 1870. Carte-de-visite, albuminedruk. RP-F-2013-111

Nederlandse Steenkoolmijnen

Nederlands Vakmanschap: de glasinstrumentmaker (Phillipsfabrieken), ca. 1962. Affiche. Rotogravure. Schenking van een particulier. RP-F-2013-43

Neurdein Frères

Gezicht op het basement van de Eiffeltoren met staalconstructie ten tijde van de Wereldtentoonstelling. Parijs, 1900. Albuminedruk. RP-F-2013-60

Overeem, Brand

Groep foto’s, waaronder de series “Het leven van Evert” en “Mariahoeve”. Nederland, ca. 1975–2000. Ontwikkelgelatinezilverdrukken. Schenking van de heer B. Overeem, Barneveld. RP-F-2013-5

Oudheidkundige Dienst in het Bataviaasch Genootschap
Gezicht op de oostzijde van de tempel van Tjandi-Kidal, ca. 1900–1920. Daglichtcollodiumzilverdruk. Schenking van de heer J. Polak, Amsterdam. RP-F-2013-61-3

Page, Homer

Man in deuropening. New York, 11 oktober 1949. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-29

Parry, Roger

Gezicht op Rembrandtplein in Amsterdam, november 1938. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-55

Petit, Pierre

Charles Chincholle, *Alexandre Dumas Aujourd’hui*, D. Jouaust, Parijs 1867. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer S. Joseph, Brussel. RP-F-2013-71

Posthuma de Boer, Eddy

Portret van Gerard Reve, met ganzeveren pen schrijvend op een vel papier, omringd door diverse voorwerpen. Nederland, 1969. Affiche, offsetdruk. Schenking van de heer E. Posthuma de Boer, Amsterdam. RP-F-2013-50

Reutlinger (toegeschreven aan)

Paris, Boulevard Montmartre, met rechts het atelier van fotograaf Reutlinger, ca. 1904. Prentbriefkaart, opgewerkt met glitter. Schenking van een particulier. RP-F-2013-80

Robuchon, Jules

Le Poitou pittoresque, Jules Robuchon, Fontenay-le-Comte [ca. 1896]. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer S. Joseph, Brussel. RP-F-2013-134

Ross, Horatio

Stilleven met twee duiven. Groot-Britannië, ca. 1855–1860. Albuminedruk. RP-F-2013-56

Salzwedel, Herman

De tempel; van Singosari, Malang op Oost Java. Java, ca. 1880. Albuminedruk. Schenking van de heer J. Polak, Amsterdam. RP-F-2013-61-2

Sassen, Viviane

Pikin Slee, Suriname (Sleep; Bakúba # 1; Pási; Wási; Song of Time; ; Giallo; Liba; Sling; Mariëtta; Almando Fuchsia), 2013.C-prints (zwartwit en kleur). Aankoop met steun van de Familie W. Cordia/Rijksmuseum Fonds (10 foto’s). RP-F-2013-91; Schenking van mevrouw V. Sassen, Amsterdam (2 foto’s). RP-F-2013-92

Schurman, Willy

Nederlands Vakmanschap: de modelbouwer, ca. 1962. Affiche, rotogravure. Schenking van een particulier. RP-F-2013-42

Seuphor, Michel (toegeschreven aan)

Gezicht over een stad, met een fabriek op de achtergrond, ca. 1930. Ontwikkelgelatinezilverdruk. RP-F-2013-110

Silvy, Camille (toegeschreven aan)

Groep mensen die een proclamatie lezen waarin keizer Napoléon III de Italiaanse veldtocht aankondigt, 1859. Stereofoto, albuminedruk. RP-F-2013-109

Siskind, Aaron

Bahia, 1984. Cibachrome. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-121
Bahia, 1984. Cibachrome. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-122
Bahia, 1984. Cibachrome. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-123

Smith, W. Eugene

Spoorlijn, Pittsburgh. Verenigde Staten van Amerika, 1955–1956. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-124

Staring, Willem Constantijn

Mahomet; Les allunes du Cheval, ca. 1890. Twee tekeningen (bewegingsstudies naar Eadweard Muybridge). Schenking van de heer L. Tilanus, Leiden. RP-F-2013-81 en 82

Sterling, Joseph

The Age of Adolescence. Verenigde Staten van Amerika, 1959–1964. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013-128

The Age of Adolescence. Verenigde Staten van Amerika, 1959–1964. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2013–129

Thijs, Marie Cécile

Portret van het paard Salinero, 2012. C-print. Schenking van mevrouw M.C. Thijs, Rotterdam. RP-F-2013-47

Van Besten, Sebastiaan Alphonse

Cuneratoren Rhenen. Rhenen, ca. 1915–1920. Autochrome. RP-F-2013-10

Vanfleteren, Stephan

Portret van de architect Rem Koolhaas, 2012. Inkjetdruk. Schenking van de Stichting De Zilveren Camera, Rotterdam. RP-F-2013-1

Vermeulen, C.J.L.

Portret van Dr Th. van Erp, luitenant der genie en restaurator van de Borobudur, ca. 1900. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Schenking van de heer J. Polak, Amsterdam. RP-F-2013-61-1

Wallowitch, Edward (toegeschreven aan)

Beggar Looking in Garbage Can. Verenigde Staten van Amerika, ca. 1950–1960. Ontwikkelgelatinezilverdruk. RP-F-2013-83

Wegner & Mottu

Portret van Christiaan Pieter van Eeghen (1816–1889). Amsterdam, ca. 1880–1890. Kooldrukprocedé. Schenking van de heer C.P. van Eeghen, Amsterdam en de heer C.P. van Eeghen, Den Haag. RP-F-2013-2

Wegner, Louis

Portret van de schilder Nicolaas Pieneman met het portret van koning Willem III. Amsterdam, 1855–1860. Albuminedruk, goudgetoond. Schenking van een particulier. RP-F-2013-52

Zeyen, Léon-Hubert

Henri Hymans, *Rembrandt: conférence donnée à L’Union des artistes*, J. Daxhelet, Luik 1868. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer S. Joseph, Brussel. RP-F-2013-136

Langdurige bruiklenen

Ader, Bas Jan

I’m too sad to tell you. Nederland, 1970–1971. Multimedia-werk. Bruikleen van het Museum Boijmans Van Beuningen. BK-C-2013-8

Diepraam, Willem

54 Foto’s uit de serie ‘Konfrontatie 2 in het Van Abbemuseum’ Nederland, 1970–1973. Ontwikkelgelatinezilverdrukken op barietpapier. RP-F-2013-73

Diepraam, Willem, en Jaap Drupsteen

Vijf foto’s uit de serie ‘Vijfentwintigjarig regeringsjubileum van Koningin Juliana te Tilburg’. Tilburg, 5 september 1973. Acrylverf op ontwikkelgelatinezilverdrukken. Bruikleen van de heer W. Diepraam, Amsterdam. RP-F-2013-74

Huszár, Vilmos

4 i Lampe / Heliokonstruktion 125 Volt. Amsterdam, 1923. Bruikleen van Het Nieuwe Instituut. RP-F-BR-2012-1

Prenten en Tekeningen

126 Ornamentprenten en prenten met dieren, planten, bloemen en landschappen van en naar Adriaen Collaert, Crispijn de Passe, Hans Vredeman de Vries en anderen, ca. 1560–1800. Schenking van de heer S. Segal, Amsterdam. RP-P-2013-1

Acht prenten van Peter Vos, Frans Pannekoek en Willem van Leusden en 4 tekeningen, een schetsboek en een brief van Peter Vos uit de periode 1958–1985. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-P-2013-5

Twee albums met tekenvoorbeelden (prenten en tekeningen) (Zeichenbuch, Vorlegeblätter und Ideen in den verschiedenen Gegenständen der Zeichnenden Kunst. No. 1 en 3), 1816. RP-P-2013-13

Ca. 26 prenten van Jacques Villon (1875–1963), 5 prenten van Charles Donker en 3 tekeningen van J.A. Knip, Van der Vinne en Van Drielfst. Nederland, 1870–2013. Schenking van de heer en mevrouw Van der Vossen-Delbrück, Amsterdam. RP-P-2014-7

Langdurige bruiklenen 69 Prenten en tekeningen van o.a. Frans Pannekoek, Pieter Giltaij, Wendelien Schönfeld, Joanna Quispel, Ton de Laat, Hans Bayens, Jan Stroosma, Aad de Haas en Bob Hanf. Bruikleen van de heer P. Schatborn, Amsterdam. RP-P-2013-35

Prenten

De met * gemerkte werken zijn verworven met steun van het F.G. Waller Fonds

Nederland 16de en 17de eeuw
*Crispijn II en Magdalena de Passe e.a. graveurs
25 Vroege afdrukken – waaronder verscheidene proefdrukken van de reeks illustraties bij de Metamorfofen van Ovidius naar verschillende kunstenaars, waaronder: Peter Paul Rubens, Rembrandt, , Abraham van Diepenbeeck, Dirck van der Lisse, Cornelis van Poelenburch en Moyses van Wtenbrouck. Gravures, deels bijgewerkt in pen. RP-P-2013-10

*Anoniem (Antwerpen)
Laet den Gheest des Heeren met Vreden, verschillende uitingen van vroomheid te Antwerpen, 1586. Gravure. RP-P-2013-22

*Anoniem (Antwerpen (?))
De wolf als dokter met een geit als patient, ca. 1530–1560. Houtsnede, handgekleurd. RP-P-2013-39-1

*Berge, Pieter van den
Prentserie van acht bladen en een titelblad met tekenvoorbeelden naar Gerard de Lairese, 1695. Etsen. RP-P-2013-33

*Clouwet, Petrus
De gouden tijd, ca. 1636–1653. Gravure. RP-P-2013-10-1

*Custos, Dominicus
Memento mori: Tromp l’oeil met schedel in een spiegellijst, ca. 1600. Gravure. RP-P-2013-24-17

*Feddes van Harlingen, Pieter (naar ontwerp van)
De keukenmeid, ca. 1620. Gravure. RP-P-2013-34-1

*Gauw, Gerrit naar Jacob Matham
Gezicht op het Tiber-eiland en Ponte S. Mariae in Rome, ca. 1604. Ets en gravure. RP-P-2013-42-2

*Goltzius, Hendrick
Jongeman met wapperende draperie, 1590. Houtsnede op blauw papier, bijgewerkt met pen en penseel. RP-P-2013-24-3

Hercules en Cacus, 1588. Clair-obscur houtsnede. RP-P-2013-42-1

Goltzius, Hendrick
Pluto, 1588–1590. Clair-obscur houtsnede. Schenking van de heer E.H. Ariëns Kappers, Amsterdam. RP-P-2013-44-1

*Lagoor, Johan de
Boslandschap met huizen, ca. 1650. Ets. RP-P-2013-34-2

*Meester S
De bespotting Christus; Hemelvaart Maria Magdalena, ca. 1530. Gravures, handgekleurd. RP-P-2013-34-3 en 4

*Mehus, Lieven
Zes ornamentprenten uit de serie Divertimenti, ca. 1670. Etsen. RP-P-2013-34-6 t/m 11

*Passe I, Crispijn van de (naar ontwerp van)
Maria Magdalena, 1600–1610. Gravure. RP-P-2013-38

*Soudaen, Gerrit
Rivierlandschap, ca. 1630. Ets. RP-P-2013-34-5

*Suavius, Lambertus
Petrus en Johannes genezen een lamme, 1553. Gravure. RP-P-2013-24-15

*Sweelink, Gerrit Pietersz.
Caritas met Fides en Spes. Amsterdam, ca. 1593. Ets. RP-P-2013-16

*Wierix, Johannes
Drie allegorieën op het het Geloof, de Hoop en de Liefde, ca. 1580. Gravures. RP-P-2013-34-12 t/m 14

Nederland 18de en 19de eeuw
Anoniem
De Vlugt van Hugo de Groot in een Boekenkist verschoolen, ca. 1800–1850. Gravure en ets. Schenking van mevrouw M. Wijn, Amsterdam. RP-P-2014-2

Eilbracht, Gerhardus Fredericus
Twaalf platen naar tekeningen van Nicaise de Keizer in omslag. ca. 1880. Lithografie. Schenking van de heer E.H. Ariëns Kappers, Amsterdam. RP-P-2013-44-3

*Lauters, Paulus
Album met litho’s naar J.C. Schotel, E.J. Verboeckhoven en anderen, met op het omslag een gedrukte opdracht, gedateerd 1831, van de fabrikant Job Dixon aan zijn zoon John Dixon, ca. 1830. Lithografie. RP-P-2013-17

Numan, Hermanus
Lutherse Kerk te Amsterdam, 1811. Houtsnede. RP-P-2013-4

*Schenk, Pieter (I) en Pieter Schenk (II)
Album met 8 prentseries met 84 voorstellingen van Chinese figuren, scènes, landschappen, dieren, bloemen en objecten. Amsterdam, 1702. Gravures, enkele handgekleurd. RP-P-2013-9

Nederland 20ste en 21ste eeuw
28 Prenten van verschillende kunstenaars in diverse techieken uit de periode 1985–2002, waaronder: Jeroen Hermkens, Vincent van Ojen, Marcel Schellekens, Wendelien Schönfeld en Rolf Weijburg. Schenking van de ING. RP-P-2013-28

Constant
Ronde vorm met drie gaten, 1961. Droge naald; *Landschap met spatiovare / landschap in Babylon,* ca. 1965–1968. Lithografie; *Landschap met wielen,* ca. 1965. Lithografie. Schenking van mevrouw G.T.M. Nieuwenhuys-van der Horst, Utrecht. RP-P-2013-31

*Dongen, Kees van
Diverse objecten Kees van Dongen. Parijs, 1887–1968. RP-P-2013-29

Donker, Charles
Meisje op bank. Utrecht, ca. 1964. Lithografie. Schenking van de heer en mevrouw Blotkamp, Utrecht. RP-P-2013-14

Vier prenten (waarvan 2 op 1 blad), 1960–2000. Schenking van mevrouw O. Bouineau, Utrecht en de heer A. Jas, Utrecht. RP-P-2014-10

Keulen, Jan van
Fanfare, 1958. Lithografie in kleur. Aankoop uit het F.G. Waller-Fonds en met steun van Pon Holdings B.V. RP-P-2014-5

Mensinga, Jan Roelf
49 Prenten en 1 uitgewerkte tekening. Amsterdam, 1953-1965. Schenking van de heer W. den Ouden en mevrouw F. den Ouden, Varik. RP-P-2013-12-1 t/m 48

Collectie bibliofilee albums en een grote groep prenten: etsen, litho’s en linosneden, ca. 1950–1990. Schenking van mevrouw S.G.J. Delprat, Amsterdam. RP-P-2013-32

*Stroosma, Jan
Collectie van 42 prenten, 1958–1970. Ets en droge naald. RP-P-2013-36

*Vermeule, Koen
Straatscène (Danny en Kersten). Amsterdam, 2002. Houtsnede en gouache; *Paardrijden.* Amsterdam, 2004. Lithografie; *Twee figuren.* Amsterdam, 1999. Lithografie. RP-P-2013-11

Vermeule, Koen
Draaihek met schaduw op bestrating. Amsterdam, 2000; *Peace pigeon.* Amsterdam, 2005; *Freeze.* Amsterdam, 2006. Lithografie. Schenking van de heer R. Brattinga, Amsterdam. RP-P-2013-8

Lovesong, 2013. Gouache. Schenking van de heer K. Vermeule, Amsterdam en Steendrukkerij Amsterdam. RP-P-2013-30

*Werkman, Hendrik Nicolaas
Compositie. Groningen, 1924. Met de hand gestempeld druksel op papier. RP-P-2013-18

Wetselaar, Karel
Elf etsen, waarvan twee op één blad. Nederland, 2012–2013. Schenking van de heer K. Wetselaar, Krommenie. RP-P-2014-3

Wijs, Poen de
Het carnaval der dieren, 2013. Kleurenlithografie. Schenking van het Nederlands Steendrukmuseum, Valkenswaard. RP-P-2013-37

Duitsland 16de eeuw
Leinberger, Hans
St. Joris. Duitsland, ca. 1525. Gravure. Schenking van de heer E.H. Ariëns Kappers, Amsterdam. RP-P-2013-44-2

*Monogrammist H.M.
Jonge vrouw met twee rijke minnaars, ca. 1540. Gravure. RP-P-2013-24-10

Duitsland 18de en 19de eeuw
Greiner, Otto
Ex-libris Marianne Brockhaus, ca. 1900. Lithografie. Schenking van mevrouw T. Beek-Delbrück, Breda. RP-P-2013-15-2

*Guttenberg, Carl Gottlieb
Allegorie op de Tea-party en de Amerikaanse, Nederlandse en Zwitserse vrijheidsstrijd, 1778. Ets. RP-P-2013-25-6

*Herz, Johann Daniel (der Ältere)
Overzichtskaart in vogelvlucht perspectief van Jeruzalem met voorstellingen van Christus’ Passie, ca. 1735. Gravure. RP-P-2013-24-4

*Jordan, Rudolph
Zelfportret, 1833. Lithografie. RP-P-2013-24-7

Klinger, Max
Ex-libris Max Klinger, 1867–1920. Ets. Schenking van mevrouw T. Beek-Delbrück, Breda. RP-P-2013-15-1

*Leibl, Wilhelm Maria Hubertus
Weidelandschap met kinderen, ca. 1875. Ets. RP-P-2013-24-8

*Nahl, Johann August (der Jüngere)
De sculptuur Ariadne op de panter van Heinrich van Dannecker van vier kanten gezien, 1814. Gravure. RP-P-2013-24-11

*Quaglio, Simon
Reeks met vier gezichten op en in Gotische kloosters, ca. 1822–1824. Lithografie. RP-P-2013-24-14

*Winter, Raphael
Serie van twaalf voorstellingen met dieren in omslag (Zwölf verschiedene Tieren), ca. 1806–1812. Ets. RP-P-2013-24-16

Frankrijk 17de en 18de eeuw
Campion de Tersan, Charles Philippe
Le Génie, 1765. Ets. Schenking van de heer N. Teeuwisse, Berlijn. RP-P-2013-21-1

*Chataigner, Alexis
De mens overweldigd door ongeluk (De melancholicus), ca. 1800. Gravure. RP-P-2013-24-1

*Cochin, Nicolas
Landschap met de prediking van Johannes de Doper, ca. 1640. Ets. RP-P-2013-24-2

*Debucourt, Philibert-Louis
L’Orange, ou le moderne jugement de Paris; Les Visites. Frankrijk, ca. 1800. Ets en aquatint. RP-P-2013-25-4 en 5

Dubrayet, Jean
4 Bladen met tekenvoorbeelden (Livre de Portraiture Receuilli des Excellens Maistres d’Italie et Autres). Parijs, ca. 1650. Gravures. Schenking van de heer F. Laurentius, Middelburg. RP-P-2013-19

Germain, Louis
Studieblad met gezichten gekopieerd naar prenten van en naar Stefano della Bella, ca. 1750. Ets. Schenking van de heer N. Teeuwisse, Berlijn. RP-P-2013-21-2

***Hutin, Charles François**
De teenaar. Frankrijk, 1768. Ets. RP-P-2013-25-7

***Ingouf, Pierre Charles**
Reeks met tekenvoorbeelden (1r Cahier de Têtes différents Caractères), 1766. Ets. RP-P-2013-24-5

***Janinet, Jean François**
L'oiseau privé (De verstopte vogel), ca. 1790. Kleurenets en gravure. RP-P-2013-24-6

***Lelu, Pierre**
De dreigende soldaat. Frankrijk, 1781. Ets en aquatint in bruin. RP-P-2013-25-8

***Liotard, Jean-Etienne (toegeschreven aan)**
Portret van Hendrik Frederik, hertog van Cumberland. Frankrijk, 1753–1757. Ets en gravure, proefdruk voor de letter, met blauw krijt gecorrigeerd door J.E. Liotard. RP-P-2013-26

***Normand, Charles Pierre Joseph**
Allegorie op het schrikbewind van de revolutionair Joseph le Bon (Les formes acerbes), 1795. Ets. RP-P-2013-24-12

***Pierre, Jean Baptiste Marie**
Reeks studies naar Romeinse straattypen (Figures dessinées d'apres Nature du bas Peuple à Rome), 1756. Ets. RP-P-2013-24-13

Frankrijk 19de en 20ste eeuw
*Aubry-Lecomte, Hyacinthe Louis Victor Jean Baptiste
Swaran, de verslagen koning van Lochlin uit de epische gedichten van Ossian. Frankrijk, 1821. Lithografie. RP-P-2013-25-9

Cassandre, Adolphe Mouron
Van Nelle pakjes koffie. Frankrijk, 1931. Kleurenlithografie. Aankoop uit het F.G. Waller-Fonds en met steun van Pon Holdings B.V. RP-P-2014-4

***Chometon, Jean-Baptiste**
Zelfportret. Frankrijk, 1819. Lithografie. RP-P-2013-25-10

***Joumard, G.-P.**
Negen nummers van het modetijdschrift Très Parisien... La Mode Le Chic L'Élégance. Boekdruk en pochoir. Uitg. door G.-P. Joumard, Parijs, 1925–1927. RP-P-2013-39-2

Joumard, G.-P.
Toujours Chic, Seizoenscatalogus winter 1921–1922, met 70 modeprenten. Boekdruk en pochoir. Uitg. door G.-P. Joumard, Parijs, 1922. Aankoop uit het Flora Fonds/ Rijksmuseum Fonds. RP-P-2013-40

***Lemoine, Jacques Antoine Marie**
Zelfportret met tekenstudies, 1819. Lithografie. RP-P-2013-24-9

Italië
*Mitelli, Giuseppe Maria
Politieke allegorie met De Nieuwsgierigheid die de overwinningen en veroveringen toont van de Christelijke legers op de Turken en rebellen. Italië, 1687. Ets. RP-P-2013-25-2

Tekenboekje opgebouwd rond de vijf zintuigen. Italië, ca. 1700. Ets. RP-P-2013-27

***Nani, Alessandro**
Bas-reliëf met een staande profeet met schriftrol van Baccio Bandinelli in de Dom van Florence. Italië, ca. 1620. Ets. RP-P-2013-25-1

***Sanuto, Giulio**
De geboorte van een misvormd kind. Italië, 1540. Gravure. RP-P-2013-25-3

Johannes de Doper in de woestijn, ca. 1559–1562. Gravure. RP-P-2014-1

Japan
Harunobu, Suzuki
Vrouw na haar bad. Japan, 1768–1769. Kleurenhoutsnede. Aankoop uit het Goslings NieuwBeerta Fonds/Rijksmuseum Fonds. RP-P-2013-20

Hokkei, Totoya
Europese vrouw met geit. Japan, 1823. Kleurenhoutsnede. Aankoop uit het Goslings NieuwBeerta Fonds/Rijksmuseum Fonds. RP-P-2013-43-1

Een Chinese generaal, waarschijnlijk Han Yun, rukt aan een tak van een kersenboom, 1835. Aankoop uit het Goslings NieuwBeerta Fonds/Rijksmuseum Fonds. RP-P-2014-22

Shikimaro, Kitagawa
Courtisane Tachibana uit het Tsuruya huis. Japan, 1813. Kleurenhoutsnede; lijnblok in zwart met kleurblokken. Aankoop uit het Goslings NieuwBeerta Fonds/Rijksmuseum Fonds. RP-P-2013-43-2

***Shunei, Katsukawa**
Momonoï Wakasanosuke trekt één van zijn twee zwaarden. Japan, 1795. Kleurenhoutsnede. RP-P-2013-6

(Langdurige) bruiklenen
diverse kunstenaars
Complete set van het tijdschrift Wendingen, jaargang 1918 t/m 1932, 1918–1932. Bruikleen uit de Le Coultre collectie, Laren. RP-P-BR-2013-4

Doesburg, Theo van
De Stijl 4 (1921) 2?; *De Stijl 5 (1922) 8*; *De Stijl 6 (1924) 6/7*; *De Stijl 7 (1926-27) 78*. Bruikleen van het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie. RP-P-BR-2013-3-9 t/m 12

Lissitzky, El
Pro 2 kvadrata, 1922. Boekdruk en lithografie. Bruikleen van Het Nieuwe Instituut. RP-P-BR-2012-2

De Stijl 5 (1922) 10/11. Bruikleen van het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie. RP-P-BR-2013-3-4

Schwitters, Kurt
Merz nr. 1 (Holland Dada); *Merz nr. 2 (Nummer i)*; *Merz nr. 4 (Banalitäten)*; *Merz nr. 6 (Jimitatoren watch step!)*, 1923. Bruikleen van het Stedelijk Museum Amsterdam. RP-P-BR-2013-2-3 t/m 6

Merz nr. 1 (Holland Dada); *Merz 4 Banalitäten*; *Merz 6 Imitatoren watch step!*, 1923. Bruikleen van het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie. RP-P-BR-2013-3

Tekeningen
38 Botanische tekeningen van onder andere Michiel van Huysum, E.J. Koning, Krüger Jr., J. Legillon, J. Porteret (Franse School, 18de eeuw), *Laurens Vincentszn van der Vinne en anderen*, ca. 1560–1800. Schenking van de heer S. Segal, Amsterdam. RP-P-2013-1

Nederland 17de eeuw
Gheyn, Jacob de (II)
Rotsachtig berglandschap met een kasteel, 1603. Pen in bruin. Aankoop met steun van de Rijksmuseum International Circle, een particulier en de Vereniging Rembrandt. RP-T-2014-22

Nederland 18de en 19de eeuw
Anoniem
Portretten van de kunstschilders Cornelis van den Berg, Gerrit Berckheyde (2x), Dirk van den Bergen en Frederik Boonen, ca. 1725–1775. Penseel en pen in grijs en bruin, over schetsen in potlood. RP-T-2013-17 t/m 21

Anoniem
Ontwerp voor het be kroonde wapen Salm-Reifferscheidt-Dyck. Nederland, ca. 1735. Pen in bruine inkt en penseel in bruin. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2013-43

Dubourg, Louis Fabritius
Offertafereel, ontwerp voor het deksel van een tabaks-of snuifdoos. Amsterdam, 1740. Pen en penseel in grijs, over schets in potlood. Schenking van een particulier. RP-T-2013-22

Houten, Gerard van
Allegorie op de tekenkunst, ca. 1683. Pen in bruin en grijs, penseel in grijs, over een schets in rood krijt. RP-T-2014-21

Jonker, Cornelis de
Rombout Hogerbeets als Miltiades; Thomas Erpenius als Metellus, 1791. Aquarel. RP-T-2013-2 en 3

Postma, Gerrit
Souvenirs de notre voyage de Noce dans l' Album de ma chère petite Femme 1858, Frankrijk, 1858; *Schetsboek, Rome en Nederland*, 1829–1894. RP-T-2013-14

Roghman, Roelant
Gezicht op het dorp Berg vanuit het zuiden, 1637–1692. Zwart krijt en penseel in grijs. RP-T-2013-15

Schijnvoet, Simon
Ontwerp voor een tuinwand met een beeld. Amsterdam, 1700–1725. Pen in bruin. RP-T-2013-33

Nederland 20ste eeuw
Anoniem
Interieur van een eetkamer met hoekschoorsteen. Nederland, ca. 1925. Aquarel; *Interieur van een studeerkamer*. Nederland, ca. 1920. Potlood. Schenking van mevrouw L.W. Frankfort-Berkhout, Santpoort-Zuid. RP-T-2013-36 en 38

Cossaar, Ko
Kees van Dongen in het café, 1900. Potlood. RP-T-2013-4

Doesburg, Theo van
Kleuroplossing voor een kamer in het huis van Bart de Ligt te Katwijk aan Zee. Katwijk-aan-Zee, ontwerp 1919–1920; collage ca. 1925. Collage en gouache. Overdracht van beheer van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort. RP-T-2013-55

Koene, Simon
41 Tekeningen, waaronder kinderen, studies van dieren en vier zelfportretten, 1966–2013. Aquarel en andere technieken. Schenking van de heer S. Koene, Den Haag. RP-T-2013-54

Monogrammist HK
11 Interieuraquarellen. Amsterdam, ca. 1925. Schenking van mevrouw L.W. Frankfort-Berkhout, Santpoort-Zuid. RP-T-2013-34

Vos, Peter
15 Tekeningen, twee prenten, een briefkaart en een envelop. Amsterdam, 1950–1970. Schenking van de heer W. den Ouden en mevrouw F. den Ouden, Varik. RP-P-2013-12-49 t/m 64

Gevecht met de Engel V, 1984. Penseel in Chinese inkt en aquarel. Schenking van mevrouw S. Vos-Lokhorst, Utrecht. RP-T-2013-13

Zittende jongeling in lange jas. Utrecht, 1981. Aquarel. Schenking Mr P.J.F. Scheefhals. RP-T-2013-56

Alcithoë veranderd in een vleermuis opstijgend; In vleermuizen veranderde dochters van Minyas vliegen uit nis. Utrecht, 2003. Pen in Oost-Indische inkt en penseel in aquarel. Schenking van mevrouw S. Vos-Lokhorst, Utrecht. RP-T-2013-57

Vier schetsbladen, 1960–2000. Schenking van mevrouw O. Bouineau, Utrecht en de heer A. Jas, Utrecht. RP-T-2014-10

Wels & Kroon's Installatie-Bureau van moderne kantoren
Ontwerp voor een boekenkast en een bureau. Amsterdam, ca. 1920. Pen in zwart, penseel in kleur. Schenking van mevrouw L.W. Frankfort-Berkhout, Santpoort-Zuid. RP-T-2013-39

Duitsland, Engeland, Zwitserland
Anoniem (Duits)
Ontwerp voor een gebeeldhouwde lijst. Duitsland, ca. 1680–1700. Pen in zwarte inkt, penseel in blauw. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2013-49

Anoniem (Zwitsers)
Tekening van een tafel. Zwitserland, ca. 1650. Pen en penseel in bruin en zwart. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2013-48

Nussbaumer, Joseph
Vijf ontwerpen: twee secretaïres, een naaitafel en bureau, een tafel en een nachtkastje. Wenen, 1816 en 1820. Pen in zwart, penseel in kleur. Aankoop met steun van het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2013-50 t/m 52, RP-T-2014-4

Tatham, Charles Heathcote (toegeschreven aan)
Ontwerp voor twee damcommodes. Londen, ca. 1795–1800. Pen in zwart, penseel in kleur. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2013-45

Frankrijk 18de eeuw

Anoniem

Vijf cartouches. Parijs, ca. 1760–1770. Rood krijt. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2013-47

Anoniem

Twee ontwerpen voor horlogekasten. Parijs, ca. 1765–1780. Pen in zwart, penseel in kleur. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2013-29 en 46

Anoniem

Twee stoelen. Parijs, ca. 1780–1785. Pen in zwart, penseel in groen, rose en geel. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2014-15

Anoniem

Ontwerp voor een kandelaar, gehouden door een staande naakte jongeling; Ontwerp voor een kandelaar, gehouden door een zittende geklede vrouw. Frankrijk?, ca. 1795. Pen en penseel in bruin en potlood op blauw papier. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2014-16-1 en 2

Delafosse, Jean-Charles

Ontwerp voor vier consoletafels en een vaas; Ontwerp voor vier consoletafels en een reukvat. Parijs, ca. 1765–1780. Pen in zwart, penseel in grijs, schets in grafiet. Aankoop met steun van de Stichting Greidanus-Formijne/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2014-29 en RP-T-2014-30

Moreau, Jean Michel (toegeschreven aan)

Twee ontwerpen voor handschermen. Parijs, ca. 1770–1780. Pen in zwart, bruin gewassen, over grafiet. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2013-12

Frankrijk 19de en 20ste eeuw

Anoniem 20ste eeuw

Twee ontwerptekeningen voor avondjaponnen met de namen "Yasmina" en "Brigitte" van Jeanne Lanvin, voorzien van staaltjes stof, 1939. Penseel in bruin, wit, rood en blauw. Schenking van mevrouw L. de Winter-Gouka, Vlaardingen. RP-T-2014-2-1 en 2

Cameré, Henri

70 Tekeningen en 8 foto's met ontwerpen voor edelsmeedkunst. Parijs, ca. 1864–1894. Diverse technieken. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2014-18

Cavelier, Adrien Louis Marie (toegeschreven aan)

Ontwerp voor pendule en twee kandelabers. Parijs, ca. 1825–1835. Potlood, pen in zwart, penseel in kleur. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2013-44

Chadel, Jules

Vijf ontwerpen: een haarkam, drie juwelen en een broche. Parijs, ca. 1898–1930. Potlood en penseel. Schenking van de heer J. Polak, Amsterdam. RP-T-2013-30 t/m 32, 40 en 41

Lalique, René

Ontwerp voor de plaque van een collier de chien. Parijs, ca. 1901–1903. Potlood, pen in zwarte inkt en dekverf op geel-bruin geolied papier. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2014-19

Odiot, Charles Nicolas (atelier van)

Negen ontwerpen voor zilveren objecten. Parijs, ca. 1825–1835. Diverse technieken. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2014-8-1 t/m 9

Ontwerp voor een sauskom op onderschotel. Parijs, ca. 1830. Pen in zwart, penseel in grijs over schets in potlood. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2014-17-2

Odiot, Jean Baptiste Claude (atelier van)

Ontwerp voor een kan en een schaal, de laatste geplaatst in de driehoekige bovenzijde van een houten standaard. Parijs, ca. 1805–1815. Pen in zwart en rood krijt. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2014-17-1

Italië

Anoniem 18de eeuw

Ontwerp voor twee wijnkoelers of vazen; Studies van dieren en halfwezens. Italië, ca. 1765–1780. Pen in zwart, penseel in paars-grijs en bruin. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2013-42

Anoniem 18de eeuw

Ontwerp voor een kamerwand met schilderijen, draperieën en meubelen; Ontwerp voor een kamerwand in Etruskische stijl met een zitbank. Rome, 1790–1795. Aquarel en goud in twee kleuren over een schets in potlood. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2014-5

Anoniem 19de eeuw

Twee ontwerpen: een wandarm en een vlakvulling. Noord-Italië, ca. 1820. Pen en penseel met bruine inkt over grafiet. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2013-11

Dupré, Daniël, Hendrik Voogd, Abraham Teerlink e.a. tekenaars

Groep van 69 tekeningen van landschappen en stadsgezichten in Italië o.a. in Rome, Tivoli, Civita Castellana en Pozzuoli door verschillende kunstenaars, waaronder: Cornelis Apostool, Pierre Louis Dubourcq en Jean Grandjean. Italië, ca. 1760–1875. Schenking van een particulier. RP-T-2014-13

Knip, Josephus Augustus

Groep van 46 tekeningen en studies van voornamelijk stadsgezichten en landschappen in en rond Rome. Italië, ca. 1810. Aankoop met steun van het Gerhards Fonds/Rijksmuseum Fonds, de Vereniging Rembrandt, het VSBfonds, het Mondriaan Fonds en de Patronen van het Rijksmuseum. RP-T-2014-14

Marchetti, Marco (toegeschreven aan)

Ontwerp voor een zoutvat. Italië, ca. 1560–1580. Pen en penseel in bruin. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2013-26

(Langdurige) bruiklenen

14 Tekeningen van Henk Broer, Peter Durieux, Pieter Giltaij, Bob Hanf, Bob, Ro Mogendorff, Agnes van Gelder, Frans Pannekoek, Matthijs Röling en Peter Vos. Nederland, 1850–2012. Bruikleen van de heer P.C. Schatborn, Amsterdam. RP-T-2014-6

Appel, Karel

Psychopathological Notebook. Parijs, 1948–1950. Brochure met zeven losse tekeningen; *36 Tekeningen en gouaches op 35 vellen*. Parijs, 1948–1950. Waskrijttekening of gouache. Bruikleen van de Karel Appel Foundation. RP-T-BR-2012-12

Doesburg, Theo van

Elf definitieve kleurentwerpen voor “l'Aubrette” te Straatsburg , 1927. Potlood, gouache en Oost-Indische inkt op lichtdruk. Bruikleen van Het Nieuwe Instituut. RP-T-BR-2012-1 t/m 6 en RP-T-BR-2013-1 t/m 5

Stam, Mart

Vijf studie's van gevels galerij woningen. Nederland, 1945–1946. Bruikleen van Het Nieuwe Instituut. RP-T-BR-2012-7 t/m 11

Willink, Carel

17 Schetsen en voorstudies. Amsterdam, ca. 1916–1954. Bruikleen van mevrouw S.M.E. Willink-Quiël, Amsterdam. RP-T-2014-1

Bibliotheek

Selectie van bijzondere aanwinsten De Clavis Dominicus Liber / C. Curtius. Antwerp, 1670 [in één band met:] *De cruce Christi. Hypomnemata IV: De sedili medio; de vino myrrhato; de corona spinea; de sudore sanguineo* / Th. Bartolinus. Amsterdam, 1670. 2013/3470

Theoretisch-practische Anleitung zum Zeichnen und Tuschen der Landschaften. Hof, G.A. Grau, 1796, 235 p., VII bl.: ill.; 20 cm. 2013/1022

Das Ganze der orientalisch-chinesischen Malerei nebst bildlichen Darstellungen und einem Anhang von der dabei vorkommenden Arbeit mit Gold, der Bleistiftzeichnung und der Lithochromie, oder der Kunst, Kupferstiche auszumalen dass sie Oehlgemalden gleichen / P. Kobalsky. Leipzig, 1834. Van der Vossen Delbruck Fonds 2013/2027

Gründliche Anweisung zur Radier- und Etz-Kunst: nemlich: Wie man mit Scheid-Wasser in Kupfer und anderen Metallen etzen, das Wasser, wie auch den harten und weichen Etz-Grund bereiten solle ... / Abraham Bosse. Nürnberg, 1743. Van der Vossen-Delbruck Fonds 2013/3300

Heydensche afgoden, beelden, tempels en offerhanden: met De vreemde ceremonien naer elcks landts wijze, bequaem voor schilders, poëten, en andere / Pieter Casteleyn. Haerlem, 1646. Van der Vossen-Delbruck Fonds 2013/3283

i10. Internationale Revue. Volume 1, issues 1-12. Amsterdam: i10, 1927. 12 issues in 11 parts, as issued, Arthur Müller-Lehning (editor), Lazlo Moholy-Nagy, Paul Schuitema, and others (300 x 210mm). Van der Vossen-Delbruck Fonds 2013/3537

Linoleum Nieuws 1-29(1951–1966); voortgezet als *Krommenie Nieuws* 30-35 (1967–1969-2); Nederlandsche Linoleumfabriek Krommenie. Schenking drs. A.J. van der Burg, Den Haag. 2013/4101

Perspectiva corporum regularium: das ist ein fleyssige Fürweysung wie die fünff regulirten Körper davon Plato inn Timaeo unnd Euclides inn sein Elementis schreibt: durch einen sonderlichen neuen behenden und gerechten Weg... in die Perspectiva gebracht / Wentzel Jam[n]itzer. Nürnberg, 1568. 2013/4096, aankoop met steun van Henri en Winnie Wientjes

Picturae Sinicae ac Surattенаe Vasis Tabellisque exhibitae, admiranda; colligente Petrus Schenkio = Niuwe geïnventeerde Sineesen met groote moeyte geteekent en in ,t Ligt gegeven door P. Scjenk. Amsterdam, 1702. Waller Fonds en Receptuurboeken Fonds

Principles of the science of colour concisely stated to aid and promote their useful application in the decorative arts / William Benson. London, 1868. Van der Vossen-Delbruck Fonds 2013/2028

Regel-mässige Zeichnungen und vortheilhaffte Hand-Griffe, wornach man die Steine richtig hauen und damit fest und zierlich bauen kann / Abraham Bosse. Nürnberg, 1767. Van der Vossen-Delbruck Fonds 2013/3299

Weg-wyzer voor aankoomende goud en zilversmeden. Verhandelende veele weetenschappen, die konsten raakende, zeer nut voor alle jonge goud en zilver-smeeden / Willem van Laer. Amsterdam, 1721. Van der Vossen-Delbruck Fonds 2013/3301.

Nieuw algemeen schilders, vergulders en konstverlackers handboek, en de Geheimen in de illumineerkunst ontdekt, ten dienste voor alle beoefenaars en beminnaars dier edele konsten. Om zigzelven op de beste en gemakkelykste wyze daar in te oefenen en bekwaam te maken. Benevens een manier om de verwen kunstig te bereiden en met nut te gebruiken; Onderrigting om menschen, beesten, vogelen, boomen, velden, waters, vrugten en bloemen, na het leven te couleuren of aftezetten. Alle metaalen te vergulden. Allen uyt-en inlandsche vernissen te maaken, en te gebruiken. Pleyster, hoorn en beeltwerk aan te leggen. Te Amsterdam, by Gerbrand Roos, in de Huidestraat, en Hendrik Vermandel, in de Kalverstraat, 1790. 2013/4097

The Gryphons of Paris, a reliquary of photographs and vignettes / by Ronald Hurwitz. Toronto, Voirin Editions, 2002. Limited edition of 26 copies lettered A-Z in a slipcase signed by the author and accompanied by an original signed photograph. This is Y. 013/4348

The practice of drawing and painting landscape from nature, in water colours: exemplified in a series of instructions calculated to facilitate the progress of the learner; including the elements of perspective, their application in sketching from nature, and the explanation of various processes of colouring, for producing from the outline a finished picture; with observations on the study of nature, and various other matters relative to the arts / By Francis Nicholson. London, printed for the Author; and Published by J. Booth, Duke Street, Portland Place, and T. Clay, Ludgate Hill, 1820. 2013/4494

Valuable secrets concerning arts and trades, or, Approved directions, from the best artists, for the various methods of engraving on brass, copper or steel; of the composition of metals, and varnishes. Of mastichs and cements, sealing-wax. Dublin, printed by James Williams, 1778. 2013/4488

A new drawing book teaching the grounds of that art in 52 copper plates, for the use of a drawing school in St. Pauls Church Yard / engraven by John Sturt; Bernard Lens. London, B.Lens & I.Sturt, 1700. 2013/4365

Etchings of rustic figures: for the embellishment of landscape / W.H. Pyne. London, R.Ackermann, 1815. 2013/4491

The fabric of the human body: De humani corporis fabrica libri septem, an annotated translation of the 1543 and 1555 editions Andreas Vesalius. Basel, Karger, 2014. The texts of both the 1543 and the 1555 editions have been translated by Northwestern University Professors Emeritus Daniel H. Garrison and Malcolm H. Hast, a task they completed in over 20 years of painstaking and dedicated work.

Annotations give the reader keen insight into just how innovative 'De humani corporis fabrica' was, and high-resolution digital scans of the almost 300 woodcuts provide the images with a sharpness they never had before. 2013/4088-4089

Lijst van nieuwe tijdschriften

- Mak/zine
- Tijdschrift / Federatie Nederlandse Klokkenvrienden

Lijst van afgesloten tijdschriften

- Art journal of the National Gallery of Victoria
- Ateneum
- Bulletin de la Société Schongauer
- Bulletin of the John Rylands University Library of Manchester
- CCI Newsletter
- Daruma
- Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie
- Miszellen / Städtisches Museum Braunschweig

Hendrik Huygens, *Gezicht op een plantage, mogelijk Rust en Werk, Paramaribo, 1849-1851.*
Aankoop met steun van het Johan Huizinga Fonds/
Rijksmuseum Fonds.
NG-2013-22-8

CONSERVEREN EN RESTAUREREN

Ceramiek, glas en steen

Behandelingen algemeen (onderhoud collectie, aanwinsten, bestandscatalogus, HNR – van kleinere tot uitgebreidere behandelingen, soms alleen onderzoek)

30 objecten, waaronder:

Houdon, Jean Antoine buste van marmer. *Borstbeeld van Pierre André de Suffren de Saint-Tropez*, Parijs, 1781. BK-C-2003-3

Quellinus, Artus (I) reliëf van marmer. *Portret van Cornelis de Graeff (1599–1664)*, Amsterdam, 1660. BK-KOG-1458-A

Quellinus, Artus (I) reliëf van marmer. *Portret van Cornelis de Graeff (1599–1664)*, Amsterdam, 1660. BK-KOG-1458-A
Buglioni, Benedetto retabel van geglazuurd aardewerk. *Retabel met Maria met kind tussen Hiëronymus en Nicolaas van Myra*, Florence, 1502. BK-16978

Falconet, Etienne-Maurice beeld van marmer. *Zittende Amor: ‘L’amour menaçant’*, Parijs, 1757. BK-1963-101

Piranesi, Giovanni Battista schoorsteenmantel van marmer. Rome, 1769. BK-15449

Gheyn, Jacob de ruit van gebrandschilderd glas. *Aritmetica*, Nederland, 1565–1582. BK-2011-53

Gheyn, Jacob de ruit van gebrandschilderd glas. *Grammatica*, Nederland, 1565–1582. BK-2011-51

Magni, Pietro beeld van marmer. *David*, Milaan, 1851. BK-B-84

Quellinus, Artus beeld van zandsteen. *De Razernij*, Amsterdam, ca. 1660. BK-AM-38
Cardon, Servaes buste van terracotta. *Portret van een onbekende man*, Nederland, 1646. BK-2010-17

Anoniem inktstel van geglazuurd aardewerk. *Inktstel met wapens stad Leiden en Delft en van Stadhouder Willem III en met opschrift: VJVA ORANIE*, Delft, ca. 1670. BK-NM-12400-79

Anoniem dekselpot van faience. *Dekselpot beschilderd met Chinese figuren in een landschap*, Delft, ca. 1680. BK-NM-12400–445

Externe restauraties Restauratie van verschillende natuurstenen beeldhouwwerken en gebouwen in het kader van fase 1 van de restauratie van de tuin:

Brouwer, Willem C. tuinbank van terracotta. *Tuinbank met opschrift DE VISSER*, Leiderdorp, 1916. BK-1972-88

Anoniem twee tuinbeelden van marmer. *Romeinse keizers*, Nederland, 18de eeuw. BK-NM-8923 en 8924

Logteren, Jan van tuinbeeld van zandsteen, *Apollo*, Nederland, ca. 1730. BK-1961-50

Logteren, Ignatius van drie tuinbeelden van zandsteen. *De Zomer, De Winter, De Lente*, Nederland, 1725–1732. BK-NM-8672, 8673, 8674

Logteren, Ignatius van tuinhuis van zandsteen. *Lodewijk XIV tuinhuis*, Amsterdam, ca. 1735. BK-BFR-403
Hermonteren van gecompliceerde voorwerpen uitbesteed aan externe restauratoren:

Piranesi, Giovanni Battista schoorsteenmantel van marmer. Rome, ca. 1760. BK-15449

Xavery, Jan Baptist schoorsteen van marmer. *Schoorsteen met reliëf van Paris en Oenone*, Leiden, 1739. BK-1995-3
Buglioni, Benedetto retabel van geglazuurd aardewerk. *Retabel met Maria met kind tussen Hiëronymus en Nicolaas van Myra*, Florence, 1502. BK-16978
Anoniem reliëf van zandsteen. *Timpaan van de abdij van Egmond*, Nederland, 1122–1133. BK-NM-1914

Bruiklenen, gastmusea en reizende tentoonstelling
In 2013 zijn ca. 20 objecten van ceramiek, glas en steen gereed gemaakt voor opstelling en bruikleen in binnen- en buitenland.

Onderzoek

6 Chinese graffiguren van de Tang periode
AK-MAK-65, 66, 67, 68, 69, 70
Vervolg onderzoek naar de materialen en vervaardigingstechnieken.

Tegeltableau met landschap met negers en krijgers
BK-NM-12400–443
Materiaal technisch onderzoek naar de zwarte figuren op een tegeltableau.

Edele en onedele metalen
Behandelingen algemeen (HNR, van kleinere tot uitgebreidere behandelingen, soms alleen onderzoek)
30 Renaissance sieraden, 4 Loden tuinbeelden en 20 overige objecten, waaronder:
Vaas met deksel zilver. Antoine Vechte, Parijs, 1843. BK-2013-3
Broche à double usage goud met 19 diamanten. Anonieme vervaardiger, Nederland, 1885. BK-2013-8

Behandeling bruiklenen van derden aan ons (o.a. voor de opening van HNR):
97 objecten, waaronder:
Sextant messing. Coenraad Metz, Amsterdam, 1685. NG-C-2012-13
Miniaturen zilver. Verscheidene vervaardigers, Nederland, 17de, 18de en 19de eeuw. BK-C-2013-12-1 t/m 27
Maskers brons. Hildo Krop, Amsterdam, 1922, BK-C-2012-7-1 t/m 4 (AHM)
Stoel verchroomd staal. Willem Hendrik Gispen, Nederland, 1929. BK-C-2013-9

Onderzoek
Shiva. AK-MAK-187
Start van het laatste deel van het onderzoek aan de Shiva; nu in samenwerking met de V.U. afdeling Aardwetenschappen om aan de hand van sporenelementen proberen vast te stellen uit welk gebied in Zuid-India de Shiva precies afkomstig is, en uit welke Chola periode. Daarnaast wordt er gekeken naar de voorste handen van het object, of deze later geplaatst zijn (reparatie) of in dezelfde tijd als de rest van het beeld.
Java Boeddha. AK-MAK-193
Eveneens in samenwerking met de V.U. afdeling Aardwetenschappen gestart onderzoek aan de hand van sporenelementen en isotopen onderzoek, om meer duidelijkheid te verkrijgen in welke regio dit object exact vervaardigd werd, India of bijvoorbeeld de regio rondom Sri Lanka.

Tafelstuk van Wenzel Jamnitzer. BK-17040-A
Onderzoek naar de verwijderde gravure/ets, ooit aanwezig op de onderzijde van de plaquette van het tafelstuk. Verdere ontwikkeling van een reinigingsmethode op basis van elektrolytische reductie, ten behoeve van de zwart geworden zilveren onderdelen.
Start promovendus Arie Pappot (2013–2017).
De toenemende mate waarin analytische technieken worden toegepast in de metaalrestauratie vraagt om een raamwerk van kennis over kopermijnbouw en -handel, gebruik, technologie en industrie. Dit onderzoek beoogt het creëren van zo’n raamwerk, specifiek voor de Noord-Nederlandse 17de eeuw. Ontwikkelingen in de Nederlandse markt kunnen mogelijk verbonden worden aan de aanwezigheid van regio-specifieke sporenelementen in producten uit dit tijdvak.

Textiel

Behandelingen algemeen (onderhoud collectie, HNR – van kleinere tot uitgebreidere behandelingen)
84 objecten, waaronder:
Douillette zijde. Nederland, 1840. BK-1978 -263
Wambuis wol. Nederland, 18de eeuw. BK-NM-5573
Ruitermantel van Ernst Casimir wol. Nederland, 1632. NG-NM-1097
Burnous zijde. Nederland, 1850–1865. BK-1973-398
Kamerjas zijde. gewatteerde zijden damast, Nederland, 1775. BK-NM-13160
Japon geruite zijde. Nederland, 1820. BK-1995-12
Nassause wapenrok zijden fluweel en zijde. Nederland, tweede helft 17de eeuw. NG-KOG-40
Wombtomb kunstbont en polyether. Nederland, 1968. BK-2012-58
Japon moiré zijde. Rotterdam, 1865. BK-15267
Vouwwaaier beschilderd zijden blad. Nederland, 1775. BK-1994-12
Armstoel notenhout en leer. Nederland, 1600–1625. BK-1963-76
Bourgondisch schild leer en hout. Europa, 1400–1500. NG-KOG-2517-B
Kruisboog hout, staal en linnen. Nederland, 1500. NG-NM-170

Externe restauraties (Oostendorp, interieur en meubelstoffering) Rustbed verguld en gebeeldhouwd hout bekleed met zijden fluweel. Parijs, 1700. BK-1962-44 Set van 6 stoelen, iepenhout, bekleed. Nederland, 1780. BK-1977-135- A t/m F

Schilderijen
Voltooide restauraties
Post, Frans *Braziliaans dorp*, 1675–1680. SK-A-4272
Post, Frans *Kerkelijk gebouw in Brazilië*, 1675–1680. SK-A-4273
Coter, Colijn de *De bewening van Christus*, 1510–1515. SK-A-856

Externe restauraties Scheffer, Johan Bernard Portret van Leonardus van der Voort, 1799. NG-C-2011-2 Becx, Jeronimus (II) De wapens van de VOC en Batavia, 1651. SK-A-4643

Onderzoek
Onderzoek naar de schildertechniek van de late Rembrandt
In verband met de late Rembrandt tentoonstelling National Gallery London/ Rijksmuseum Amsterdam 2014/15.
PhD in Technical Art History (TU Delft)
Binnen het NWO gesponsorde VIDI project: From Isolation to Coherence: an Integrated Technical, Visual, and Historical Study of 17th and 18th century Dutch Painting ensembles (Projectleider dr. Margriet van Eikema Hommes) voert Ige Verslype promotieonderzoek uit naar de technische en stilistische ontwikkeling van de behangselschilderkunst binnen Nederland.

Overig
Turkije Project
Drie schilderijen- en twee lijstenrestauratoren van het Rijksmuseum werken tijdelijk op locatie in Ankara en Istanbul. Het team wordt aangevuld met twee Turkse restauratoren. Zij conserveren en restaureren een deel van

de schilderijencollectie van de Turkish Presidency in Ankara. Het betreft een samenwerkingsproject, waarbij kennisoverdracht centraal staat. De schilderijen dateren uit de tweede helft van de 19de en het begin van de 20ste eeuw. Het betreft zowel Europese Oriëntalisten als Turkse kunstenaars, waaronder Gustave Boulanger, Jean-Léon Gérôme, Fausto Zonaro, Seker Ahmet Pasa, Şevket Dag en Ivan Konstantinovich Aivazovsky. Het project zal naar verwachting worden afgerond met een tentoonstelling in mei 2014.

Schilderijlijsten
Volledige restauraties:
26 lijsten, waaronder
Vergulde lijst in Empirestijl met holle bodem en pâteornamentiek bij Prud’hon, *Portret van Rutger Jan Schimmelpenninck en zijn gezin* (SK-A-3097). SK-L-2294
Zwarte profiellijst met renversé met een rode en een vergulde rand bij *Roermondse Passietafel*, anonieme vervaardiger (SK-A-1491). SK-L-4418
Lijst bij Meester van Spes Nostra, *Vier kanunniken met de heiligen Augustinus* (SK-A-2312). SK-L-6261
Gesneden en vergulde lijst met renversé profiel en beschilderingen bij Jan Provoost, *Tronende madonna met de heiligen Hieronymus* (SK-A-256). SK-L-2415
Schilderijlijst bij Gerard ter Borch, *Portret van Helena van der Schalcke* (SK-A-1786). SK-L-4738
Schilderijlijst bij J.A. Knip, *De beschieting van Den Bosch door de Fransen* (SK-A-4220). SK-L-4886
Schilderijlijst bij Adriaen Isenbrant, *Maria, gezeten in een stenen nis op troon* (SK-A-4045). SK-L-5465
Vergulde lijst bij Gerrit Schouten, *Diorama van een Caraïbenkamp* (NG-2010-4). SK-L-6530
Gesneden en vergulde lijst bij Cornelis Troost, *De geveinsde droefheid* (SK-A-1707). SK-L-6564
Gesneden en vergulde lijst bij Cornelis Troost, *De omkopingsscène* (SK-A-1708). SK-L-6565

Voor 5 schilderijen zijn nieuwe lijsten gemaakt:
Franken (II), Frans, *Allegorie op de troonsafstand van keizer Karel V te Brussel*, eerste helft 17de eeuw. SK-A-112
Sheffer, Johan Bernhard, *Portret van Leonardus van der Voort*, tweede helft 18de eeuw. NG-C-2011-2
Yushi, Ishizaki, *Portret van de familie Cock Blomhoff*, eerste helft 19de eeuw. NG-2008-64
Pieneman, Veldslag bij Waterloo, tweede helft 17de eeuw. SK-A-152
Appel, Karel, *De vierkante man*, tweede helft 20ste eeuw. SK-A-5002

Papier en Foto’s
Behandelingen prenten en tekeningen en foto’s (onderhoud collectie, aanwinsten, bestandscatalogus, HNR – van kleinere tot uitgebreidere behandelingen, soms alleen onderzoek):
437 prenten, 171 tekeningen, 281 prenten en tekeningen uit de voormalige ICN-collectie, 12 tijdschriften, 1 waaier, 5 rolschilderingen, 2 fotoalbums, 5 schetsboeken van Carel Willink, 1 daguerrotypie (voor Van Gogh Museum), 270 foto’s en documentatie materiaal, 12 groot-formaat ingelijste werken en 6 pastels waaronder:
Mulder, Reinjan *Objectief beeld van Nederland*. Foto’s, schetsen, landkaarten e.a., 1974. NG-2012-38
Ray, Man *Portret van Peggy Guggenheim*. Ontwikkelgelatine zilverdruk, 1924. RP-F-F17662
Schuhmacher, Wim *Visser in Palma de Mallorca*. Tekening

in zwart krijt, 1933, RP-T-2010-43-68

Coxie, Michiel(I) *Landing van Scipio Africanus bij Cartago.*

Gouache op karton, 1555. RP-T-2004-1

Liotard, Jean Etienne *Portret van M. de Boere.* Pastel op perkament, 1746. SK-A-232

Liotard, Jean Etienne *Portret van Mme de Boere.* Pastel op perkament, 1746. SK-A-233

Liotard, Jean Etienne *Portret van Marie-Joseph van Saksen.*

Pastel op perkament, 1749. SK-A-238

Ruyssvelt, Jozef van *Het blonde landschap.* Pastel op papier, 1978. RP-T-2007-65-5

Ruyssvelt, Jozef van *Stilleven in blauwe tinten.* Pastel op papier, 1981. RP-T-2007-65-6

Ruyssvelt, Jozef van *Eenvoudige voorwerpen.* Pastel op papier, 1979. RP-T-2007-65-7

Conservering inkomende bruiklenen

12 afleveringen van het tijdschrift ‘Wendingen’,

6 ontwerptekeningen van Theo van Doesburg,

10 ontwerpschetsen van Johan Niegeman en

15 ontwerptekeningen van Piet Blom

Restauraties Uitbesteed

Dekkers, Ad *Reliëf met segment,* rond reliëf van wit polyester, SK-A-5010

Dekkers Ad *Variatie op cirkels no. IV,* rond reliëf van geel polyester, SK-A-5012

NV Philips Kunststoffenlaboratorium naar ontwerp van Le Corbusier *Maquette Philipspaviljoen Brussel 1958,* maquette van metaal en polyester op een houten plaat, NG-C-2012-10

Restauraties Uitbesteed

Bruiklenen, gastmusea en reizende tentoonstelling
In 2013 zijn 14 boeken, 138 prenten, 58 tekeningen, 4 schetsboeken, 60 foto’s en 1 fotoalbum gereed gemaakt voor opstelling en bruikleen in binnen- en buitenland.

Tentoonstellingen en presentaties in het Rijksmuseum
Er zijn 300 werken ingelijst voor de verschillende presentaties in het Hoofdgebouw (kabinetten, wetenschapszaal, 20ste eeuw, Penselen presentatie, Aziatisch Paviljoen).

Conservering inkomende bruiklenen

Boeken
125 boeken uit de collectie van de bibliotheek werden gerestaureerd, 500 stofomslagen ingeplakt, 2000 bibliotheek boeken voorzien van etiketten

Conservering inkomende bruiklenen

Diversen
3 opberg dozen voor zeer groot formaat foto’s, 30 werken ingelijst voor intern gebruik, berging van ca. 4000 foto’s van Vincent Menzel.

Conservering inkomende bruiklenen

Onderzoek
Alphonse Poitevin
Identificatie en techniek van 16 metalen platen (vermoedelijk geëtste daguerreotypieën) van Alphonse Poitevin

Onderzoek transport pastels

Onderzoek naar het effect van trillingen tijdens het transport van pastels binnen en buiten het museum

Pastels Stoupan

Analyse van de samenstelling van de pastelmonsters van de 18de-eeuwse pastel fabrikant Stoupan

Prenten Hercules Segers

Onderzoek naar de materiaal-technische aspecten van de prenten van Hercules Segers.

Meubelen

Behandelingen Beeldhouwkunst

Borman, Jan kerstwieg van eikenhout. Brussel, 1500–1525.

BK-2013-14-1

Verder werden objectvoorzieningen voor ca. 30 houten beelden en ebbenhouten sokkels voor 6 bronzen beelden vervaardigd.

Behandelingen Muziekinstrumenten

Conserverende handelingen tijdens de inrichting van de Special Collections aan ca. 20 muziekinstrumenten.

Behandelingen Scheepsmodellen

Conserverende handelingen tijdens de inrichting van de Special Collections aan ca. 30 marinemodellen, waaronder:
Anoniem Spiegelversiering van het schip Royal Charles gemaakt van gepolychromeerd eiken- en grenenhout. Engeland, 1655–1665. NG-MC-239

Conservering inkomende bruiklenen

Behandelingen Meubelen (onderhoud collectie, aanwinsten, bestandscatalogus, HNR – van kleinere tot uitgebreidere behandelingen, soms alleen onderzoek)

35 objecten waaronder:

Anoniem hoekkast van eikenhout belijmd met wortelnotenhout en inwendig versierd met imitatie Japans lakwerk. Nederland, 1750–1760. BK-1953-2

Anoniem kabinet van eikenhout, belijmd met wortelnoten. Nederland, 1740–1760. BK-1959-57

Anoniem kamer met mahoniehouten betimmering en stucplafond, afkomstig uit het interieur van het pand Keizersgracht 187–189 te Amsterdam. Amsterdam, 1743-48. BK-C-2007-1, afronding van de in 2007 begonnen restauratie en installatie

Anoniem spiegelkabinet, eikenhout gefineerd met wortelnoten- en rozenhout, met beschilderd spiegelglas en zilverbeslag. Amsterdam, ca. 1764. BK-16431

Anoniem 6 stoelen van iepenhout, versierd met marqueterie in diverse houtsoorten. Nederland, 1780–1790. BK-1977 -135-A t/m F

Anoniem tabernakelkast van eikenhout gefineerd met ebbenhout, met zilverbeslag en borduurwerk. Friesland, 1650–1675. BK-NM-8958

Anoniem vouwstoel van notenhout met leren zitting en rug. Nederland, 1620–1650. BK-15337

Anoniem verzamelaarskabinet van eikenhout gefineerd met olijfhout, met miniatuurapotheek en uitgebreide naturaliëncollectie. Nederland, 1730. BK-1956-44

Doomer, Herman kabinet van eiken- en ebbenhout ingelegd met paarlemoer. Amsterdam, 1635–1645. BK-1975-81

Eyck, Aldo van maquette van het Burgerweeshuis te Amsterdam van kunststof, hout en karton. Nederland, 1989. NG-2012-29

Linnell (II), John halfronde wandtafel met scagliola blad en spiegel van verguld hout. Afkomstig uit het Engelse landhuis Shardeloes. Londen, 1770–1780. BK-1959-87-A

Rietveld, Gerrit Thomas; Groenekan, Gerard van de prototype grote beugelstoel 3. Stoel van staafijzer en zwart geschilderd fiberplaat. Utrecht, 1927. BK-2012-13

Rijswijk, Dirk van tafel van eiken- en ebbenhout met zwart marmeren blad ingelegd met paarlemoer.

Amsterdam, BK-NM-1916

Voorts werden de grote kabinetten in het depot

chronologisch opgesteld.

Externe restauraties

Anoniem kamer met mahoniehouten betimmering en stucplafond, afkomstig uit het interieur van het pand Keizersgracht 187–189 te Amsterdam. Amsterdam, 1743–1748. BK-C-2007-1, reconstructie van de raamkozijnen, bekleden van de wanden, leggen van de grenen vloer
Anoniem schoorsteenmantel van marmer en gemarmerd eiken- en grenenhout, afkomstig uit het Leprozenhuis te Amsterdam. Amsterdam, ca. 1668. BK-AM-22

Anoniem 4 stoelen van iepenhout, versierd met marqueterie in diverse houtsoorten. Nederland, 1780–1790. BK-1977 -135-A t/m D, reconstructie van de bekleding
Vinckboons, Philips (II) portiek en fronton van eikenhout, afkomstig uit het Huydecoperhuis, Singel 548 te Amsterdam. Amsterdam, 1639. BK-BFR-419, marmeren van de gereconstrueerde basementen

Anoniem sutrakist versierd met lakwerk ingelegd met paarlemoer op houten kern. Korea, 1200–1300. AK-MAK-178

Conservering inkomende bruiklenen

Bruiklenen
Ca. 10 meubelen en beeldhouwwerken zijn gereedgemaakt voor opstelling en bruikleen in binnen- en buitenland.

Conservering inkomende bruiklenen

Onderzoek
Afwerkingsslagen door Henk van Keulen m.b.v. GCMS van 8 meubelen

Climate4Wood onderzoeksproject van Rijksmuseum, TU Eindhoven, TU Delft en RCE, gefinancierd door NWO Science4Arts, naar de invloed van wisselingen in museumklimaat op gedecoreerde houten panelen van meubelen en schilderijen.

Dendrochronologie door dr. Marta Domínguez-Delmás van houten onderdelen van 8 meubelen.

De natuurwetenschappelijke verzameling van het verzamelaarskabinet met miniatuurapotheek Nederland, 1730. BK-1956-44. Met oa dr. Annette Bierman, dr. Gerhard Cadée en Raymond van der Ham.

Japanse lakkisten met Shayne Rivers, Yoshiko Yamashita, Julia Hutt en Lucia Burgio van het Victoria & Albert Museum.

Tongewelf afkomstig uit het Binnenhof. Den Haag, 1600–1610. BK-NM-4409, met Ruth Jongasma en Roos Keppler.

PUBLICATIES

Jaarverslag 2012 / Rijksmuseum
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
132 p.: ill.; 30 cm

Jaarverslag 2012 / Rijksmuseum Fonds
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
72 p.: ill.; 30 cm

The Rijksmuseum Bulletin
Vol. 61 (2013) no. 1
Vol. 61 (2013) no. 2
Vol. 61 (2013) no. 3
Vol. 61 (2013) no. 4
Amsterdam: Rijksmuseum
ISSN: 1877-8127

Rijksmuseum open
[Amsterdam]: [Rijksmuseum], [2013]
dvd

BOEKEN

L'amour menaçant: de dreigende Liefde: een beeld van Falconet
Frits Scholten
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
56 p.: ill.; 18 cm
ISBN: 9789071450877 (NL)
ISBN: 9789071450884 (ENG)
€ 9

De architect en de musicus: Piero di Cosimo's portretten van Giuliano da Sangallo en zijn vader Duncan Bull
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
68 p.: ill.; 18 cm
ISBN: 9789071450600 (NL)
ISBN: 9789071450747 (ENG)
€ 9

Brieflezende vrouw in blauw: Johannes Vermeer
Gregor J.M. Weber
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
64 p.: ill.; 18 cm
ISBN: 9789491714078 (NL)
ISBN: 9789491714061 (ENG)
€ 9

Delftse 'tulpenvazen'
Frits Scholten
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
64 p.: ill.; 18 cm
ISBN: 9789491714139 (NL)
ISBN: 9789491714122 (ENG)
€ 9

Dof goud: Nederland en Ghana, 1593–1872
Gijs van der Ham
Amsterdam: Nijmegen: Rijksmuseum; Vantilt, [2013]
200 p.: ill.; 24 cm
(Landenreeks van het Rijksmuseum)
ISBN: 9789460041570 (geb.)
€ 24,50

Électricité: tien reclamefoto's van Man Ray
Hans Rooseboom
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
60 p.: ill.; 18 cm

ISBN: 9789071450525 (NL)
ISBN: 9789071450815 (ENG)
€ 9

FK 23 Bantam
Harm Stevens
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
64 p.: ill.; 18 cm
ISBN: 9789071450518 (NL)
ISBN: 9789071450808 (ENG)
€ 9

Het gebouw als kunstwerk
Jenny Reynaerts
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
84 p.: ill.; 18 cm
ISBN: 9789071450617 (NL)
ISBN: 9789071450754 (ENG)
€ 9

De geschiedenis van Nederland in 100 voorwerpen
Gijs van der Ham
Amsterdam: Rijksmuseum; De Bezige Bij, 2013
544 p.: ill.; 25 cm
ISBN: 9789023478270 (geb.)
€ 49,90

Henri Moore in het Rijksmuseum | Henry Moore at the Rijksmuseum
Frits Scholten; Sebastiano Barassi
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
64 p.: ill.; 23 cm
ISBN: 9789491714207
€ 10

Isabella's pleurants: tien beelden van een Bourgondisch praalgraf
Frits Scholten
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
64 p.: ill.; 18 cm
ISBN: 9789071450532 (NL)
ISBN: 9789071450822 (ENG)
€ 9

'De Joodse bruid'
Jonathan Bikker
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
64 p.: ill.; 18 cm
ISBN: 9789491714047 (NL)
ISBN: 9789491714054 (ENG)
€ 9

Kinderen der zee: Jozef Israëls
Dieuwertje Dekkers
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
64 p.: ill.; 18 cm
ISBN: 9789071450631 (NL)
ISBN: 9789071450778 (ENG)
€ 9

De molen bij Wijk bij Duurstede: Jacob van Ruisdael
Seymour Slive
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
56 p.: ill.; 18 cm
ISBN: 9789071450563 (NL)
ISBN: 9789071450853 (ENG)
€ 9

De Nachtwacht
Jonathan Bikker
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
64 p.: ill.; 18 cm
ISBN: 9789071450570 (NL)
ISBN: 9789071450860 (ENG)
€ 9

Nova Zembla
Jan de Hond; Tristan Mostert
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
68 p.: ill.; 18 cm
ISBN: 9789071450501 (NL)
ISBN: 9789071450792 (ENG)
€ 9

Op bezoek bij de sultan: de 'Turkse' schilderijen van ambassadeur Cornelis Calkoen (1696–1764)
Eveline Sint Nicolaas
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
68 p.: ill.; 18 cm
ISBN: 9789071450587 (NL)
ISBN: 9789071450723 (ENG)
€ 9

Paris 1650–1900: Decorative Arts in the Rijksmuseum
Reinier Baarsen
New Haven, Conn. [etc.]: Yale University Press, in ass. with the Rijksmuseum, 2013
608 p.: ill.; 30 cm
ISBN: 9780300191295 (geb.)
€ 224,95

Rijksmuseum
Wijnanda Deroo; Irma Boom
[Amsterdam]: [Rotterdam]: Rijksmuseum; nai010 uitgevers, 2013
[188] p., [8] vouwbl.: hoofdzakelijk ill.; 29 cm
ISBN: 9789462080713 (geb.)
€ 29,50

Rijksmuseum
Vincent Mentzel
[Amsterdam: Rijksmuseum], 2013
ca. 350 p.: foto's; 24 cm

Rijksmuseum bijzonder binnenlands product: de economische waarde en impact van het nieuwe Rijksmuseum
Hein van Beuningen, Tim Tieleman, Booz & Company
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
64 p.: ill.; 23 cm
(ook ENG)

Rijksmuseum: 250 topstukken
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
260 p.: ill.; 25 cm
ISBN: 9789071450952 (NL)
ISBN: 9789071450969 (ENG)
ISBN: 9789071450990 (D)
ISBN: 9789071450976 (F)
ISBN: 9789071450983 (It.)
ISBN: 9789491714009 (Sp.)
ISBN: 9789491714016 (Port.)
ISBN: 9789491714030 (Russ.)
ISBN: 9789491714023 (Jap.)
ISBN: 9789071450679 (Chin.)
€ 19,50

Rijksmuseum Gids
Erik Spaans
[Amsterdam]: Rijksmuseum, [2013]
275 p.: ill.; 18 cm
ISBN: 9789071450655 (NL)
ISBN: 9789071450662 (ENG)
ISBN: 9789491714245 (D)
ISBN: 9789491714214 (F)
ISBN: 9789491714252 (It.)
ISBN: 9789491714221 (Sp.)
€ 10

Richard Wright in the Rijksmuseum
Richard Wright; Theo Tegelaars
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
56 p.; 33 cm + 2 bijl.
ISBN: 9789491714085
€ 20

Surimono in the Rijksmuseum Amsterdam
Matthi Forrer
Leiden: Amsterdam: Hotei Publishing; Rijksmuseum, 2013
335 p.: ill.; 30 cm
ISBN: 9789074822404
€ 116,60

Typex' Rembrandt
Typex
Amsterdam: Oog & Blik; Rijksmuseum, 2013
240 p.: gekleurde ill.; 25 cm
ISBN: 9789054923961 (pb); 9789054923992 (geb.)
€ 24,90

Vincent van Gogh: een Parijs zelfportret
Esther Dieltjes
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
72 p.: ill.; 18 cm
ISBN: 9789071450556 (NL)
ISBN: 9789071450846 (ENG)
€ 9

Willem van Oranje
Daniel R. Horst
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
72 p.: ill.; 18 cm
ISBN: 9789071450594 (NL)
ISBN: 9789071450730 (ENG)
€ 9

Winterlandschap met schaatsers: Hendrick Avercamp
Pieter Roelofs
Amsterdam: Rijksmuseum, 2013
80 p.: ill.; 18 cm
ISBN: 9789491714108 (NL)
ISBN: 9789491714115 (ENG)
€ 9

Rijksmuseum en zijn werknemers in de prijzen

In het openingsjaar vielen het Rijksmuseum, zijn medewerkers, sponsors, architecten en partners op velerlei gebied in de prijzen.

- *Gouden Spinaward* voor beste website bij de Spinawards op 11 april 2013.
- De website werd op het jaarlijkse congres *Museums and the Web* op 17 april 2013 uitgeroepen tot meest innovatieve website, de website won de publieksprijs en de *Best of the Web Award*.
- De website won de prijs voor *Best Practice*. De prijs werd door Virtueel Platvorm op 25 april 2013 uitgereikt.
- Het Rijksmuseum werd *Company of the Year* en de Rijksmuseumwebsite *Best Brand Website* bij de Dutch Interactive Awards op 15 mei 2013.
- De website won de *Golden European Design Award* in de categorie 'Information Site' op 10 juni 2013.
- Oeke Hoogendijk heeft voor haar documentaire *Het Nieuwe Rijksmuseum* een Gouden Kalf (de speciale juryprijs) gewonnen en een *Zilveren Nipkowschijf* (beste televisieprogramma) op 7 oktober 2013.
- Architecten Cruz y Ortiz ontvingen op 11 oktober 2013 de *Abe Bonnema Architectuurprijs*.
- Hoofddirecteur Wim Pijbes werd op 14 oktober 2013 *Alumnus van het Jaar* van de Universiteit Groningen "voor de manier waarop hij het Nederlandse culturele erfgoed nationaal en internationaal bij een breed publiek onder de aandacht heeft weten te brengen".
- De internationale vastgoedorganisatie FIABCI heeft het nieuwe Rijksmuseum een *prix d'excellence* toegekend op 17 oktober 2013.
- De website won op 19 oktober 2013 een *Dutch Design Award* als beste digitale medium.
- Het Rijksmuseum heeft de *Best European Tourism Project* gewonnen. De prijs werd op 4 november 2013 uitgereikt door de British Guild of Travel Writers.
- Hendrikje Crebolder, hoofd Development, werd op 21 november 2013 uitgeroepen tot *Sponsor Personality van het jaar* door Stichting Sponsor Ringen.
- Hoofdsponsor ING kreeg op 21 november 2013 de *SponsorRing 2013* voor de Nachtwacht-flashmob 'Onze Helden Zijn Terug'.
- Wim Pijbes heeft de *J-Prijs 2013* gewonnen. Op 25 november werd de prijs door burgemeester Van der Laan uitgereikt.
- De opening op 13 april is uitgeroepen tot *Best Cultural Event*. Op 26 november namen Xsaga en Rijksmuseumprojectleider Marianne Severein de bijbehorende *European Best Event Award* in ontvangst.
- Op 26 november 2013 won het Rijksmuseum een *Apollo Award 2013* (Apollo Magazine) als 'opening of the year'.
- Marjolijn Meynen, hoofd Communicatie & Marketing, is op 3 december 2013 door Logeion uitgeroepen tot *Communicatiemanager van het Jaar*.
- ING ontving op 5 december 2013 de *European Excellence Award* in de categorie International Communication voor de Nachtwacht-flashmob 'Onze Helden Zijn Terug'.
- Founder Philips ontving op 5 december 2013 de *European Excellence Award* in de categorie Technology & Consumer Electronics voor het project 'Nieuw Licht op Oude Meesters' (nieuwe verlichting in het Rijksmuseum).
- Wim Pijbes werd op 11 december 2013 door Elsevier uitgeroepen tot *Nederlander van het Jaar*.

- De internationale website TripAdvisor heeft het Rijksmuseum een *Travellers' Choice Award* toegekend als een van de tien beste musea in Nederland in 2013. Het museum ontving ook een *Certificate of Excellence* voor instellingen "that rank in the top 10% worldwide for traveler feedback".
- Architecten Cruz y Ortiz hebben een Brick Award (een Engelse prijs voor 'excellence in design and construction using brick') gewonnen in de categorie 'Worldwide'. De architecten ontvingen voorts een Icon Award voor de 'best interior' (de Icon Awards 'celebrate the best in architecture and design from Britain and across the world').
- Het onderwijsprogramma *Jij & de Gouden Eeuw* won op 27 maart 2014 een van de *Best Practice Awards* van de Committee for Education and Cultural Action, een commissie van de International Council of Museums (ICOM).
- Op 22 april 2014 zijn architecten Antonio Cruz en Antonio Ortiz door de Nederlandse ambassadeur in Spanje, Cornelis van Rij, benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw voor de verbouwing van het Rijksmuseum.
- Het nieuwe Rijksmuseum is op 10 mei 2014 bekroond met de Amsterdamse Architectuur Prijs. De onderscheiding werd toegekend aan architecten Cruz y Ortiz, de Rijksgebouwendienst en het Rijksmuseum.
- De opening op 13 april 2013 heeft op het International Advertising & Multimedia Festival in Montreux in mei 2014 een gouden medaille gewonnen in de categorie 'events/spatial communication'.
- Philips en zijn PR-bureau One Voice hebben op 20 mei 2014 een Golden Sabre Award ontvangen voor de communicatiecampagne 'Nieuw Licht op Oude Meesters'.
- Het Rijksmuseum werd op 21 mei 2014 nummer één in de categorie Reputatie van de *Incompany 500 Awards*.
- Op 22 mei 2014 ontvingen het Rijksmuseum, SkipIntro en Irma Boom het SAN Accent in de categorie Vrije Tijd voor de campagne *Rijksmuseum Open!*
- Het Rijksmuseum is op 12 juni 2014 tweede geworden bij de *Best Overseas Attraction for Groups* van het tijdschrift Group Travel Organiser.
- Op 24 juni 2014 ontving Rijksstudio tijdens het Marketing & Design Congres de *Design Accountability Award*, een prijs van het vakblad Marketing Tribune.

Presentatie van de nieuwe bedrijfskleding met ontwerper Alexander van Slobbe

Foto Erik Smits

Pagina 72-73
Koningin Beatrix en hoofddirecteur Wim Pijbes
na het verrichten van de openingshandeling
op 2 april 2013

Foto Erik Smits

PUBLICATIES VAN MEDEWERKERS

Mieke Albers

- ‘Colouring the past for the future: retouching of old restorations in a tapestry’, op *Postprints Icon website*: www.icon.org.uk/index.php?option=com_content&task=view&id=2123; Icon Textile Group symposium ‘A Woven Alliance: Tapestry Yesterday, Today and for Tomorrow’, The Dovecote Studios, Edinburgh, september 2012.

Reinier Baarsen

- Paris 1650–1900: Decorative Arts in the Rijksmuseum*, New Haven en Londen 2013;
- ‘Parijs in het Rijks: Waarom verzamelt het Rijksmuseum Franse kunst?’, *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 23 (2013), nr. 1, pp. 15–17;
- ‘Acquisitions, Furniture’, *The Rijksmuseum Bulletin* 61 (2013), nr. 2, pp. 198–223;
- ‘Seventeenth-century European cabinet-making at Ham House’, in C. Rowell (red.), *Ham House, 400 Years of collecting and patronage*, New Haven en Londen 2013, pp. 194–203.

Jonathan Bikker

- The Night Watch*, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Reeks; ook verschenen in het Nederlands als *De Nachtwacht*);
- ‘*The Jewish Bride*’, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Reeks; ook verschenen in het Nederlands als ‘*De Joodse bruid*’);
- ‘The hidden collection of the spectacularly bankrupt banker Leendert Pieter de Neufville’, *Simiolus: Netherlands Quarterly for the History of Art* 36 (2012), pp. 184–209.

Mattie Boom

- ‘Everything was moving ... in Nederland’, Fotografisch Geheugen, nr. 77 (2012/2013), pp. 20–21;
- Redactie (met Hans Rooseboom) van Hinde Haest, Between Ad and Allegory: Marketing Portraits of Gerard Reve, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Studies in Photography, vol. 12);
- Redactie (met Hans Rooseboom) van Laura Roscam Abbing, Colour in the Home: Autochromes by Jacob Olie Jr, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Studies in Photography, vol. 13).

Iskander Breebaart

- [met G. van Gerven] ‘Pressed baleen and fan-shaped ripple mouldings by Herman Doomer’, in *Reproduction and Reconstruction in Furniture Conservation*, Stichting Ebenist, Amsterdam 2012, pp. 62–74;
- [met P. van Duin] ‘The conservation of a late seventeenth-century floral marquetry cabinet, attributed to Jan van Mekeren, Amsterdam’, in *Marquetry – Past and Present, 2nd Scandinavian Symposium on Furniture Technology & Design*, Lynkøping 2013, pp. 118–132.

Duncan Bull

- ‘A Superannuated Analemma in Paolo Veronese’s Portrait of Daniele Barbaro’, in L. Waldman en M. Israëls (red.), *Renaissance Studies in Honor of Joseph Connors (Villa I Tatti Series 29)*, Milaan en Cambridge (Mass.) 2013, dl. 1, pp. 294–400

- The Architect and the Musician: Piero di Cosimo’s Portraits of Giuliano da Sangallo and his Father*, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Reeks; ook verschenen in het Nederlands als *De architect en de musicus: Piero di Cosimo’s portretten van Giuliano da Sangallo en zijn vader*).

Jan van Campen

- [met Jan Dorscheid] ‘De Restauratieateliers: de wederopstanding van drie spectaculaire stapelmanden’, *Aziatische Kunst* 43 (2013), nr. 1, pp. 33–38;
- ‘“Amsteldam”, de nieuwste en grootste wapenschotel uit China’, *Aziatische Kunst* 43 (2013), nr. 3/4, pp. 42–52;
- [met Menno Fitski] ‘Nieuwe Aanwinst: de Mazarin-kist in het Rijksmuseum’, *Aziatische Kunst* 43 (2013), nr. 3/4, pp. 81–84.

Dionysia Christoforou

- [met C. Phan Tan Luu] ‘The Swivel-Jointed Bench Vice’, *Journal of Paper Conservation* 14 (2013), nr. 1, ‘Materials & Equipment’.

Paul van Duin

- [met A. Gosliga] ‘Carel Breytspraak sr., hofleverancier van Lodewijk Napoleon: De Breytspraak-meubelen uit de collectie van het Koninklijk Paleis Amsterdam’, *Bulletin KNOB* 112 (2013), nr. 2, pp. 100–111;
- [met N. Kos] ‘Introduction’ (pp. 12–14) en ‘Conclusions’ (pp.170–175) in *The conservation of panel paintings and related objects: Research agenda 2013–2020*, Den Haag 2013;
- [met I. Breebaart] ‘The conservation of a late seventeenth-century floral marquetry cabinet, attributed to Jan van Mekeren, Amsterdam’, in *Marquetry – Past and Present, 2nd Scandinavian Symposium on Furniture Technology & Design*, Lynkøping 2013, pp. 118–132;
- ‘What real museum objects can teach us about the influence of climate conditions’ in *Climate for Collections – Standards and Uncertainties*, Londen 2013, pp. 271–282.

Menno Fitski

- [met Jan van Campen] ‘Nieuwe Aanwinst: de Mazarin-kist in het Rijksmuseum’, *Aziatische Kunst* 43 (2013), nr. 3/4, pp. 81–84;
- [met Clare Pollard] ‘A Japanese Garniture from Althorp’, *Transactions of the Oriental Ceramic Society* 76 (2011–2012), pp. 53–70;
- [met Anna Ślącza] ‘A new pavilion for Asian art at the Rijksmuseum, Amsterdam’, *Arts of Asia* 43 (2013), nr. 3–4, pp. 132–139;
- [met Anna Ślącza en William A. Southworth] ‘A pavilion for Asian art at the Rijksmuseum, Amsterdam’, *IIAS Newsletter*, nr. 64 (zomer 2013), p. 56;
- ‘Baisekido’s sketchbook’, in *Graphic designer, collector, curator and scholar of Japanese art: Essays in honour of Robert Schaap*, pp. 13–15;
- ‘De kimono, kleine grammatica en geschiedenis’, *Kunstschrift* 57 (2013), nr. 3, pp. 18–25;
- ‘Een Chinese ossenkar’, *Aziatische Kunst* 43 (2013), nr. 2, pp. 31–34;
- ‘Een nieuw paviljoen voor Aziatische kunst’, *Aziatische Kunst* 43 (2013), nr. 3/4, pp. 4–9;
- ‘N’est pas collectionneur quit veut!’, *Aziatische Kunst* 43 (2013), nr. 3/4, pp. 73–80;
- ‘Japanse lakkist’, *Bulletin Vereniging Rembrandt* 23 (2013), nr. 3, pp. 26–30.

Isabelle Garachon

- [met L. van Valen en L. Jacobs] ‘On the Production and Firing of 7th Century Chinese Reinforced Ceramics Horses and Camels’, in *Recent Advances in Glass, Stained-Glass, and Ceramics Conservation 2013*, ICOM-CC Glass and Ceramics Working Group Interim Meeting and Forum of the International Scientific Committee for the

Conservation of Stained Glass (Corpus Vitrearum-ICOMOS), Zwolle, 7–10 oktober 2013, pp. 149–158.

Gert van Gerven

- [met I. Breebaart] ‘Pressed baleen and fan-shaped ripple mouldings by Herman Doomer’ in *Reproduction and Reconstruction in Furniture Conservation*, Stichting Ebenist, Amsterdam 2012, pp. 62–74.

Inge Giesbers

- [met L. Jongma] ‘Rijksmuseum opent zijn data’, *Informatieprofessional*, nr. 8 (oktober 2013), pp. 25–27.

Dave van Gompel

- ‘Ebony furniture: A reconstruction of historical details through material analysis I’, in *Reproduction and Reconstruction in Furniture Conservation*, Stichting Ebenist, Amsterdam 2012, pp. 112–119;
- [met J. Hoving en R. Klusener] ‘Furniture from the Netherlands East Indies 1600–1900’, KIT, Amsterdam 2013.

Peter Gorgels

- ‘Rijksstudio: Make Your Own Masterpiece!’, *Museums and the Web 2013*, N. Proctor & R. Cherry (red.), Silver Spring: <http://mw2013.museumsandtheweb.com/paper/rijksstudio-make-your-own-masterpiece/>

Martine Gosselink

- ‘Een laatste kopje thee. *De ondergang van het retourship de Zeelelie in 1795*’, in *Sailing Letters Journaal V*, ‘Buitgemaakt en teruggevonden. Nederlandse brieven en scheepspapieren in een Engels archief’, pp. 256–262.

Ludo van Halem

- [met Caro Verbeek en Hans Rooseboom] ‘Acquisitions: A Modern View of the Rijksmuseum: Projects and Installations as Part of the Visual Arts Percentage Scheme’, *The Rijksmuseum Bulletin* 61 (2013), nr. 1, pp. 105–119;
- ‘Daily, Forever’, in *Henri Jacobs: Journal Drawings*, Amsterdam 2013, pp. V–VII;
- [met Duncan Bull, Josephina de Fouw, Jenny Reynaerts, Pieter Roelofs, Matthias Ubl en Jeroen van der Vliet] ‘Acquisitions. Paintings 2008–13’, *The Rijksmuseum Bulletin* 61 (2013), nr. 3, pp. 294–317;
- ‘Acquisitions. Twentieth-Century Fine and Applied Art’, *The Rijksmuseum Bulletin* 61 (2013), nr. 4, pp. 392–415;
- ‘Verzameling’, in *Wat is beeldcultuur? Kleurrijke observaties door beeldmakers en beelddenkers. MOTI Beeldcultuurkrant*, Breda 2013, p. 10.

Gijs van der Ham

- De geschiedenis van Nederland in 100 voorwerpen*, Amsterdam 2013 (ook als e-book);
- Dof goud: Nederland en Ghana 1593–1872*, Nijmegen 2013;
- ‘Wij zijn de voogden dier miljoenen’, *De Groene Amsterdammer*, 4 april 2013, pp. 42–45 [voorpublicatie uit *De geschiedenis van Nederland in 100 voorwerpen*];
- ‘Pleurant. Statusverhogend treuren’, *Vind*, nr. 10 (voorjaar 2013), pp. 32–33;
- ‘Op de juiste plek’, interview in reeks ‘Wasdom’ door Julie de Graaf, *Folia Magazine*, nr. 31 (5 juni), pp. 36–37;
- ‘Schoonheid en onmenselijkheid’, *Kleio*, nr. 6 (november 2013), pp. 35–36.

Freek Heijbroek

- ‘Liebermann und Frits Lugt. In Rembrandts Fußstapfen’, in B. Hedinger e.a., *Max Liebermann: Die Kunstsammlung: Von Rembrandt bis Manet*, München 2013, pp. 115–118;
- ‘Met W.O.J. Nieuwenkamp op reis’, inleiding op W.O.J. Nieuwenkamp, *Bali, toen het nog een paradijs was: Reisverhalen, tekeningen en prenten*, Amsterdam 2013, pp. 9–14;
- Boekbesprekingen van André Jammes, *Papiers dominotés*, Parijs 1910, en Rodney Shirley, *Courtiers and Cannibals, Angels and Amazons*, Houten 2009, in *De Boekenwereld* 29 (2013), nr. 3, pp. 82–83 en nr. 5, pp. 80–82;
- ‘De Atlas Ottens. Een stadhouderlijke prentcollectie in het Rijksmuseum’, in *Amsterdamse Atlassen*, themanummer *Maandblad Amstelodamum* 100 (2013), pp. 165–175;
- ‘De Atlas Amsterdam van het KOG’, in *Amsterdamse Atlassen*, themanummer *Maandblad Amstelodamum* 100 (2013), pp. 176–178.

Erik Hinterding

- [met J. Rutgers] *Rembrandt: New Hollstein Dutch & Flemish etchings, engravings and woodcuts 1450–1700*, 7 dln., Ouderkerk aan den IJssel 2013.

Laura Homer

- ‘INTERNATIONAL FOCUS: A collaborative conservation project between the Rijksmuseum in Amsterdam and the Turkish Presidency in Ankara’, *The Picture Restorer*, nr. 43 (herfst 2013), pp. 20–24.

Jan de Hond

- [met Paul Huys Janssen] *Pieter Saenredam in Den Bosch*, Den Bosch/Eindhoven 2013 (ook verschenen in het Engels);
- [met Tristan Mostert] *Nova Zembla*, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Reeks; ook verschenen in het Engels als *Novaya Zemlya*);
- ‘«Ceci aura néanmoins probablement son utilité.» Willem de Famars Testas au Caire, 1858–1860’ in Mercedes Volait (red.), *Le Caire dessiné et photographié au XIXe siècle*, Parijs 2013, pp. 69–94;
- [met Frits Scholten] ‘The elk antler from the funerary chapel of Louis the Pious in Metz’, *The Burlington Magazine*, nr. 1323 (juni 2013), pp. 372–380.

Daniel Horst

- Willem van Oranje*, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Reeks; ook verschenen in het Engels als *William of Orange*)
- ‘Carel and Abraham Allard in the Court of Momus’. Curator’s Choice #2. *The Public Domain Review*, a project of the Open Knowledge Foundation: <http://publicdomainreview.org>

Elsje Janssen

- ‘Coptic textiles in the Rijksmuseum’, *The Rijksmuseum Bulletin* 61 (2013), nr. 3, pp. 226–249;
- ‘Wandtapijten in het nieuwe Rijksmuseum, een evolutie van drie eeuwen in een notendop’, *Weven* 24 (2013), nr. 2, pp. 28–30;
- ‘Verborgen maar niet vergeten. Belgische wandtapijten in ambassades wereldwijd’, *Openbaar Kunstbezit Vlaanderen* 51 (2013), nr. 3, pp. 34–39;
- ‘Coordinator’s Welcome’, in *ICOM-CC Working Group Textiles, Newsletter*, nr. 33 (juli 2013), p. 1.

Lizzy Jongma

- [met I. Giesbers] ‘Rijksmuseum opent zijn data’, *Informatieprofessional*, nr. 8 (oktober 2013), pp. 25–27.

Pauline Kintz

- ‘Das befreite Bild. Die bildende Tätigkeit Runges im Lichte der frühromantischen poetischen Theorie von Novalis und Friedrich Schlegel’, in *Kosmos Runge. Das Hamburger Symposium*, Hamburger Kunsthalle 2013, pp. 61–71.

Geert-Jan Koot

- ‘Bibliotheek Rijksmuseum nu zelf ontsloten’ [interview door Marieke Kramer en Ronald de Nijs], *InformatieProfessional*, nr. 3 (2013), pp. 16–20.

Michel van de Laar

- [met M. Vermeijden] ‘X Zijde’, in *NRC Weekend, De Luxe Magazine*, nr. 11 (april 2013);
- ‘De techniek van Wim van de Plas, samenvatting van de inleiding bij de opening van de tentoonstelling Met Verve’, in *Nieuwsbrief Museum Slager*, juli 2013.

Bodill Lamain

- [met M. van Bommel, G. Verhaar en N. Tennent] ‘The development of an Ion Chromatography Protocol for Detecting the Early Stages of Glass Degradation’, in *Recent Advances in Glass, Stained-Glass, and Ceramics Conservation 2013*, ICOM-CC Glass and Ceramics Working Group Interim Meeting and Forum of the International Scientific Committee for the Conservation of Stained Glass (Corpus Vitrearum-ICOMOS), Zwolle, 7–10 oktober 2013, pp. 303–311.

Huigen Leeftang

- ‘Prints, Drawings and Photography in the Renewed Rijksmuseum’, *CODART E-Zine, 15th Anniversary Issue*, 2013;
- ‘Aftellen naar het Rijks (5)’, *de Volkskrant*, 9 april 2013.

Shailoh Philips

- ‘Samenwerking – Professionaliteit en deskundigheidsbevordering cultuureducatie. Nieuwe richtingen voor nieuwe media’, *Kunstgebouw magazine*, nr. 4;
- ‘Cyberkurds and Cyberkinetics: Pilgrimage in the Age of Virtual Mobility’, *Etnofoor*;
- ‘Echt nep: 8 historische schandalen uit de oorlogsfotografie’, *DUF Jongerentijdschrift, Waanwijs*, pp. 76–82;
- ‘Overall Vincent: Van Gogh en massareproductie’, *DUF Jongerentijdschrif, Waanwijs*, pp. 196–200.

Wim Pijbes

- ‘Ode aan een gebouw’, voorwoord voor *Rijks museum*, Wijnanda Deroo en Irma Boom, Amsterdam en Rotterdam, 2013.

Martijn Pronk

- ‘Le Rijksstudio: ici, on peut toucher les oeuvres!’, *BBF Bulletin des Bibliothèques de France*, nr. 5 (oktober 2013), pp. 61–63.

Jenny Reynaerts

- Rijksmuseum : Het gebouw als kunstwerk*, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Reeks; ook verschenen in het Engels als *Rijksmuseum: The Building as Work of Art*);
- ‘Troost en humor. De achttiende eeuw in de schilderkunst van David Bles’, *De Negentiende Eeuw 37* (2013), nr. 1, pp. 80–94;
- ‘Acquisitions. Paintings 2008–2013’, *The Rijksmuseum Bulletin* 61 (2013), nr. 3, pp. 304–307, 312–313.

Pieter Roelofs

- Hendrick Avercamp: Winterlandschap met schaatsers*, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Reeks; ook verschenen in het Engels als *Hendrick Avercamp: Winterlandscape with Skaters*)
- ‘De spoorzoeker – Lique Schoot’, ‘De leproos – Maria Roosen’, in Petra Timmer (red.), *Bronbekers in Beeld. Een ontmoeting tussen hedendaagse beeldende kunst en een bijzonder militair archief*, Arnhem 2013, pp. 19–31, 99–111;
- [met Jeroen van der Vliet] ‘Acquisitions: Paintings 2013’, *The Rijksmuseum Bulletin* 61 (2013), nr. 3, pp. 300–301.

Hans Rooseboom

- ‘Caillebotte and photography’, *The Burlington Magazine*, nr. 1318 (januari 2013), pp. 59–60;
- ‘1000 woorden. De wet van de slinkende voorsprong’, *Fotografisch geheugen*, nr. 77 (2012/2013), pp. 24–25;
- [met Ludo van Halem en Caro Verbeek] ‘Acquisitions: A Modern View of the Rijksmuseum: Projects and Installations as Part of the Visual Arts Percentage Scheme’, *The Rijksmuseum Bulletin* 61 (2013), nr. 1, pp. 104–119;
- ‘1000 woorden. Eeuwige Troost’, *Fotografisch geheugen*, nr. 78 (2013), pp. 20–21;
- ‘Gevaarlijke kleuren’, *Kunstschrift*, nr. 3 (2013), pp. 36–41;
- ‘Painting and Photography, 1839–1914’, *The Burlington Magazine*, nr. 1326 (september 2013), pp. 624–625;
- ‘1000 woorden: Zinkend cultuurgoed, stijgende belangstelling’, *Fotografisch geheugen*, nr. 79 (2013), pp. 24–25;
- Électricité: Tien reclamefoto’s van Man Ray*, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Reeks; ook verschenen in het Engels als *Électricité: Ten Advertising Photographs by Man Ray*);
- ‘1000 woorden. Het raadsel van de titel’, *Fotografisch geheugen*, nr. 80 (2013), pp. 28–29;
- Redactie (met Mattie Boom) van Hinde Haest, *Between Ad and Allegory: Marketing Portraits of Gerard Reve*, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Studies in Photography, vol. 12);
- Redactie (met Mattie Boom) van Laura Roscam Abbing, *Colour in the Home: Autochromes by Jacob Olie Jr*, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Studies in Photography, vol. 13).

Margot van Schinkel

- ‘A Helpful Support for Bonding a Large Delft Plaque’, extended poster abstract, in *Recent Advances in Glass, Stained-Glass and Ceramics Conservation 2013*, ICOM-CC Glass and Ceramics Working Group Interim Meeting and Forum of the International Scientific Committee for the Conservation of Stained Glass (Corpus Vitrearum-ICOMOS), Zwolle, 7–10 oktober 2013, pp. 347–349.

Frits Scholten

- ‘Bezield beton – Living concrete’, in *Ruud Kuijer Waterwerken – Waterworks*, Rotterdam 2013, pp. 137–143;
- ‘Francesco Righetti and Henry Hope: The Welgelegen lead Statues’, *The Rijksmuseum Bulletin* 61 (2013), nr. 1, pp. 2–23;
- ‘Joost van Cranevelt’s prayer nut’, *Simiolus* 36 (2012), nr. 3/4, pp. 123–141;
- [met Jan de Hond] ‘The elk antler from the funerary chapel of Louis the Pious in Metz’, *The Burlington Magazine*, nr. 1323 (juni 2013), pp. 372–380;
- L’Amour menaçant: De dreigende Liefde: Een beeld van Falconet*, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Reeks; ook verschenen in het Engels als *L’Amour menaçant or Menacing Love: A statue by Falconet*);
- Isabella’s pleurants: Tien beelden van een Bourgondisch praalgraf*, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Reeks; ook

verschenen in het Engels als *Isabella’s weepers: Ten statues from a Burgundian tomb*);

- Delftse ‘tulpenvazen’*, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Reeks; ook verschenen in het Engels als *Delft ‘tulipvases’*);
- [met Titia de Haseth Möller] ‘Paludanus, a humanist sculptor working for Spain’, in Caecilie Weissert, Sabine Poeschel en Nils Büttner (red.), *Zwischen Lust und Frust: Die Kunst in den Niederlanden und am Hof Philipps II. von Spanien (1527–1598)*, Keulen, Weimar en Wenen 2013, pp. 149–172;
- ‘Adriaen de Vries, Imperial sculptor, the design of the exhibition 1998 / Adriaen de Vries, kaiserlicher Hofbildhauer, Die Einrichtung der Ausstellung 1998 / Adriaen de Vries, keizerlijk beeldhouwer, het ontwerp van de tentoonstelling’, in *Walter Nikkels Depicted Abgebildet Afgebeeld*, Amsterdam 2013, pp. 221–223;
- ‘Johan Gregor van der Schardt in Nuremberg’, in P. Motture, E. Jones en D. Zikos (red.), *Carvings, Casts & Collectors: The Art of Renaissance Sculpture*, Londen 2013, pp. 134–147;
- Caspar Berger – Singerprijs 2013*, Singermuseum Laren (Ieporello met zeven teksten);
- ‘Henry Moore, oerbeeldhouwer / Henry Moore, primordial sculptor’, in Frits Scholten en Sebastiano Barassi, *Henry Moore in het / at the Rijksmuseum*, Amsterdam 2013;
- ‘Malleable marble: The Antwerp snow sculptures of 1772’, *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 62 (2012), Leiden 2013, pp. 267–295;
- ‘Meaning in materials’, *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 62 (2012), Leiden 2013 (als co-editor);
- ‘Biography in Books, 2010’, in Irma Boom, *The architecture of the book*, Eindhoven 2013, nr. 221.

Barbara Schoonhoven

- [met E. Smeenk-Metz en A. Wallert] ‘Changes to a Civic Guard Portrait: The Technical Investigation of Cornelis Ketel’s Militia Company of Captain Dirck Jacobsz Rosecrans and Lieutenant Pauw’, *The Rijksmuseum Bulletin* 61 (2013), nr. 3, pp. 251–275.

Eveline Sint Nicolaas

- Op bezoek bij de sultan: De ‘Turkse’ schilderijen van ambassadeur Cornelis Calkoen (1696–1764)*, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Reeks; ook verschenen in het Engels als *An Audience with the Sultan: The ‘Turkish’ Paintings of Ambassador Cornelis Calkoen (1696–1764)*).

Anna Ślącza

- [met Menno Fitski] ‘A new Pavilion for Asian art at the Rijksmuseum, Amsterdam’, *Arts of Asia* 43 (2013), nr. 3/4, pp. 132–139;
- [met William A. Southworth] ‘Art for each day of the year: A new Pavilion for Asian art at the Rijksmuseum, Amsterdam’, *Arts Asiatiques* 68 (2013), pp. 119–122;
- [met Menno Fitski en William A. Southworth] ‘A pavilion for Asian art at the Rijksmuseum, Amsterdam’, *IIAS Newsletter*, nr. 64 (zomer 2013), p. 56;
- ‘De familie van Shiva in het Rijksmuseum’, *Aziatische Kunst* 43 (2013), nr. 2, pp. 14–20;
- ‘Small is beautiful: Het belang van kleine objecten in grote collecties: een Sri Lankaans ivoorplaatje in de collectie VVAK’, *Aziatische Kunst* 43 (2013), nr. 3/4, pp. 53–61;
- ‘The *ratnanyāsa* (placing of gems) ritual in the *Devyāmata*, an early Śaiva *pratisthāntra*’, *Proceedings of the International Conference on Consecration Rituals in South Asia*, Norwegian University of Science and Technology, Trondheim, oktober 2012.

William A. Southworth

- ‘The disembodied human head in Southeast Asian art’, *Aziatische Kunst* 42 (2013), nr. 2, pp. 27–30;
- ‘F.D.K. Bosch and twelve Central Javanese sculptures from the Archaeological Service of the Dutch East Indies’, *Aziatische Kunst* 43 (2013), nr. 3/4, pp. 62–71;
- ‘The provenance of four sandstone sculptures from Cambodia’, in *The Rijksmuseum Bulletin* 61 (2013), nr. 2, pp. 140–171;
- [met Anna Ślącza] ‘Art for each day of the year: A new Pavilion for Asian art at the Rijksmuseum, Amsterdam’, *Arts Asiatiques* 68 (2013), pp. 119–122;
- [met Menno Fitski en Anna Ślącza] ‘A pavilion for Asian art in the new Rijksmuseum, Amsterdam’, *IIAS Newsletter*, nr. 64 (zomer 2013), p. 56.

Harm Stevens

- FK 23 Bantam*, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Reeks; ook verschenen in het Engels);
- ‘The tumbling child belongs in the city scene, like herring carts: Playgrounds and equipment by Aldo van Eyck’, *The Rijksmuseum Bulletin* 61 (2013), nr. 4, pp. 364–391.

Gwen Tauber

- [met M. Alfeld, J. Vaz Pedroso, M. van Eikema Hommes, G. van der Snickt, J. Blaas, M. Haschke, K. Erler, J. Dik, K. Janssens] ‘A mobile instrument for in situ scanning macro-XRF investigation of historical paintings’, in *J. Anal. At. Spectrom*, The Royal Society of Chemistry, nr. 28 (2013), pp. 760–767.

Matthias Ubl

- ‘“The Office of the Dead”: a New Interpretation of the Spes Nostra painting’, *The Rijksmuseum Bulletin* 61 (2013), nr. 4, pp. 322–337;
- ‘Meester van de vorstenportretten (actief in Brussel ca. 1480–1490). *Portret van Engelbert II (1451–1504)*, *Graaf van Nassau-Dillenburg, Heer van Breda*’, in *De erfenis van Rogier van der Weyden. De schilderkunst in Brussel 1450–1520*, Brussel 2013, pp. 228–229, nr. 43;
- ‘Scène uit de verovering van Amerika. Jan Jansz Mostaert (Haarlem ca. 1474–1552/53 Haarlem)’, *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 23 (2013), nr. 2, pp. 23–27.

Caro Verbeek

- [met Ludo van Halem en Hans Rooseboom] ‘Acquisitions: A Modern View of the Rijksmuseum: Projects and Installations as Part of the Visual Arts Percentage Scheme’, *The Rijksmuseum Bulletin* 61 (2013), nr. 1, pp. 104–119.

Guus Verhaar

- [met B. Lamain, M. van Bommel en N. Tennent] ‘The development of an Ion Chromatography Protocol for Detecting the Early Stages of Glass Degradation’, in *Recent Advances in Glass, Stained-Glass, and Ceramics Conservation 2013*, ICOM-CC Glass and Ceramics Working Group Interim Meeting and Forum of the International Scientific Committee for the Conservation of Stained Glass (Corpus Vitrearum-ICOMOS), Zwolle, 7–10 oktober 2013, pp. 303–311.

Ige Verslype

- [met C.R. Johnson jr., D.H. Johnson, R. Lugtigheid en R.G. Erdmann] ‘Detecting weft snakes’, *Art Matters*, nr. 5 (2013), pp. 48–52.

Jeroen van der Vliet

- [met Ab Hoving] 'Een scheepsmodel van een slaventhaler in het Rijksmuseum', *Scheepshistorie*, nr. 15 (2013), pp. 64–79;
- [met Pieter Roelofs] 'Acquisitions: Paintings 2013', *The Rijksmuseum Bulletin* 61 (2013), nr. 3, pp. 300–301;
- 'Navy model gallery of the Rijksmuseum reinstated', *Model Shipbuilder Journal*, nr. 6 (september 2013), pp. 22–25;
- 'Marinemodellenkamer Rijksmuseum in ere hersteld', *Scheepshistorie*, nr. 16 (2013), pp. 112–119;
- 'Navy model gallery of the Rijksmuseum opens', *Topmasts, The quarterly newsletter of the Society for Nautical Research*, nr. 8 (november 2013), pp. 8–9;
- 'La nouvelle salle de modèles du Rijksmuseum d'Amsterdam', *Neptunia*, nr. 272 (2013), pp. 54–59;
- 'Lichtend voorbeeld in donkere tijden: De heldenverering van Jan van Speijk', *Kleio*, nr. 7 (december 2013), pp. 38–39.

Gregor J.M. Weber

- [met Claudia Fritzsche en Karin Leonhard] *Ad fontes! Niederländische Kunst des 17. Jahrhunderts in Quellen*, Petersberg 2013;
- 'Verwondering. Anmerkungen zu einem Affekt der Kunstbetrachtung', in *Ad fontes! Niederländische Kunst des 17. Jahrhunderts in Quellen*, Petersberg 2013, pp. 331–347;
- *Brieflezende vrouw in blauw: Johannes Vermeer*, Amsterdam 2013 (Rijksmuseum Reeks; ook verschenen in het Engels als *Woman Reading a Letter: Johannes Vermeer*);
- 'Dirck van Baburen's "Achill vor der Leiche des Patroklos"', in *Dirck van Baburen, Achill vor der Leiche des Patroklos*, Kassel 2013, pp. 6–11.

Birthe Weijkamp

- 'Onder de mantel van de jas', *Bulletin van de Nederlandse vereniging voor Kostuum, Kant, Mode en Streekdracht*, december 2013, pp. 9–10.

Op 29 april 2013 gaf koningin Beatrix in het Rijksmuseum een diner ter gelegenheid van de troonswisseling

Foto ANP

PRESENTATIES EN LEZINGEN DOOR MEDEWERKERS

Mieke Albers

- ‘Mounting costumes and the conservation of a silk lace dress’, textielsymposium, Rijksmuseum, 7 en 8 oktober;
- ‘The cloak of Ernst Casimir between 1964–2013’ textielsymposium, Rijksmuseum, 7 en 8 oktober.

Reinier Baarsen

- ‘Parijs–Amsterdam 1785: een momentopname’, Rijksmuseum, 7 maart (tijdens de presentatie van het boek *Paris 1650–1900: Decorative Arts in the Rijksmuseum*);
- ‘*Parijse kunst in Nederland*’, Slot Zuylen, Oud-Zuilen, 23 april (voor het Genootschap Niftarlake);
- ‘De achttiende eeuw’, UvA, 3 mei (in de collegereeks *Het nieuwe Rijksmuseum: interieur en inrichting*);
- ‘Het belang van De Haar voor Nederland’, Kasteel de Haar, Haarzuilen, 21 mei (voor begunstigers van de Vereniging Rembrandt);
- ‘Les relations artistiques entre Paris et les Pays-Bas’, Fondation Custodia, Parijs, 22 mei (tijdens de presentatie van het boek *Paris 1650–1900: Decorative Arts in the Rijksmuseum*);
- ‘De hertog en zijn meubelmaker – Karel van Lotharingen, gouverneur van de Oostenrijkse Nederlanden, en David Roentgen, de beroemdste meubelmaker van zijn tijd: een verkenning van de rol van een vorstelijke opdrachtgever’, Rijksmuseum, 24 september (Daniel Marot-lezing);
- ‘Rococo in Museum van Loon’, Museum van Loon, Amsterdam, 25 september (voor het gezelschap Van Loon 40);
- ‘A Haarlem salon of the late eighteenth century’, Rijksmuseum, 8 oktober (tijdens het textielsymposium).

Huub Baija

- ‘Een gerestaureerde lijst voor de bedreigde zwaan van Jan Asselijn’, Rijksmuseum, 25 april.

Mattie Boom

- Persbijeenkomst internationale pers opening HNR, 4 april;
- Lezing over fotocollectie Rijksmuseum, Muiderkring, Muiden, 7 april;
- Lunchlezing Familiefotografie, Fotoweek, Rijksmuseum, 20 september;
- Rondleiding familieportretten door de eeuwen heen, Rijksmuseum, 21 september;
- Rondleiding Rijksmuseum, bibliotheek voor VIPS Unseen 2x, Rijksmuseum, 26 september;
- Introductie collectie buitenlandse curatoren, Rijksmuseum, 27 september;
- Rondleiding Rijksmuseum en bibliotheek voor VIPS Unseen, 27 september;
- Rondleiding familieportretten door de eeuwen heen, Rijksmuseum, 28 september;
- College studenten Kunstgeschiedenis VU inleiding in fotocollectie Rijksmuseum, 4 oktober;
- College studenten Fotovakschool Geschiedenis van de fotografie, 9 november;
- Introductie ‘Paris Photo’ voor de Rijksmuseum International Circle, Instituut Neerlandais Parijs, 14 en 15 november;
- Seminar over opstelling 20ste eeuw van de Open Universiteit, opponent C. Blotkamp, Rijksmuseum, 22 november;
- Inleiding persfotografie voor staf en personeel World Press Photo, aan de hand van de fotocollectie Rijksmuseum, 19 december.

Annemies Broekgaarden

- Presentatie ‘Hands On! International’ tijdens de uitreiking Children’s Museum Award 2013 aan Please Touch Museum Philadelphia, Bologna, 27 maart;
- Openingswoord voor *Explore, 9th International Hands On! International conference*, Stockholm, 6–9 oktober 2013, samen met koningin Silvia, de Zweedse minister van Cultuur en Sport, Lena Adelsohn Liljeroth, en Staffan Forsell, directeur-generaal van Riksutställningar (Swedish Traveling Exhibition);
- Presentatie over educatief aanbod voor het onderwijs op de Dag voor Cultuureducatie, Meervaart, Amsterdam, 5 november;
- Deelname strategische sessie over de toekomst van het LKCA, Utrecht, 10 december;
- Diverse presentaties over de Teekenschool.

Emile Broersma

- Lezingen 2012, niet opgenomen in jaarverslag 2012*
- ‘Deviant Behaviour in Museums’, Smithsonian Congress, J.P. Getty Museum, Los Angeles, 28 februari 2012;
- ‘Kulturgutschutz beispiel in die Niederlande’, *Konferenz Nationaler Kultureinrichtungen*, Potsdam, 23 oktober 2012;
- ‘Intelligence Based Security’, *LIBER Collection Security Conference*, Koninklijke Bibliotheek, Den Haag, 23 november 2012.

Duncan Bull

- ‘Het Nieuwe Rijksmuseum’, Reinwardt Academie, 15 april;
- Piero di Cosimo’s portretten van Giuliano da Sangallo en Francesco Giamberti, Rijksmuseum, 11 oktober;
- Medebegeleiding van de Rijksmuseum International Circle, Florence, 3–5 oktober.

Jan van Campen

- ‘Chinese emailschilders in de 18de eeuw’, lezing tijdens de Paviljoendagen ter gelegenheid van het 95-jarig bestaan van de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst, 12 oktober.

Dionysia Christoforou

- [met H. Leeflang] ‘Hercules Segers: research methodology’, *The Summer University*, 3 september.

Taco Dibbits

- Ontvangst Nederlandse ambassadeurs, Rijksmuseum, 13 januari;
- Debat, Amsterdamse Academische Club, 20 juni;
- Panellid *The New Original Debate*, Amsterdam, 21 augustus;
- Opening Amsterdam Maastricht Summer University, Ateliergebouw, Amsterdam, 2 september;
- ‘Playful Simplicity: The making of the New Rijksmuseum’, Bard Graduate Center, New York, 8 november;
- Lezing ‘Kunst, Markt en Connaisseurschap’, VU, 14 november;
- ‘Het nieuwe Rijksmuseum’, netwerkevent Centrum Wiskunde & Informatica, Amsterdam, 22 november;
- Keynote lezing Digital Strategies in Heritage (DISH), Rotterdam, 3 december.

Femke Diercks

- ‘Het opstellen van kunstnijverheid in het Rijksmuseum en de Speciale Collecties’, UvA, 12 april (in de college-reeks *Het nieuwe Rijksmuseum: interieur en inrichting*);
- ‘Ambacht in Beeld in het Rijksmuseum’, festival Ambacht in Beeld, Zaandam, 18 mei;

- ‘Hij stichtte zich een monument. Schenkers aan het Rijksmuseum van de grondleggers tot fondsen op naam’, Jubileumsymposium NVVCG, Gemeentemuseum Den Haag, 1 juni;
- Workshop in de Special Collections, Rijksmuseum, Amsterdam Maastricht Summer University, 2 september;
- ‘Decorative Arts at the Rijksmuseum’, *Codart Anniversary Symposium*, 16 oktober;
- ‘Historische opfriscursus Willem III’, Nacht van de Geschiedenis, Rijksmuseum, 2 november;
- ‘Aspects of Dutch Delftware’ tijdens het symposium *European Origins and Transatlantic Exports: Tinged Earthenware in North America Historic Deerfield*, Deerfield (Mass.), 16 november;
- ‘Het Nieuwe Rijksmuseum’, lunchlezing bij Het Nieuwe Instituut, Den Haag, 10 december.

Paul van Duin

- ‘Climate4Wood’, seminar *Change or Damage? Effect of Climate on Decorative Furniture Surfaces in Historic Properties*, Bartlett School of Graduate Studies UCL, Londen, 19 april;
- ‘De Beuningkamer: de inbouw van de mooiste 18e-eeuwse grachtenhuiskamer in het Rijksmuseum’, Rijksmuseum, 26 april;
- [met J. Dorscheid en H. van Keulen] ‘The late 17th-century Lacquer Room from the Palace of the Stadholder in Leeuwarden, preserved in the Rijksmuseum Amsterdam’, workshop *The Conservation of East Asian Cabinets in Imperial Residences (1700–1900)*, Schloß Schönbrunn, Wenen, 4 en 5 juli;
- [met R. Jongsma] ‘Historic interior: Kops chamber. Wood conservation and Colour analysis of the wood panels’, textielsymposium, Rijksmuseum, 7 en 8 oktober;
- [met S. Ekelund] ‘Climate4Wood’, Joint Interim Conference ICOM-CC *Heritage Wood: Research & Conservation in the 21st century*, National Museum Warsaw, 28–30 oktober;
- ‘De Beuning kamer. Het fraaiste rococo interieur van de Amsterdamse grachtenhuizen gerestaureerd voor het Rijksmuseum’, BRK-APROA/Onroerend Erfgoed Studiedagen 2013, *Glans in de conservatie-restauratie*, Hendrik Consciencegebouw, Brussel, 21 en 22 november.

Stina Ekelund

- ‘Climate4Wood. The museum study’, Scandinavie PhD IIC 2013 Student & Emerging Conservator Conference *Conservation: Obstacles or Opportunities?*, Kopenhagen, 12 en 13 september;
- [met P. van Duin] ‘Climate4Wood’, Joint Interim Conference ICOM-CC *Heritage Wood: Research & Conservation in the 21st century*, National Museum Warsaw, 28–30 oktober;
- ‘Climate4Wood. The museum study’, *Nordic Conservation PhD Student Colloquium*, Universiteit Gothenburg, 25 en 26 november.

Menno Fitski

- ‘*Cha no yu*: de Japanse theeceremonie’, college Universiteit Leiden, 27 maart;
- ‘Twee Japanse tempelwachters’, lunchlezing, Rijksmuseum, 27 september;
- ‘Japanese kimono’s’, textielsymposium, Rijksmuseum, 7 oktober;
- ‘Inwijding Japanse tempelwachters’, Rijksmuseum, 13 oktober;

- ‘On a white pedestal. Curating Japanese art in Amsterdam’, *Collecting Japanese Art in European Museums*, symposium Leiden, 1 november;
- ‘Het Aziatisch Paviljoen’, Rijksmuseum-college, 21 november.

Isabelle Garachon

- ‘Aspecten van de geschiedenis van keramiek restauratie’, gastcollege Master 2 Restauratiekunde, UvA, 20 september;
- ‘On the Production and Firing of 7th Century Chinese Reinforced Ceramics Horses and Camels, symposium *Recent Advances in Glass, Stained-Glass, and Ceramics Conservation 2013*, ICOM-CC Glass and Ceramics Working Group Interim Meeting and Forum of the International Scientific Committee for the Conservation of Stained Glass (Corpus Vitrearum-ICOMOS), Amsterdam, 9 oktober.

Gert van Gerven

- ‘Het eind 17e-eeuwse oesterkabinet’, Rijksmuseum, 23 mei.

Inge Giesbers

- ‘Europeana’, discussie *Open Data*, Parijs, 29 januari;
- Open Data: Strategic Planning for API Development*, JISC, Londen, 1 juli;
- Spreker Rijksmuseumdag Nederlandse Museumvereniging, 21 november;
- Spreker Netwerkdag Sectie Nieuwe en Aankomende Archivarissen en Informatiespecialisten (SNAAI), Amsterdam, 25 november.

Erik van Ginkel

- Presentatie over het nieuwe Rijksmuseum en Rijksstudio voor ICOM España, Barcelona, 28 november.

Sophie Glerum

- ‘Een tabernakelkast met ebbenfineer en zilverbeslag’, UvA, 30 augustus.

Dave van Gompel

- ‘Het Simpliciakabinet gerestaureerd en gedetermineerd’, Rijksmuseum, 26 april.

Peter Gorgels

- Rijksstudio, Museum Geek Conference, Londen, 15 maart;
- Rijksstudio, Museums and the Web Conference, Portland, Oregon, Verenigde Staten, 16 april;
- Rijksstudio, NijmeegsOntwerpPlatform over morgen, Nijmegen, 3 juni;
- Rijksstudio, Fonds voor de Nederlandse Letteren, Amsterdam, 4 juni;
- Rijksstudio, Museum ID conference, Londen, 3 oktober;
- Rijksstudio, Hartman Content Event, Utrecht, 10 oktober;
- Rijksstudio, KNIV-congres 2013, Utrecht, 14 november;
- Rijksstudio, Auckland Museum, Auckland, Nieuw-Zeeland, 18 november;
- Rijksstudio, National Digital Forum 2013 Conference, Wellington, Nieuw Zeeland, 25 november;
- Rijksstudio, DISH Conferentie, Rotterdam, 3 december.

Martine Gosselink

- Debat Spui 25, ‘RM = NHM?’, 25 april;
- Voordracht ‘The history of collecting in the Rijksmuseum’, Amsterdam Maastricht Summer University, 2 september;
- Lezing *Serieuze Gesprekken*, ‘De totstandkoming van de eerste helft 17de eeuw’, i.s.m. Gregor Weber, Rijksmuseum, 5 september;

- Opening *Document Nederland Henk Wildschut*, Rijksmuseum, 21 september;
- Presentatie lancering van de website *Atlas of Mutual Heritage*, 2 oktober;
- Welkomstwoord Nacht van de Geschiedenis en lezing Ian Buruma, 5 oktober;
- College aan de Reinwardt Academie, ‘Hoe richt je een heel nieuw museum in?’, 8 oktober;
- Voordracht i.h.k.v. de ontvangst van het eerste exemplaar *Historiezucht* van Marita Matthijsen, 23 oktober;
- Voordracht over de aanwinst van het schilderij ‘Scene uit de verovering van Amerika’ van Jan Mostaert, Museum Dordrecht, Vereniging Rembrandt, 26 oktober;
- College UvA werkgroep Kunst en Geschiedenis ‘Het Rijksmuseum als museum voor kunst en geschiedenis’, 30 oktober;
- Lezing symposium *Suspended Histories*, Museum Van Loon, Amsterdam, 6 november;
- Rijksmuseum college over de totstandkoming van de afdeling Speciale Collecties, 6 november;
- Voordracht i.h.k.v. de presentatie van het boek *Historiezucht* van Marita Matthijsen, 19 november.

Media

- Elsevier, interview, 19 oktober;
- Kunsthal *Maakmee*, www.kunsthalmaakmee.nl;
- OVT*, interview Frans bed 17de eeuw, Radio 1, 13 oktober;
- OVT*, laudatio voor Roelof van Gelder, Libris Geschiedenis Prijs, Radio 1, 20 oktober;
- Film *Dwalen door het Rijksmuseum*, Micaela van Rijckevorsel.

Ludo van Halem

- Uitreiking Kunstprijs 2014, Barlaeus Gymnasium, Amsterdam, 11 januari;
- ‘Piet Mondriaan en het Rijksmuseum’, verjaardagssymposium Piet Mondriaan, Mondriaanhuis, Amersfoort, 7 maart;
- ‘De 20ste eeuw in het nieuwe Rijksmuseum’ (met Harm Stevens), gastcollege UvA, 24 mei;
- Openingstoespraak tentoonstelling *Henri Jacobs: Salle 3 et 4 du Batiment 200 salles* en boekpresentatie *Henri Jacobs: Journal Drawings*, LLS387 Ruimte voor Actuele Kunst, Antwerpen, 5 september;
- ‘Rietvelds “rood-blauwe” stoel in het wit’, lunchlezing, Rijksmuseum, 13 september;
- ‘Til Brugman en De Stijl’, Rijks ½ uurtje, Rijksmuseum, 13 september;
- Openingstoespraak tentoonstelling *Mythe en mystiek in het landschap* en boekpresentatie *Hans de Wit: Undertow*, Drawing Centre Diepenheim, 21 september;
- ‘Textiles in the 20th Century Galleries and Ferdi’s *Wombtomb*’, textielsymposium, Rijksmuseum, 8 oktober;
- “‘Nieuw’ in het Rijksmuseum: de 20ste eeuw’, KOG-lezing, Rijksmuseum, 14 oktober;
- “‘Nieuw’ in het Rijksmuseum! Piet Mondriaan, een vliegtuig en de seksuele revolutie’, NRC Academie, Rijksmuseum, 24 oktober;
- “‘Nieuw’ in het Rijksmuseum: ultra-modernen, een vliegtuig en de seksuele revolutie’, Rijksmuseum-college, 30 oktober;
- ‘New Babylon 1956–1974’, *Salon van de Imaginaire Kunsten II (Onzichtbare Steden)*, Club Interbellum, Huize Frankendael, Amsterdam, 9 november;
- Voordracht over de afdeling 20ste eeuw in het vernieuwde Rijksmuseum, Sectiedag Kunstmusea, Nederlandse Museumvereniging, Rijksmuseum, 21 november;
- Openingstoespraak tentoonstelling *Architectuur Rijksmuseum als inspiratiebron voor sieraden*, Haarlems Sieraden Collectief, ABC Architectuurcentrum, Haarlem, 1 december;

- PON Masterclass Mobiliteit (in samenwerking met Harm Stevens), Rijksmuseum, 17 oktober, 3 en 18 december.

Gijs van der Ham

- Optreden in *Buitenhof* n.a.v. ‘De geschiedenis van Nederland in 100 voorwerpen’, Nederland 1, 31 maart;
- Optreden in *OVT* over de geschiedenis van het Rijksmuseum, Radio 1, 7 april;
- Optreden in documentaire ‘Het Rijksmuseum in 100 voorwerpen’ (eindredactie: Henk Bas), Nederland 2, 13 april;
- Dankwoord bij overhandiging van de penning 175 jaar Artis tijdens de jubileumviering van Natura Artis Magistra, 6 mei;
- Introductie over het Rijksmuseum voor eerstejaars-studenten geschiedenis van de VU, 5 september;
- Lezing ‘De plek van geschiedenis in het Rijksmuseum’, ontvangst grote gevers Prins Bernhard Cultuurfonds, Rijksmuseum, 10 september;
- Introductie over het Rijksmuseum voor medewerkers Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie, 2 oktober;
- ‘Historische opfriscursus Willem van Oranje’ en ‘Zeepkist’-verhaal over de kroon van Ardra (2x), Nacht van de Geschiedenis, Rijksmuseum, 5 oktober;
- Lezing ‘De geschiedenis van Nederland in 100 voorwerpen’, Bibliotheek Heemstede, 6 oktober;
- Lezing ‘A Heraldic Tunic from the House of Orange-Nassau’, textielsymposium, Rijksmuseum, 7 oktober;
- Lezing ‘De opstand: het volk verlaat zijn vorst’, lunchlezing, Rijksmuseum, 11 oktober;
- ‘Jan Pranger op de Goudkust’, Rijks ½ uurtje, Rijksmuseum, 25 oktober (met kortere herhalingen op de Vriendenavond, Rijksmuseum, 14 november)
- Lezing ‘An Overview of Dutch History in some Objects’, Studium Generale Universiteit Maastricht, 31 oktober;
- Lezing over de gemengde presentatie van kunst en geschiedenis in het vernieuwde Rijksmuseum, Seminar ‘Het *nieuwe* Rijksmuseum?’ voor gevorderde bachelor-studenten Open Universiteit, Rijksmuseum, 22 november;
- Korte lezing over ‘Dof goud’ bij presentatie van het gelijknamige boek, Rijksmuseum, 27 november;
- Gesproken, Engelstalige column n.a.v. ‘Dof goud’, voorafgaand aan lezing van prof. dr. Ibrahima Thioub (Cheik Anta Diop Universiteit, Dakar, Senegal) over slavenhandel en slavernij in Afrika, Soeterbeek Programma Radboud Universiteit Nijmegen, 4 december;
- College bachelorwerkgroep VU ‘Culturele bronnen van de politieke geschiedenis’ over *De geschiedenis van Nederland in 100 voorwerpen*, VU, 12 december.

Freek Heijbroek

- Lezing over de kunsthandel in Amsterdam bij gezelschap rond mw. Merkelbach (Amsterdam), 27 januari;
- Openingstoespraak bij tentoonstelling Piet Meiners, Museum Jan Cunen, Oss, 3 februari;
- Lezing over Max Liebermann en Frits Lugt, Centre Allemand d’Histoire de l’Art, Parijs, 8 februari;
- Lezing over Frits Lugt in het Bredius Museum, Den Haag, 19 februari;
- College/lezing ‘De kunsthandel in Amsterdam, ca. 1900–1940’. VU, 22 februari;
- Korte inleiding bij de presentatie van het geheel vernieuwde tijdschrift *De Boekenwereld*, 27 maart;
- Allerlei rondleidingen rond de opening van het Rijksmuseum (relaties, oud-medewerkers etc.), april;
- Lezing over schetsboeken van Isaac Israels, RKD, Den Haag, 16 april;

- Lezing over biografie van Frits Lugt, Culture Club, Amsterdam, 24 april;
- Lezing/college ‘Frits Lugt, kunsthistoricus en gentleman dealer’, VU, 26 september;
- Introductie/rondleiding firma P. en N. de Boer in Amsterdam voor de Prentkring, 28 september;
- Introductie/bezoek aan het Witsenhuis, Amsterdam door het gezelschap Nonpareil, 22 oktober;
- ‘Frits Lugt en het Rijksmuseum’, lunchlezing, Rijksmuseum, 8 november;
- Lezing Fantin-Latour en kunsthandel E.J. van Wisselingh, symposium museum Gouda, 14 november;
- Lezing ‘Rijksmuseum en de eigentijdse kunst’ (Willem Steenhoff e.a.), Nederlandse Museumvereniging, Rijksmuseum, 21 november;
- Lezing ‘Frits Lugt, verzamelaar en zijn contacten met Ludwig Burchard’, Rubenianum, Antwerpen, 6 december.

Erik Hinterding

- Geïnterviewd door Koos de Wilt, ‘Echt, bijna echt, een beetje echt, vals’, voor het *Rembrandt Magazine*, verschenen in maart;
- Openingslezing bij de tentoonstelling *Rembrandt in zwart wit*, Westfries Museum, Hoorn, 22 maart;
- ‘De etsen van de late Rembrandt’, Rijks ½ uurtje in het kabinetje vroege 17e eeuw, Rijksmuseum, 9 juni;
- Lezing ‘The benefits of technical examination of Rembrandt’s prints’, op Conferentie *New Directions in the Study of Rembrandt and His Circle*, Queen’s University, Bader International Study Centre, Herstmonceux Castle, East Sussex, 18 juli;
- Workshop over de etsen van Rembrandt, Amsterdam Maastricht Summer University, 3 september;
- Presentatie over prenten tijdens bijeenkomst van het bestuur van het F.G. Waller Fonds, 11 oktober;
- Presentatie voor de Thorax Foundation: ‘Enkele Hoogtepunten van Rembrandts etskunst’, 9 december;
- ‘Wat maakt Rembrandt nou zo goed?’, lunchlezing, Rijksmuseum, 13 december;
- Presentatie voor het Rijks ½ uurtje: ‘Rembrandtetsen in het kabinetje vroege 17de eeuw’, 13 december.

Henrike Hövelmann

- ‘Digitaliseren van cultureel erfgoed in de praktijk: het Prentenkabinet van het Rijksmuseum’, Amsterdam, UvA Master Gouden Eeuw, 21 januari;
- ‘Open data in Museen Erfahrungen aus dem Rijksmuseum’, Bundeskunsthalle Bonn, MAI-Tagung, 23–24 mei.

Carola Holz

- ‘Cool hats’, textielsymposium, Rijksmuseum, 7 en 8 oktober.

Jan de Hond

- ‘Orientalisme in Nederland’, Stichting MEHEN, Studiecentrum voor het Oude Egypte, Den Haag, 24 januari;
- ‘Nederlandse reizigers naar het Midden-Oosten in de 19de eeuw’, Haags Historisch Museum, 17 februari;
- ‘Het nieuwe Rijksmuseum’, presentatie en interview tijdens theaterprogramma *De Avondeditie*, De Verkadefabriek, Den Bosch, 14 mei;
- ‘Een oosterse Christus?’, Rijksmuseum van Oudheden, Leiden, 23 mei;
- ‘Een elandgewei afkomstig uit de grafkapel van Lodewijk de Vrome’, lezing Vriendenavond Rijksmuseum, 13 juni;
- ‘Biblical Orientalism and anti-semitism’, symposium *International Research Network Gender in Antisemitism*,

(*Neo-) Orientalism and Occidentalism*, Universiteit van Maastricht, 30 en 31 juni;

- ‘Kunst en Geschiedenis: een geslaagde combinatie?’, college mastercursus *kunsthistorisch metier*, Radboud Universiteit Nijmegen, 26 september;
- ‘De Indiase schilderijen van Willem Schellinks’, symposium *Asia in Amsterdam*, Rijksmuseum, 3 oktober;
- ‘Lodewijk Napoleon in het Rijksmuseum’, lunchlezing Rijksmuseum, 4 oktober.

Birte ten Hoopen

- [met Renate Meijer] Presentatie ‘Multimediatour voor families met kinderen’ op het seminar *Digitale innovatie in musea* van het SNS REAAL Fonds, Het Nieuwe Instituut, Rotterdam, 8 maart.

Daniel Horst

- ‘Vorst en Varken’, Nacht van de Geschiedenis, Rijksmuseum, 5 oktober;
- ‘Het portret van Willem van Oranje door Adriaen Thomasz. Key’. Rijks ½ uurtje, 11 oktober;
- Openingswoord namens het Rijksmuseum als gastheer op: *3rd SealincMedia Symposium on the subject “ICT Advances for Cultural Heritage going Digital, Online and Social”*, 14 november.

Geertje Jacobs

- Open Data: Strategic Planning for API Development*, JISC, Londen, 1 juli;
- ‘To open or not to open’, congres *Museum Computer Network*, Montreal, 18–23 november.

Cathy Jager

- ‘Collections management and significance assessment’, Haugalandmuseene, Haugesund, Noorwegen, 3 oktober.

Elsje Janssen

- ‘Wandtapijtenreeks met de Geschiedenis van Diana’, Rijks ½ uurtje, Rijksmuseum, 26 april;
- Rondleiding wandtapijten Rijksmuseum, leden Association Française pour l’Etude du Textile (AFET), 20 juni;
- ‘Selection of Tapestries in the New Rijksmuseum’, Rijks ½ uurtje, textielsymposium, Rijksmuseum, 7 oktober;
- ‘Projects, Work in Progress, Reflections’, Rijks ½ uurtje, textielsymposium, Rijksmuseum, 8 oktober;
- Business meeting Textiles Working Group ICOM-Committee of Conservation, 8 oktober;
- Rondleiding wandtapijten Rijksmuseum, medewerkers Collectiebeleid/Behoud en Beheer, Musea en Erfgoed van Stad Antwerpen, 24 oktober;
- ‘Het Nieuwe Rijksmuseum. Selectie, opbouw en presentatie van Kunst en Geschiedenis’, inaugurale les Kunsthistorisch Instituut van Antwerpen, 8 november;
- ‘De oudste Delftse wandtapijten in de collectie: wol, zijde handige handen en veel geduld’, presentatie Vriendenavond, 14 november;
- ‘Interprétation du blanc dans le damas à motifs. Clair sur fond sombre ou sombre sur fond clair ?’, lezing *op Journées d’étude ‘Tissus à message’*, Association Française pour l’Etude du Textile (AFET), Parijs, 22 november.

Lizzy Jongma

- Masterclass digitization and open data*, Kopenhagen, 4–5 februari;
- Keynote speaker *Open Data, Annual meeting museums of Finland*, Helsinki, 7-8 februari;
- Keynote speaker *Glamwiki UK*, Londen, 12 april;

- Keynote speaker on *Digital information management, International Seminar Archives and Museums Sao Paolo*, 16–20 september;
- Presentatie *Open Data, Wikimedia.DE Congres*, Berlijn, 28–29 november;
- Chefs table – CC licensing for the GLAMs, DISH*, Rotterdam, 2 december;
- Presentaties databeheer en open data voor diverse collega’s en collega-instellingen (SIMIN, Museumvereniging, Zilvermuseum, Reinwardt Academie, SNAAI).

Martin Jürgens

- [met Matthias Kuhlenkötter] ‘Two Framed Daguerreotypes (1850–1860): Reconstruction of Reverse-Painted Cover Glasses’, congres *Breekbaar bezit: Fotografie op glas*, Fotomuseum Antwerpen, 28–29 november;
- ‘The Buddhist Approach: Conservation of Photographs in Luang Prabang, Laos’, congres *Cultural Heritage Conservation Science and Sustainable Development. CRCC’s 50th Anniversary*, Parijs, 23–25 oktober;
- ‘Tintenstrahl im Museum – über den Umgang mit einer neuen Gattung’, congres *Step into Liquid: Fine Art Ink-Jet Printmaking – der Tintenstrahldruck als künstlerishes Medium*, Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen, Düsseldorf, 4 mei;
- ‘Casos de Estudio en el Tratamiento de Fotografía Contemporánea’, congres Grupo Español del IIC, *Recuperar la imagen: Casos prácticos de restauración de fotografías de los últimos 20 años*, Museo Reina Sofía, Madrid, 26 april.

Pauline Kintz

- ‘Als rondleiden een vak is, hoe meet je dan de kwaliteit?’, presentatie en workshop (in samenwerking met Van Gogh Museum en Stedelijk Museum) tijdens het museumcongres van de Nederlandse Museumvereniging, Den Bosch, 3 oktober 2013.

Annemarie Klootwijk

- Gastcollege ‘Display en uiterlijk vertoon in warenhuizen’ in de collegereeks *Ways of Display*, VU, 10 december;
- ‘Vernis Martin. Lakwerk van de fijnste kwaliteit’ in *Collect. Kunst & Antiek Journaal*.

Geert-Jan Koot

- ‘The Rijksmuseum Renovation Project 2003–2013’, conferentie IFLA MetLib (Metropolitan Libraries), Rijksmuseum, 7 mei;
- ‘De vernieuwde Bibliotheek van het Rijksmuseum’, jaardag OKBN (Overleg Kunsthistorische Bibliotheken Nederland), Rijksmuseum, 27 mei;
- ‘De bouwgeschiedenis van de bibliotheek van het Rijksmuseum 2000–2013’, personeelsbijeenkomst Openbare Bibliotheek Amsterdam, 4 juni;
- ‘Zichtbaar door samenwerking, de bibliotheek van het Rijksmuseum en WorldCat groepscatalogi in regionaal en internationaal verband’, OCLC contactdag, Utrecht, 31 oktober;
- ‘New Spaces for the Rijksmuseum’, conferentie *II Jornadas sobre Bibliotecas de Museos, Estrategias e Innovación*, Museo Nacional del Prado, Madrid, 8 november;
- ‘De collecties van de Bibliotheek in het oude en in het nieuwe Rijksmuseum’, najaarsbijeenkomst WSWB (Wergroep Speciale Wetenschappelijke Bibliotheken), Rijksmuseum, 4 december.

Anna Krekeler

- ‘Onderzoek naar het verborgen portret onder Don Ramon Satué (1823) van Goya’, lezingenreeks *Restauratoren aan het woord*, Rijksmuseum, 2 mei;
- ‘Frans Post en de Nieuwe Wereld’, Rijks ½ uurtje, Rijksmuseum, 17 mei;
- ‘XRF Studies of Rembrandt’s Late works at the Rijksmuseum’, Rembrandt and his Circle, Bader International Study Centre at Herstmonceux Castle, Groot-Brittanië, 18 juni;
- ‘XRF Studies of Rembrandt’s Late works at the Rijksmuseum’, kunsthistorische lunch, Rijksmuseum, 21 november.

Michel van de Laar

- ‘Rijksmuseum-Rembrandt-Restoration’, *Art Conservation Conference ‘Past to Present’*, Doha, Qatar, 28 november;
- ‘Waar moet je op letten als je een schilderij koopt?’, PAN Art Fair, Amsterdam, 30 november;
- ‘De techniek van Wim van de Plas’, Museum Slager, Den Bosch, 14 april;
- ‘De restauratie van het familieportret van Michiel de Ruyter geschilderd door Juriaen Jacobsen 1662’, VU, 15 november.

Bodill Lamain

- [met G. Verhaar] ‘The Development of an Ion Chromatography Protocol for Detecting Early Stages of Glass Degradation’, symposium *Recent Advances in Glass, Stained-Glass, and Ceramics Conservation 2013*, ICOM-CC Glass and Ceramics Working Group Interim Meeting and Forum of the International Scientific Committee for the Conservation of Stained Glass (Corpus Vitrearum-ICOMOS), Trippenhuis, Amsterdam, 10 oktober.

Robert van Langh

- ‘Neutronen imaging defractie in cultureel erfgoed’, Breukelen, 21 maart;
- ‘Reflections in Conservation Science’, *Workshop of new technologies for art conservation and technical art history at the Netherlands Institute for Advanced Study (NIAS)*, Wassenaar, 4 juni;
- ‘Restaureren voor het Nieuwe Rijksmuseum’, NRC Academie, Rijksmuseum, 7 november;
- ‘Restaureren voor het Nieuwe Rijksmuseum’, Gemeentehuis, Tilburg, 21 oktober.

Huigen Leeflang

- ‘The Sign of the Visschers: History and Meaning of a Brand Name’, *Keynote International Conference Claes Jansz. Visscher & His Progeny*, Rijksuniversiteit Leiden, 17–18 januari;
- ‘The Fisherman and the Cook: Hieronymus Cock, Claes Jansz Visscher II and their Brand Names’, *Colloquium Art, Knowledge and Commerce. Print Publishers and the Professionalization of Printmaking in Europe 1500–1650*, Illuminare – Centre for the Study of Medieval Art (University Leuven); Fondation Custodia, Parijs; Koninklijke Bibliotheek van België, Brussel, 6 juni;
- ‘Exhibitions of Works on Paper in the Rijksmuseum’, Amsterdam Summer University, RKD en Rijksmuseum, 3 september;
- ‘Hercules Segers’, Amsterdam Summer University, RKD en Rijksmuseum, 3 september;
- ‘Het Rijksprentenkabinet’, lezing opening tentoonstelling *Ook dat is een litho*, Nederlands Steendruk Museum, Valkenswaard, 30 september;
- Presentaties rond opening Rijksmuseum: o.a. internationale pers 4 april; 13 april;

- Presentaties rond selectie *Een nieuwe kunst. Duitse en Nederlandse gravures, 1450–1500*, o.a. Rijks ½ uurtje, 10 mei;
- ‘Aanwinsten prenten’, presentatie voor bestuur F.G, Waller Fonds, 11 oktober;
- Presentaties rond selectie *Naakt. Tekeningen en prenten uit de Italiaanse Renaissance*, o.a. Rijks ½ uurtje 20 december en ‘Rafael en de waarde van kunst’, presentatie Museumnacht, 2 november.

Idelette van Leeuwen

- ‘Van incidenten formulieren, demi water bluscanisters en collectie coördinatoren; CHV in het Rijksmuseum Amsterdam’, CHV-studiemiddag van de NMV-sectie Veiligheidszorg: Projectgroep CHV, Museum Catharijneconvent, Utrecht, 21 juni.

Renate Meijer

- [met Birte ten Hoopen] Presentatie ‘Multimediatour voor families met kinderen’ op het seminar *Digitale innovatie in musea* van het SNS REAAL Fonds, Het Nieuwe Instituut, Rotterdam, 8 maart.

Suzan Meijer

- ‘De conservering van de Dianatapijten’, lezingenreeks, Rijksmuseum, 19 april;
- ‘Ontdek de textielcollectie van het Rijksmuseum’, Openbare Bibliotheek, Uithoorn, 24 april;
- ‘Textielrestauratie in het Rijksmuseum’, De Bijenkorf, Den Haag, 20 juni;
- ‘Research, diversity and analysis in tapestry conservation’, textielsymposium, Rijksmuseum, 7 oktober;
- ‘Gluetesting research, installation of interior textiles, reupholstering of chairs’, textielsymposium, Rijksmuseum, 8 oktober;
- ‘Rijksmuseum textile conservation studio’, textielsymposium, Rijksmuseum, 8 oktober.

Bianca M. du Mortier

- “*Virago*” of “*verwijfde man*”, Cross-dressing in de achttiende eeuw, Winterdag Nederlandse Kostuumvereniging, Maarsen, 26 januari;
- ‘Costume Presentation in the Rijksmuseum: History & Selection’, textielsymposium, Rijksmuseum, 7 oktober;
- ‘Costume in the Digital Age’, textielsymposium, Rijksmuseum, 8 oktober.

Shailoh Philips

- ‘Mediawijsheid in het Rijks Medialab: leren kijken door te doen’, Dag van de Mediawijsheid, Hilversum, 23 mei;
- ‘Who’s afraid of Change?... Museums? What do you think?’, masterclass over de verandering die het digitale tijdperk heeft teweeggebracht bij musea, Erfgoedlab, Allard Pierson Museum, Amsterdam, 19 juni;
- ‘Creativiteitsontwikkeling in de Teekenschool van het Rijksmuseum’, Dag voor Cultuureducatie, Meervaart, Amsterdam, 5 november;
- [met Linda Volkers] ‘Rijksstudio & Media Lab – Open collection and the creative commons’, *Automne Numérique*, Franse ministerie van Cultuur en Communicatie, Parijs, 7 november;
- ‘Ludic learning: Playful interfaces and Public Pedagogy’, Amsterdam School of Cultural Analysis, conferentie *Art: Theory, Practice, Education*, Amsterdam, 28–29 november.

Wim Pijbes

- Rubriek ‘Schuim & As’ in *Buitenhof*, 6 januari, 24 maart, 28 april, 26 mei, 8 september, 3 november, 24 november

- en 22 december, Amsterdam;
- Overhandiging eerste exemplaar *De leeuw en zijn hemd* aan Nelleke Noordervliet, Openbare Bibliotheek Amsterdam, 10 januari;
- Winterlezing Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, Haarlem, 2 februari;
- Presentatie boek en opening tentoonstelling *1001 Vrouwen*, Bijzondere Collecties Universiteit van Amsterdam, 14 februari;
- Opening Rijksmuseum, 13 april;
- Welkomstwoord opening tentoonstelling *Cruz y Ortiz. The Rijks and others*, Openbare Bibliotheek Amsterdam, 19 april;
- Welkomstwoord Amsterdam in Business, Rijksmuseum, 29 mei;
- Presentatie *Militaire Geschiedenis van Nederland – De Tachtigjarige Oorlog (1568–1648)*, Eerste Kamer, Den Haag, 6 juni;
- Rondleidingen bij Museumstraat Rotterdam, 9 juni;
- Gastheer, met Axel Rüger (Van Gogh Museum), op de halfjaarlijkse bijeenkomst van de BIZOT-Groep, Amsterdam, 27-29 juni;
- Lunchlezing, ministerie van Buitenlandse Zaken, Den Haag, 3 september;
- Opening Huis Marseille, Amsterdam, 7 september;
- Spreker voor Philips gezelschap E’ 64, Eindhoven, 19 september;
- Nacht van de Geschiedenis, opening van de Maand van de Geschiedenis, Rijksmuseum, 5 oktober;
- Welkomstwoord *Exhibitions by Vincent Mentzel*, Adams Amsterdam Auctions, Amsterdam, 9 november;
- Gastspreker op diner pensant Koning Willem 1 Kring, Kasteel de Wittenburg, Wassenaar, 13 november;
- Keynote speaker IPMA-congres, Spant!, Bussum, 20 november;
- ‘J-prijs, Rijksmuseum, 25 november;
- Lezing Hong Kong Design Centre, Hong Kong, 5 december.

Martijn Pronk

- ‘Rijksstudio: ne touche pas’, RNCI 2013, Cité des Sciences, Parijs, 1 februari;
- Roadshow Rijksmuseum, Baarn, 7 februari;
- ‘Rijksstudio’, *We Are Museums*, Contemporary Art Center, Vilnius, 7 juni;
- ‘Rijksstudio’, *Museumix*, Louvre Lens, 13 juni;
- Roadshow Rijksmuseum, Rotterdam, 20 juni;
- ‘Rijksstudio: ne touche pas’, *Visiteur-acteur de la médiation*, Quartier de la Création, Nantes, 19 september;
- ‘Rijksstudio’, *ACE Picture Library Congress*, British Library, Londen, 31 oktober.

Jacqueline de Raad

- Openingswoord bij de tentoonstelling *Ronald Noorman XS tekeningen*, Wetering Galerie, Amsterdam, 24 mei.

Jenny Reynaerts

- ‘Schilderijen en decoraties in het Rijksmuseum’, hoorcollege UvA, 5 april;
- ‘De 19de eeuw in het nieuwe Rijksmuseum/De nieuwe 19de eeuw in het Rijksmuseum’, hoorcollege UvA, 17 mei;
- ‘*Waterloo* and *The Dutch Overseas*. Two cases studies’, workshop voor Memory And The Museum, Summer School georganiseerd door NICA/OSK, 17 juni;
- Rondleiding 19de eeuw ter gelegenheid van het afscheid van prof. dr. Henk van Nierop, 19 juni;
- Rondleiding 19de eeuw voor curatorenopleiding Van Gogh Museum, 26 juni;
- ‘Discovering Vermeer’, presentatie voor Amsterdam

- Summer School, UvA/Rijksmuseum, 3 september;
- ‘De 19de eeuw in het nieuwe Rijksmuseum/De nieuwe 19de eeuw in het Rijksmuseum’, UvA, 23 oktober;
- ‘De Leeuw van Lodewijk Napoleon’, voordracht Nederlandse ambassade, Parijs, 14 november;
- ‘Nederlandse 19de-eeuwse schilderkunst: reprise of vernieuwing?’, lezingenmiddag *Historiezucht*, 19 november.

Pieter Roelofs

- Les ‘Allemaal kunst’, groep 1-2, OBS De Muze, Nijmegen, 25 januari;
- ‘Rembrandt and the Dutch Masters’, studenten Emerson College Boston, European Center, Rijksmuseum, 25 januari;
- Paneldiscussie ‘Johan Maelwael tussen Gelre en Bourgondië’, *Aproche, aproche*, Lindenberg, Nijmegen, 27 januari;
- ‘Rembrandt, Claudius Civilis. Bringing Home a Masterpiece: 1925, 1969, 2013?’, Keynote speaker annual meeting Royal Academy of Arts, Stockholm, 1 februari;
- Gallery Talk, ‘Johannes Vermeer, Woman in Blue Reading a Letter’, J.P. Getty Museum, Los Angeles, 19 februari;
- Excursiebegeleiding ‘The Golden Age of Spain’, studenten Emerson College Boston, European Center, Madrid, 1–3 maart;
- Minicollege ‘De Nachtwacht’, groep 8, Amsterdam, 9 april;
- ‘Gelderland in het Rijksmuseum’, vierdelige reeks, *In Gelderland*, Omroep Gelderland, juni;
- [met Henk Beerten] Begeleiding eerste schoolklas, *Alle kinderen naar de Nachtwacht*, groep 8, OBS De Muze, Nijmegen, Rijksmuseum, 2 september;
- Workshop, ‘The first half of the 17th century’, Amsterdam Maastricht Summer University, 2 september;
- Session chair, ‘No exhibition without research’: scholarship at the museum’, Amsterdam Maastricht Summer University, 3 september;
- [met Jeroen van der Vliet] ‘Leer de Leraar’, Rijksmuseum, 11–12 september, 10 december;
- ‘The New Rijksmuseum’, studenten Emerson College Boston, European Center, Rijksmuseum, 21 september;
- Rijksmuseumcollege, ‘De zeventiende eeuw in het Rijksmuseum’, Rijksmuseum, 9 oktober;
- NRC Academie, ‘Naar de zeventiende eeuw’, Rijksmuseum, 17 oktober;
- [met Nelleke Noordervliet] Spoorlezing ‘De Nachtwacht’, Rijksmuseum, 9 november;
- ‘Rembrandt, Claudius Civilis’, vrienden National Museum, Nederlandse ambassade, Stockholm, 3 december.

Erwin van Rooij

- Bestuurslid/vereffenaar Stichting Federatief Pensioenfonds i.l.

Hans Rooseboom

- Presentatie over fotografie in het Rijksmuseum tijdens *Shoot Amsterdam*, Pakhuis Willem de Zwijger, Amsterdam, 18 maart;
- ‘Het rode gevaar. Kleur in de fotografie’, Foam, Amsterdam, 8 maart.

Margot van Schinkel

- ‘De apothekerspotjes van het Simpliciakabinet’, *Lezingen-marathon: ‘restauratoren aan het woord’*, Rijksmuseum, 26 april ;
- ‘De Miniatuurapothek’, *Kunsthistorische lunch*, Rijksmuseum, 19 december.

Frits Scholten

- ‘…alles met een grijze tint bedekt*. De inrichting van het circuit 1100–1600 (Middeleeuwen & Renaissance)’, hoorcollege UvA, Master Kunstgeschiedenis, 19 april;
- Openingstoespraak tentoonstelling *Willem Noyons in Paviljoen Welgelegen*, Haarlem, 26 april;
- Openingstoespraak tentoonstelling *Beelden aan zee aan het U*, Openbare Bibliotheek Amsterdam, 28 juni;
- ‘The tragic death of Adriaen Vrijburch’, lezing op het symposium *The eternal baroque. Studies in honour of Jennifer Montagu*, The Wallace Collection, Londen, 7 en 8 september;
- Margaretha van Oostenrijk*, hoorcollege UvA, Master Kunstgeschiedenis, 6 november.

Eveline Sint Nicolaas

- ‘Representatie en restauratie: het portret van Leonardus van der Voort’, Daendelsdag, Felix Meritis Amsterdam, 22 maart;
- Rondleiding 19de eeuw ter gelegenheid van het afscheid van prof. dr. Henk van Nierop, 19 juni;
- Filmopnamen in Turks kabinet voor Nationale Turkse TV, 21 mei;
- Rondleiding studenten Universiteit Leiden, 24 mei;
- Lezing ‘The Asian arms collections of Michiel de Ruyter and Cornelis Tromp’, conferentie *East meets West: Diplomatic gifts of arms and armour*, Tower of London, 14 september;
- Presentatie over het wapenrek van Cornelis Tromp, expertmeeting *Asia in Amsterdam*, 3 oktober;
- Lezing ‘De schoenen van Judith van Dordt’, Nacht van de Geschiedenis, 5 oktober;
- ‘Historische opfriscursus Willem IV’, Nacht van de Geschiedenis, 5 oktober;
- Rondleiding ‘Turks kabinet’, Nacht van de Geschiedenis, 5 oktober;
- Lezing ‘Het volk roept om inspraak. De strijd tussen patriotten en prinsgezinden’, 18 oktober;
- Lezing ‘Textiles of the House of Orange’, textielsymposium, Rijksmuseum, 7 oktober;
- Rondleiding Pabo-geschiedenisdocenten, 15 november.

Anna Ślāczka

- ‘The Devyāmata and the dancing Siva from Melakadambur’, Saraswathi Mahal Library, Thanjavur, India, 12 maart;
- ‘The dance of creation and destruction: Images of Siva dancing on the bull from East India and Vietnam’, *The Eight International Convention of Asia Scholars (ICAS)*, Macao, 27 juni;
- ‘Small is beautiful. Het belang van kleine objecten in grote collecties: een Sri Lankaans ivoorplaatje in de collectie VVAK’, Paviljoendagen VVAK, Rijksmuseum, 12 oktober;
- ‘An ivory fragment from the collection of the Rijksmuseum, Amsterdam and an ivory box from the collection of the Museum für Asiatische Kunst, Berlin’, *Ivory and the Elephant, a Historical Perspective. Lanka Decorative Arts*, Colombo, Sri Lanka, 26 november.

William A. Southworth

- ‘A stone lintel from Candi Sewu’, VVAK Paviljoendagen, Rijksmuseum, 12 oktober;
- ‘Walled city enclosures in the Champa culture’, conferentie *Patterns of Early Asian Urbanism*, Rijksmuseum van Oudheden, Leiden, (georganiseerd door het Institute of Southeast Asian studies, Singapore, en het International Institute for Asian Studies, Leiden), 12 november.

Annemiek Spronk

- College over educatieprogramma Rijksmuseum voor Pabostudenten, Marnix Academie, Utrecht, 7 november.

Roosmarie Staats

- ‘Italianisanten’, Rijks ½ uurtje, 21 juni;
- ‘Pieter Claesz, Stilleven met kalkoenpastei’, Rijks ½ uurtje, 20 december;
- Pieter Claesz, Stilleven met kalkoenpastei’, lunchlezing, Rijksmuseum, 20 december.

Harm Stevens

- Hoorcollege ‘De twintigste eeuw in het Rijksmuseum’, UvA, 24 mei;
- Masterclass ‘Mobiliteit’, Pon Holding, Rijksmuseum, 31 oktober en 12 november;
- ‘FK 23 Bantam in het Rijksmuseum’, spoorlezing, Rijksmuseum, 16 november;
- Voordracht ‘Twintigste eeuw in het Rijksmuseum’ in het kader van bijeenkomst Nederlandse Museum Vereniging, Sectie Kunstmusea, Rijksmuseum, 21 november;
- Werkcollege i.s.m. dr. Edwina Hagen, MA-cursus ‘Politieke Levens. Aspecten van self-fashioning in egodocumentaire en materiële bronnen van (nationale en internationale) politiek betekenisvolle figuren vanaf ca. 1780 tot heden’, VU, 3 december.

Jane Turner

- ‘Arti et Amicitiae: Highlights of the Clement C. Moore Collection of Dutch Drawings’, introductory remarks on occasion of the royal opening, Teylers Museum, Haarlem, 5 februari.

Matthias Ubl

- ‘Nieuw in het Rijksmuseum: Jan Jansz Mostaert “Een episode uit de verovering van Amerika”’, Rijks ½ uurtje, 1 november.

Guus Verhaar

- [met B. Lamain] ‘The Development of an Ion Chromatography Protocol for Detecting Early Stages of Glass Degradation’, symposium *Recent Advances in Glass, Stained-Glass, and Ceramics Conservation 2013*, ICOM-CC Glass and Ceramics Working Group Interim Meeting and Forum of the International Scientific Committee for the Conservation of Stained Glass (Corpus Vitrearum-ICOMOS), Trippenhuis, Amsterdam, 10 oktober.

Ige Verslype

- ‘Promotieonderzoek naar de technische en stilistische ontwikkelingen binnen de behangselschilderkunst in Nederland’, onderzoeksdag van het NWO Vernieuwings-impuls VIDI-project *From isolation to coherence: an integrated technical, visual and historical study of 17th and 18th century Dutch painting ensembles: Geschilderde kamers van alle kanten belicht. Geïntegreerd materiaaltechnisch, stilistisch en historisch onderzoek naar zeventiende- en achttiende-eeuwse Nederlandse geschilderde ensembles*, Het Trippenhuis, Amsterdam, 31 mei;
- [met J. J. Boon] ‘Laboratory and synchrotron aided technical studies of damage patterns in “Woman in Blue Reading a Letter” by Johannes Vermeer (1632–1675)’, *Technart 2013: Analytical Spectroscopy in Art and Archaeology*, Rijksmuseum, 23–26 september;
- ‘Achter het behang: technisch onderzoek naar de oorspronkelijke verschijningsvorm van de Chinese salon van landhuis Oud Amelisweerd’, sectiedag Onderzoek-school Kunstgeschiedenis, *Ontwikkelingen in het kunsttechnologisch onderzoek naar de atelierpraktijk*,

- Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, Amersfoort, 11 december.

Jeroen van der Vliet

- ‘Een geschiedenis ontketend’, voorjaarsbijeenkomst Nederlandse Vereniging voor Zeegeschiedenis, Rijksmuseum, 25 mei;
- [met Pieter Roelofs] ‘Leer de leraar’, Rijksmuseum, 11–12 september, 10 december;
- ‘Van zeil naar stoom, de 19de-eeuwse marine als innovator’, symposium *Trade & Ideas IV*, Maritiem Museum Rotterdam, 3 oktober;
- ‘Gebroeders De Witt’ en ‘Royal Charles’, Nacht van de Geschiedenis, Rijksmuseum, 5 oktober;
- ‘Dan liever de lucht in! Jan van Speyk en de Belgische Opstand’, lunchlezing, Rijksmuseum, 1 november.

Lisette Vos

- [i.s.m. L. Sozzani, A. Iaccarino Idelson, C. Serino] ‘Practical Applications of a Constant Tension Elastic Stretching System’, *AIC’s 41st Annual Meeting*, Indianapolis, Indiana, 1 juni.

Gregor J.M. Weber

- ‘Verwondering’, lezing bij de presentatie van het boek *Ad fontes! Niederländische Kunst des 17. Jahrhunderts in Quellen*, Petersberg 2013, Amsterdam, Goethe-Institut, 11 februari;
- ‘De zeventiende eeuw’, UvA, 26 april (in de collegereeks *Het nieuwe Rijksmuseum: interieur en inrichting*);
- ‘An Unknown Oil Sketch by Ferdinand Bol’, *New Directions in the Study of Rembrandt & his Circle*. Queen’s University, Bader International Study Center, Herstmonceux Castle, 18–21 juli;
- ‘The Rijksmuseum Collection’, voordracht Amsterdam Maastricht Summer University, 2 september;
- ‘Rembrandt – The Final Years’, voordracht Amsterdam Maastricht Summer University, 3 september;
- ‘De totstandkoming van de eerste heft 17de eeuw’, lezing *Serieuze Gesprekken* i.s.m. Martine Gosselink, Rijksmuseum, 5 september.

Léa Wegwitz

- [met Z. Allen] ‘The two make a pair: differentiated treatment of a pair of gilded stools displayed in the furniture gallery at the V&A’, Icon Gilding and Decorative Surface Group Conference *Conserving context: relating object treatment to collection and setting*, The Wallace Collection, Londen, 14 maart.

Birthe Weijkamp

- Gastcollege ‘Kleding als vorm van zelfdisplay’ in de collegereeks *Ways of Display*, VU, 12 november;
- Lunchlezing ‘Onder de mantel van de jas’ en Rijks ½ uurtje bij de opstelling ‘Jas aan!’, 22 november.

Tim Zeedijk

- [met Geert Jan Koot] ‘Het Nieuwe Rijksmuseum’, OBA Radio, 17 januari;
- [met Marjolijn Meynen] ‘Het Nieuwe Rijksmuseum’, roadshow Berkel-Enschot, 28 februari;
- ‘Het Nieuwe Rijksmuseum’, gastcollege UvA, 5 april;
- ‘Het Nieuwe Rijksmuseum’, *Opium Radio*, AVRO, 13 april;
- ‘Het Nieuwe Rijksmuseum’, *De Zevende dag*, BRT, 14 april;
- ‘Het Nieuwe Rijksmuseum’, Vrienden van het Mauritshuis, Den Haag, 14 mei;
- ‘Het Nieuwe Rijksmuseum’, Bijenkorf Goldcardmembers Amsterdam, 6 juni;
- ‘Het Nieuwe Rijksmuseum’, Vrienden van het Dordrechts

- Museum, 6 juni;
- 'Het Nieuwe Rijksmuseum', Philips International, 12 juni;
- 'Het Nieuwe Rijksmuseum', Vriendenavond Middeleeuwen, 13 juni;
- 'Het Nieuwe Rijksmuseum', AVRO Kunst & Cultuur, 17 juni;
- 'Het Nieuwe Rijksmuseum', gastcollege Utrecht University College, 19 september;
- 'Het Nieuwe Rijksmuseum', NRC Academie, 3 oktober;
- 'Het Nieuwe Rijksmuseum', ontvangst Stedelijke Musea voor Schone Kunsten Antwerpen, 24 oktober;
- 'Het Nieuwe Rijksmuseum', NS Spoor, 26 oktober;
- 'Het Nieuwe Rijksmuseum', Materia Amsterdam, 30 oktober;
- 'Het Nieuwe Rijksmuseum', STAP Event Schiphol, 5 november;
- 'Het Nieuwe Rijksmuseum', Philips, 13 november;
- 'Het Nieuwe Rijksmuseum', Kunstkring Doorn, 20 november;
- 'Het Nieuwe Rijksmuseum', ontvangst Nationalmuseum Stockholm, 22 november;
- 'Het Nieuwe Rijksmuseum', gastcollege Universiteit Utrecht, 25 november;
- 'Het Nieuwe Rijksmuseum', werkgroep UvA, 25 november.

Een schoolgroep bij de boekenkist van Hugo de Groot, de leerlingen nemen deel aan Jij & De Gouden Eeuw, een geschiedenisprogramma voor groepen 6-8 van de basisschool)

Foto Nadine Maas

EXTERNE ACTIVITEITEN VAN MEDEWERKERS

Mieke Albers

- Lid Restauratoren Nederland;
- Lid Nederlandse Vereniging voor Kostuum, Kant, Mode en Streekdracht;
- Lid adviesraad Textiel Commissie.nl.

Reinier Baarsen

- Lid Arts Panel, the National Trust, Engeland;
- Lid bestuur Stichting Museum van Loon;
- Lid bestuur Stichting Instandhouding Landgoed Prattenburg;
- Lid bestuur Stichting tot bevordering van de bestudering van de kunstnijverheid (tevens jury Mr. J.W. Frederiksprijs);
- Lid bestuur Stichting Hollands Porselein;
- Lid bestuur Daniel Marot Fonds;
- Lid Raad van Advies van de Stichting het Nederlandse Interieur;
- Lid adviesraad Stichting Nederlands Centrum voor Dendrochronologie, reviews editor van de *Newsletter* van de Furniture History Society (tot juli).

Hubert Baija

- Vaste gastdocent, UvA;
- Gastdocent Metropolia Universiteit, Helsinki, Finland;
- Workshopdocent, Campbell Center for Historic Preservation Studies, Mount Carroll, Illinois;
- Lid begeleidingscommissie restauratie trofeeënlijsten, Mauritshuis, Den Haag;
- Lid begeleidingscommissie restauratie vorstenportret, Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam.

Dirk-Jan Biemond

- Woordvoerder keuringscommissie zilver, PAN, Amsterdam;
- Lid keuringscommissie zilver, TEFAF, Maastricht;
- Lid commissie van voorwerpen van geschiedenis en kunst, Koninklijk Oudheidkundig Genootschap.

Jonathan Bikker

- Redactielid *Simiolus: Netherlands Quarterly for the History of Art*.

Mattie Boom

- Lid keuringscommissie fotografie TEFAF, Maastricht;
- Lid adviescommissie Nederlands Fotomuseum Rotterdam;
- Bestuurslid Stichting Scherptediepte Depth of Field, Universiteit Leiden;
- Lid keuringscommissie Twentieth Century Art, Frieze Art Fair, Londen.

Annemies Broekgaarden

- Voorzitter Penseeljury;
- Supervisor Children’s Museum Award;
- President Hands On! International;
- Lid Adviesraad NTR – Jeugd- en school-tv;
- Lid bestuur Fotodok.

Wendela Brouwer

- Voorzitter NRG (Nederlandse Registrars Groep van de Museumvereniging).

Nel ten Brug

- Lid werkgroep RDA (Resource Description and Access), Werkgroep Speciale Wetenschappelijke Bibliotheken.

Duncan Bull

- Lid wetenschappelijke adviesraad van het Nederlands Interuniversitair Kunstinstituut te Florence;
- Lid aankoopadviescommissie, Mondriaan Fonds, Amsterdam.

Jan van Campen

- Lid keuringscommissie Aziatische exportkunst, TEFAF, Maastricht;
- Lid keuringscommissie Aziatische kunst, PAN, Amsterdam;
- Lid redactie *Aziatische Kunst*.

Dionysia Christoforou

- Lid CLiP (Chain Line Pattern) – project van Rick Johnson over papieridentificatie;
- Associate editor van *IADA Journal* voor de sectie Materials & Equipment;
- Lid ICOM-UK (International Council of Museums);
- Lid ICON (Institute of Conservation);
- Lid IADA (International Association of Book and Paper Conservators);
- Lid RN (Restauratoren Nederland).

Taco Dibbits

- Lid Commissie Museale Verervingen vanaf 1933;
- Bestuurslid De Pont, Museum voor Hedendaagse Kunst, Tilburg;
- Bestuurslid Stichting Duivenvoorde;
- Lid Comité van Aanbeveling Young in Prison.

Femke Diercks

- Coördinator en gastspreker UvA voor het vak ‘Het Nieuwe Rijksmuseum. interieur en inrichting’, april–juni;
- Lid ‘Erfgoedbreed’, een netwerkplatform voor jonge professionals in de culturele sector.

Paul van Duin

- Adviseur The Getty Center en NWO voor het opstellen van een research-agenda voor Panel Paintings;
- Adviseur Getty Panel Paintings Initiative;
- Penningmeester ICOM-CC Fund;
- Lid keuringscommissie meubelen, TEFAF, Maastricht.

Menno Fitski

- Voorzitter Vereniging voor Japanse Kunst;
- Lid bestuur Hulsewé-Wazniewski Stichting;
- Lid redactie *Aziatische Kunst*;
- Lid bestuur Stichting Tikotin;
- Lid bestuur Stichting für Elise;
- Lid bestuur Stedenband Leiden–Oxford.

Isabelle Garachon

- Assistent-coördinator van de werkgroep ‘Ceramics and Glass’ van de ICOM-CC;
- Lid klankbordgroep van de opleiding Restauratiekunde keramiek, glas en steen van de UvA.

Gert van Gerven

- Penningmeester Stichting Ebenist;
- Lid organiserend comité van Stichting Ebenist voor symposium *Neostijlen in het interieur 1850–1900; Pierre Cuypers en tijdgenoten*, Rijksmuseum, 25 oktober.

Inge Giesbers

- Bestuurslid SIMIN (Sectie Informatieverzorging Musea in Nederland), Museumvereniging;
- Begeleiding studenten Hogeschool van Amsterdam, studierichting Mobile Interaction (ontwikkelen apps met Rijksmuseumcollectie), april–juni.

Erik van Ginkel

- Vice-voorzitter Museumvereniging en Stichting Museumkaart;
- Vice-voorzitter Prins Bernhard Cultuurfonds Zuid-Holland;
- Voorzitter Dance Works Rotterdam/André Gingras;
- Bestuurslid Stichting ArtAids, Barcelona/Amsterdam;
- Bestuurslid Fundaçion Han Nefkens, Barcelona;
- Bestuurslid Codart;
- Lid Raad van Toezicht Stichting Nieuwe Rosa Spier Huis;
- Lid Comité van Aanbeveling Stichting Operanetwerk.

Dave van Gompel

- Gastdocent UvA, opleiding Conservering & Restauratie.

Martine Gosselink

- Lid Raad van Toezicht Cultuur – Ondernemen;
- Lid Raad van Advies De Nieuwe Kerk;
- Lid inhoudelijke begeleidingscommissie ‘Het Grachtenhuis’;
- Lid werkgroep Atlas of Mutual Heritage;
- Lid AWAD, Atlantic World and the Dutch;
- Related expert Centrum voor Internationale Erfgoedactiviteiten;

- Lid Nationaal Historisch Museum Commissie van het KNHG;
- Lid bestuur KNHG;
- Lid werkgroep AGORA (VU en Rijksmuseum);
- Lid Atana, Besturen in de culturele sector;
- Lid werkgroep Historische Goudmijnen van Amsterdam;
- Lid programmaraad DutchCulture heritage desk;
- Jurylid Libris Geschiedenis Prijs 2013;
- Jurylid Je beste vondst – prijs voor onderzoek door vrijetijdshistorici, Koninklijke Bibliotheek.

Ludo van Halem

- Jurylid Kunstprijs 2014 Barlaeus Gymnasium;
- Jurylid Épospress Tekeningenprijs;
- Bestuurslid Stichting/Fondation Constant.

Gijs van der Ham

- Secretaris/penningmeester Stichting Onvergetelijk;
- Secretaris/penningmeester Stichting Historisch Onderzoek Vrouwenlevens;
- Lid van de Commissie voor het Munt- en Penningkabinet, Koninklijk Oudheidkundig Genootschap;
- Bestuurslid Stichting Charema, fonds voor geschiedenis en kunst.

Cécile van der Harten

- Docent GO opleidingen: fotocollectie beheren en toegankelijk maken; module dienstverleningen, documentatie en auteurs- en gebruiksrecht;
- Gastcollege: ‘Digitalisering: productie, opslag en duurzaamheid’ voor de opleiding Informatie- en bibliotheekwetenschap van de Universiteit Antwerpen.

Freek Heijbroek

- Lid redactie *De Boekenwereld*;
- Bestuurslid Stichting Pieter Haverkorn van Rijsewijk;
- Bestuurslid Stichting Museum Nieuwenkamp;
- Juryvoorzitter Stichting Menno Hertzbergerprijs;
- Lid Nonpareil.

Erik Hinterding

- Lid redactie *Kroniek van het Rembrandthuis*.

Carola Holz

- Lid Restauratoren Nederland.

Jan de Hond

- Redactielid *De Negentiende Eeuw*;
- Lid adviescommissie tentoonstelling Carthago, Rijksmuseum van Oudheden, Leiden.

Daniel Horst

- Lid Commissie Zeden en Gewoonten, Koninklijk Oudheidkundig Genootschap.

Henrike Hövelmann

- Lid Klankbordgroep RKD explore (nieuwe website van het RKD);
- Editor Iconclass.

Geertje Jacobs

- Projectlid Agora, samenwerking met VU en Beeld en Geluid;
- Projectlid SealincMedia, samenwerking met onder andere TU Delft, VU (CWI), UvA, KB, Europeana, Beeld en Geluid (onderdeel van COMMIT);
- Lid werkgroep Gebruikerswensen binnen het Netwerk Digitaal Erfgoed van OCW.

Cathy Jager

- Lid programmacommissie NWO/Catch.

Elsje Janssen

- Coördinator Textile Working Group van het ICOM-Committee for Conservation;
- Lid Wetenschappelijke Raad ModeMuseum, Provincie Antwerpen;
- Lid Raad voor de Bescherming van het Roerend Cultureel Erfgoed van Uitzonderlijk Belang (Topstukkenraad), ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel;
- Bestuurslid Kunsthistorisch Instituut (KHI), Antwerpen;
- Selectie Belgische kunstenaars voor *International Triennial of Tapestry*, Central Museum of Textiles, Lodz (Polen);
- Lid klankbordgroep Opleiding Conservering en Restauratie van cultureel erfgoed,

afdeling Textiel, UvA;

- Jurylid examencommissie afdeling Tapisserie, Académie des Beaux-Arts, Brussel;
- Voorzitter Toezichtcommissie Erfgoedfonds, Koning Boudewijnstichting, Brussel;
- Lid begeleidingscommissie project ‘Zorg voor kerkelijk textiel’, Huis voor de Kunsten Limburg, Roermond.

Lizzy Jongma

- Vertegenwoordiger Rijksmuseum Europeana Network;
- Lid stuurgroep Digitale Collecties Nederland (Beeld en Geluid);
- Projectlid SealincMedia, samenwerking met onder andere TU Delft, VU (CWI), UvA, KB, Europeana, Beeld en Geluid (onderdeel van COMMIT);
- Begeleiding studenten Hogeschool van Amsterdam, studierichting Mobile Interaction (ontwikkelen apps met Rijksmuseumcollectie), april–juni.

Martin Jürgens

- Docent workshop *Moderne Prints: Identifizierung und Konservierung von Digitaldrucken*, Studiengang Konservierung und Restaurierung, Akademie der bildenden Künste, Wenen, 25–27 september;
- Lid wetenschappelijke raad voor het congres *CO-MA (Collection-Management): Safeguarding Image Collections*, Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium, Brussel, 31 oktober;
- Lid externe adviesraad voor het opnieuw opstellen van de website *daguerreobase.org*;
- Lid Restauratoren Nederland;
- Lid ICOM-CC;
- Lid American Institute for Conservation.

Geert-Jan Koot

- Lid bestuur internationaal consortium van kunsthistorische bibliotheken, Artlibraries.net;
- Voorzitter bibliotheekcommissie Koninklijk Oudheidkundig Genootschap;
- Lid bestuur consortium Amsterdamse bibliotheken, AdamNet, en voorzitter marketingwerkgroep AdamNet, lid werkgroep Digitale Bibliotheek Amsterdam;
- Voorzitter Werkgroep Speciale Wetenschappelijke Bibliotheken (WSWB), Nederlandse Vereniging van Bibliotheecarissen (NVB);
- Lid van de klankbordwerkgroep Art and Architecture Thesaurus (AAT).

Robert van Langh

- Organisator internationaal symposium *Technart 2013: Analytical Spectroscopy in Art and Archaeology*, Rijksmuseum, 23–27 september;
- Organisator internationaal symposium *Painting Techniques, History, Materials and Studio Practice*, Rijksmuseum, 18–20 september;
- Lid Nederlandse onderzoekersraad Cultureel Erfgoed;
- Projectleider samenwerkingsproject met het Turks Presidentieel Paleis, waarbij het Rijksmuseum 43 schilderijen en lijsten uit de collectie van het Turks Presidentieel Paleis zal restaureren;
- Jurylid Migelien Gerritzen Masterscriptieprijs 2013;
- Gastdocent VU Faculteit Aardwetenschappen, Rijksmuseum, 16 april;
- Lid scientific committee *Interim Meeting of the ICOM Metal Working Group* (Metal2013), Edinburgh, 16–20 september;
- Lid scientific committee *11th International Conference on Non-Destructive Investigations and Microanalysis for the Diagnostics and Conservation of Cultural and Environmental Heritage* (ART14), Madrid, 11–13 juni 2014;
- Lid scientific committee *6th International conference on Synchrotron Radiation in Art and Archaeology* (SR2A-2014), Parijs, 9–12 september 2014;
- Afgevaardigde namens Nederland in de council van ICCROM (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property);
- Lid editorial board Springer voor een nieuwe serie boeken over Conservation Science.

Huigen Leeflang

- Lid bestuur Werkgroep Zeventiende Eeuw;
- Lid programmacommissie Codart;
- Lid adviescommissie tentoonstelling Jacob Cornelisz van Oostsanen, Stedelijk Museum Alkmaar en Amsterdam Museum;
- Lid Maatschappij der Nederlandse Letterkunde;
- Lid bestuur Brisk Recorder Quartet Amsterdam.

Idelette van Leeuwen

- Lid adviescommissie aankoop van een master tekening door Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam;
- Lid organiserend comité: IADA International Symposium *If only I had known – looking back, moving forward*, 14–16 mei 2014, KNAW, Amsterdam;
- Lid organiserend comité: *The sixth symposium of the ICOM-CC Working Group Art Technological Source Research*, Rijksmuseum, 16–17 juni 2014.

Suzan Meijer

- Lid Restauratoren Nederland;
- Lid ICOM Nederland;
- Assistant Coordinator Working group on Textiles, ICOM-C.

Bianca M. du Mortier

- Redactielid *Costume: the Journal of the Costume Society*;
- Deelnemer *Modemuze*, digitaal platform voor mode & kostuum in Nederland;
- Lid ICOM-CC.

Shailoh Philips

- PhD *Looking, exploring, making: new media interfaces for creative engagement with visual arts* (Lifelong Kindergarten, Media Lab MIT/University of Amsterdam);
- Research Project *Augmenting Masterpieces*, Rijksmuseum i.s.m. CIRCA (Creative Industries Research Centre Amsterdam), ASCA (Institute for Cultural Analysis); met Johanna Barnbeck (embedded researcher) en Jan Hein Hoogstad (ass. prof. Amsterdam School of Cultural Analysis);
- Data Drive Research Seminars, Universiteit van Amsterdam;
- Media Technology Forum, Universiteit Leiden;
- Jongerententoonstelling *Waanzien*, MOTI, Breda, september 2013–december 2014.

Wim Pijbes

- Voorzitter Raad van Toezicht Droog Design;
- Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Amstel 218 (Collectie Six);
- Lid Raad van Commissarissen Broadview Holding;
- Lid Steering Committee van Organizers of International Exhibitions (BIZOT-group);
- Bestuurslid Vereniging Rembrandt;
- Bestuurslid Caldic Museum;
- Bestuurslid Amsterdam Light Festival;
- Voorzitter jury Sacha Tanja Penning;
- Directeur Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen;
- Lid Showcase Selectiecommissie TEFAF;
- Lid keuringscommissie PAN Kunst en Antiekbeurs;
- Lid Raad van Advies Koninklijk Oudheidkundig Genootschap;
- Lid Raad van Advies Nieuwe Kerk;
- Lid Raad van Advies World Press Photo;
- Lid International Advisory board Palazzo Strozzi, Florence;
- Lid Comité van Aanbeveling Art Rotterdam;
- Lid Comité van Aanbeveling Behoud Jan Steen;
- Lid Comité van Aanbeveling Cultureel Studentencentrum Usva, Groningen;
- Lid Comité van Aanbeveling Foodprint, Den Haag;
- Lid Comité van Aanbeveling Governance Code Cultuur;
- Lid Comité van Aanbeveling Stichting Matthäus Amsterdam;
- Lid Comité van Aanbeveling 100 jaar Nederland en de Eerste Wereldoorlog;
- Lid Comité van Aanbeveling New Holland Foundation;
- Lid Comité van Aanbeveling Noord-Nederlands Trein & Tram Museum;
- Lid Comité van Aanbeveling Oktobermaand Kindermaand;
- Lid Comité van Aanbeveling Panorama Mesdag;
- Lid Comité van Aanbeveling Rosa Spier huis;
- Lid Comité van Aanbeveling Schutterij van Amsterdam;
- Lid Comité van Aanbeveling Stroom Den Haag;
- Lid Support Committee 400 years (betrekkingen Nederland–Zweden).

Jenny Reynaerts

- Bestuurslid Stichting Schone kunsten rond 1900/Lambertus Zijlfonds;
- Bestuurslid Werkgroep De Negentiende Eeuw;
- Lid adviescommissie Kunst, Prins Bernhard Cultuurfonds;
- Bestuurslid ESNA (European Society of Nineteenth-Century Art), werkgroep van de sectie Moderne Kunst van de Landelijke Onderzoekschool Kunstgeschiedenis;
- Webmaster ESNA (European Society of Nineteenth Century Art);

- Mede-organisator congres *Keerpunt 1813*, Werkgroep De Negentiende Eeuw, Amsterdam, 13 december 2013;
- Mede-organisator en sessievoorzitter congres *Uneasy Alliances. Boundaries and Bargains in 19th Century Art*, ESNA, Amsterdam, 22 en 23 mei 2013.

Pieter Roelofs

- Jurylid Jan van Gelderprijs, Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici;
- Lid adviescommissie Cultuurprijzen (Karel de Grote Oeuvreprijs / Cultuur Stimuleringsprijs Stad Nijmegen), Nijmegen;
- Lid klankbordgroep De Valkhof Tafel, Museum Het Valkhof, Nijmegen;
- Adviseur Stichting gebroeders Van Limburg;
- [met Frans Grijzenhout] Begeleiding twee masterscripties kunstgeschiedenis, UvA;
- Programmacommissie ‘The New Rijksmuseum and the RKD: Presenting and Researching Seventeenth-Century Dutch Art and History’, Amsterdam Maastricht Summer University.

Hans Rooseboom

- Redacteur *Depth of Field*.

Marcel de Rooy

- lid Quality Assurance Team voor Koha 3.12, 3.14 en 3.16.

Robert-Jan te Rijdt

- Conservator Atlas van Amsterdam van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap;
- Redactielid *Delineavit et Sculpsit. Tijdschrift voor Nederlandse prent- en tekenkunst tot omstreeks 1850*;
- Lid Kuratorium van de Stiftung B.C. Koekkoek-Haus, Kleef;
- Bestuurslid Stichting Cornelis Bakker Collectie, Amsterdam;
- Lid comité van voorbereiding tentoonstelling Aart Schouman (1710–1792), Dordrechts Museum, Dordrecht, en Rijksmuseum Twenthe, Enschede, ca. 2015.

Marijn Schapelhouman

- Bestuurslid Museum In ’t Houten Huis, Museum voor het Schermereiland, De Rijk;
- Lid Maatschappij der Nederlandse Letterkunde;
- Lid interne begeleidingscommissie Agora project Federaal wetenschapsbeleid *The drawings in the Royal Library of Belgium: identification and valorisation through the Web*, Koninklijke Bibliotheek van België, Brussel;
- Lid examencommissie Opleiding Conservering en Restauratie van Cultureel Erfgoed, UvA.

Frits Scholten

- Lid verkeningscommissie Kunstgeschiedenis in opdracht van de KNAW;
- Lid redactie *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek*;
- Lid redactie *Wallraf-Richartz-Jahrbuch*;
- Lid redactie *Kunstschrift*;
- Lid redactie *Studies in Netherlandish Art and Cultural History*;
- Lid advisory board *The Sculpture Journal*;
- Lid French Bronze Study Group;
- Lid (ex officio) bestuur Museum voor Religieuze Kunst, Uden;
- Voorzitter Stichting Nederlandse Kunsthistorische Publikatiën;
- Lid Comité van Aanbeveling Stichting tot Instandhouding en Behoud Needse Beelden;
- Lid Comité van Aanbeveling standbeeld voor Leo Gestel, Woerden (Kunstkring Woerden);
- Lid curatorium Bijzonder hoogleraar Moderne beeldhouwkunst vanwege de Stichting Sculptuur Instituut, Universiteit Leiden;
- Adviseur bij de restauratie van het tuinpaviljoen en de poort van het Rubenshuis, Antwerpen.

Eveline Sint Nicolaas

- Lid Schutterijcommissie van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap;
- Secretaris van de Justus Lipsius Prijs.

Anna Ślącza

- Lid redactie *Aziatische Kunst*;
- Bestuurslid van de Vereniging Vrienden van het Instituut Kern (VVIK), Leiden.

Saskia Smulders-de Jong

- Bestuurslid Stichting Ebenist;
- Lid organiserend comité van Stichting Ebenist voor symposium *Neostijlen in het interieur 1850–1900; Pierre Cuypers en tijdgenoten*, Rijksmuseum, 25 oktober.

William A. Southworth

- Lid bestuur onderzoeksproject Corpus des Inscriptions du Campà van het École Française d'Extrême-Orient, Parijs en Jakarta;
- Lid redactie *Aziatische Kunst*.

Harm Stevens

- Lid raad van specialisten, Hermitage Amsterdam.

Gwen Tauber

- Adviseur restauratie Trippenhuys;
- Lid Commissie Educatie Restauratoren Nederland;
- Lid Commissie Toelating Restauratoren Nederland;
- Docent UVA, Conservering en Restauratie, *Brealey Seminar on Retouching: Philosophies, Aesthetics and Perception*.

Jane Turner

- Redacteur *Master Drawings*;
- Freelance onderzoeker in opdracht van het Victoria and Albert Museum, Londen (bestaande catalogus van Nederlandse tekeningen);
- Lid Prentkring;
- Lid Onderzoekschool Kunstgeschiedenis: Research Committee.

Els Verhaak

- Bestuurslid Stichting Vrienden van Schuilkerk De Hoop / concertprogrammeur 'Kamer muziek in De Hoop'.

Jeroen van der Vliet

- Bestuurslid Nederlandse Vereniging voor Zeegeschiedenis;
- Bestuurslid Glavimans Stichting;
- Redacteur *Scheepshistorie*;
- Lid onderzoeksprogramma 'Dutch Atlantic Connections, 1680–1795', KITLV/ Universiteit Leiden/UvA.

Gregor J.M. Weber

- Redactielid *Simiolus: Netherlands Quarterly for the History of Art*;
- Honorarprofessor Universitat Bamberg, excursie *Het Nieuwe Rijksmuseum*, 26–29 augustus.

Tim Zeedijk

- Secretaris Stichting Nederlandse Kunsthistorische Publikatien.

Mariska van Zelst-de Wit

- Lid werkgroep LAMO van de Museumvereniging.

Een schoolgroep verbeeldt de overwintering op Nova Zembla, de leerlingen nemen deel aan Jij & De Gouden Eeuw, een geschiedenisprogramma voor groepen 6–8 van de basisschool

Foto Nadine Maas

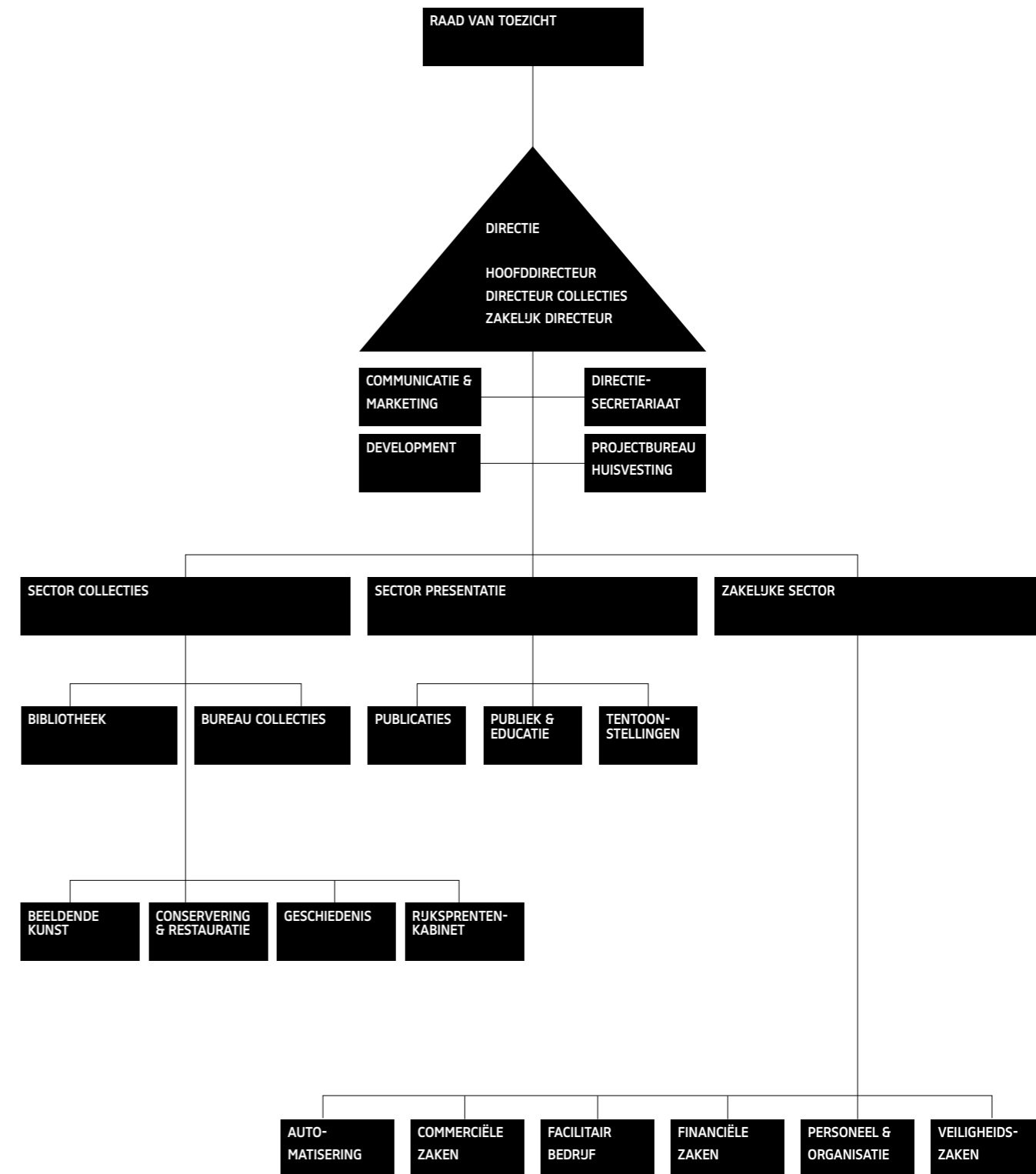

De eerste bezoekers van het vernieuwde Rijksmuseum op 13 april 2013

Foto Menno Jorgen

ORGANOGRAM

PERSONEEL (OP 31 DECEMBER 2013)

DIRECTIE EN STAFDELINGEN

DIRECTIE

Dhr. T.D.W. Dibbits directeur collecties
Dhr. W.M.J. Pijbes algemeen directeur
Dhr. K.E. van Ginkel zakelijk directeur

DIRECTIESECRETARIAAT

Mw. M.P. van de Wiel directiesecretaris
Mw. J. Brom-Rijnhout directiesecretaresse
Mw. C.L. Goedhart directiesecretaresse
Mw. A.H. Coerdt medewerker archief
Dhr. T.J.M. Kool medewerker archief
Mw. I. Peterse medewerker archief

COMMUNICATIE & MARKETING

Mw. M.S. Meynen hoofd communicatie & marketing
Mw. J.M.C.J.H. Bleekemolen afdelingsassistent communicatie & marketing
Mw. G.R. Volkers marketing manager
Mw. A. Smeets medewerker marketing & sales
Mw. M.P. Zekveld assistent marketing & sales
Mw. E. Kamphuis senior medewerker pers & publiciteit
Dhr. A.H.B. de Munnick senior medewerker pers & publiciteit
Dhr. M.P. Colly medewerker pers & publiciteit
Mw. J.J. Schneider medewerker pers & publiciteit
Mw. C.L. van den Berg-Denekamp eventmanager
Mw. F.A. Das eventmanager
Mw. G.E.G.F. Laudij eventmanager
Mw. M.M. Mariee eventmanager
Mw. A.A.M. Smits eventmanager
Mw. A.A.N. van der Chijs coördinator evenementen & ontvangsten
Mw. T.S. Heintjes gastvrouw/-heer
Dhr. H.W. Hermanns gastvrouw/-heer
Mw. E.M.H. Kuijer gastvrouw/-heer
Mw. E.J.H. Voorpijl gastvrouw/-heer

DEVELOPMENT

Mw. H.S.C. Crebolder hoofd development
Mw. L.F. van Acker-de Jonge afdelingsassistent development
Mw. C. Sloof secretaresse
Mw. E. Kalis accountmanager Rijksmuseum Fonds
Mw. M. Le Coultre accountmanager Rijksmuseum Fonds
Mw. F.F.J. Hijmans accountmanager sponsoring
Mw. M.H.A. van Oranje adviseur vrienden van het Rijksmuseum
Mw. S.J. Drabbe medewerker vrienden
Mw. H.M.C. Beynen deskresearchmedewerker
Mw. A.C. Luten medewerker vriendenteam
Mw. F.J.C. Ouwerkerk medewerker vriendenteam
Mw. J.I. Nikolic medewerker vriendenteam
Mw. I.M. Severijnen medewerker vriendenteam

PROJECTBUREAU HUISVESTING

Mw. H.S. Schrawangen projectcoördinator
Dhr. I. Santhagens projectleider museale inrichting

SECTOR COLLECTIES

BIBLIOTHEEK

Dhr. G.J.M. Koot hoofd bibliotheek
Mw. C.M. ten Brug coördinator bibliotheek
Dhr. M. de Rooy applicatiebeheerder bibliotheek
Mw. H.M.A. de Bruijn medewerker bibliotheek
Mw. M.P.M. Falke medewerker bibliotheek
Dhr. A.C.A. Knots medewerker bibliotheek
Dhr. G.E. Peters medewerker bibliotheek
Mw. M.E.C. Pfundt medewerker bibliotheek
Dhr. A.P.M. Schellekens medewerker bibliotheek

Studiezaal

Mw. M. Stijkel coördinator studiezaal
Dhr. L.P.J.C. Vosters assistent coördinator studiezaal
Dhr. J.H.M. Bersee medewerker studiezaal bibliotheek
Mw. J.P. Breidel medewerker studiezaal bibliotheek
Dhr. J. Durrfeld medewerker studiezaal bibliotheek
Dhr. M.J. Rozestraten medewerker studiezaal bibliotheek
Dhr. J.R. Schindler medewerker studiezaal bibliotheek

BUREAU COLLECTIES

Mw. C. Jager hoofd bureau collecties
Mw. M.J. van Zelst-de Wit collectiesecretaris
Mw. H. Kuijper projectmedewerker museale verwervingen
Mw. M.J.J.M. van Erp projectmedewerker museale verwervingen
Mw. M. Lagerweij projectmedewerker museale verwervingen
Dhr. D.T. Bos projectmedewerker museale verwervingen

Collectieinformatie

Mw. G.W. Jacobs hoofd subafdeling collectieinformatie
Mw. E.M.G. Jongsma databeheerder
Dhr. R.E. Blekman informatiespecialist
Mw. S. van Gelderen informatiespecialist
Mw. I. Giesbers informatiespecialist
Dhr. B. Nederveen informatiespecialist
Mw. C.H. Wittop Koning informatiespecialist
Mw. T.M. Bos medewerker catalogiseren
Mw. E. Doornbusch medewerker catalogiseren
Mw. R. van der Houwen projectmedewerker catalogiseren
Mw. S. Plukker projectcoördinator

Prentenkabinet Online

Mw. H.M.K. Hövelmann projectleider PK Online
Dhr. R.T.G. Loontjes projectmedewerker catalogiseren
Mw. H. van Dijk projectmedewerker catalogiseren
Mw. J.G.H. Zelen projectmedewerker catalogiseren
Mw. M. van der Mullen projectmedewerker catalogiseren
Mw. L.A. van Berkel projectmedewerker catalogiseren
Mw. M.B.R. de Vries projectmedewerker catalogiseren
Dhr. R. Schouten beeldbewerker
Dhr. H.M.A. van Beek scanoperator/reproductiefotograaf
Dhr. D. Hogers scanoperator/reproductiefotograaf
Mw. C. Thorig medewerker beheer & behoud

Beeld

Mw. C.V.M. van der Harten hoofd subafdeling beeld
Mw. I. Labeur accountmanager
Mw. A.L. van Lingen accountmanager
Dhr. M.J. den Engelsman fotograaf
Dhr. H.J. Klein Gotink fotograaf
Dhr. F.P.H. Pegt fotograaf
Mw. S. Rebers fotograaf
Mw. C.M. van Wijk fotograaf
Mw. T.C. Greven projectmedewerker

Beheer & Behoud

Dhr. W.A.P. Hoeben hoofd subafdeling beheer & behoud
Dhr. D. Bakker medewerker beheer & behoud
Mw. G. de Beer medewerker beheer & behoud
Mw. O. van der Kooi medewerker beheer & behoud
Dhr. E. Kriger medewerker beheer & behoud
Dhr. B. da Silva Curriel medewerker beheer & behoud
Dhr. G. Smit medewerker beheer & behoud
Mw. M.B.W. van Vugt medewerker beheer & behoud
Dhr. R. Zwart medewerker beheer & behoud
Dhr. D. Kemper depotbeheerder
Dhr. I.P. Rijkers depotbeheerder

Registrars Office

Mw. W. Brouwer hoofd subafdeling registrars office
Mw. W.E.P. Hooites registrar
Mw. C.J. Meffert-van Weele registrar
Mw. J.A.C. Martens registrar
Mw. A.S. Swart registrar
Mw. A.P. Tiersma-Noordermeer registrar

BEELDENDE KUNST

Dhr. G.J.M. Weber hoofd beeldende kunst
Mw. S.L. Pastoor secretaresse
Mw. J.A.H. Reijnaerts senior conservator
Dhr. J. van Campen conservator Aziatische kunst
Dhr. M. Fitski conservator Aziatische kunst
Mw. A.A. Slaczka conservator Aziatische kunst
Dhr. C.L. Wang conservator Chinese kunst
Dhr. W.A. Southworth conservator Zuidoost Aziatische kunst
Dhr. F.T. Scholten senior conservator beeldhouwkunst
Dhr. D.P.J. Biemond conservator edele en onedele metalen
Mw. B.M.A.M. du Mortier conservator kostuum
Dhr. R.J. Baarsen senior conservator meubelen
Mw. F.M. Diercks junior conservator meubelen
Dhr. D.R. Bull senior conservator buitenlandse schilderkunst
Dhr. P.J.A. Roelofs conservator schilderkunst 17de eeuw
Dhr. M. Ubl junior conservator vroege nederlandse schilderkunst
Dhr. L.E. van Halem conservator 20ste-eeuwse kunst
Dhr. J. Bikker conservator onderzoek
Mw. E.M.H. Janssen conservator textiel
Mw. M. Geenevasen projectmedewerker catalogiseren
Mw. J.M. Klootwijk conservator i.o.
Mw. R. Staats conservator i.o.
Mw. B. Weijkamp conservator i.o.

GESCHIEDENIS

Mw. M. Gosselink hoofd geschiedenis
Dhr. D.R. Horst wetenschappelijk medewerker
Dhr. G. van der Ham senior conservator
Dhr. S.J.J. van der Vliet conservator maritieme collecties
Mw. E. Sint Nicolaas conservator militaria, varia 18de eeuw
Dhr. J.G.A. de Hond conservator scheepswrakvondsten/nova zembla, varia 19de eeuw
Dhr. H. Stevens conservator varia & textiel 20ste eeuw
Mw. M.A. Holtrop junior conservator

RUKSPRENTENKABINET

Mw. J.V. Shoaf Turner hoofd prentenkabinet
Dhr. M. Schapelhouman senior conservator tekenkunst 16de en 17de eeuw
Dhr. R.J.A. te Rijdt conservator tekenkunst 18de en 19de eeuw
Dhr. J.F. Heijbroek conservator prentkunst
Dhr. E.B.M. Hinterding conservator
Dhr. H. Leeflang conservator prentkunst 16de en 17de eeuw
Mw. M.M. Boom conservator fotografie
Dhr. H.T. Rooseboom conservator fotografie
Mw. J.D. de Raad conservator prentkunst en tekenkunst 20ste eeuw
Mw. P.L.M. Verhaak junior conservator
Mw. M.B. Jansen junior conservator Japanse prenten
Mw. H.D. Haest projectmedewerker

Mw. R.A. Bosma onderzoeker
Mw. F.J. van Reij onderzoeker
Dhr. G. Verhaar onderzoeker

CONSERVERING & RESTAURATIE

Dhr. R.J.C.H.M. van Langh hoofd conservering & restauratie
Mw. A. Zwart secretaresse
Mw. J.M. van Iperen technisch analist
Dhr. A.C.J. Stijman wetenschappelijk medewerker

Restauratieatelier schilderijen

Dhr. A. Wallert natuurwetenschappelijk onderzoeker
Dhr. H. Baija senior restaurator
Dhr. M.A.A.M. van de Laar senior restaurator
Dhr. W. de Ridder senior restaurator
Mw. G.M. Tauber senior restaurator
Mw. A.A. Krekeler restaurator
Mw. B.M. Schoonhoven restaurator
Mw. E.M.E. Smeenk-Metz restaurator
Mw. I.E. Verslype restaurator
Mw. L. Akerlund junior restaurator
Mw. L. Homer junior restaurator
Dhr. O.Y. Karuvits junior restaurator
Mw. L.G. Vos junior restaurator
Mw. K. Wadewitz junior restaurator
Mw. L.E. Wegwitz junior restaurator
Mw. N.E. Woltman junior restaurator

Restauratieatelier papier

Mw. I.M. van Leeuwen hoofd subafdeling restauratieatelier papier
Mw. D. Christoforou restaurator
Dhr. M.C. Jurgens restaurator
Mw. L.L.F. Sauvage junior restaurator
Mw. F. Coevert medewerker restauratie
Dhr. A. Vries medewerker restauratie
Dhr. H.W. de Vries medewerker restauratie

Restauratieatelier textiel

Mw. S.L. Meijer hoofd subafdeling restauratieatelier textiel
Mw. M.T.W. Albers senior restaurator
Mw. C. Holz restaurator

Restauratieatelier meubelen

Dhr. P.H.J.C. van Duin hoofd subafdeling restauratieatelier meubelen
Dhr. I.L. Breebaart senior restaurator
Mw. S. Smulders-de Jong junior restaurator
Mw. J.J. Mulder technisch analist

Restauratieatelier ceramiek en glas

Mw. I.R. Parthesius-Garachon hoofd subafdeling restauratieatelier ceramiek en glas
Mw. M.C.M. van Schinkel senior restaurator
Mw. B. Lamain restaurator

Restauratieatelier metalen

Mw. S.J. Creange restaurator metalen
Mw. J.W. van Bennekom restaurator
Mw. E.E. van Duijn restaurator
Dhr. A.R.J. Pappot promovendus

SECTOR PRESENTATIE

TENTOONSTELLINGEN

Dhr. T. Zeedijk hoofd tentoonstellingen
Mw. M.E. Janknegt 1ste secretariaatsmedewerker

Tentoonstellingsprojecten

Mw. S. van Elst projectcoördinator tentoonstellingen
Mw. E. Hermans projectcoördinator tentoonstellingen
Mw. D.V. Riabokon-Muller projectcoördinator tentoonstellingen

Inrichtingsprojecten

Dhr. J.T.M. Muller assistent inrichtingsprojecten
Mw. W.R.M. Peters medewerker vaste collectie

PUBLICATIES

Dhr. P.H.M. Pronk uitgever
Mw. M. de Jong redacteur
Mw. M.M. Soethout redacteur
Mw. E. Slob coördinator extern beeld
Dhr. P.J.G.M. Gorgels webeditor
Mw. R. Aarnoudse assistent webeditor
Dhr. M.J. Omtzigt assistent webeditor

PUBLIEK & EDUCATIE

Mw. H.J. Broekgaarden hoofd educatie
Mw. E. Kutluer secretaresse
Mw. P.A.M. Kintz medewerker educatie
Mw. R. Meijer medewerker educatie
Mw. I.E. Willemsen medewerker educatie
Mw. B.G. ten Hoopen medewerker onderwijs
Mw. L.J. Sparks medewerker onderwijs
Mw. T.W. Spronk medewerker onderwijs
Mw. F.A.M. Jorna junior medewerker onderwijs
Mw. A. Tazelaar producent teekenschool
Mw. I.A. de Bruijne coördinator beeldend atelier Teekenschool
Mw. R.E. Phillips coördinator multimedia atelier Teekenschool
Mw. E.B. Bijvoets coördinator begeleidende programma's
Mw. S.I.F. Mooren assistent-coördinator begeleide programma's
Mw. S.C. Tielrooij coördinator Rijksmuseumbus

ZAKELIJKE SECTOR

PERSONEEL & ORGANISATIE

Dhr. G. Hoek hoofd personeel & organisatie
Mw. S.D. Molendijk-Verbeek secretaris or
Dhr. F.J. Bouius arbocoördinator
Mw. C.M. Jansen Venneboer personeelsadviseur
Mw. J.D.M. Wellink personeelsadviseur
Dhr. B.H. Schindeler junior personeelsadviseur
Mw. M.C.J. Bayoumi-van Eck hoofd subafdeling personeels- en salarisadministratie
Dhr. H.P. Boot adviseur personeels- en salarisadministratie
Dhr. P. Willemsen salarisadministrateur
Mw. A.T. Miedema medewerker personeelsadministratie
Mw. E. Hukova medewerker personeelsadministratie

FINANCIËLE ZAKEN

Dhr. E.J.M. van Rooij controller
Mw. M.A. de Vries hoofd financiële administratie
Mw. J.J.A. Plomp-Agterberg stafmedewerker financiële zaken
Dhr. B. Caruso senior medewerker financiële administratie
Mw. J.H. van Frederikslust senior medewerker financiële administratie
Dhr. J.V. Groot senior medewerker financiële administratie
Dhr. M.T.F. de Scheemaker senior medewerker financiële administratie
Mw. Y.V. Courtar medewerker financiële administratie
Dhr. M. Meester medewerker financiële administratie
Mw. S. Nuguse medewerker financiële administratie

Mw. I.J. Theunissen-van de Streek medewerker financiële administratie
Dhr. S. Soudagar medewerker financiële administratie

Aanbesteding & inkoop

Mw. E.M.L. Faucon hoofd aanbesteding en inkoop
Mw. M.H.M.S. Erkens assistent inkoop
Mw. F.M.D. Smit assistent inkoop

AUTOMATISERING

Dhr. R. Hendriks hoofd ict
Dhr. D.G.L. Janson netwerkbeheerder
Dhr. P. van Kooten netwerkbeheerder
Dhr. F.A.M. van 't Hoff systeembeheerder/applicatieprogrammeur
Mw. H.W. Geerdink applicatiebeheerder
Dhr. S.F. Tjan applicatiebeheerder
Dhr. R. Lagerwaard intranetontwikkelaar share point specialist

COMMERCIEËLE ZAKEN

Mw. P.C. Hofman hoofd commerciële zaken
Dhr. H.U.M. Stiller medewerker commerciële zaken
Mw. M.E.T. de Roo-van Berckel stafmedewerker productontwikkeling
Mw. V.A.R. Wanrooij stafmedewerker productontwikkeling
Dhr. M.A.G. Bakker coördinator inkoop & logistiek
Mw. P.H. Ipenburg administratief logistiek medewerker

FACILITAIR BEDRUF

Mw. C.R.M.C. Keeman facilitair manager
Dhr. B.O. Huininga medewerker groenvoorziening

Backoffice

Dhr. C.G.M. Langemeijer manager backoffice
Dhr. H.J. Hilhorst magazijnbeheerder
Dhr. W.B.J. Taal magazijnbeheerder
Dhr. A. Toumi magazijnmedewerker
Mw. Y. Bijvoet coördinator servicedesk
Mw. D. Roosendaal servicedeskmedewerker
Dhr. J. van Kempen medewerker helpdesk
Dhr. M.J. Sinester medewerker helpdesk
Mw. R. van Leth-Elemia cateringmedewerker
Dhr. P.L.A. Buffing bode/medewerker postkamer
Dhr. F.A.L. Reijnders bode/medewerker postkamer
Dhr. F.G. Wessels bode/medewerker postkamer
Mw. C.M. van Luit-Heijne telefonist/receptionist
Mw. H.L. Smit-van Hemert telefonist/receptionist
Mw. M. See telefonist/receptionist
Dhr. E. Hilverda huismeester
Dhr. J. van Nierop huismeester

Operationele Dienstverlening

Mw. A. van der Leest manager frontoffice
Mw. M. Mendez Guedez floormanagement
Mw. C.J. Oudewaal floormanagement
Dhr. N. Post floormanagement
Mw. M.H.M. van der Venne floormanagement

Publieksmedewerkers

Mw. C.A.D. Apers, Mw. C.S. Bakker, Mw. N.D. Belle, Mw. C. Bersabal, Mw. M.S.F. Bettenhausen, Mw. H. Boonstra, Dhr. M.E. Borghgraef, Mw. N.H.M. Cammaert, Dhr. P. den Dekker, Mw. H.C. Duyker, Mw. I. Elosua Ramirez, Mw. M. van Gulpen, Mw. S. Hamdaoui, Mw. M.M.L. Hegeman, Dhr. J.T.C. Jordans, Mw. L. Ketelaars, Dhr. T. Kik, Mw. J.B. Kleverlaan, Mw. M. Kramer, Mw. N.G. Kuik, Dhr. A.J. Langelaar, Dhr. L. Leenders, Mw. M. van Liere, Mw. Y.J.M. Limburg-van Vliet, Mw. S. Lloveras Lorenzo, Dhr. A.M. Lopez Adrados, Mw. O. van Meer-de Bruin, Dhr. J. Mensink, Mw. R.R.Y. van der Maat, Mw. Z. E. Meijer, Mw. M.H. Nuij, Dhr. C. Nijmeijer, Mw. E. Onrust, Mw. J. van Oosterwijk, Dhr. J. Padt, Mw. M. Peters, Dhr. M.N. Peters, Dhr. A.B. Petrov, Dhr. C. Ploeger, Dhr. I.S. Post, Dhr. A. Ramjibhai, Mw. D. Revelman, Mw. J.G.P. Sanders, Mw. J.J. van der Schaaf, Mw. S. Scholten, Mw. I.M. Scholtes, Mw. N.J. Slingerland, Mw. F.H. Sluyterman van Loo, Dhr. N.G. Smit, Mw. L.T. Smit-Doornbos, Mw. E.J. Smit-Spekkers, Mw. C.A.M. Sombroek, Mw. C.T.E. van Spaendonck, Mw. R. van Strien, Dhr. E.G. Teleguario Queche, Mw. L.M. Tromp, Mw. M.G.A. Ubachs, Mw. A.M.G. Valdor, Dhr. I. Vermeulen, Dhr. C.C. Volkers, Mw. E.A. van der Voort Maarschalk, Dhr. M.A. de Vos Burchart, Dhr. W.L. van Wijk, Mw. M.H. Wijn-

van der Leest, Mw. A.J.W. van de Wolfshaar, Dhr. S. Yazdanpanah Ardekani, Mw. J. Yu, Mw. H. Zic, Mw. H. Zouraa, Mw. Z. Zsiros

Kassiers

Mw. H.H. Cosar-Swart, Mw. S. Daher, Mw. W. Oosterbroek

Medewerkers informatiebalie

Mw. W.P.C. Bellaar Spruyt, Mw. M.C. Broekema, Mw. K. Popovic, Mw. C. Silveira de Sousa Oliveira

Medewerkers verkoop

Mw. D. Ocelli eerste medewerker verkoop

Dhr. P.J.J. Wessels eerste medewerker verkoop

Mw. L. Ayal tweede medewerker verkoop

Mw. W.B. Day tweede medewerker verkoop

Dhr. I.S. Schutz tweede medewerker verkoop

Mw. M.G.M. Smit tweede medewerker verkoop

Vestiairemedewerkers

Mw. J.S. Gomes-Monteiro, Mw. S. Lopes, Mw. N. Mehrer

Reserveringen

Mw. C.J. van Meggelen medewerker reserveringen

Mw. L.E. Hillen-Schonhuth medewerker reserveringen

Techniek

Dhr. N.H. Stoop hoofd techniek

Dhr. J.L.J. van Dijk coördinator onderhoud en beheer

Dhr. P.H. Lammers installatiemonteur

Dhr. B.P. Swemle installatiemonteur

Dhr. A.F. Tomasouw installatiemonteur

Dhr. S. Gubbels electrotechnisch installatiemonteur

Dhr. A. Miedema electrotechnisch installatiemonteur

Dhr. B.R. Beekman technisch begeleider

VEILIGHEIDSZAKEN

Dhr. E.M. Broersma hoofd veiligheidszaken

Mw. T.W.C. Hogeboom adjunct hoofd veiligheidszaken

Mw. H.A. Tomasouw stafmedewerker veiligheidszaken

Dhr. N. Mineur stafmedewerker veiligheidszaken

Dhr. W.J. Hijdra medewerker BHV/brandwacht

Dhr. Y.A. Hoekstra medewerker BHV/brandwacht

Surveillancedienst

Dhr. P. Galjaart teamleider veiligheidszaken

Dhr. R.C.P. de Leeuw teamleider veiligheidszaken

Mw. D. Pattikawa teamleider veiligheidszaken

Dhr. D. Reijners teamleider veiligheidszaken

Mw. A. Sardjoe teamleider veiligheidszaken

Dhr. C.E. Schenkers teamleider veiligheidszaken

Dhr. D.N. Snoep teamleider veiligheidszaken

Dhr. A. van Platerink teamleider profiling

Medewerkers service & veiligheid

Mw. M. Abdel Shaheed-Youssef, Mw. J. E. Bakker, Mw. J.H. van Belle, Mw. J. van den Berge, Mw. J. de Boer, Dhr. J.E. van den Bogaard, Mw. K.N.V. Bohle, Mw. J.M.P. Bunk, Dhr. J. Cabida, Mw. A.S. Christiani, Mw. L. Cornelissen, Mw. M.H.J. van de Coterlet, Mw. E. Dijkman, Mw. S.N. den Enting, Mw. M. Fischer, Dhr. M.G.P. Franca, Mw. L.R. van Gaalen, Mw. M.M. Gerot, Mw. L.N. Gerritsen, Mw. S.S. Grift, Mw. A.M. Hameka, Mw. A. Harderwijk, Dhr. T.G. Hein, Mw. B.G. Hewitt, Dhr. W. van der Horst, Mw. S.M. Huigen, Mw. G.F. Huizinga, Mw. J.E. Jansen, Mw. M.R. Jong Kon Chin, Dhr. R. Kahlmann, Dhr. M. Klazes, Mw. D. Klooster, Dhr. R.J. Kluitenberg, Mw. K. Kromhout, Mw. L. Kruit, Mw. D.A. Krijnen, Mw. S.J.A. van Loon, Mw. D. Mahmood, Mw. N. Mensink, Mw. K. van der Meij, Dhr. A. Mohiddin, Dhr. J.J. Molenaar, Mw. G.E. Monasso, Dhr. B. Najem, Mw. S. Noortman, Dhr. M.R. Peterson, Dhr. F.H. van Raaijen, Mw. I. Rosen, Dhr. E.J. Ruitenber, Dhr. G.F. Rustveld, Mw. N. Schaaper, Dhr. B. Schimmel, Mw. L.M. Schleich, Mw. S. Shazad, Dhr. W.A. te Slaa, Mw. A.M.C. van Soest-Ait Mallouk, Mw. S.K. Spierenburg, Dhr. B.J. van der Steen, Mw. I.I. van Stijgeren, Mw. J.C. Swaalf, Mw. J.B. Treffers, Mw. A. Uijttewaalf, Dhr. A. Venetis, Dhr. A.C.T. Verdegaal, Mw. S.A.M. Verwoerd, Dhr. J. Visser, Mw. Y. Vork, Mw. N. Waslander, Mw. M.M.C. de Wit, Mw. C.G. de Wolf, Mw. E. Wouda, Mw. D.N.C. de Zeeuw

Portiers / Portiers ODC

Dhr. A.D. Bekker, Mw. L. Bruins, Dhr. L.A. Dittmer, Dhr. A.H. van Egmond, Dhr. P.M. Falet,

Dhr. M.D. Futterer , Dhr. M.A.A. Giesen, Mw. H.M. Kruse, Dhr. T.S. Raspan, Mw. R.G. Silva,

Mw. C.W. Sopamena, Mw. R.J. Visser

Profiler

Dhr. J.R. Janbroers, Dhr. C.F.S. Karijomedjo, Dhr. R. Kraaijvanger, Dhr. P.W. van der Kroon,

Dhr. L.Y.J.A. Lie, Dhr. N. Nelis, Dhr. O.K. Turfanda, Mw. N. Yaali

Surveillancemedewerkers

Mw. M. von Aesch-Baas, Mw. T. Alakhramsing-Chinnoe, Mw. M.F. Banen, Mw. C. Gotschin-Birambie,

Dhr. H. Heimens, Mw. W.J. Holkamp, Mw. D. Joosten, Dhr. P.I. Keizer, Mw. A.C.M. Nellen, Dhr. J.A.

Quintero, Mw. R. Rens-Stenekes, Dhr. S.J. Sint Jago, Dhr. R.T. Strijder

Senior surveillancemedewerkers

Dhr. L. Al Gam, Dhr. A.C. van Axel Dongen, Mw. P. Balak, Dhr. A. Beckrop, Dhr. C.A. Bekkenutte,

Mw. P. Besse, Dhr. V. Bilge, Mw. S.H.M. de Boer, Mw. T.J. Bogaard, Dhr. M. Bos, Dhr. A.H. Bouanani,

Mw. J. van den Brink, Dhr. F. Ceccarelli, Mw. M. Cupac-Sopic, Dhr. M.J.E.M. Cupers, Dhr. N.R.S.

Dataram, Dhr. M. Davids, Dhr. J.S. Davis, Dhr. M. Faijdherbe, Mw. S.C. Freen, Dhr. C.F. Geertruida,

Dhr. A. Goedhart, Dhr. J.G. de Graaf, Dhr. C. Halekor, Dhr. J. van Heerden, Dhr. N.L. Hemrika, Mw.

E.N. Kampman, Mw. A. Kartopawiro, Dhr. H.J. Knukkel, Mw. L. Kostic, Mw. D.N. Koster, Dhr. Y.G.

Kranthove, Mw. N. Kroon, Dhr. S.K. Krijnen, Dhr. M.G.A. Krijzen, Dhr. R.J. Kurpershoek, Dhr. S.J.

Laene, Dhr. N.M. Lankhaar, Mw. L. Liche, Dhr. A.M. Lux, Dhr. V.K. Mahangoe, Dhr. R.A. Marres, Dhr. M.

Meerwijk, Dhr. D.S. Mercelina, Dhr. A. el Messaoudi, Dhr. S.E.A. Meijnaar, Mw. I.D. Mol, Dhr. N. van

der Moolen, Mw. T. Mulder, Dhr. M. Nauta, Dhr. R. Nieuwboer, Mw. B.M. Overbeek, Mw. D. Pantelic,

Dhr. W.L.F. Plug, Dhr. R.R. Rentmeester, Dhr. C.Y. van Ruth, Dhr. P.C. van Rijn, Dhr. R.E. Samson,

Dhr. M. Scholte, Dhr. M. van der Schot, Mw. N. Serpici, Dhr. M.O.D. Sinagl, Dhr. W.W. de Smet,

Dhr. J.D. Stam, Mw. J.P. Sweers, Dhr. C.P. Toby, Dhr. M. den Toom, Dhr. F. Topal, Dhr. D. Usenki,

Dhr. G.B. van der Velden, Dhr. R.B. van der Voorn, Mw. S.L. de Vries-Kruiswijk, Mw. K. Wemmers-

Grippeling, Dhr. R. van der Werff, Mw. A.M. Wildenburg

OVERIGEN

Theater-docent

Dhr. W. Brouwers, Mw. L. de Bruijn, Mw. R. Gerritsen, Dhr. R. de Groot, Mw. M.H.L. Gubbels,

Dhr. P. van Heeringen, Mw. L. Houtepen, Mw. L.S. Karel, Dhr. A. Klein Kranenburg, Dhr. D.F.J.

Költgen, Dhr. R.A.M. van Loenen, Mw. L. de Rooy, Dhr. H.C.G. Verheijen, Mw. M.S. Westerveen

Workshop-docent Atelier

Mw. M. van Aggelen, Mw. E. Bruggink, Mw. W.A.M. Caris, Mw. A. Florido, Dhr. J. Godrie, Mw. M.F.H.

Hamburg, Mw. E. van Imhoff, Dhr. S.G.M. Klamer, Mw. M. Pater, Dhr. P.A.M. Pelkmans, Mw. C.N. Pols,

Mw. S.A. Poutsma, Dhr. M. Schoen, Mw. H.J.M. Schueler, Mw. L. Thorig-van de Pol, Mw. A. Zito Lema

Workshop-docent Medialab

Mw. M. van Aggelen, Dhr. H.C. van der Beek, Dhr. R.M. Beekelaar, Dhr. R. Bron, Dhr. T. van Delft,

Mw. A. Florido, Dhr. O. Gezgin, Mw. D. Guzijan, Mw. M. Heemeijer, Mw. G. van Iersel, Dhr. M. Huynh,

Dhr. H.H. van der Kooij, Dhr. R. Lanfermeijer, Mw. C.N. Pols, Mw. S. Prins, Mw. I.C. Sluitman, Mw. F.A.

ten Velden, Mw. C.F.H. Zwart

Rondleiders

Mw. M. van Aggelen, Mw. F. Alonso de Florida, Mw. E. Apeldoorn, Mw. E. Beckman, Mw. M. van

Beek, Mw. M. van Beekum, Mw. J.V.S. ten Berge, Dhr. A.O. Berghahn, Mw. A.V. Bojoh, Mw. M. Bolink,

Mw. S.M. Broekhoven, Mw. E. Bruggink, Mw. K. Christof, Mw. E. Cnossen, Dhr. S. Daams, Mw. A.

Dozy, Mw. M. van der Duin, Mw. A. Florido, Dhr. T. Gerbrandy, Mw. M. Glerum, Dhr. J. Godrie,

Mw. C. de Graaf, Mw. D. de Groot, Dhr. A.M. Groothuis, Mw. M.F.H. Hamburg, Mw. A.van Harten,

Mw. M. Heemeijer, Mw. R. van der Houwen-Jelles, Mw. E. van Imhoff, Mw. C. Kanter, Dhr. R.F.M.

Kassenaar, Mw. M. Kleijn Winkel, Mw. M. Koeman, Dhr. G. Kozijn, Mw. N.G. Kuik, Mw. E. Kuiper,

Mw. Ch. Labrie, Mw. E. van Leeuwen, Mw. M. Lemmens, Mw. A.I. Liemburg, Dhr. Y.D.E. van der

Linden, Dhr. T. Liu, Mw. M. Lobbes, Mw. A. Martens, Mw. A. Masselink, Dhr. R. Muller, Dhr. R.J.

Muller, Mw. R. Muste, Mw. A. Oostdijk, Mw. B. Oudejans, Mw. M. Pater, Dhr. P.A.M. Pelkmans, Mw. A.

van Pol, Mw. C.N. Pols, Mw. S.A. Poutsma, Mw. M. Rademaker, Dhr. V. Rambonnet, Dhr. P. Renou,

Mw. M.C. de Ruiter, Mw. E. van Rijswijk, Dhr. J.S. van Schie, Dhr. M. Schoen, Mw. H.J.M. Schueler,

Mw. I. de Sena Cortabitarte, Mw. M. Simons, Mw. I.C. Sluitman, Mw. M.C.H. Snijders, Dhr. J.L.M.

Steendam, Dhr. B. Steenhof, Mw. V. Steijn, Mw. E. Tat, Mw. L. Thorig-van de Pol, Mw. A. Twaalfhoven,

Dhr. R. Uterwijk, Mw. B.E. Viergever-Michels, Mw. F. van der Waa, Dhr. M.J. van der Wal

STAGIAIRS (1 januari tot en met 31 december 2013)

Beeldende Kunst
Mw. I. Ippel

Communicatie & Marketing
Mw. M.M. Akkersdijk, Mw. E.M.H. Kuijer, Dhr. Y.N.M. Santen, Mw. K. Schenk

Conservering & Restauratie
Mw. M.E. Daugherty, Mw. L.D.W. Koster, Dhr. M. Kuhlenkotter, Mw. E.E.M. Largeteau, Mw. J. Leunge,
Mw. H.A.P. Merlet-Oumanni, Dhr. J.M.I. Steinmann, Mw. M.A. Stober, Mw. M.M. Wessling

Publiek & Educatie
Mw. C.S.I.H. Evers, Dhr. A.C.F. Don, Dhr. W. van der Horst

Rijksprentenkabinet
Mw. E. van Gent, Mw. S.A. Seligman, Dhr. G.N. Teeuwisse

Evenementen & Ontvangsten
Mw. K. Schenk

Veiligheidszaken
Mw. D. Agir, Mw. N. Bergmans, Dhr. R. Boesveld, Dhr. J. de Graaf, Dhr. T. Hirs, Dhr. S. Homulle, Dhr. R. Kisoor,
Dhr. M. Modronja, Dhr. S. Nieborg

VRUWILLIGERS
Mw. L.M. Blokhuisen-van der Werff bibliotheek
Dhr. P.W. Kalwij bibliotheek
Mw. M.M.C. Mastenbroek bibliotheek

Mw. A.I. Bierman conservering & restauratie
Dhr. S.E. Cohen conservering & restauratie
Mw. R.M.C. van Beemen conservering & restauratie
Mw. C. Klinzmann conservering & restauratie
Mw. P.M. Blixt conservering & restauratie

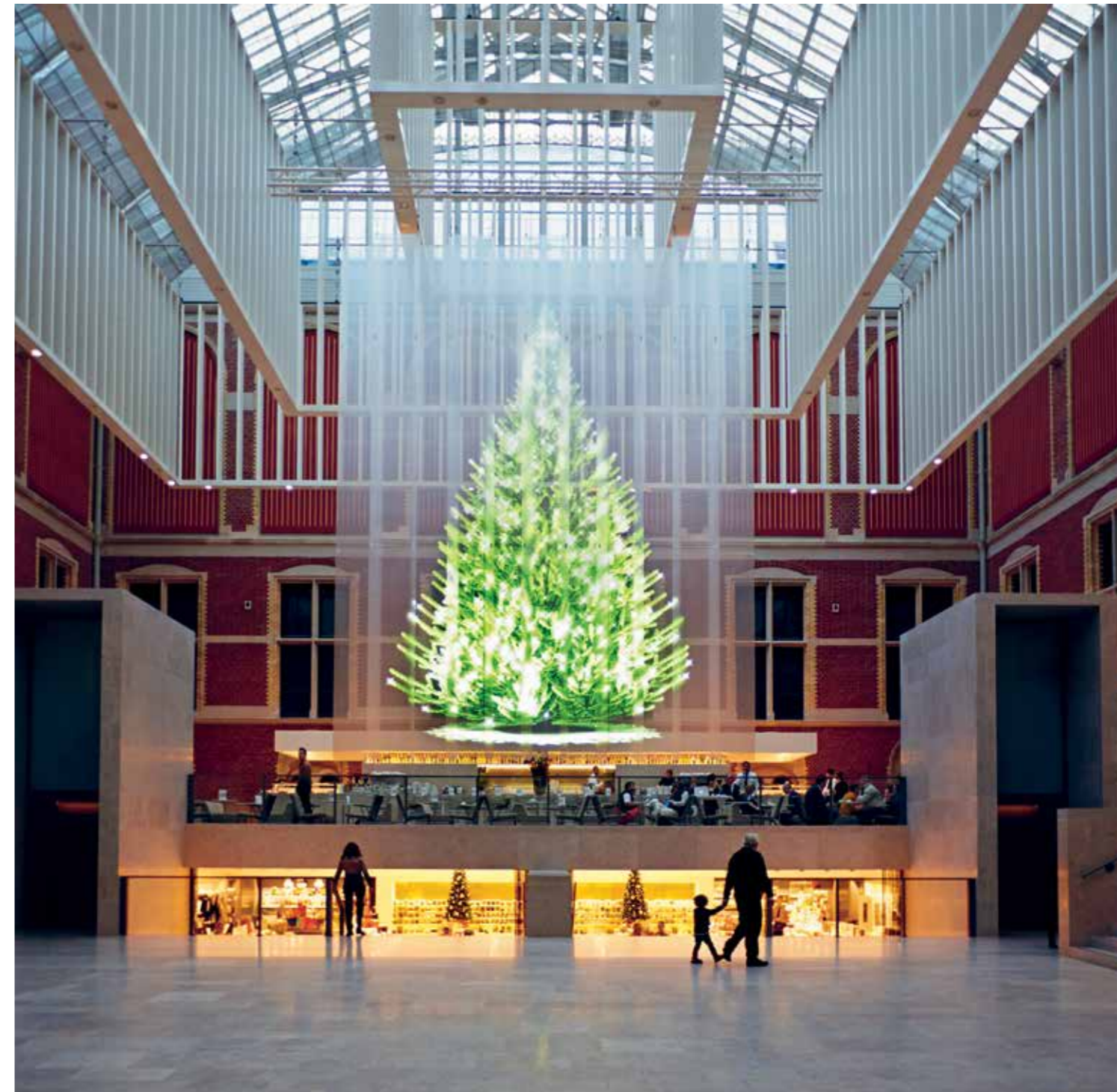
Mw. A.M. Bakker publiek & educatie
Mw. S. Hoff publiek & educatie
Mw. A.E. Pieterse publiek & educatie
Mw. M.J. Quist publiek & educatie

Mw. J. Pugh bureau collecties
Mw. M.M. Ram rijksprentenkabinet
Mw. N.V. Rodriguez development
Dhr. K. Schoemaker bureau collectie
Mw. M.E. Valeton collectieinformatie

Honorair conservator
Dhr. R. Erdmann conservering & restauratie
Dhr. R. Johnson conservering & restauratie
Dhr. V. Manuth beeldende kunst
M. Prak geschiedenis

Personeelsvereniging
Dhr. F.G. Wessels voorzitter
Dhr. J. van Kempen penningmeester
Mw. H.L. van Hemert-Smit secretaris
Mw. G. de Beer
Dhr. D. Usenki

Ondernemingsraad
Dhr. W.A.P. Hoeben voorzitter a.i.
Mw. S.D. Molendijk-Verbeek secretaris
Mw. A.A.N. van der Chijs
Mw. E.M.L. Faucon
Mw. E.M.H. Janssen
Mw. Ch.J. van Meggelen
Dhr. M. Meester
Dhr. F.P.H. Pegt
Dhr. D. Usenki
Mw. K. Wemmers-Grippeling

De 'Tree of Light', een door Droog ontworpen holografische kerstboom, werd op 6 december 2013 in het Atrium ontstoken

Foto Erik Smits

Verslag van de directie 111

Resultaten 111

Toelichting op de resultaten 112

Goed bestuur 118

Geconsolideerde jaarrekening 119

Geconsolideerde balans 119

Geconsolideerde categoriale exploitatierekening 120

Geconsolideerd kasstroomoverzicht 121

Waarderingsgrondslagen 122

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 125

Toelichting op de geconsolideerde balans 125

Toelichting op de geconsolideerde categoriale exploitatierekening 132

Overige gegevens 134

Meerjarenoverzicht 138

Verslag van de directie

RESULTATEN

Het boekjaar 2013 stond in het teken van de opening van het Rijksmuseum op 13 april 2013. Na de opening van het hoofdgebouw kwamen de bezoekers in groten getale naar het museum. Op 19 september werd het oude recordaantal van 1.411.930 bezoekers uit 1975 geëvenaard en uiteindelijk kwam het totale bezoekersaantal over 2013 uit op 2.246.122. Bij de begroting was uitgegaan van een bezoekersaantal van 1.473.345. De inkomsten uit entree vielen hierdoor € 8 miljoen hoger uit dan begroot. Ook de overige opbrengsten waren hoger dan begroot. De totale baten zijn € 111 miljoen ten opzichte van een begroot bedrag van € 82 miljoen. De eigen inkomsten over 2013 bedroegen hierdoor 61% (2012: 52%) van de totale baten (exclusief de incidentele subsidies van het ministerie van OCW). De kosten waren daarentegen ook hoger. Er zijn extra kosten gemaakt om de grote aantallen bezoekers op een goede en publieksvriendelijke manier te kunnen ontvangen in het museum. Tevens bleken na opening enkele knelpunten in het gebruik van het gebouw die tot extra kosten hebben geleid. Daarnaast werd er extra geïnvesteerd in marketingcampagnes om het hoge bezoekersaantal op peil te houden. De extra inkomsten maakten het mogelijk om voor een bedrag van € 17 miljoen aan kunstankopen te doen. Een bijzondere post in het resultaat van 2013 betreft de financieringsbijdrage van € 14 miljoen uit het project het nieuwe Rijksmuseum voor de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum. Deze financieringsbijdrage is onderdeel van de afspraken rondom het project het nieuwe Rijksmuseum en is noodzakelijk om de vervanging van de inrichting op de (middel)lange termijn te kunnen waarborgen. Bij de begroting 2013 werd er vanuit gegaan dat deze noodzakelijke versterking van het eigen vermogen zou geschieden door een directe toevoeging buiten het resultaat om van de financieringsbijdrage aan het eigen vermogen. In de verantwoordingsrapportage 2013 is de financieringsbijdrage verantwoord in het resultaat onder de incidentele subsidies OCW in het kader van het project het nieuwe Rijksmuseum en wordt deze bij de resultaatbestemming conform de daaraan gegeven bestemming in zijn geheel toegevoegd aan het "bestemmingsfonds voor financiering van activa" als onderdeel van het eigen vermogen.

De omvang en de samenstelling van het resultaat over 2013 ten opzichte van de begroting kunnen als volgt worden samengevat:

SAMENVATTING EXPLOITATIESALDO

(BEDRAGEN X € 1.000)	2013 UITKOMST	2013 BEGROTING	VERSCHIL
1. Resultaat op gewone bedrijfsuitoefening	6.010	2.013	3.997
2. Resultaat op aankopen	-2.262	-200	-2.062
3. Resultaat op huur en kosten het nieuwe Rijksmuseum (HNR)	12.746	-1.313	14.059
4. Resultaat op reizende tentoonstellingen en exploitatiebijdrage HNR	-3.006	-1.689	-1.317
Totaal exploitatiesaldo	13.488	-1.189	14.677
Bestemming van het exploitatiesaldo			
- Toegevoegd aan bestemmingsfonds voor financiering van activa	-13.836	-	-13.836
- Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel	2.506	1.189	1.317
- Toegevoegd aan bestemmingsreserve herkomstonderzoek	-654	-	-654
- Toegevoegd aan bestemmingsreserve registratieachterstanden	-1.500	-	-1.500
- Toegevoegd aan bestemmingsfonds OCW	-97	-	-97
- Toegevoegd aan Algemene reserve	-161	-	-161
- Onttrokken aan bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009–2012	254	-	254
Totaal bestemming van het exploitatiesaldo	-13.488	1.189	-14.677
Saldo na bestemming van het exploitatiesaldo	-	-	-

Om een beter inzicht te geven in de omvang en samenstelling van het resultaat wordt in de resultatenanalyse het resultaat uitgesplitst naar de verschillende onderdelen van het resultaat. Het resultaat op gewone bedrijfsuitoefening (1) betreft het resultaat behaald met de reguliere museale activiteiten. De resultaten (2) tot en met (4) betreffen de projectmatige onderdelen van het resultaat waarbij soms grote afwijkingen aan de kosten- en batenkant optreden tussen begroting en realisatie maar die uiteindelijk wel een budgettair neutraal resultaat opleveren.

¹ Dit is een samenvatting van de jaarrekening 2013. De samengevatte jaarrekening 2013 is bedoeld om het brede publiek op een beknopte wijze inzicht te geven in de financiële resultaten en gegevens van Stichting Het Rijksmuseum. In Nederland zijn geen algemeen vastgestelde criteria beschikbaar voor het opstellen van samengevatte financiële overzichten.

De samengevatte jaarrekening is vrijwel identiek aan de volledige jaarrekening 2013 met dien verstande dat (gegeven het beoogde doel) voor een aantal financiële overzichten van de balans uitsluitend de hoofdcategorieën zijn weergegeven en niet alle toelichtingen die vereist zijn op basis van het Handboek verantwoording cultuursubsidies.

Een nadere cijfermatige toelichting op de diverse onderdelen van het resultaat en de samenstelling hiervan is onderstaand opgenomen:

TOELICHTING OP DE RESULTATEN

I. GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING

(BEDRAGEN X € 1.000)	2013 UITKOMST	2013 BEGROTING	VERSCHIL	VERSCHIL IN %
Baten				
Entreegelden	21.878	13.883	7.995	57,6%
Rijksmuseumwinkels	4.965	5.305	-340	-6,4%
Sponsoring	3.768	3.002	766	25,5%
Overige opbrengsten	5.036	4.304	732	17,0%
Exploitatiesubsidie OCW en incidenteel	17.149	16.524	625	3,8%
Overige bijdragen	3.908	3.414	494	14,5%
Totaal baten	56.704	46.432	10.272	22,1%
Lasten				
Salarislasten en inhuur derden	27.378	26.158	1.220	-4,7%
Afschrijvingen	5.278	3.196	2.082	-65,1%
Huren niet-RVB (Rijksvastgoedbedrijf, voorheen Rijksgebouwendienst)	379	303	76	-25,1%
Directie	660	642	18	-2,8%
Directiesecretariaat	457	237	220	-92,8%
Communicatie & Marketing	1.153	592	561	-94,8%
Bureau Collecties	361	216	145	-67,1%
Conservering & Restauratie	396	282	114	-40,4%
Tentoonstellingen	1.038	841	197	-23,4%
Publiek & Educatie	1.867	2.007	-140	7,0%
Financiële Zaken	488	243	245	-100,8%
Automatisering	2.093	1.376	717	-52,1%
Facilitair Bedrijf	4.057	3.137	920	-29,3%
Commerciële Zaken	618	436	182	-41,7%
Kostprijns verkopen winkels	2.104	2.206	-102	4,6%
Personeel & Organisatie	461	645	-184	28,5%
Overige lasten	2.091	2.103	-12	0,6%
Totaal lasten	50.879	44.620	6.259	-14,0%
Operationeel resultaat uit bedrijfsuitoefening	5.825	1.812	4.013	221,5%
Totaal saldo rentebaten en -lasten	185	201	-16	-8,0%
1. Resultaat op gewone bedrijfsuitoefening	6.010	2.013	3.997	198,6%

TOELICHTING OP DE BELANGRIJKSTE VERSCHILLEN

Baten

In 2013 werd het Rijksmuseum 2.246.122 keer bezocht (begroot was 1.473.435). De verhouding tussen het nationale en internationale bezoek was 61%/39%. Het nationale aandeel is hoger dan begroot. Dat is verheugend, zeker gezien het feit dat de gemiddelde opbrengst per bezoeker – met name door het hoge uitkeringspercentage van de Museumkaart – nauwelijks afwijkt van de begrote inkomst. Opvallend is dat in 2013 circa 24% van de toegangskaarten online werd verkocht. Dat is een gunstige ontwikkeling. Al met al betroffen de inkomsten uit entree € 21.878.000. Dat is € 7.995.000 hoger dan begroot.

De omzet van de winkels bedroeg € 4.965.000 en bleef daarmee 6% achter op de begroting. De omzet in de museumwinkel in de Philipsvleugel bleef in de eerste maanden van het jaar achter ten opzichte van de begroting vanwege lagere bezoekersaantallen, maar ook door een scherpe daling van de gemiddelde besteding per bezoeker. Na de opening was een herstel zichtbaar van de omzet ten opzichte van de begroting als gevolg van de hogere dan begrote bezoekersaantallen maar de verwachte hogere besteding per bezoeker bleef uit waardoor per saldo de omzet achterbleef ten opzichte van de begroting (werkelijk 2013: € 1,97, begroot 2013: € 3,20, werkelijk 2012 € 2,56). De achterblijvende besteding per bezoeker is een punt van zorg. De behaalde brutomarge in 2013 bedroeg conform begroting 58%.

De inkomsten uit sponsoring zijn € 766.000 hoger dan begroot. Hier staat tegenover dat de inkomsten uit de Business Club en de verhuur van commerciële avondontvangsten € 530.000 lager uitkwamen dan begroot. Vanwege het grote aantal avondontvangsten (voor (potentiële) schenkers en als tegenprestaties voor sponsors) was er zeer beperkte gelegenheid om het hoofdgebouw te benutten voor bijeenkomsten van een Business Club en de hieraan gerelateerde (exclusieve) commerciële ontvangsten.

De opbrengsten uit de samenwerking met de horecapartner Vermaat zijn € 425.000 hoger dan begroot. De gerealiseerde omzet uit deze nieuwe samenwerkingsvorm was hoger dan begroot door zowel de hogere bezoekersaantallen als een hogere besteding in het restaurant per bezoeker.

De inkomsten uit de verhuur van de Multimediatours (MMT) zijn € 203.000 lager dan begroot. Reden hiervoor is dat bij de begroting uitgegaan werd van een ander verdienmodel waarbij het publiek tegen betaling een hand hold met daarop een MMT kon verkrijgen. Na het opstellen van de begroting is besloten om de MMT gratis ter beschikking te stellen middels het downloaden van de Rijksmuseum App die gebruikt kan worden op de smartphone. Dat past binnen de strategie van het museum om zoveel mogelijk informatie over de collectie om niet aan te bieden.

De exploitatiesubsidie OCW is € 401.000 hoger dan begroot. Dit is het gevolg van het gehonoreerde bezwaar tegen de subsidievaststelling over de subsidieperiode 2013–2016. Tevens werd over 2013 een bescheiden loonbijstelling over de exploitatiesubsidie toegekend van € 48.000.

De incidentele subsidies OCW betreffen de niet begrote subsidies voor het herkomstonderzoek van € 114.000 en de verzekeringspremie voor een bruikleen van € 110.000. Tegenover deze extra baten staan ook extra niet begrote lasten. In totaal kwamen de exploitatiesubsidie OCW en de incidentele subsidies OCW hierdoor € 625.000 hoger uit dan begroot.

Daarnaast was het Rijksmuseum in 2013 in nauwe samenwerking met het Rijksmuseum Fonds wederom bijzonder succesvol in het werven van extra fondsen en bijdragen voor diverse activiteiten en projecten. Hierdoor werd een bedrag van € 494.000 aan extra inkomsten gegenereerd voor verschillende projecten. Dit betreft onder meer bijdragen voor projecten, zoals de beeldtentoonstellingen in de tuinen, de Rijksmuseumbus, diverse restauratieprojecten, de Teekenschool en overige (educatieve) projecten. Onder de overige bijdragen is tevens verantwoord de vrijval van de bijdrage van de BankGiro Loterij voor de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum. Doordat de afschrijving op de inrichting hoger uitviel dan begroot was ook deze vrijval hoger dan begroot (zie ook toelichting op de afschrijvingen).

Een en ander had tot gevolg dat de totale baten uit de gewone bedrijfsuitoefening per saldo € 10.272.000 hoger uitkwamen dan begroot.

Lasten

De personele lasten inclusief inhuur derden kwamen voor de reguliere exploitatie per saldo € 1.220.000 hoger uit dan begroot. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de hogere lasten van € 682.000 van de afdeling Veiligheidszaken en Front Office zijn toegerekend aan de kosten in het kader van het openingsjaar (zie verder daar ook de toelichting).

De hogere personeelskosten binnen de reguliere exploitatie betreffen voor € 363.000 kosten voor afkoopsummen. Ook moest € 371.000 extra worden gereserveerd in verband met langdurig zieken.

Om de vele communicatiemomenten, de vele evenementen rondom de opening en de vele ontvangsten als tegenprestaties voor sponsors en schenkers in goede banen te kunnen leiden werd tijdelijk extra personeel aangenomen bij de afdeling Communicatie & Marketing (onder

andere extra eventmanagers). Tevens is het moment van de opening door de afdeling Development aangegrepen om extra investeringen te doen om potentiële nieuwe sponsors en schenkers binnen te halen en de bestaande relaties te cultiveren. De extra personeelskosten die met bovengenoemde extra activiteiten gemoeid waren, bedroegen € 338.000.

De afschrijvingslasten vielen € 2.082.000 hoger uit dan begroot. Dit betreft hogere afschrijvingen op de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum van € 1.447.000, inhaal- en extra afschrijvingen op de beveiligingsinstallaties bij de gezamenlijke meldkamer PP10 van € 583.000 en een verschil op de overige afschrijvingen van € 52.000.

De hogere afschrijvingen op de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum worden verklaard doordat de eenmalige kosten van het inrichtingsproject niet in een keer zijn afgeboekt ten laste van de hiervoor ontvangen sponsorbedragen, maar meegenomen zijn in de aanschafwaarde van de inrichting. Daarnaast is de gemiddelde economische levensduur van deze investeringen op basis waarvan wordt afgeschreven korter dan waarvan bij de begroting was uitgegaan. Doordat de afschrijvingen op de inrichting hoger waren dan begroot was echter ook de vrijval van de hiervoor ontvangen sponsorbijdragen € 838.000 hoger dan begroot. Per saldo is het negatieve netto effect op het resultaat ten opzichte van de begroting van bovenstaande € 609.000.

Ten behoeve van de gezamenlijke meldkamer PP10 zijn extra investeringen gedaan in de daar aanwezige ICT-omgeving. In 2013 heeft daarom een afboeking plaatsgevonden op de restboekwaarde van het oude systeem en heeft er een inhaalafschrijving plaatsgevonden op de investeringskosten van de eerste fase van deze investeringen, omdat deze reeds in 2012 in gebruik zijn genomen. Tevens heeft de reguliere maar niet begrote afschrijving over 2013 op het gehele nieuwe systeem plaatsgevonden. Ten opzichte van de begroting heeft dit in 2013 geleid tot een bedrag van € 583.000 aan extra afschrijvingslasten.

De (niet-Rijksvastgoedbedrijf) huren kwamen hoger uit dan begroot, doordat de kosten van de opslagdiensten van het externe magazijn van de museumwinkel hoger uitvielen dan begroot omdat de omvang van de merchandisevoorraden aanzienlijk hoger was dan verwacht.

De kosten van het Directiesecretariaat/verzekeringen kwamen € 220.000 hoger uit dan begroot. Dit wordt verklaard door de niet begrote kosten van de verzekeringspremies van bruiklenen voor de 17de-eeuwse en 20ste-eeuwse opstelling waarvoor ook een niet begrote incidentele subsidie OCW is verkregen.

De kosten bij de afdeling Communicatie & Marketing vielen hoger uit dan begroot. Door het aanzienlijk hogere bezoekersaantal moesten meer tickets en plattegronden worden gedrukt dan was voorzien. Tevens was extra ondersteuning noodzakelijk om de verschillende communicatieuitingen te realiseren. Ook werden extra investeringen en projecten gedaan zoals de Nacht van de Geschiedenis, NRC-lezingen, extra activiteiten gericht op de cultuurtoerist op Schiphol, bijlage bij de Uitmarkt (wat heeft geleid tot extra Vrienden/Patronen), de Economische Impact Analyse en deelname aan de designbeurs Salone del Mobile in Milaan.

De overschrijding bij de afdeling Automatisering is € 717.000. Hier staan extra baten (in natura) tegenover.

Bij het Facilitair Bedrijf zijn aanzienlijk hogere kosten gemaakt dan begroot (€ 920.000). De gevolgen van de opening van het hoofdgebouw en de hoge bezoekersaantallen kwamen bij dit deel van de organisatie bijzonder sterk naar voren. Een deel van deze hogere kosten betrof extra schoonmaakkosten (€ 259.000) die werden veroorzaakt door het intensievere gebruik van het gebouw als gevolg van de hoge bezoekersaantallen en de vele evenementen. Tevens zijn extra hostesses ingehuurd om het publiek op een klantvriendelijke manier te kunnen ontvangen (€ 115.000). Vanwege de hogere inzet van personeel om de hoge bezoekersaantallen in goede banen te leiden werden er ook extra kosten gemaakt op het gebied van dienstkleding (€ 269.000). Daarnaast werd extra advies ingewonnen op het gebied van de vastgoedstrategie. De aanleiding voor dit advies was de huisvestingsstelsel discussie met het ministerie van OCW, het ministerie van Financiën en het Rijksvastgoedbedrijf (RVB, voorheen Rijksgebouwendienst). Deze discussie heeft geleid tot de keuze voor het zogenaamde scenario twee, waarbij de eigendom van de museale panden bij het Rijk blijft, maar waarbij de musea gaan optreden als opdrachtgever voor het beheer en het onderhoud aan de panden. De advisering richt zich met name op de vraag welke organisatorische aanpassingen noodzakelijk zijn binnen de bestaande Rijksmuseumorganisatie om deze nieuwe rol op een goede manier te kunnen vervullen. Daarnaast was aanvullende advisering nodig voor de implementatie van de nieuwe kassasystemen en het nieuwe roostersysteem inclusief het automatiseren van de registratie van het arbeidstijdenmanagement (ATM). De overige kosten (waaronder hogere kosten van de personeelskantine en het onderhoud gebouwen) bij het Facilitair Bedrijf kwamen € 118.000 hoger uit.

Een en ander heeft voor 2013 geresulteerd in een gerealiseerd positief resultaat op de gewone bedrijfsuitoefening van € 6.010.000 wat € 3.997.000 hoger is dan het begrote positieve resultaat van € 2.013.000.

2. AANKOPEN

(BEDRAGEN X € 1.000)	2013 UITKOMST	2013 BEGROTING	VERSCHIL
Baten			
Bijdragen voor aankopen	14.833	2.872	11.961
Sponsoring voor aankopen	230	180	50
<hr/>			
Totaal baten	15.063	3.052	12.011
Lasten			
Aangewend voor aankopen	17.302	3.252	14.050
Mutatie aankoopfonds	23	-	23
<hr/>			
Totaal lasten	17.325	3.252	14.073
2. Resultaat op aankopen	-2.262	-200	-2.062

De verschillende posten met betrekking tot kunstaankopen (aankopen, bijdragen en sponsoring, en mutatie aankoopfonds) kwamen per saldo € 2.062.000 negatiever uit dan begroot. Na opening van het hoofdgebouw bleek al snel dat de bezoekersaantallen en de daaraan gerelateerde publieksinkomsten aanzienlijk hoger uitvielen dan begroot. Op basis van deze gunstige ontwikkeling van het financiële resultaat heeft de directie vervolgens besloten om het aankoopbudget voor 2013 op te hogen. De belangrijkste aankopen die in 2013 met deze extra eigen middelen zijn gedaan, betreffen de Japanse lakkist en uit de collectie van I.Q. van Regteren Altena (directeur van het Rijksprentenkabinet van 1948 tot 1962), een ensemble van 46 tekeningen door Josephus Augustus Knip (1777-1847) en een tekening van Jacques de Gheyn II (Rotslandschap).

3. HUUR EN KOSTEN HET NIEUWE RIJKSMUSEUM

(BEDRAGEN X € 1.000)	2013 UITKOMST	2013 BEGROTING	VERSCHIL
Baten			
Subsidie OCW huur	17.522	18.370	-848
Subsidie OCW het nieuwe Rijksmuseum overige kosten	3.996	9.840	-5.844
Subsidie OCW financieringsbijdrage toekomstige vervanging inrichting	13.836	-	13.836
Bijdrage Koninklijke Nederlandse Munt (KNM) brandveiligheid Lelystad	61	-	61
RCE/UvA inzake Ateliergebouw	1.181	1.417	-236
<hr/>			
Som der baten	36.596	29.627	6.969
Lasten			
Huren RVB structureel	19.196	20.485	-1.289
Declarabele kosten het nieuwe Rijksmuseum	3.880	9.576	-5.696
Eenmalige kosten brandveiligheid Lelystad	31	-	31
Afschrijving brandveiligheid Lelystad	218	150	68
Afschrijving en servicekosten inrichting Ateliergebouw	217	390	-173
Exploitatiekosten Ateliergebouw deel RCE/UvA	308	339	-31
<hr/>			
Som der lasten	23.850	30.940	-7.090
3. Resultaat op huur en kosten het nieuwe Rijksmuseum	12.746	-1.313	14.059

De reguliere kosten en opbrengsten met betrekking tot de huur, de dienstverleningsovereenkomsten met Universiteit van Amsterdam (UvA) en Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) voor, het Ateliergebouw en de subsidie en kosten van het nieuwe Rijksmuseum zijn per saldo iets positiever dan begroot. Op onderdelen deed zich een aantal grote afwijkingen voor, maar deze pakten per saldo budgettair neutraal uit. Dit betrof onder meer de lagere klantbijdrage voor bouwkosten van het hoofdgebouw van € 5,0 miljoen waardoor ook voor eenzelfde bedrag minder subsidie bij het project werd gedeclareerd.

Het uiteindelijke grote positieve resultaat op dit onderdeel van het resultaat wordt veroorzaakt door de financieringsbijdrage vanuit het project van € 13,8 miljoen voor (een deel

van) de kosten van de toekomstige vervanging van de inrichting van het hoofdgebouw. Een van de randvoorwaarden van het project het nieuwe Rijksmuseum is dat na heropening sprake moet zijn van een sluitende exploitatie. Om hieraan te kunnen voldoen, dient het Rijksmuseum voldoende eigen vermogen te hebben om te waarborgen dat op (middel)lange termijn voldoende liquide middelen beschikbaar zijn voor de vervanging van de inrichting. Voor de financiering hiervan is het Rijksmuseum aangewezen op het eigen vermogen (zie ook de toelichting op het groepsvermogen op pagina 126–128). Met deze financieringsbijdrage vanuit het project is het Rijksmuseum in staat de initiële investering te financieren en tevens de financiering van de toekomstige vervangingen daarvan veilig te stellen. Bij de begroting 2013 werd er vanuit gegaan dat deze noodzakelijke versterking van de eigen vermogenspositie zou geschieden door een directe toevoeging van de financieringsbijdrage aan het eigen vermogen buiten het resultaat om.

In de verantwoording 2013 is de financieringsbijdrage verantwoord in het resultaat als onderdeel van de incidentele subsidies OCW in het kader van het project het nieuwe Rijksmuseum en wordt deze bij de resultaatbestemming in zijn geheel toegevoegd aan het 'bestemmingsfonds voor financiering van activa' als onderdeel van het eigen vermogen.

4. KOSTEN IN HET KADER VAN HET OPENINGSJAAR

(BEDRAGEN X € 1.000)	2013 UITKOMST	2013 BEGROTING	VERSCHIL
Baten			
1. Bijdragen BankGiro Loterij	410	410	-
2. Uitkering geormerkte loten BankGiro Loterij	660	800	-140
3. Bijdrage gemeente Amsterdam	150	250	-100
4. Bijdrage project HNR	1.000	1.000	-
5. Sponsoring ING	333	333	-
<i>Som der baten</i>	2.553	2.793	-240
Lasten			
6. Marketingkosten geormerkte loten BankGiro Loterij	660	800	-140
7. Evenementen rondom opening	2.274	2.287	-13
8. Communicatie rondom opening	1.385	1.395	-10
<i>Som der lasten</i>	4.319	4.482	-163
Subtotaal kosten in het kader van het openingsjaar	1.766-	1.689-	-77
Extra kosten in openingsjaar			
9. Extra personele inzet na opening	682	-	682
10. Extra communicatieactiviteiten	558	-	558
<i>Extra kosten in openingsjaar</i>	1.240	-	1.240
4. Resultaat op kosten in het kader van het openingsjaar	3.006-	1.689-	1.317-
Totaal exploitatiesaldo	13.488	-1.189	14.677

De kosten in het kader van het openingsjaar zijn per saldo € 77.000 hoger dan begroot. Dit komt doordat de bijdragen voor de kosten in het kader van het openingsjaar lager uitkwamen dan begroot, omdat de gemeente Amsterdam uiteindelijk een bijdrage heeft toegekend van € 150.000 terwijl bij de begroting nog werd uitgegaan van een bijdrage van € 250.000. De lagere uitkering uit de geormerkte loten BankGiro Loterij wordt gecompenseerd door lagere marketingkosten voor deze loten.

In de eerste weken na de opening werd echter ook duidelijk dat extra inzet van personeel noodzakelijk was. Dit was vooral het gevolg van de hogere dan verwachte bezoekersaantallen waardoor aanvullende inspanningen noodzakelijk waren om de bezoekersstromen in goede banen te kunnen leiden. Daarnaast bleken na opening enkele knelpunten in het gebruik van het gebouw die zijn ondervangen door extra personeel in te zetten (zo zijn de grote toiletgroepen op het niveau van het Atrium nu ook toegankelijk zonder door de kaartcontrole te gaan). De extra personele kosten van de afdelingen Front Office en Veiligheidszaken ten opzichte van de begroting zijn daarom onder dit onderdeel van het resultaat verantwoord. Tevens zijn additionele communicatiekosten gemaakt, omdat gedurende het jaar besloten is extra te investeren in pers en advertisement. Dit is gedaan middels extra TV-commercials en advertenties in binnen- en buitenlandse dagbladen. De inschatting hierbij was dat er in potentie nog meer (nationaal) bezoek voor het Rijksmuseum aanwezig was. Een en ander heeft met name in de herfstvakantie en rond de kerst geleid tot buitengewoon hoge

bezoekersaantallen (11.000 à 12.000 per dag) waarbij het aandeel nationaal bezoek tegen de 80% lag. Dit heeft geleid tot een bedrag van € 1.240.000 aan extra kosten in het kader van het openingsjaar.

Het saldo van dit onderdeel van het resultaat wordt conform begroting voor € 500.000 gedekt uit het resultaat uit de gewone bedrijfsuitoefening. Het resterend tekort wordt gedekt door een onttrekking uit de bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel.

Risico's

Het Rijksmuseum heeft een risicomatrix opgesteld waarin de belangrijkste risico's zijn benoemd. Naast de kans op en de impact van betreffende risico's is aangegeven welke beheersmaatregelen zijn genomen om te voorkomen dat deze risico's zich voordoen danwel als de risico's zich wel voordoen welke maatregelen worden genomen om de gevolgen en schade zoveel mogelijk te beperken en te beheersen. Deze risicomatrix wordt periodiek geactualiseerd door de directie en met de Raad van Toezicht besproken. De belangrijkste (financiële) risico's in deze matrix zijn:

- Grote korting op subsidie OCW (terugtrekkende overheid) en economische omstandigheden die leiden tot minder bezoek.
- Onzekerheid over de ontwikkeling van de (structurele) exploitatie en de financiële positie na opening van het hoofdgebouw zowel op het gebied van de opbrengsten (met name de structureel te verwachten bezoekersaantallen en de samenstelling van het bezoek) als de kosten (formatie en overige exploitatiekosten) en de toekomstige vermogens- en liquiditeitsbehoefte.
- Wijzigingen in het museale stelsel inclusief de ontwikkelingen op het gebied van het nieuwe huisvestingsstelsel, de aangekondigde Erfgoedwet en daaraan gekoppeld een nieuwe (deels meerjarige) bekostigingssystematiek.

GOED BESTUUR

Stichting Het Rijksmuseum wordt sinds de verzelfstandiging per 1 juli 1995 bestuurd volgens het Raad-van-Toezichtmodel. De directie onderschrijft de vernieuwde Governance Code Cultuur die op 14 oktober 2013 aan Minister Bussemaker werd aangeboden. Het Rijksmuseum houdt zich aan de negen principes van de Code en brengt de in de Code gegeven toepassingen in de praktijk ten uitvoer.

In het verslagjaar heeft de directie geregeld verantwoording afgelegd aan de Raad van Toezicht over het door haar gevoerde beleid. De directie heeft viermaal vergaderd met de Raad van Toezicht en houdt de Raad van Toezicht tussentijds op de hoogte van belangrijke ontwikkelingen. De hoofddirecteur heeft regelmatig overleg met de voorzitter van de Raad van Toezicht. Viermaal per jaar stelt de directie een financiële rapportage op waaruit blijkt hoe de financiële resultaten zich ontwikkelen ten opzichte van de begroting. Middels kwartaalberichten wordt de Raad geïnformeerd over de activiteiten van het museum op het gebied van de collectie, tentoonstellingen, publicaties, wetenschappelijk onderzoek, alsmede over het sociale beleid en personeelsbeleid en andere van belang zijnde aangelegenheden (ICT, gebouwbeheer, commerciële activiteiten).

De Wet norming bezoldiging topfunctionarissen publieke en semi-publieke sector heeft geen gevolgen voor het Rijksmuseum. De beloning van de drie directieleden past binnen de door de wet gegeven kaders.

Directie:

Drs. W.M.J. Pijbes, hoofddirecteur
Drs. T.D.W. Dibbits, directeur collecties
Mr. K.E. van Ginke, zakelijk directeur

Geconsolideerde jaarrekening

GECONSOLIDEERDE BALANS (NA RESULTAATBESTEMMING)

(BEDRAGEN X € 1.000)

31 DECEMBER 2013 31 DECEMBER 2012

	31 DECEMBER 2013	31 DECEMBER 2012
Vaste Activa		
I. Materiële vaste activa	47.360	29.663
Flottende activa		
II. Voorraden	3.187	518
III. Vorderingen	20.586	21.439
IV. Liquide middelen	11.731	21.521
	82.864	73.141
Passiva		
V. Groepsvermogen	29.440	15.952
V.1. Algemene reserve	7.301	7.140
V.2. Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel	6.052	8.558
V.3. Bestemmingsreserve herkomstonderzoek	654	-
V.4. Bestemmingsreserve registratieachterstanden	1.500	-
V.5. Bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-2012	-	-
V.6. Bestemmingsfonds voor financiering activa	13.836	-
V.7. Bestemmingsfonds OCW	97	254
VI. Aankoopfonds	97	74
VII. Voorzieningen	1.068	1.058
VIII. Langlopende schulden	31.335	32.047
IX. Kortlopende schulden	20.924	24.010
	82.864	73.141

GECONSOLIDEERDE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING

(BEDRAGEN X € 1.000)	2013	2013	2012
	UITKOMST	BEGROOT	UITKOMST
A. Opbrengsten			
Directe opbrengsten	34.212	25.457	22.949
A.1.1. Publieksinkomsten	29.781	21.842	13.196
A.1.2 Sponsorinkomsten	4.331	3.515	1.080
A.1.3 Overige inkomsten	100	100	8.673
Indirecte opbrengsten	3.179	2.967	2.908
Totaal opbrengsten	37.391	28.424	25.857
B. Bijdragen			
B.1. Subsidie Ministerie OCW	53.503	45.734	53.481
B.1.1. Subsidie Huisvesting	19.132	19.980	11.228
B.1.2. Subsidie Exploitatiebijdrage	15.315	14.914	16.559
B.1.3. Subsidie Incidenteel	19.056	10.840	25.694
B.3. Overige (niet-structurele) subsidies/bijdragen	20.022	7.746	5.139
B.3.1 Overige subsidies/bijdragen uit publieke middelen	1.851	300	224
B.3.2. Overige bijdragen uit private middelen	18.171	7.446	4.915
– Private fondsen en particulieren (incl. Vrienden)	9.870	3.397	1.653
– Bedrijven	232	-	189
– Goededoelenorganisaties (incl. bijdrage inrichting)	8.069	4.049	3.073
Totaal subsidies en bijdragen	73.525	53.480	58.620
Som der baten	110.916	81.904	84.477
LASTEN			
C. Personeelslasten	28.060	26.158	22.638
D. Afschrijvingen op materiële vaste activa	5.713	3.736	1.758
E. Huur	19.575	20.788	10.538
F. Kunstaankopen	17.302	3.252	3.113
G. Overige lasten			
– Kosten het nieuwe Rijksmuseum	3.880	9.576	25.948
– Overige	23.060	19.784	12.524
Som der lasten	97.590	83.294	76.519
H. Saldo rentebaten en -lasten	185	201	679
Saldo uit bedrijfsuitoefening	13.511	-1.189	8.637
I. Mutatie aankoopfonds	-23	-	121
Exploitatiesaldo	13.488	-1.189	8.758

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT

(BEDRAGEN X € 1.000)	2013	2013	2012
	UITKOMST	BEGROOT	UITKOMST
Kasstroom uit operationele activiteiten			
Exploitatieresultaat	13.488	-1.189	8.758
Aanpassingen voor:			
Afschrijvingen materiële vaste activa	5.713	3.736	1.758
Vrijval investeringsbijdragen	-2.351	-10.810	-390
Mutatie aankoopfonds	23	-	-121
Mutatie voorzieningen	10	-459	-1.304
Bruto-kasstroom uit operationele activiteiten	16.883	-8.722	8.701
Mutatie in voorraden	-2.669	-	56
Mutatie in vorderingen	853	17.661	-14.457
Mutatie in kortlopende schulden	-3.086	-15.937	7.818
Netto-kasstroom uit operationele activiteiten	11.981	-6.998	2.118
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Investeringen materiële vaste activa	-23.410	-11.302	-19.853
Ontvangen investeringsbijdragen	1.639	12.876	493
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-21.771	1.574	-19.360
Mutatie liquide middelen	-9.790	-5.424	-17.242
Liquide middelen begin boekjaar	21.521	21.521	38.763
Liquide middelen einde boekjaar	11.731	16.097	21.521

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

WAARDERINGSGRONDSLAGEN

1. Algemeen

De geformuleerde grondslagen hebben betrekking op de jaarrekening als geheel en daarmee tevens op de geconsolideerde jaarrekening die daarvan een onderdeel vormt. De waardering en bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Voorzover niet anders is vermeld, zijn de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben, ongeacht of ze tot ontvangsten of uitgaven hebben geleid. Baten worden slechts opgenomen voorzover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden inachtgenomen indien zij voor het maken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

2. Indeling jaarrekening

Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013–2016

Met ingang van 1 januari 2013 is het nieuwe Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013–2016 van kracht. De richtlijnen in dit handboek sluiten zoveel mogelijk aan op de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, Boek 2, Titel 9 en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (in het bijzonder RJ 640). De in het handboek gestelde eisen beogen enerzijds duidelijkheid te bieden aan de instellingen zelf en anderzijds uniformiteit te bevorderen in de presentatie van de te leveren (financiële) gegevens.

3. Criteria voor consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de financiële gegevens opgenomen van Stichting Het Rijksmuseum en van de groepsmaatschappijen waarin Stichting Het Rijksmuseum direct of indirect meer dan de helft van het stemgerechtigde kapitaal houdt of waarin Stichting Het Rijksmuseum op grond van aanvullende regelingen beschikt over de beslissende zeggenschap ter zake van het bestuur en het financiële beleid. De activa, passiva, resultaten en kasstromen van deze groepsmaatschappijen zijn in de consolidatie betrokken onder eliminatie van de onderlinge verhoudingen en transacties.

De opgenomen groepsmaatschappijen, gevestigd te Amsterdam, zijn:

- Rijksmuseum Holding B.V. (deelname 100%)
- Rijksmuseum Merchandising B.V. i.l. (deelname 100%)
- Rijksmuseum E-commerce B.V. i.l. (deelname 100%)
- Rijksmuseum Schiphol B.V. i.l. (deelname 100%)
- Rijksmuseum Publishing B.V. i.l. (deelname 100%)
- Rijksmuseum Tijdschrift B.V. i.l. (deelname 100%)

Naast de (100%-)groepsmaatschappijen wordt tevens de 50%-deelneming PP10 B.V. in de consolidatie betrokken. Voor deze vennootschap wordt de proportionele consolidatiemethode gehanteerd. PP10 B.V. is een joint venture van het Rijksmuseum en het Van Gogh Museum waarin vanaf 1 augustus 2009 de meldkameractiviteiten van beide musea gezamenlijk worden uitgevoerd die voorheen door ieder museum zelfstandig werden verricht. Gezien de ontstaansgeschiedenis en omdat de joint-venturegedachte bij deze vennootschap zowel op het financiële vlak, als op het gebied van zeggenschap en aansturing wordt gehanteerd is voor de verantwoording in de jaarrekening gekozen voor de proportionele consolidatiemethode. Deze verwerkingswijze komt het meest tegemoet aan het wettelijk inzichtvereiste.

Op 19 december 2011 is in de algemene vergadering van aandeelhouders van Rijksmuseum Holding B.V. besloten om de vijf vennootschappen waarin Rijksmuseum Holding B.V. 100% van de aandelen houdt, te ontbinden. Dit betreft de volgende vennootschappen:

Rijksmuseum Merchandising B.V. i.l.
Rijksmuseum E-commerce B.V. i.l.
Rijksmuseum Schiphol B.V. i.l.
Rijksmuseum Publishing B.V. i.l.
Rijksmuseum Tijdschrift B.V. i.l.

De activiteiten van Rijksmuseum Merchandising B.V., bestaande uit het gezamenlijk met het Van Gogh Museum exploiteren van de winkel op het Museumplein, en Rijksmuseum E-commerce B.V., bestaande uit de webwinkel van het Rijksmuseum, zijn met ingang van 1 januari 2012 ondergebracht in Stichting Het Rijksmuseum. Het bestaansrecht van Rijksmuseum Schiphol B.V. is vervallen met de beëindiging van de exploitatie van de winkel op luchthaven Schiphol per 1 januari 2010. Het bestaansrecht van Rijksmuseum Publishing B.V. is vervallen met de beëindiging van de samenwerkingsovereenkomst met Uitgeverij Nieuw Amsterdam per 1 april 2011. Het bestaansrecht van Rijksmuseum Tijdschrift B.V. is vervallen met de beëindiging van de uitgave van OOG, Tijdschrift van het Rijksmuseum na het eerste nummer van de jaargang 2011. De afwikkeling van de ontbinding van de vennootschappen zal gedurende 2014 plaatsvinden.

4. Omrekening van vreemde valuta

Vorderingen, schulden en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers van afwikkeling. De uit de omrekening per balansdatum voortvloeiende koersverschillen worden opgenomen in de exploitatierekening.

5. Kunstcollectie

De collectie die bij verzelfstandiging in 1995 middels de beheersovereenkomst in beheer is gegeven, is eigendom van de Staat der Nederlanden en is daarom niet in de balans opgenomen. De beheersovereenkomst regelt niet dat nieuwe aanwinsten na verzelfstandiging door het Rijksmuseum automatisch ook eigendom worden van de Staat. Bij de verzelfstandiging is wel de intentie (kamerstukken bij Verzelfstandigingswet) uitgesproken dat nieuwe verwervingen worden toegevoegd aan de rijkscollectie maar daarvoor is afzonderlijke en expliciete overdracht (bijvoorbeeld door schenking) aan de Staat vereist. Het Rijksmuseum heeft, net zoals de andere verzelfstandigde Rijksmusea, een volmacht verkregen om schenkingen en legaten namens de Staat te aanvaarden. De schenkingen en legaten na verzelfstandiging zijn daarmee ook eigendom van de Staat geworden. Daarnaast heeft het Rijksmuseum een volmacht verkregen om namens de Staat te verwerven. Bij aankopen van particulieren is van deze volmacht gebruik gemaakt. Voor de overige verwervingen na verzelfstandiging geldt dat deze objecten nog eigendom van het Rijksmuseum zijn. Aangezien het de intentie is om deze objecten op enig moment over te dragen aan de Staat zijn deze objecten, net als de rest van de (in beheer gegeven) collectie, niet in de balans opgenomen. De collectie is niet verzekerd.

6. Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

6.1. Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

6.2. Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of lagere netto-opbrengstwaarde. Hierbij wordt rekening gehouden met mogelijke incurantheid. In het onderhandenwerk van de kosten van publicaties die in eigen beheer worden vervaardigd, zijn geen personeelslasten of andere vaste lasten begrepen. De kosten van onderhandenwerk werden tot en met 2012 verantwoord onder de overlopende activa. In de verantwoording 2013 zijn daarom de cijfers 2012 aangepast voor vergelijkingsdoeleinden.

6.3. Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor oninbaarheid. Deze voorzieningen zijn bepaald op basis van een beoordeling van de individuele vorderingen.

6.4. Voorzieningen

De voorziening inzake jubilea-uitkeringen wordt conform RJ 271 volgens de actuariële 'Projected Unit Credit Method' berekend. De overige voorzieningen worden op nominale waarde gewaardeerd. De voorziening voor langdurig zieken werd tot en met 2012 verantwoord onder de kortlopende schulden. In de verantwoording 2013 zijn daarom de cijfers 2012 aangepast voor vergelijkingsdoeleinden.

6.5. Investeringsbijdragen

Ontvangen investeringssubsidies en bijdragen ten behoeve van de aanschaf van materiële vaste activa worden verantwoord onder de langlopende schulden onder de post investeringsbijdragen. Deze post valt vrij ten gunste van de exploitatierekening overeenkomstig de afschrijving op de met deze subsidies en bijdragen verkregen materiële vaste activa.

7. Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

7.1. Kunstaankopen en bijdragen ten behoeve van kunstaankopen

De onderdelen van de subsidie, de schenkingen en overige bijdragen die bestemd zijn voor het doen van kunstaankopen worden, evenals de kunstaankopen zelf, in de exploitatierekening verantwoord. De bedragen verkregen van derden ten behoeve van kunstaankopen die ultimo boekjaar nog niet zijn besteed aan de verwerving van kunstaankopen, worden ultimo boekjaar toegevoegd aan het bestemmingsfonds kunstaankopen. Bij aankoop van kunstvoorwerpen in latere jaren, vallen deze bedragen vrij ten gunste van de exploitatie. Deze mutatie in het bestemmingsfonds kunstaankopen wordt separaat verantwoord in de exploitatierekening. Het bestemmingsfonds kunstaankopen maakt geen deel uit van het eigen vermogen.

7.2. Pensioenen

De pensioenen zijn ondergebracht bij het Pensioenfonds Zorg en Welzijn. De door het fonds verzorgde pensioenregeling is een toegezegde pensioenregeling. De Stichting heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het fonds, anders dan het voldoen van hogere toekomstige premies. De Stichting verwerkt de toegezegde pensioenregeling als een toegezegde-bijdrageregeling, waardoor de pensioenlasten in de jaarrekening gelijk zijn aan de betaalde premies aan het fonds. Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over de periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremie. Voor zover de verschuldigde pensioenpremie op balansdatum niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen.

7.3. Vennootschapsbelasting

Door het besluit eind 2011 van het ministerie van OCW om geen rol meer te spelen bij de benoeming van leden van de Raad van Toezicht, wordt het Rijksmuseum formeel niet meer aangemerkt als semi-overheidslichaam en is het niet meer vrijgesteld voor de vennootschapsbelasting. Voor een nadere toelichting op dit onderwerp wordt verwezen naar de toelichting op de niet op de balans opgenomen verplichtingen.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

I. MATERIELE VASTE ACTIVA

(BEDRAGEN X € 1.000)	VOORUIT- BETAALD OP MATERIELE VASTE ACTIVA	VERBOU- WINGEN	INRICHTING HET NIEUWE RIJKS MUSEUM	INVENTARIS, APPARATUUR EN INRICHTING	MUSEALE INVENTARIS	TOTAAL
stand 1 januari						
Aanschafwaarde	22.520	5.403	-	13.879	3.340	45.142
Cumulatieve afschrijvingen	-	-5.352	-	-7.002	-3.125	-15.479
boekwaarde 1 januari	22.520	51	-	6.877	215	29.663
mutaties boekjaar:						
Investerings en overboekingen	-20.411	-	39.448	3.504	869	23.410
Afschrijvingen	-	-20	-3.247	-2.284	-162	-5.713
	-20.411	-20	36.201	1.220	707	17.697
stand per 31 december						
Aanschafwaarde	2.109	5.403	39.448	17.383	4.209	68.552
Cumulatieve afschrijvingen	-	-5.372	-3.247	-9.286	-3.287	-21.192
boekwaarde 31 december	2.109	31	36.201	8.097	922	47.360

De afschrijvingspercentages van de materiële vaste activa zijn gebaseerd op de economische levensduur en bedragen:

- Verbouwingen, installaties en bouwkundige voorzieningen 10-15 jaar
- Computerapparatuur en software 3-4 jaar
- Depotinrichting 25 jaar
- Meubilair en (kantoor)inrichting 5-10 jaar
- Presentatiemateriaal, verlichting en tentoonstellingsinrichting 7-15 jaar
- Beveiligings- en AV-apparatuur 3-15 jaar
- Vitruines 15-20 jaar

Bij aanschaffingen in de loop van het jaar worden de afschrijvingspercentages pro rata toegepast. De verzekerde waarde ultimo 2013 bedraagt € 57,7 miljoen. Investerings op tijdelijke locaties worden afgeschreven over de geraamde periode van de tijdelijke huisvesting. De post vooruitbetaald op materiële vaste activa heeft geheel betrekking op nazorgpunten met betrekking tot de investeringen in de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum.

III. VORDERINGEN

(BEDRAGEN X € 1.000)	31 DECEMBER	2013	2012
III.1. Debiteuren		2.146	1.119
III.2. Vorderingen op gelieerde rechtspersonen		6.220	944
III.4. Te declareren projectgelden het nieuwe Rijksmuseum		6.555	12.791
III.5. Belastingen en sociale premies		2.414	5.300
III.6. Overige vorderingen		2.332	633
III.7. Overlopende activa		919	652
		20.586	21.439

III.2. Stichting Het Rijksmuseum Fonds

Stichting Het Rijksmuseum Fonds (Rijksmuseum Fonds) is opgericht op 8 december 1994 en heeft tot doel:

- het aantrekken, het beheren en het beleggen van gelden welke door schenkers ten bate van het Rijksmuseum te Amsterdam aan de stichting zijn geschonken;
- het uitkeren van gelden aan het Rijksmuseum, waarbij in beginsel de ter beschikking gestelde gelden niet worden aangesproken, tenzij zulks in andere zin met schenkers is overeengekomen;
- het verlenen van steun in de meest uitgebreide zin des woords aan het Rijksmuseum.

Het Rijksmuseum verleent huisvesting aan het Rijksmuseum Fonds. Ook de administratie wordt gevoerd door het Rijksmuseum. Het Rijksmuseum berekent geen kosten door voor de administratieve dienstverlening en huisvesting. Het Rijksmuseum heeft twee accountmanagers Rijksmuseum Fonds in dienst van wie de werkzaamheden geheel ten behoeve

van het Rijksmuseum Fonds zijn. De kosten hiervan worden door het Rijksmuseum Fonds vergoed.

De jaarrekening van het Rijksmuseum Fonds wordt opgesteld conform richtlijn 650 Fondsen-wervende instellingen en is te vinden op de website van Stichting Het Rijksmuseum.

IV. LIQUIDE MIDDELEN

De banktegoeden zijn direct opeisbaar. Het Rijksmuseum wil direct over al zijn liquide middelen kunnen beschikken. Deposito's op de kortere termijn gaven in 2013 evenals in de voorgaande jaren (2009 tot en met 2012) minder rente dan het uitzetten van overtollige gelden op spaarrekeningen. Ultimo 2013 zijn de niet direct benodigde liquide middelen uitgezet op een aantal zakelijke spaarrekeningen van de ING Bank. De saldi van deze spaarrekeningen zijn alle zonder kosten direct opeisbaar. Voor de actuele rentepercentages van betreffende rentespaarrekeningen wordt verwezen naar de internetsite van ING.

V. GROEPSVERMOGEN

(BEDRAGEN X € 1.000)	STAND 1 JANUARI	RESULTAAT BESTEMMING	OVERBOEKING I.V.M. VASTSTELLING SUBSIDIE 2009-2013	STAND 31 DECEMBER
V.1. Algemene reserve	7.140	161	-	7.301
V.2. Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel	8.558	-2.506	-	6.052
V.3. Bestemmingsreserve herkomstonderzoek	-	654	-	654
V.4. Bestemmingsreserve registratieachterstanden	-	1.500	-	1.500
V.5. Bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-2012	-	-254	254	-
V.6. Bestemmingsfonds voor financiering van activa	-	13.836	-	13.836
V.7. Bestemmingsfonds OCW	254	97	-254	97
Totaal groepsvermogen	15.952	13.488	-	29.440

Algemene reserve

De algemene reserve is het gedeelte van het eigen vermogen waarover zonder belemmering door wettelijke of statutaire bepalingen kan worden beschikt voor het doel waarvoor het Rijksmuseum is opgericht. Deze reserve wordt aangehouden om de continuïteit van de stichting op langere termijn te waarborgen.

Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel

Ter dekking van de financiële risico's na de opening van het hoofdgebouw en tijdens de komende verbouwingsperiode van de Philipsvleugel is het ultimo 2012 vrijgevallen saldo van de post reizende tentoonstellingen bij de resultaatbestemming toegevoegd aan een nieuw gevormde Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel.

Bestemmingsreserve herkomstonderzoek en registratieachterstanden

Bij de subsidiëtoekenning voor de periode 2013-2016 heeft het ministerie van OCW het Rijksmuseum de verplichting opgelegd om naast de collecties schilderijen en tekeningen ook de andere deelcollecties te onderzoeken op herkomst in het kader van het museumonderzoek van de Museumvereniging. Voor dit onderzoek is door het ministerie van OCW over de periode 2011 tot en met 2013 een bedrag toegezegd van € 293.000. De totale kosten van het onderzoek tot en met 2013 bedragen € 245.000. Er zijn geen additionele middelen meer ter beschikking gesteld door het ministerie van OCW voor het herkomstonderzoek. De jaarlijkse kosten in de resterende subsidieperiode 2014-2016 van dit onderzoek bedragen circa € 200.000 per jaar. Bij de resultaatbestemming is het saldo van het bestemmingsfonds OCW ultimo 2012 van € 254.000 toegevoegd aan de bestemmingsreserve herkomstonderzoek voor de geraamde kosten 2014. Daarnaast is voor deze verplichting in de jaren 2015 en 2016 bij de resultaatbestemming nog eens € 400.000 toegevoegd aan de bestemmingsreserve herkomstonderzoek.

Tevens is de verplichting opgelegd om minimaal 95 procent van de objecten te registreren. De registratie moet voldoen aan de eisen van aanwezigheid van inventarisnummer op objecten en melding van standplaats en juridische status in de registratie. Het Rijksmuseum heeft een achterstand in deze registratie met name bij de werken op papier. Ook voor het wegwerken van deze registratieachterstanden heeft het ministerie geen additionele middelen ter beschikking gesteld. De jaarlijkse kosten van deze werkzaamheden bedragen circa € 500.000 per jaar. Bij de resultaatbestemming 2013 zijn daarom de geraamde kosten van deze verplichting voor de jaren 2014 tot en met 2016 van € 1.500.000 toegevoegd aan de bestemmingsreserve registratieachterstanden.

Bestemmingsreserve restant subsidie 2009-2012

Bij de vaststelling van de vierjaarlijkse instellingssubsidie 2009-2012 heeft het ministerie van OCW aangegeven het resterende saldo bestemmingsfonds OCW niet terug te vorderen. Het niet bestede deel van het bestemmingsfonds OCW dient in de subsidieperiode 2013-2016 te worden aangewend voor het doel waarvoor de vierjaarlijkse instellingssubsidie 2013-2016 is verleend. Een niet besteed deel moet worden opgenomen in de bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-2012. Onttrekkingen mogen plaatsvinden bij zowel een positief als een negatief exploitatieresultaat. Mocht er aan het eind van de periode 2013-2016 een positief saldo resteren dan dient dit toegevoegd te worden aan het bestemmingsfonds OCW ultimo 2016. Het Rijksmuseum heeft besloten om het saldo van deze bestemmingsreserve aan te wenden ten behoeve van het reeds lopende herkomstonderzoek waarvoor door het ministerie van OCW onvoldoende middelen ter beschikking zijn gesteld om dit onderzoek volledig af te ronden.

Bestemmingsfonds voor financiering van activa

Onderdeel van het project het nieuwe Rijksmuseum zijn de inrichtingskosten van het Hoofdgebouw. De totale kosten hiervan bedragen circa € 40 miljoen die deels zijn gerealiseerd door het Rijksmuseum zelf en deels zijn meegenomen in het bouwproject het nieuwe Rijksmuseum. Binnen het financiële kader van het project is vastgelegd dat het Rijksmuseum hiervan € 27 miljoen zelf bijdraagt. De resterende bijdrage van € 13 miljoen wordt door het project ter beschikking gesteld. Omdat een van de randvoorwaarden van het project het nieuwe Rijksmuseum is dat er sprake moet zijn van een sluitende exploitatie, is in samenspraak met de Financiële Adviesgroep van het project besloten om de bijdrage vanuit het project voor de inrichtingskosten ter beschikking te stellen in de vorm van een financieringsbijdrage. Door het ter beschikking stellen van deze financieringsbijdrage is het Rijksmuseum in staat de initiële investering te financieren en tevens de financiering van de toekomstige vervanging daarvan veilig te stellen. Deze middelen worden gelet op de aard van de financieringsbijdrage in de jaarverantwoording van het boekjaar 2013, bij de resultaatbestemming in zijn geheel toegevoegd aan het 'bestemmingsfonds voor financiering van activa' als onderdeel van het eigen vermogen op de balans. De vorming van dit 'bestemmingsfonds voor financiering van activa' is noodzakelijk om te waarborgen dat op (middel)lange termijn voldoende liquide middelen beschikbaar blijven voor de vervanging van de inrichting. Zonder de vorming van dit bestemmingsfonds kunnen liquiditeitstekorten ontstaan waardoor de toekomstige vervanging van de inrichtingsinvesteringen van het nieuwe Rijksmuseum onder druk komt te staan.

Bestemmingsfonds OCW

Subsidie OCW die nog niet is besteed aan doeleinden waarvoor de subsidie is verstrekt (zie artikel 2.16 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid) dient opgenomen te worden in het bestemmingsfonds OCW. De wijze waarop het exploitatieresultaat aan het bestemmingsfonds wordt toegerekend, moet worden toegelicht. De toevoegingen aan het bestemmingsfonds OCW vinden plaats naar rato van de structurele subsidie OCW ten opzichte van het totaal van de baten. Gedurende de subsidieperiode mogen alleen onttrekkingen aan het bestemmingsfonds OCW plaatsvinden bij een negatief exploitatieresultaat en de onttrekkingen dienen te worden toegelicht. Onttrekkingen mogen, evenals de toevoegingen alleen plaatsvinden naar rato van het aandeel van de structurele subsidie OCW ten opzichte van de totale baten. Een eventueel resterend exploitatietekort dat niet volledig volgens deze rekenregel kan worden gedekt, dient dus te worden opgevangen met de algemene reserves. Een uitzondering op het naar-rato-principe wordt gemaakt indien de algemene reserves niet toereikend zijn. Voor dat gedeelte van het tekort mag in die situatie eveneens het bestemmingsfonds OCW worden aangewend. Voor de berekening van de toevoegingen en de onttrekkingen aan deze reserve wordt verwezen naar de toelichting op de resultaatverdeling elders in dit verslag.

Functies van het groepsvermogen

De functie van het groepsvermogen bestaat uit:

- A. Bufferfunctie voor toekomstige risico's aan de uitgaven- en/of inkomstenkant van de exploitatie.
- B. Financieringsfunctie voor vaste activa.
- C. Dekking voor specifieke risico's en projecten.

A. Bufferfunctie

Voor toekomstige risico's in de exploitatie hanteert het Rijksmuseum een horizon van een jaar; het benodigde vermogen dient een omvang te hebben om maximaal een jaar discontinuïteit in de exploitatie op te kunnen vangen. Als praktische vertaling van dit uitgangspunt kan de dan benodigde omvang van vermogen berekend worden op de in een jaar te derven inkomsten van entree- en winkelinkomsten. Na heropening wordt het vereiste vermogen uit hoofde van deze functie geraamd op circa € 20 miljoen. De algemene reserve voorziet in deze functie van het groepsvermogen.

B. Financieringsfunctie

Het Rijksmuseum is voor de financiering van de vaste activa aangewezen op het eigen vermogen, omdat door het ontbreken van langjarige subsidiëtoezeggingen geen beroep

gedaan kan worden op de kapitaalmarkt. Het benodigd vermogen voor financiering van de vaste activa komt overeen met de gemiddelde boekwaarde van de vaste activa gedurende een zekere periode. Na heropening wordt het vereiste vermogen uit hoofde van deze functie (eveneens) geraamd op circa € 20 miljoen. De algemene reserve en het bestemmingsfonds financiering activa voorzien in deze functie van het groepsvermogen.

C. Dekking voor specifieke risico's en projecten

Ter dekking van specifieke risico's en projecten kunnen delen van het vermogen worden afgezonderd in specifiek daarvoor gevormde bestemmingsreserves. Ultimo 2013 betreft dit de bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel, de bestemmingsreserve herkomstonderzoek en de bestemmingsreserve registratieachterstanden.

VI. AANKOOPFONDS

(BEDRAGEN X € 1.000)	31 DECEMBER 2013	31 DECEMBER 2011	
stand 1 januari		74	195
Bij: Ontvangen bijdragen			
- BankGiro Loterij	6.052	2.131	
- Sponsoring Baker & McKenzie, PON en JTI	230	220	
- Overige bijdragen en schenkingen	8.781	496	
	15.063	2.847	
Af: Kunstaankopen			
- Aankoop kunstvoorwerpen	-17.302	-3.113	
- Eigen middelen	2.262	145	
	-15.040	-2.968	
Mutatie aankoopfonds		23	-121
stand per 31 december		97	74

VII. VOORZIENINGEN

(BEDRAGEN X € 1.000)	STAND 1 JANUARI	DOTATIE BOEKJAAR	AANGEWEND IN BOEKJAAR	VRUJVAL T.G.V. RESULTAAT	STAND 31 DECEMBER
VUT en overgangsregeling prepensioen	488	34	-355	-	167
Wachtgelden	78	-	-12	-	66
Suppletie en afkoopregelingen	15	-	1	-2	14
Jubilea-uitkeringen	400	-	-25	-2	373
Langdurig zieken	77	371			448
	1.058	405	-391	-4	1.068

VUT en overgangsregeling prepensioen

Ultimo 2011 zijn sociale partners overeengekomen om de garantieregeling voor werknemers geboren na 1949 af te schaffen. De voorziening VUT en overgangsregeling prepensioen betreft daarom alleen nog maar de rechten op de garantieregeling voor werknemers geboren voor 1950 en heeft een kortlopend karakter. Vanwege het kortlopende karakter is de voorziening gewaardeerd op nominale waarde.

Personeelsverplichtingen: wachtgelden en suppletie- en afkoopregelingen

Deze voorzieningen betreffen de geschatte verplichtingen voor wachtgelden en suppletie- en afkoopregelingen personeel. Deze voorzieningen hebben een kortlopend karakter en zijn gewaardeerd op nominale waarde.

Jubilea-uitkeringen

De verplichting inzake jubilea-uitkeringen is berekend volgens de actuariële methode 'Projected Unit Credit Method'. Bij deze actuariële berekening wordt rekening gehouden met geaggregeerde blijfkansen waarin onder meer zijn begrepen de sterfte-, arbeidsongeschiktheid- en vertrekken. Deze kansen zijn afhankelijk van leeftijd en geslacht. Voor de indexering van de verplichting is uitgegaan van 2,0% bestaande uit een algemene loonontwikkeling van 1,5% en een carrièreontwikkeling van 0,5%. De verplichtingen zijn contant gemaakt op basis van de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar.

Langdurig zieken

Voor op balansdatum bestaande verplichtingen tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen aan personeelsleden die op balansdatum naar verwachting blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid, is een voorziening opgenomen. De voorziening wordt opgenomen voor personeelsleden die op balansdatum dertien weken of langer ziek zijn. De hoogte van de voorziening wordt bepaald op basis van de verwachte kosten van de verplichting van doorbetaling van beloningen aan deze langdurig zieken die voor rekening komen van de werkgever.

VIII. LANGLOPENDE SCHULDEN

(BEDRAGEN X € 1.000)	31 DECEMBER	2013	2012
X.1. Investeringsbijdragen		31.335	32.047
		31.335	32.047

VIII.1. INVESTERINGSBIJDRAGEN

(BEDRAGEN X € 1.000)	STAND 1 JANUARI	ONTVANGEN BIJDRAGEN	UIT SUBSIDIE HUISVESTING	VRUJVAL T.G.V. RESULTAAT	STAND 31 DECEMBER
Brandveiligheidsvoorzieningen					
Lelystad: bijdrage KNM	255	-	-	-61	194
Brandveiligheidsvoorzieningen Lelystad:					
bijdrage OCW	2.367	-	457	-188	2.636
Inrichting het nieuwe Rijksmuseum	29.131	-	-	-1.814	27.317
Bijdrage PACCAR restauratie-apparatuur	211	-	-	-123	88
Bijdrage depotinrichting	83	-	-	-83	-
Diverse bijdragen Teekenschool	-	832	-	-41	791
Bijdrage inrichting Auditorium	-	250	-	-27	223
Bijdrage Jeppe Hein Fontein	-	100	-	-14	86
	32.047	1.182	457	-2.351	31.335

Brandveiligheidsvoorzieningen Lelystad

Op basis van een interne risicoanalyse, een brandoefening medio 2009 en een brandscan van de RVB heeft het Rijksmuseum in kaart gebracht welke maatregelen getroffen moeten worden om de veiligheid in het depot in Lelystad op een bij de collectie behorend niveau te brengen. De urgentie om de maatregelen te treffen werd verhoogd door het vertrek van De Nederlandsche Bank van deze locatie. Het ministerie van OCW heeft, om deze investeringen mogelijk te maken, extra middelen ter beschikking gesteld in de vorm van een eenmalige bijdrage van € 1,6 miljoen en een structurele bijdrage per 1 juli 2010 van € 0,4 miljoen op jaarbasis. Deze middelen worden tot het moment van ingebruikname van de investeringen opgenomen als investeringsbijdrage. Vanaf het moment van ingebruikname zullen deze middelen vrijvallen ten gunste van het resultaat conform de afschrijvingstermijn van de betreffende investeringen. In 2011 is van de mede huurder de Koninklijke Nederlandse Munt een bijdrage van € 0,4 miljoen verkregen voor het eerste projectonderdeel waarin de basisbeveiliging is gerealiseerd. Deze bijdrage is toegevoegd aan de post investeringsbijdragen en valt conform bovengenoemde systematiek vrij ten gunste van het resultaat.

Inrichting het nieuwe Rijksmuseum

Tot het moment van de oorspronkelijk verwachte aanvang van de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum medio 2007 zijn de ontvangen bijdragen van de founder Philips en de twee hoofdsponsors BankGiro Loterij en ING uitgezet op een depositorekening. De op deze depositorekening ontvangen rente werd tot 1 juli 2007 toegevoegd aan de ontvangen bijdragen. Tevens worden in de periode van de renovatie aan deze post toegevoegd het verschil tussen de ontvangen subsidie OCW voor huisvesting (na aftrek van de aan het project het nieuwe Rijksmuseum verschuldigde middelen) en de aan de RVB betaalde huren. Verschillen tussen de huisvestingssubsidie OCW en de te betalen huur ontstaan door een verschillende manier van indexeren van de huur en de huisvestingssubsidie OCW. Het saldo van deze post zal worden aangewend ter dekking van de bijdrage van het Rijksmuseum voor de inrichtingskosten van het nieuwe Rijksmuseum. Deze post valt vanaf het moment van ingebruikname van de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum vrij ten gunste van het resultaat conform de afschrijving op de inrichting.

Inventaris, apparatuur, inrichting en museale inventaris

Dit betreft ontvangen investeringsbijdragen voor activa die vrijvallen vanaf het moment van ingebruikname van de betreffende investeringen conform de hiervoor gehanteerde afschrijvingstermijnen.

IX. KORTLOPENDE SCHULDEN

(BEDRAGEN X € 1.000)	31 DECEMBER	2013	2012
IX.1. Belastingen en sociale premies		1.076	936
IX.2. Pensioenpremies		63	197
IX.4. Crediteuren		13.588	19.004
IX.5. Overige schulden		588	718
IX.6. Overlopende passiva		5.609	3.155
		20.924	24.010

Niet in de balans opgenomen verplichtingen*Huurverplichtingen*

Stichting Het Rijksmuseum is diverse gebruikersovereenkomsten aangegaan met het RVB voor de huur van de gebouwen. De jaarlijkse huur hiervan bedraagt € 18,8 miljoen. Ten behoeve van onder meer de meldkameractiviteiten is door het Rijksmuseum het pand Paulus Potterstraat 10 gehuurd. De jaarhuur hiervan bedraagt € 0,2 miljoen. De totale jaarlijkse huurverplichting ultimo 2013 uitgesplitst naar datum afloop contract is onderstaand weergegeven:

JAARVERPLICHTING	DATUM AFLOOP CONTRACT
(BEDRAGEN X € 1.000)	
429	31-12-2013
764	14-09-2014
495	31-12-2016
723	28-02-2018
2.065	30-06-2022
14.274	30-09-2042
214	31-12-2029
18.966	

Pensioenfonds Zorg & Welzijn (PFZW) en Stichting Federatief Pensioenfonds (SFP)

Eind 2010 besloot het bestuur van SFP over te gaan tot liquidatie van het fonds en het heeft dit kenbaar gemaakt aan de werkgevers en de werknemersorganisaties. De aangesloten ondernemingen moesten vervolgens in het liquidatietraject een keuze maken voor een nieuwe pensioenuitvoerder. De voormalige Vereniging van Rijksgesubsidieerde Musea heeft in dit traject gekozen voor PFZW als nieuwe pensioenuitvoerder. Op 24 juni 2011 heeft De Nederlandsche Bank (DNB) te kennen gegeven geen verbod te zullen opleggen voor de collectieve waardeoverdrachten naar de diverse nieuwe pensioenuitvoerders waarna de liquidatie van SFP verder afgewikkeld kon worden. Het liquidatietraject van SFP bleek door de structuur van het fonds bijzonder complex, maar uiteindelijk is dit succesvol doorlopen. Op 31 oktober 2013 is de liquidatiebalans, na aankondiging hiervan in een landelijk dagblad, gedeponereerd bij de Kamer van Koophandel en na de verzetstermijn van twee maanden is het fonds vervolgens per 1 januari 2014 officieel ontbonden. Het geringe liquidatieoverschot is aangewend door bij de verschillende nieuwe pensioenuitvoerders extra pensioenrechten in te kopen voor de gewezen deelnemers van SFP.

PFZW wordt gekwalificeerd als een bedrijfstakpensioenfonds in de zin van IAS 19 en RJ 271. Voor de aangesloten ondernemingen geldt dat er geen andere verplichting bestaat bij een tekort dan het accepteren van een hogere bijdrage. Net als bij de andere pensioenfonds in Nederland vertoonde de dekkingsgraad van PFZW in 2013 een licht herstel. Ultimo 2013 bedraagt de dekkingsgraad van PFZW 109% (na indexering). Dit is hoger dan de volgens het herstelplan benodigde dekkingsgraad van 104,3%. Op basis van het gunstige verloop van de dekkingsgraad heeft PFZW besloten om de pensioenen in 2014 met 0,94% te verhogen en dat de pensioenpremie voor 2014 gelijk blijft aan die van 2013.

Horizontaal Toezicht

Op 25 juni 2009 heeft het Rijksmuseum een handavingsconvenant inzake horizontaal toezicht afgesloten met de Belastingdienst Amsterdam. In het kader van dit convenant is het Rijksmuseum vervolgens begonnen met het bouwen en implementeren van een Tax Control Framework en is er regelmatig overleg met de Belastingdienst over verschillende fiscale onderwerpen. Naar aanleiding van een in 2010 uitgevoerde nulmeting, waarin werd vastgesteld wat de situatie was rondom de fiscale processen en de daaraan gerelateerde beheersingsmaatregelen, is besloten te komen tot een afronding van het verleden met de Belastingdienst tot en met 2009 met uitzondering van het punt van de omzetbelasting inzake kunstaankopen (zie onderstaand). Momenteel lopen twee belangrijke discussies met de Belastingdienst.

1. Vennootschapsbelasting

Eind 2011 is door het ministerie van OCW besloten om geen rol meer te spelen bij de benoeming van leden van de Raad van Toezicht. Naar aanleiding van dit besluit heeft het Rijksmuseum op 12 mei 2012 de statuten aangepast waardoor het Rijksmuseum vanaf dat moment formeel niet meer wordt aangemerkt als semi-overheidslichaam en het niet meer vrijgesteld zou zijn voor de vennootschapsbelasting. Het Rijksmuseum blijft zich vooralsnog op het principiële standpunt stellen dat de museale activiteiten niet vennootschapsbelastingplichtig zijn, omdat er nog steeds sprake is van een grote formele en financiële betrokkenheid vanuit de overheid.

2. BTW op kunstaankopen

Bij de nulmeting over 2009 in het kader van de Horizontaal-Toezichtrelatie met de Belastingdienst kwam als openstaand punt naar voren de vooraf trek van BTW bij kunstaankopen. De Belastingdienst stelde zich op het standpunt dat de vooraf trek van BTW niet terecht was bij kunstaankopen die vervolgens om niet werden doorgestoten aan de Staat. Gedurende deze discussie werd echter duidelijk dat sinds de verzelfstandiging geen formele aanvaarding van het eigendom van de aangekochte kunstvoorwerpen door de Staat had plaatsgevonden. Momenteel is de status als volgt:

- De aankopen na de verzelfstandiging zijn nog steeds het eigendom van het verzelfstandigde Rijksmuseum en dus nog niet overgedragen aan de Staat.
- Eventueel verrekende BTW bij aankoop is hierdoor terecht.
- Bij doorstoot aan de Staat om niet moet voor de kunstaankopen waar bij aankoop BTW is verrekenend BTW worden afgedragen. De Belastingdienst heeft aangegeven dat in die gevallen het lage BTW-tarief moet worden gehanteerd over de oorspronkelijke historische aanschafprijs.
- Het ministerie van OCW is op de hoogte van de huidige situatie en zal het eigendom van de aankopen na verzelfstandiging pas aanvaarden en regelen als er een oplossing is voor dit probleem. Zolang die er niet is wordt het dossier stil gelegd.

Niet in de balans opgenomen activa*Subsidie*

Voor de nieuwe Cultuurnotaperiode 2013 tot en met 2016 is door het ministerie van OCW aan Stichting Het Rijksmuseum een totaalbedrag aan subsidie toegekend van € 27,2 miljoen per jaar. Ten opzichte van de voorgaande subsidieperiode is in het kader van de bezuinigingen op het exploitatiedeel van de subsidie een generieke korting doorgevoerd van 5% en een aanvullende korting van 6,65% die geldt voor de musea die op basis van het advies van de Raad voor de Cultuur zijn ingedeeld in categorie 2. In zijn totaliteit betreft dit een korting van circa € 2 miljoen. Bij de toekenning van de bijstelling van het onderdeel huisvesting van de subsidie is de jaarlijkse indexering in 2013 niet structureel toegekend voor de jaren 2014 tot en met 2016. Het Rijksmuseum heeft hiertegen bezwaar aangetekend bij het ministerie.

Concessieovereenkomst

In 2010 zijn NV Luchthaven Schiphol en het Rijksmuseum een overeenkomst aangegaan tot de exploitatie van een museum op de luchthaven. Doel van de samenwerking is het creëren van een gezamenlijk marketinginstrument voor zowel Schiphol als het Rijksmuseum. Het Rijksmuseum ontvangt hiervoor jaarlijks een vast bedrag van Schiphol als bijdrage in de kosten. De concessieovereenkomst liep tot 31 december 2013. Momenteel worden gesprekken gevoerd met Schiphol over de voortzetting van de overeenkomst en over de voorwaarden.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING

(BEDRAGEN X € 1.000)	2013 UITKOMST	2013 BEGROOT	2012 UITKOMST
Baten			
A. Opbrengsten			
Directe opbrengsten			
A.1.1. Publieksinkomsten	29.781	21.842	13.196
A.1.1.1. Entree	21.878	13.883	9.030
A.1.1.2. Diverse opbrengsten uit entree	1.939	1.430	1.112
A.1.1.3. Uit horeca-exploitatie	773	878	115
A.1.1.4.1. Museumwinkel	4.445	4.815	2.299
A.1.1.4.2. Verkopen uit Museumpleinwinkel	452	440	373
A.1.1.4.3. Verkopen Webwinkel	68	50	34
A.1.1.5. Opbrengst Beeld	169	310	181
A.1.1.6. Publicaties	57	36	52
A.1.2 Sponsorinkomsten	4.331	3.515	1.080
A.1.2. Sponsorinkomsten	4.331	3.515	1.080
A.1.3 Overige inkomsten	100	100	8.673
A.1.3. Overige inkomsten	100	100	8.673
Indirecte opbrengsten	3.179	2.967	2.908
A.2.1. Omzet dienstverleningsovereenkomsten	2.184	2.449	2.465
A.2.2. Doorberekende kosten	801	373	360
A.2.3. Vrijval egalisaties	194	145	83
Totaal opbrengsten	37.391	28.424	25.857
B. Bijdragen			
B.1. Subsidie Ministerie OCW	53.503	45.734	53.481
B.1.1. Subsidie Huisvesting	19.132	19.980	11.228
B.1.2. Subsidie Exploitatiebijdrage	15.315	14.914	16.559
B.1.3. Subsidie Incidenteel	19.056	10.840	25.694
B.3. Overige (niet-structurele) subsidies/bijdragen	20.022	7.746	5.139
B.3.1 Overige subsidies/bijdragen uit publieke middelen	1.851	300	224
B.3.2. Overige bijdragen uit private middelen	18.171	7.446	4.915
Private fondsen en particulieren (incl. Vrienden)	9.870	3.397	1.653
Bedrijven	232	-	189
Goededoelenorganisaties (incl. bijdrage inrichting)	8.069	4.049	3.073
Totaal bijdragen	73.525	53.480	58.620
Som der baten	110.916	81.904	84.477

(BEDRAGEN X € 1.000)	2013 UITKOMST	2013 BEGROOT	2012 UITKOMST
Lasten			
C. Personeelslasten	28.060	26.158	22.638
C.1. Lonen en salarissen	21.070	20.783	17.235
C.2. Sociale lasten	3.036	3.089	2.464
C.3. Pensioenlasten	2.018	2.286	1.558
C.4 Inhuur derden/uitzendkrachten	1.936	-	1.381
D. Afschrijvingen	5.713	3.736	1.758
E. Huur	19.575	20.788	10.538
F. Aankopen	17.302	3.252	3.113
G. Overige lasten	26.940	29.360	38.472
Directie	691	642	602
Projectbureau Huisvesting	2	-	15
Directiesecretariaat	2.732	2.524	262
Communicatie & Marketing	3.755	2.787	979
Development	559	585	335
Bibliotheek	285	365	277
Bureau Collecties	361	216	213
Conservering & Restauratie	396	282	478
Beeldende Kunst	233	245	175
Geschiedenis	123	51	11
Rijksprentenkabinet	61	30	77
Tentoonstellingen	1.038	841	313
Publicaties	512	537	1.242
Publiek & Educatie	1.867	2.007	754
Veiligheidszaken	257	183	237
Financiële Zaken	488	243	381
Automatisering	2.093	1.376	1.204
Facilitair Bedrijf	4.365	3.476	2.916
Commerciële Zaken	2.722	2.642	1.276
Personeel & Organisatie	461	645	690
PP10 B.V.	48	107	97
Publishing B.V.	-	-	-5
Tijdschrift B.V.	10	-	-
Merchandising B.V.	-	-	-5
Holding B.V.	1	-	-
Het nieuwe Rijksmuseum	3.880	9.576	25.948
Som der lasten	97.590	83.294	76.519
H.1. Rentebaten en soortgelijke baten	239	226	697
H.2. Rentelasten en bankkosten	-54	-25	-18
Totaal saldo rentebaten en -lasten	185	201	679
Saldo uit gewone bedrijfsuitoefening	13.511	-1.189	8.637
I. Mutatie aankoopfonds	-23	-	121
Exploitatiesaldo	13.488	-1.189	8.758

Overige gegevens met betrekking tot de personele lasten

Het gemiddelde aantal personeelsleden in 2013 op fulltime basis bedroeg 481 (2012: 392). De totale bezoldiging, inclusief pensioenlasten, van de drie directieleden in 2013 bedroeg € 595.365 (2012: € 554.559). De bezoldiging aan de leden van de Raad van Toezicht in 2013 bedroeg nihil (2012: eveneens nihil).

Op 1 januari 2013 is de “Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semi-publieke sector” (WNT) in werking getreden. De WNT regelt de normering van de topinkomens in de publieke en semipublieke sector en vervangt de “Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens” (WOPT). Op grond van de WNT moeten de inkomens van alle topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector openbaar worden gemaakt evenals de inkomens van medewerkers met een inkomen boven de wettelijke norm.

Het Rijksmuseum heeft de Beleidsregels toepassing WNT als normenkader bij het opmaken van de verantwoording gehanteerd. De Aanpassingswet WNT, die onderdeel is van dit normenkader, is nog niet door de Eerste Kamer aangenomen, hetgeen kan leiden tot aanpassingen van de verstrekte informatie uit hoofde van de Aanpassingswet WNT.

In het verslagjaar 2013 is de bezoldiging van de topfunctionarissen bij het Rijksmuseum beneden het bezoldigingsmaximum van de WNT gebleven. Naast de topfunctionarissen waren er geen andere medewerkers met een inkomen boven de wettelijke norm.

Overige gegevens

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan de Raad van Toezicht en de directie van Stichting Het Rijksmuseum

Bijgesloten samengevatte jaarrekening, bestaande uit de samengevatte balans per 31 december 2013, de samengevatte exploitatierekening 2013 en het samengevatte kasstroomoverzicht 2013 met bijbehorende toelichtingen, is ontleend aan de gecontroleerde jaarrekening 2013 van Stichting Het Rijksmuseum. Wij hebben een goedkeurend oordeel verstrekt bij die jaarrekening in onze controleverklaring van 28 maart 2014. Desbetreffende jaarrekening en deze samenvatting daarvan bevatten geen weergave van gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden sinds de datum van onze controleverklaring van 28 maart 2014.

De samengevatte jaarrekening bevat niet alle toelichtingen die zijn vereist op basis van het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013–2016. Het kennisnemen van de samengevatte jaarrekening kan derhalve niet in de plaats treden van het kennisnemen van de gecontroleerde jaarrekening van Stichting Het Rijksmuseum.

Verantwoordelijkheid van de directie

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van een samenvatting van de gecontroleerde jaarrekening in overeenstemming met de grondslagen zoals beschreven in de toelichting.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de samengevatte jaarrekening op basis van onze werkzaamheden, uitgevoerd in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 810 'Opdrachten om te rapporteren betreffende samengevatte financiële overzichten'.

Oordeel

Naar ons oordeel is de samengevatte jaarrekening in alle van materieel belang zijnde aspecten consistent met de gecontroleerde jaarrekening 2013 van Stichting Het Rijksmuseum en in overeenstemming met de grondslagen zoals beschreven in de toelichting.

Amstelveen, 22 September 2014
KPMG Accountants N.V.

S. Haringa RA

Inrichting van de zalen

Foto Vincent Mentzel

BESTEMMING VAN HET EXPLOITATIESALDO

Algemene reserve en Bestemmingsfonds OCW

Het deel van de subsidie OCW dat nog niet is besteed aan de doeleinden waarvoor de subsidie is verstrekt (zie artikel 2.16 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid), dient opgenomen te worden in het Bestemmingsfonds OCW. Voor deze toerekening van het exploitatiesaldo moet worden uitgegaan van de verhouding subsidie OCW ten opzichte van het totaal van de baten. De incidentele subsidies kunnen bij deze toerekening buiten beschouwing worden gelaten. Onttrekkingen aan het bestemmingsfonds OCW mogen alleen plaatsvinden bij een negatief exploitatieresultaat en deze mogen evenals de toevoegingen alleen plaatsvinden naar rato van het aandeel van de structurele subsidie OCW ten opzichte van de totale baten. Een eventueel resterend exploitatietekort dat niet volledig volgens deze rekenregel kan worden gedekt, dient dus te worden opgevangen met de algemene reserves. Een uitzondering op het naar-rato-principe wordt gemaakt indien de algemene reserves niet toereikend zijn. Voor dat gedeelte van het tekort mag in die situatie eveneens het bestemmingsfonds OCW worden aangewend.

Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel

Ter dekking van de financiële risico's na de opening van het hoofdgebouw en tijdens de komende verbouwingsperiode van de Philipsvleugel is het ultimo 2012 vrijgevallen saldo van de post reizende tentoonstellingen bij de resultaatbestemming 2012 toegevoegd aan de Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel.

In 2013 is per saldo voor een bedrag van € 2.506.000 aan kosten gemaakt die zijn toe te rekenen aan de (deels niet voorziene) kosten rondom de opening van het hoofdgebouw voorzover deze niet worden gedekt door de begrote bijdrage van € 500.000 uit de reguliere exploitatie. Hierin zijn begrepen de extra personele kosten die moesten worden gemaakt na de opening om de grote bezoekersstromen op een publieksvriendelijke manier in goede banen te leiden en om enkele knelpunten in het gebruik van het gebouw op te vangen die bleken na de opening. Hierin zijn ook begrepen de kosten van extra communicatie-inspanningen die gedaan zijn na de opening om de blijvende attentie van het (Nederlandse) publiek voor het heropende Rijksmuseum te behouden. Dit bedrag wordt bij de resultaatbestemming 2013 onttrokken aan de hiervoor gevormde bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel.

Bestemmingsreserve herkomstonderzoek

Ter dekking van de financiële lasten van deze door het ministerie van OCW opgelegde verplichting (zie ook toelichting op het groepsvermogen) voor de periode 2014 tot en met 2016 is bij de resultaatbestemming het saldo van het bestemmingsfonds OCW ultimo 2012 van € 254.000 toegevoegd aan de bestemmingsreserve herkomstonderzoek en een aanvullend bedrag van € 400.000 uit het resultaat 2013.

Bestemmingsreserve registratieachterstanden

Ter dekking van de financiële lasten van deze door het ministerie van OCW opgelegde verplichting (zie ook toelichting op het groepsvermogen) voor de periode 2014 tot en met 2016 is bij de resultaatbestemming een bedrag van € 1.500.000 uit het resultaat 2013 toegevoegd aan de bestemmingsreserve registratieachterstanden.

Bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009–2012

Bij de vaststelling van de vierjaarlijkse instellingssubsidie 2009–2012 heeft het ministerie van OCW aangegeven het resterende saldo bestemmingsfonds OCW van € 254.000 niet terug te vorderen. Het niet bestede deel van het bestemmingsfonds OCW dient in de subsidieperiode 2013–2016 te worden aangewend voor het doel waarvoor de vierjaarlijkse instellingssubsidie 2013–2016 is verleend. Een niet besteed deel moet worden opgenomen in de bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009–2012. Het Rijksmuseum heeft besloten de bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009–2012 aan te wenden voor de kosten van het herkomstonderzoek en heeft daarom het saldo van het bestemmingsfonds OCW ultimo 2012 direct toegevoegd aan de gelijknamige bestemmingsreserve.

Bestemmingsfonds voor financiering van activa

Vanuit het project het nieuwe Rijksmuseum is een financieringsbijdrage ter beschikking gesteld van € 13,8 miljoen voor de inrichtingskosten van het hoofdgebouw. Deze financieringsbijdrage is nodig om de initiële investering in de inrichting te kunnen financieren en tevens de financiering van de toekomstige vervangingen daarvan veilig te stellen. Deze middelen worden gelet op de aard van de financieringsbijdrage in de jaarverantwoording van het boekjaar 2013 bij de resultaatbestemming in zijn geheel toegevoegd aan het 'bestemmingsfonds voor financiering van activa' als onderdeel van het eigen vermogen op de balans. De vorming van dit 'bestemmingsfonds voor financiering van activa' is noodzakelijk om te waarborgen dat op (middel)lange termijn voldoende liquide middelen beschikbaar blijven voor de vervanging van de inrichting. Zonder de vorming van dit bestemmingsfonds kunnen liquiditeitstekorten ontstaan waardoor de toekomstige vervanging van de inrichtingsinvesteringen van het nieuwe Rijksmuseum onder druk komt te staan.

Bovenstaande leidt tot de volgende bestemming van het exploitatiesaldo:

1. VASTSTELLING VERHOUDING EIGEN INKOMSTEN VERSUS (STRUCTURELE) SUBSIDIE VAN HET MINISTERIE VAN OCW

(BEDRAGEN X € 1.000)

Totale baten	110.916	
af: Incidentele subsidie OCW het nieuwe Rijksmuseum	-19.056	
<hr/>		
Totale baten exclusief incidentele subsidie OCW	91.860	100,00%
Subsidie OCW	34.447	37,50%

2. Bestemming van het exploitatiesaldo aan Bestemmingsfonds OCW en Algemene reserve

Exploitatiesaldo 2013	13.488	
af: Financieringsbijdrage voor inrichting het nieuwe Rijksmuseum	-13.836	
af: Toevoeging aan bestemmingsreserve herkomstonderzoek	-400	
af: Toevoeging aan bestemmingsreserve registratieachterstanden	-1.500	
bij: Exploitatiekosten gedekt uit bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel	2.506	
<hr/>		
Exploitatiesaldo 2013 voor toerekening aan Bestemmingsfonds OCW en Algemene reserve	258	
Toegevoegd aan Bestemmingsfonds OCW	97	37,50%
Toegevoegd aan Algemene reserve	161	62,50%
<hr/>		
Exploitatiesaldo 2013 voor toerekening aan Bestemmingsfonds OCW en Algemene reserve	258	100,00%

3. Totaal bestemming resultaat 2013

Onttrokken aan bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel	-2.506	
Toegevoegd aan bestemmingsreserve herkomstonderzoek	654	
Toegevoegd aan bestemmingsreserve registratieachterstanden	1.500	
Onttrokken aan bestemmingsfonds OCW (restant subsidie OCW 2009–2012)	-254	
Toegevoegd aan bestemmingsfonds voor financiering van activa	13.836	
Toegevoegd aan bestemmingsfonds OCW	97	
Toegevoegd aan Algemene reserve	161	
<hr/>		
Exploitatiesaldo 2013	13.488	

Dit voorstel is reeds verwerkt in de balans ultimo 2013.

MEERJARENOVERZICHT

(BEDRAGEN X € 1.000)	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Resultaten						
Entreegelden	21.878	9.030	8.951	7.573	6.743	6.886
Winkels	4.965	2.706	2.863	2.692	3.079	3.403
Beeld	169	181	133	122	204	212
Sponsoring	4.331	1.080	1.213	610	886	580
Bijdragen inzake kunst aankopen	14.833	2.627	3.360	2.732	5.207	7.795
Subsidie OCW	53.503	53.481	47.698	47.325	28.552	40.099
Vrijval investeringsbijdragen	1.970	278	278	152	252	254
Overige opbrengsten	9.267	15.094	5.346	5.956	5.956	4.947
Totaal opbrengsten	110.916	84.477	69.842	67.162	50.879	64.176
Personeelslasten	28.060	22.638	19.641	20.402	20.353	20.154
Inkoop winkels	2.104	1.007	1.031	1.064	1.119	1.290
Afschrijvingen vaste activa	5.713	1.758	1.871	1.845	1.780	1.825
Kunstaankopen	17.302	3.113	3.773	3.195	5.798	8.640
Huisvestingslasten	23.940	13.454	10.260	10.536	10.564	10.037
Kosten het nieuwe Rijksmuseum	3.880	25.948	25.567	22.825	3.628	14.847
Overige lasten	16.591	8.601	8.050	7.798	8.292	9.381
Totaal lasten	97.590	76.519	70.193	67.665	51.534	66.174
Financiële baten en lasten	185	679	732	573	645	1.498
Saldo uit gewone bedrijfsuitoefening	13.511	8.637	381	70	-10	-500
Mutatie aankoopfonds	-23	121	-125	-70	10	298
Exploitatiesaldo	13.488	8.758	256	-	-	-202
Vermogen						
Vaste activa	47.360	29.663	11.568	10.661	10.445	9.912
Vlottende activa	35.504	43.478	46.319	43.655	39.137	41.129
Kortlopende schulden	20.924	24.010	16.528	11.743	10.599	13.752
Eigen vermogen	29.440	15.952	7.194	6.938	6.938	6.938
Aankoopfonds	97	74	195	70	-10	10
Voorzieningen	1.068	1.058	2.026	4.677	5.159	5.458
Langlopende schulden	31.335	32.047	31.944	30.888	26.886	24.883
Totaal vermogen	82.864	73.141	57.887	54.316	49.572	51.041

	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Medewerkers (aantal)						
Gemiddeld aantal medewerkers (FTE's)	481	392	346	336	357	335
Gemiddelde loonsom	52.892	53.589	56.485	55.351	53.165	52.429

Bezoekers (aantal) Rijksmuseum						
Totaal aantal bezoekers	2.246.122	894.058	993.625	896.393	876.453	975.977
Nationaal	1.376.094	312.158	286.403	283.606	286.881	329.828
Internationaal	870.028	581.900	707.222	612.787	589.572	646.149
Betalende bezoekers	1.842.509	718.876	815.074	729.586	696.997	799.466
Gratis bezoek	403.613	175.182	178.551	166.807	179.456	176.511
Schoolverband	40.704	51.427	40.239	46.304	36.941	38.237
Bezoekers Museumkaart	498.522	94.043	105.656	96.365	82.380	82.266
Jeugd tot en met 18 jaar	207.123	134.576	136.495	136.782	135.806	145.420

Rijksmuseum Amsterdam Schiphol						
Totaal aantal bezoekers Schiphol	220.237	120.000	208.923	150.000	103.457	164.970
Totaal aantal bezoekers hoofdgebouw			16.777			

Totaal Bezoek Rijksmuseum						
	2.466.359	1.014.058	1.219.325	1.046.393	979.910	1.140.947

Reizende Tentoonstellingen						
Tokyo (Japan)		258.465	22.256			
Shanghai (China)		370.000				100.765
Vancouver (Canada)					108.322	
Parijs (Frankrijk)				180.000	390.000	
Beijing (China)			177.377			
Doha (Qatar)			14.334			
Kyoto (Japan)			374.837			
Mexico City (Mexico)		5.300	27.251			
Parijs (Frankrijk)			3.267			
Sendai (Japan)			117.410			
Istanbul (Turkije)		120.000				

Totaal Reizende Tentoonstellingen						
	-	753.765	736.732	180.000	498.322	100.765

Kengetallen (in %)

Eigen inkomsten/ totale baten exclusief subsidie OCW incidenteel	60,5%	52,3%	43,3%	41,4%	44,7%	46,9%
Subsidie OCW/totale baten	48,2%	63,3%	68,3%	70,5%	56,1%	62,5%
Eigen inkomsten/ totale baten	51,8%	36,7%	31,7%	29,5%	43,9%	37,5%
Eigen inkomsten/ totale baten exclusief subsidie OCW huur en OCW incidenteel	76,4%	64,7%	55,5%	53,3%	56,7%	58,8%
Personeelslasten/ subsidie OCW	52,4%	42,3%	41,2%	43,1%	71,3%	50,3%
Personeelslasten/ totale lasten	28,8%	29,6%	28,0%	30,2%	39,5%	30,5%
Vlottende activa/ kortlopende schulden	169,7%	181,1%	280,2%	371,8%	369,3%	299,1%
Eigen vermogen/ totaal vermogen	35,5%	21,8%	12,4%	12,8%	14,0%	13,6%
Brutomarge winkels	57,6%	62,8%	64,0%	60,5%	63,7%	62,1%
Nationaal bezoek/ totaal bezoek	61,3%	34,9%	28,8%	31,6%	32,7%	33,8%
Internationaal bezoek/ totaal bezoek	38,7%	65,1%	71,2%	68,4%	67,3%	66,2%

Erik van Ginkel (zakelijk directeur), Wim Pijbes (hoofddirecteur)
en Taco Dibbits (directeur collecties) voor de Nachtwacht

Foto Myra May

COLOFON

Samenstelling en redactie Pia van de Wiel (directiesecretaris)

Fotografie Afdeling Beeld van het Rijksmuseum en andere fotografen die in de bijschriften zijn vermeld

Tekstredactie XXLV boekproducties (Loes Visch)

Ontwerp Irma Boom Office, Amsterdam

Druk LenoirSchuring, Amstelveen

Afbeeldingen eerste fotokatern (de openingsdag, zaterdag 13 april 2013):

Bezoekers bij de Nachtwacht (foto Studio Gemini)

De eerste bezoekers op 14 april 2013 (foto Erik Smits)

Bezoekers op de catwalk (foto Studio Gemini)

Medewerkers op de catwalk (foto Studio Gemini)

Het openingsmoment (foto Sander Stoepker)

Muziekkorps op de catwalk (foto Studio Gemini)

Koningin Beatrix in de Eregerij (foto Studio Gemini)

Koningin Beatrix, commissaris van de Koningin in Noord-Holland

Johan Remkes en burgemeester Eberhard van der Laan (foto Studio Gemini)

De medewerkers van het Rijksmuseum in het Atrium op 2 april 2013

(foto Erik Smits)

Personeelsfeest op 2 april 2013 (foto Erik Smits)

Gedicht van Remco Campert ter gelegenheid van de opening

Afbeeldingen tweede fotokatern:

Foto's genomen tijdens de inrichting van de nieuwe opstelling (foto's Vincent Mentzel)

© 2014 Rijksmuseum, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor meer informatie over de activiteiten van het Rijksmuseum zie rijksmuseum.nl

